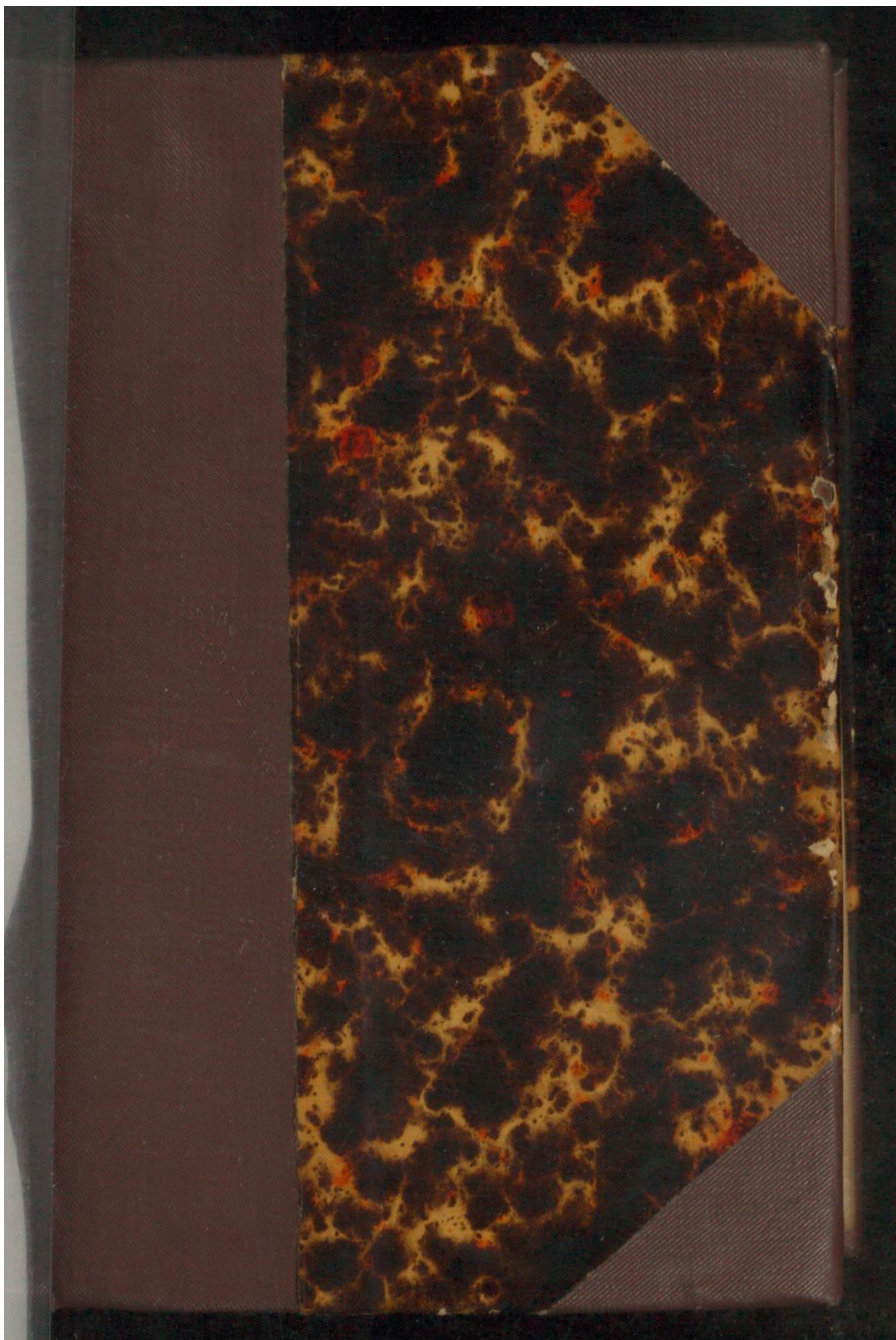
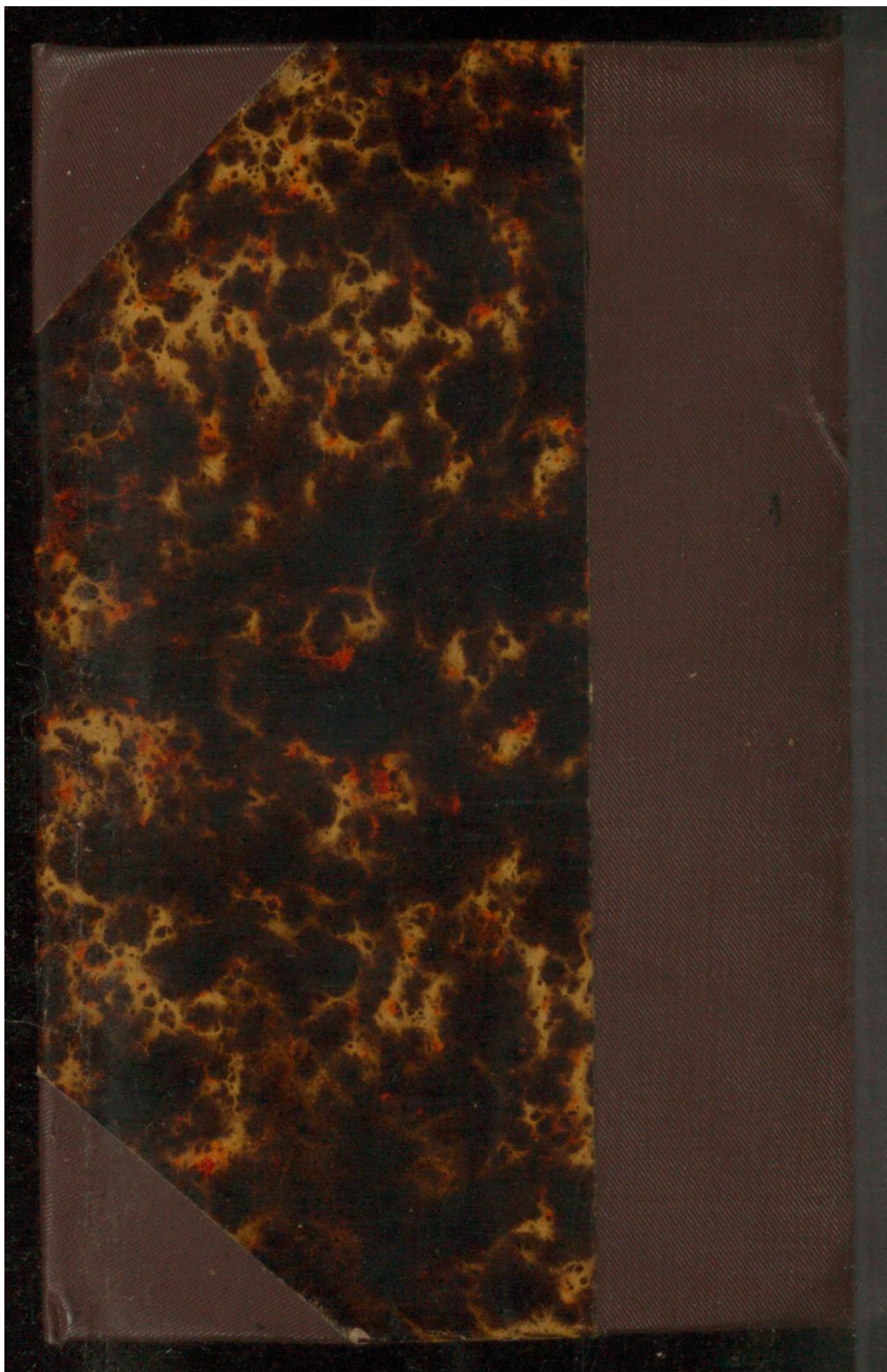


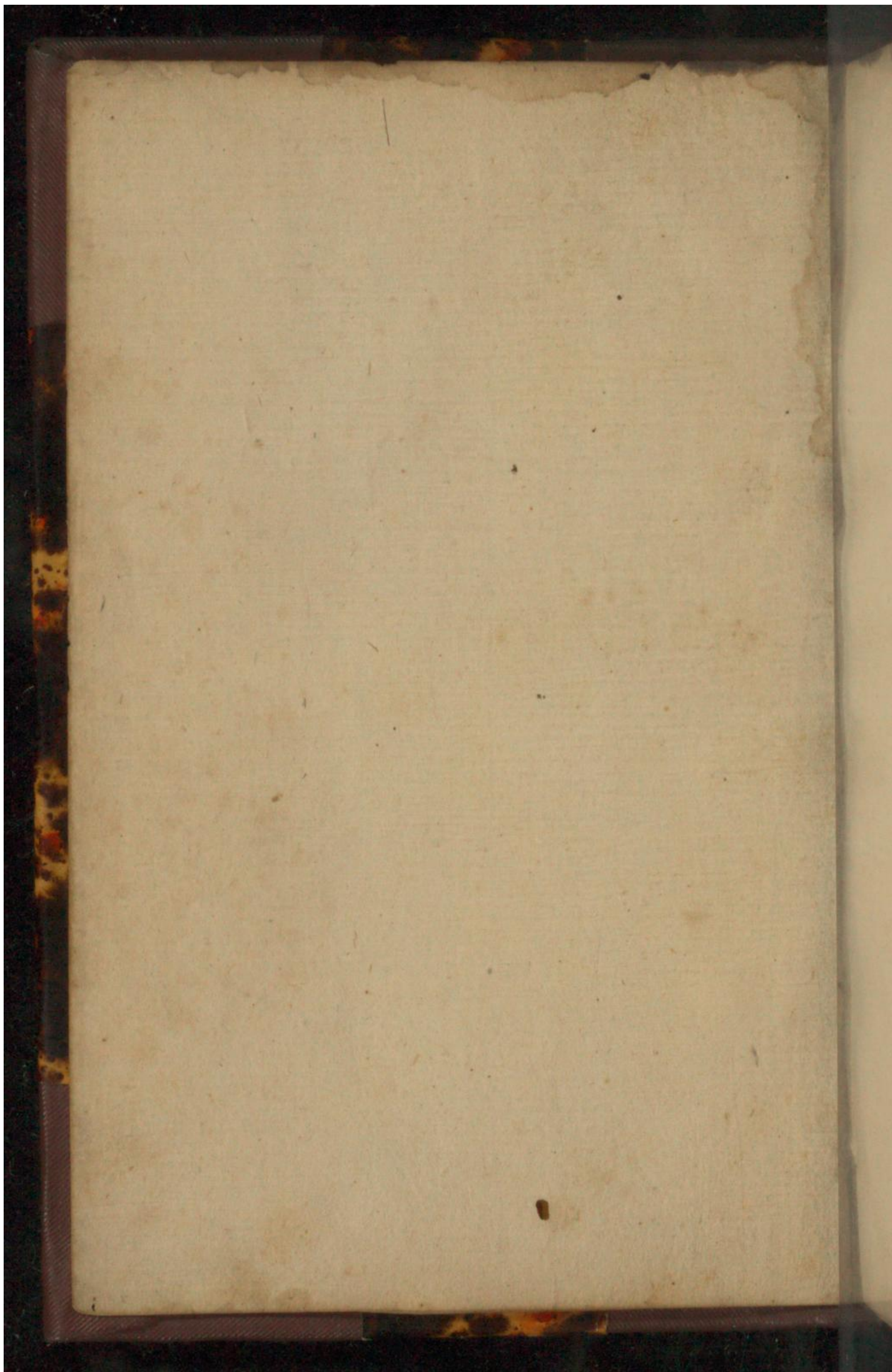

PROBLEMATA

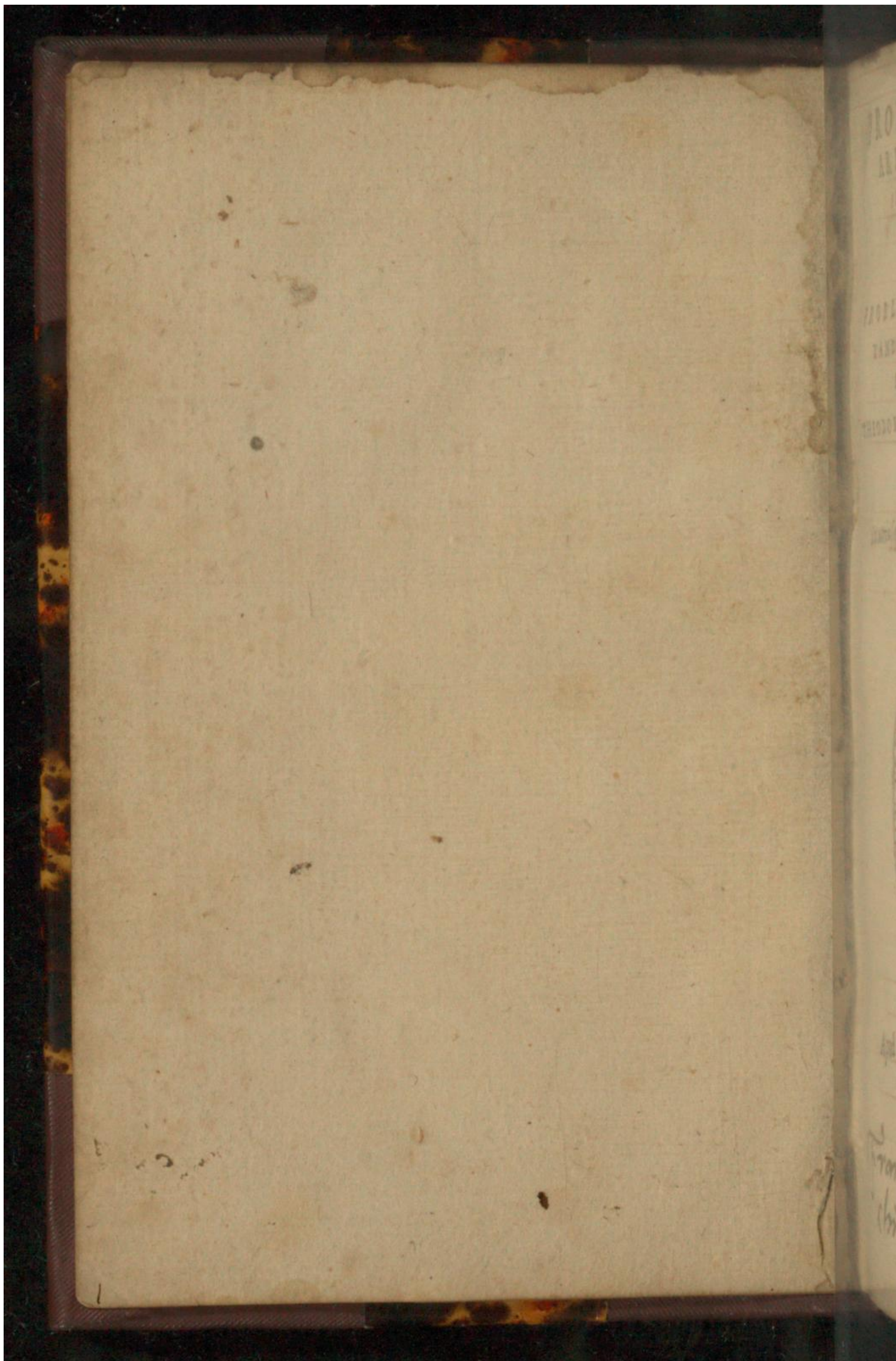












PROBLEMATVM ARISTOTELIS SECTIONES duædequadraginta.

PROBLEMATVM ALEXANDRI APHRODISIEI LIBRI DVO,

THEODORO GAZA INTERPRETE.

AD HAEC,

In utriusq; sectiones & Problemata copiosissimus Index.

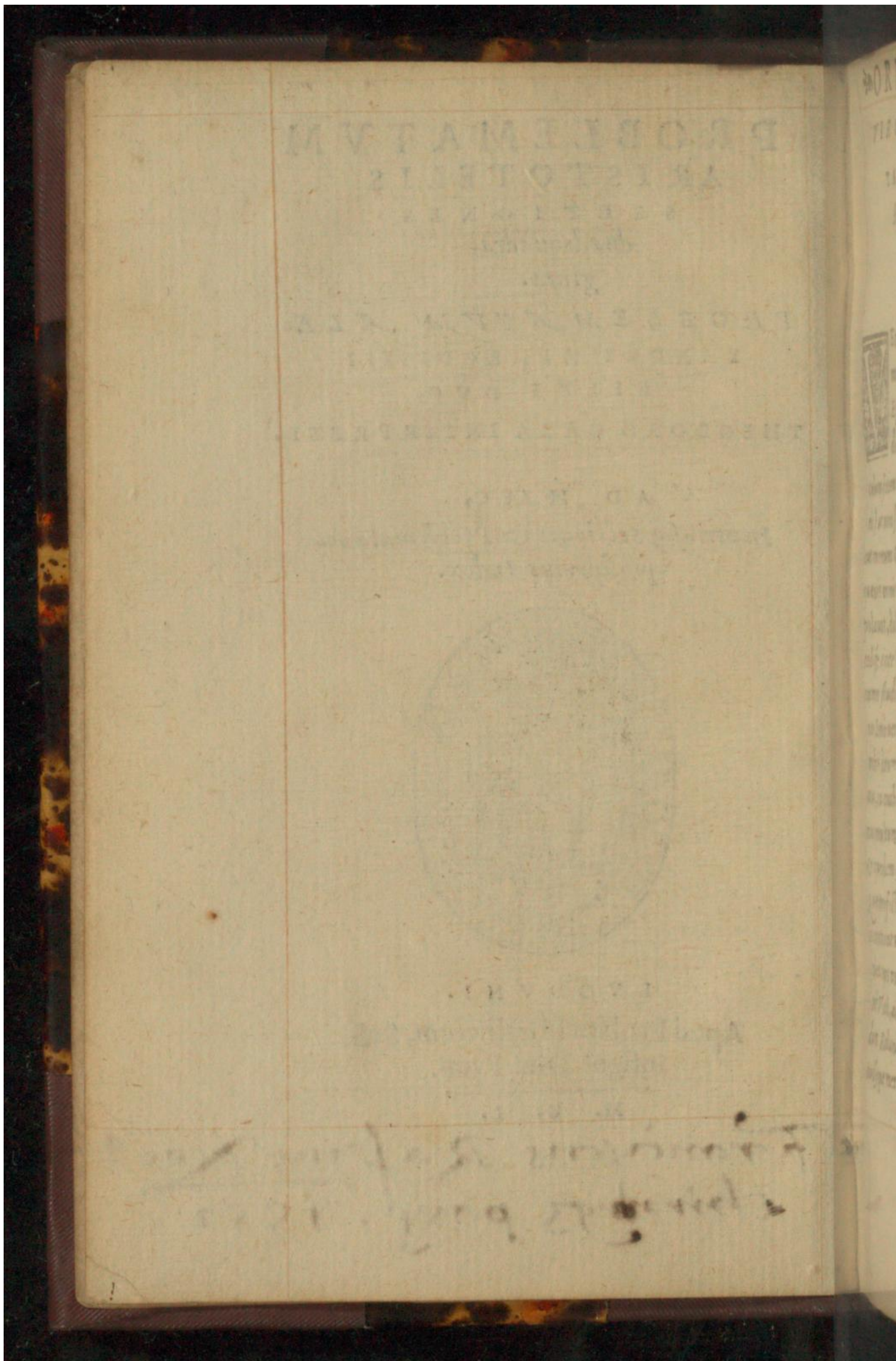


LVGDVNI.

Apud Paulum Mirallietum, Sub insigni Diui Pauli.

M. D. L.

Franciscus Rassinus Nov[?] chirurgus paris. 1552.



ORNATISSIMO VIRO IOANNI VITALIO MEDICO Agnensi Paulus Mirallietus, S.



Vetustas habet aliquid commune cũ multis, amor non habet, inquit ille. Ego uerò, mi Vitali, nescio quomodo in omnibus fit (de me enim periculum faciens, hoc commune omnibus existimo) ut non solùm eos quos nobis uitæ societas, aut morum & studiorum similitudo, aliáue quæuis coniunctißimæ necessitudinis ratio copulauit, diligamus: sed etiam quos ab iis amari colíq; intelligimus, quamuis planè incognitos animo studiosißimè complectamur & obseruemus. Imò uerò, & ut ille ipse scribit, hoc natura nobis datum esse uideatur, ut cùm ea loca uideamus, in quibus memoria dignos uiros acceperimus multum esse uersatos, plurimũ moueamur, & quodam quasi eorum incendamur amore. Quæ profectò cùm ita sint, quantò maior esse in oratione uis potest, quæ nobis tanquam ob oculos quos nunquam uiderimus ponit? Hæc eò, mi Vitali, ad te scribo, quòd cùm nuper Bernardum Rollandum Iuriscõsultum ualde nobilem, tuósque meros amores per se libentißimè uidi,

tum hoc libentius, quòd illum audiēs, te, quem nunquam uiderim, & audire & intueri uidebar: amare uerò ita coactus fui, tanquam quocum iam ab ineunte pueritia summa mihi constituta familiaritas fuisset. Nam & summam in Philosophia peritiam, & in Græcis, & omnis politioris literaturæ genere magnā mihi suam eruditionem exposuit: & præterea tantā in consuetudine morum dulcedinem, & familiaritate suauitatem adiunxit, ut non me tui amantissimum modò, sed planè etiā in eo nemini concedentem fecerit: quòd quamuis multi tibi uetustate necessitudinis, in amicitia tamen potior esse nullus possit. Habet enim hoc admirabile secum sciētia, quæ cū oculis cerni nequeat, ubicunque tamen esse intelligatur, non solū sui, sed etiā eius in quo esse putatur, ardētes amores excitet. Itaque dum nobiscum aliquandiu tuus Rollandus agit, quò tædium temporis subleuaret, & turpe otium fugeret, postulat à me Alexandri Aphrodisiei, & Aristotelis Problemata. illis enim tua causa impulsus se mirificè delectari aiebat. quòd tu illis ita abundares, ut sui legulei legibus: quibus sexcentas uno spiritu uomere, nihil sit facilius. Sed tamen hoc inter te & illos interesse. quòd quæ ab illis temerè & impudenter effluunt, à te tam opportunè & grauiter proferātur, ut facilè quos tecum habes teneas: & quò uelis tāta suauitate dicendi impellas.

las. Valde se ergo in illis legendis oblectatus est: nec destitit, donec perlegerit, totumq; opus multa cura innumeris mendis purgauerit. Ego autẽ illo amisso (nam propter institutum in Italiam iter, non potuit apud nos diu quiescere) ne tanti immemor beneficij uiderer, nihil habui antiquius, quàm accuratè dare operã, ne & grauissimi uiri, mihiq; amicissimi munus in situ apud me diu iaceret. Quamprimùm ergo tulit occasio (quid enim mihi longius esse poterat, quàm ut mei erga te amoris pubicum esset testimonium?) prælis meis adhibui, tuóque nomini, cuius gratia hic ab illo susceptus labor erat, consecratum uolui: hísque commodissimis & uenustissimis typis excusi. nouo quidẽ formæ genere, quo te plurimum gaudere certò scio: sed tamen propter quotidianam libri materiam, tantò tibi, & propter te studiosis omnibus futuram iucundiorẽ. Tua ergo hæc Problemata, uerè enim tua sunt ab amantissimo animo certè profecta accipito. quæ si tu eo animo exceperis, quo te facturum à me cogitatũ fuit, dũ illa excuderem: neq; nos, tuum scilicet Rollandum, & me, nostri laboris ulla ex parte pœnitebit: nec te in illis in dies magis uersari, ac semper manibus circũferre: donec notæ quas te in illa parturire cogito, in lucem magno studiosorum omniũ commodo exeant. Vale, & nos mutuò dilige.

Lugduni 30. Octobr. 1550.

SECTIONVM DVARVM DEQVADRAGINTA, & Problematum octingentorum octuagintaseptem Aristotelis, ELENCHVS,

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIONES DVAE DE QVADRAginta, *Theodoro Gaza Interprete.*

ÆORVM QVAE AD MEdicinam pertinent, Sectio prima, cuius quæstiones LIX.



1 CVR exuperantiæ nimiæ committẽdi morbi vim habeant? An quia vel excessum, vel defectum efficiant? qua quidem re morbum consistere certum est.

2 Cur morbi sæpe curari possunt, vbi quis abundè excesſit? Equidem nonnulli medici eam artem exercent, vt non nisi per excessum agant vel vini, vel aquæ, vel salsuginis, vel cibi, vel inediæ. An quoniam causæ, quę morbos committunt, aduersæ inter se sunt? atq; ita efficitur, vt genus alterum duci per excessum alterius in medium posſit.

3 Cur temporum flatuúmque mutationes morbos intendant, tollántue, iudicent, vel cõ

mittāt? An ꝙ aut frigidæ, aut calidæ, aut humidæ, aut ſiccæ ſunt, morboſq́; qualitatū huiuſmodi exceſſus cōmittit? Secunda etenim valetudo, mediocritas quædam eſt. Quòd ſi per humidam, frigidámue materiā morbus conſtiterit, tempus accedens contrariū, tollere illum poterit. Sed ſi minus contrariū ſubſecutum ſit, qui ſimilis ſtatus tēporis ſuperuenerit, intendet ſanè, atq; interimet: quò etiā fit, vt qui bene valent, ægrotare tēpore mutato incipiāt, corporis enī proinde tēperamentum ſoluatur neceſſe eſt, quippe quod non niſi temporum, ætatum, locorumq́; ſtatu idoneo aptum ſit augeri, ſeruariq́;. Quāobrem cùm tempora euariant, ratio tunc valetudinis habenda diligentius eſt. Idem autem illud pro cauſa particulatim etiā adeſt, quod in vniuerſum propoſui de tēporibus: mutationes etenim flatuum, ætatum atque locorum, pro temporis cuiuſdam mutatione accipi debent. Quapropter hæc etiam intendendi, vel tollendi, vel iudicandi, vel contrahendi morbum vim habent, quemadmodum tempora, & ſyderum ortus, orionis, arcturi, vergiliarū, caniculę, qui flatus imbréſque excitant, qui ſerenitates, frigora, teporéſue ſolent adſerre.

4 Cur vomitus, cùm tempora immutantur, citari maximè debeat? Ne conturbatio

redun

redũdet, cũ varia excremẽta materiæ inutilis ex mutandi ratione ꝓueniant: vnde fit, vt cibum alij parum concoquant, alij parum cupiant.

5 Quamobrem qui vel cibo vitioso vescũtur, vel fame diutina laborant, pedibus intumescere soleant? an vtrisq; per tabem, cõsumptionemq́; illud accidat? Tabescunt enim & qui esuriunt, quia nullũ penitus capiunt alimentũ, & qui vitiosè vescuntur, quia quod assumpserit, perfrui nequeunt.

6 Quamobrem cùm vitia bilis per æstatẽ contrahi debeant, morbi acuti, qui certè ex bili consistunt, per hyemem potius vrgeant? An quia febribus illi comitati, acuti propter ea sunt, quia violenti? violentia verò contrà naturam est: locis enim quibusdã in corpore humescentibus, feruens oritur inflammatio, quæ cùm non nisi caloris exuperantia sit, febres vtique accendere potest. Aestiuo igitur tempore arida, calidáque vitia malè homines habent, hyberno autem humida calidáque perinde acuta: celeriter nanq; interimunt, cùm propter humoris supercrescẽtis abundantiam, concoqui nequeant.

7 Cur morbus pestilens solus ex omnibus vitijs ꝓcipuè afficiat eos, q ad laborantes eo morbo propè accesserint? An ꝙ is solus eõm morborũ cõmunis omnibus hominibus est.

Itaq;

Itaq; peſtem facilè oĩbus infert, qui ſcilicet deprauato iam habitu ſunt. Fit enim, vt morbo cubantis veluti quodam fomite ſuccendẽte, vitium illud protinus exultet, concipiatúrque in alijs.

8 Cur ſi venti ſeptẽtrionales hyemẽ occuparunt, ver autẽ auſtros, pluuiáſq; exhibuit, æſtas proxima grauis tam febribus, q̃ lippitudinibus inſequi ſoleat? An ꝙ æſtas corpora noſtra multũ humoris alieni cõtinẽtia excipit, & terra madet, & habitãdi locus perhumidus eſt, taliſq; reddit, qualis q grauis perpetuò cõſtat. Primũ itaq; lippitudines ſubeũt, cũ excremẽta humoris in capite deliquere incipiũt, dein febres. Ita enim intelligẽdũ eſt, vt res eadẽ & calidiſsima, & frigidiſsima reddi poſsit, ceu aqua, vel lapis: feruet etẽm illa, vrit hic vehemẽtius. Fit igitur, vt aer ſuę craſsitudinis cauſa, calorẽ pleniorẽ ſuſcipiẽs exardeſcat, & corpora pari ratione, anxietate æſtúq; vexẽtur: æſtus verò in corpore, febris: in oculis, lippitudo eſt. Deniq; mutatio quæq; calida corpus peruertit, cùm ſcilicet cœlo adhuc madente, æſtas protinus ſicca, & calida occupauit: vitiũ etiam augetur, ſi pluuia æſtate acceſsit Ita enim vis ſolis materiã latè obtinet, quã ferueſcere tum in corporibus, tum in terra, tum etiã in aere faciat: qua de cauſa febres oriuntur & lippitudines.

Cur

9 Cur si hyems austrina, & pluuiosa fuit, ver autẽ siccum & aquiloniũ est, corpora tã vere quàm æstate morbi exercent? An ꝙ hyemis tepor, & humor faciũt, vt corpora tẽpori eiusmodi proxima in qualitate reddãtur? Humida enim laxáq; fiant & soluta, necesse est. Quæ cùm ita se habeãt, vere frigido atq; sicco, facilè concrescere possunt, & indurari. Itaq; grauidæ, quibus tunc adest partus, abortu periclitanť, videlicet incalescẽdi, crudescendiq; ratione. Quæ res syderatio appellata est, quá sicca illa cõmittit frigiditas, impatiens omnino excernendi humoris. Infantes verò, quos gerũt imbecilles, læsósq; immodicã ob frigiditatẽ, ædunt. Accidit enim vt qui tunc cœlo sereno nascũtur, ijdem pluuio benignè, & cõstiterint, & nutriti fuerint intra parentẽ: cæteris verò, cùm pituita vitio suæ nimietatis purgata nõ est (qđ fit, vbi tepidũ se exhibuit) sed coacta à frigore constitit, cũ tepor occupauit, æstatis vi colliquescit: si biliosi, siccíq; sunt, ꝙ eorũ corpora minimè humidam, sed squalibundam sortiũtur naturã, excitantur quidẽ humores, sed tenues: quamobrem eos lippitudo arida malè habet. Si verò pituita redundãt, raucitates destillationẽſque in pulmonẽ oriũtur: mulieres extorquẽt difficultates intestinorũ, quia natura sunt humida, frigidáq;: seniores stupor attõitos red

dit

dit, vbi vniuersus resolutus humor incubuit, exq́; imbecillitate caloris natiui concreuit.

10 Cur si æstas sicca, & aquilonia fuit, autumnus ex aduerso humidus atq; austrinus, hyeme, quæ proxima est, dolor capitis, raucitas, tussisq; oriãtur, atq; in tabẽ demũ euadant? An quia hyems multũ materię excipit, itaq; humorẽ cogere, atq; pituitã inde cõficere magnũ ei negotiũ est. Ergo difficilè est humorẽ dẽsari, cõficiq́; inde pituitã. Quòd si in capite humor cõstiterit, grauitatẽ cõmittit: & si nimius, frigidúsq; est, crudorẽ vtiq; mouet, cui syderatio nomen est: necnõ si ob nimiam sui copiã concrescere minus potuit, in locum defluit proximũ, atq; ita tussim, raucitatem, & tabem contrahit.

11 Cur si sicca æstas, siccúsque autumnus aquilones habuerint, mulieribus, & omnibus pituita abundantib. secunda valetudo cõtingat? An quia natura vtrorunq; in alteram exuperat partem, itaque tempus in partem trahendo contrariam ad medium habitum, bonúmque perducit. Eò igitur ipso tempore optimè valent, nisi quid vltrò ipsi perperàm agant, aut humidi ad hyemem ita deueniant, vt fomitem quendam, & incitabulum frigori subministrent.

12 Cur si sicca æstas & aquilonia, & autũnus siccus iisdẽ aquilonibus perflatus morbo

biliosos infestet? An quoniã ad idem, corpus eorũ ac temporis habitus vergũt: itaq; veluti ignis igni adijcitur. Cùm enim corpora exsiccentur, quãtũq; in his dulcedinis erat, euaporatum sit, vehemẽtérq; incalescãt necesse est, vt dum humor cõsumitur, aridæ lippitudines oriãtur, residuóq; quod biliosum remãserit, eodémq; recalescẽte, febres acutæ, vtpote ex bili syncera, inuadant. Nonnullos insania rapit, quorum scilicet natura atra bile abundat: hæc etenim largè superest, cũ eius humores contrarij resiccescant.

13 Cur mutationem aquarum, grauẽ, aeris verò non grauem esse affirment? An quod aqua corporibus alimento est, quo iam habito cõplexóq; peregrinemur. Aer autẽ nullo se exhibet alimento. Aquarum item genera multa & varia per se sunt, sed aeris minimè. Itaq; hoc etiã causæ esse potest, quippe cùm peregrè etiã profectis in cœlo quidẽ propè eodem, in aquis autẽ varijs versari eueniat: quapropter aquæ mutationem grauem esse rectè putatum est.

14 Cur ciborũ mutatio minus quã aquæ, grauis occurrat? An quia plurimũ aquæ consumimus. Nam & in pane, & obsonijs, & in potu aquæ, vsus plurimus est.

15 Sed cur cibi, & aquæ mutatio grauis sit? An quòd omnis mutatio etiam temporis

&

& ætatis motu facilis eſt. Extrema nanq; generis cuiuſcũq; moueri facilè poſſunt, quomodo & principia, & fines. Ergo & cibi, qui inter ſe diſtant, corrumpere ſe inuicẽ queunt, quippe cũ aut nuper, aut nondũ adhæſerit, qui præceſſerat. Ad hæc vt varius cibus grauis eſt, turbulenta enim, nec æqualis concoctio eius agitur, ſic in ijs accidit, qui aquã mutarint, ſcilicet vt variæ potionis vtantur alimento, eſtq́; id alimenti genus, quàm ſiccum valentius, quoniam plurimum eſt, exq́; cibis ipſis non niſi quantum dilutũ eſt, vim habet enutriendi.

16 Cur mutationes aquarũ faciunt, vt pediculi, in quibus haberi poſsint, multi habeãtur? An ꝙ humoris cruditas, quã perturbatio illa cõmittit, quæ ex aquæ vario vſu in crebra cõmutatione redũdat, humoris creare copiam poteſt, præſertim in loco humori opportuniore. Cerebrum autẽ natura humidũ eſt: quare caput maximè perpetuò humet, cuius rei indiciũ eſt, ꝙ pili in hoc potiſsimum exeunt: huius autẽ loci vis, ad progenerãdos pediculos apta eſt: patet hoc in puerili ętate. Caput enim puerorũ madet abundè, & ſæpè aut grauedine cõflictatur, aut ſanguinis profuſione. Quinetiã pediculos plures illa ætas habere ſolet.

17 Cur à vergiliarũ occaſu ad fauonij vſq;

flatus hi potiſsimũ pereãt, qui morbo longo laborãt, & ſenes q̃ iuuenes potius? Vtrũ ſum mę illę intereũdi cauſę duę adſint, frig⁹ atq; exceſſus. Vita enim calore fouet, ſeruatúrq;. Tempus autẽ iſtud ambo illa ſortit. Frigidũ enim & hyems tũ acerrimè vrget, ſubſequẽs enim tempus ver eſt. An ꝙ qui vitijs laborant diuturnis, nõ ſecus ac ſenes effecti ſunt. Longus etenim morbus, quaſi ſenecta iam ad eſſe videtur. Ea nanq; corpora ſicca, & frigi da ſunt, altera ſcilicet ob ætatẽ, altera ob lan guorem: hyemem verò & gelu, frigoris atq; ſiccitatis eſſe exceſsionem certum eſt. Quare fit, vt cùm vel paruo momento corpora pateant, hyemis rigor quaſi ignis igni iniungatur, atq; ita interimat.

18 Cur in plenis impuriſq; corporibus, vl cera capitis non magno negotio ſanẽtur, tibiarum autẽ ægrè? An humor eorũ, quia terrenus, grauis eſt: graue autem omne deorſum tendit: ergo ſuperiora curari facilè poſſunt, quoniam ſeorſum humor deceſſerit: inferiora propterea nequeunt, quòd admodum excreſcant, & putredini pateant.

19 Cur ſi poſt hyemem aquiloniam, & ver auſtrinum ac pluuium, æſtas ſicca admodum fuit, pernicioſus omnibus autumnus accedat & pueris præſertim? Nam & cæteris difficultates inteſtinorum, febréſq; quartanæ longę

eo tẽpore solẽt euenire. An ꝙ, si aqua medio-cris ꝑ æstatẽ incessit, quantũ humoris collectũ est ꝑ ver humidũ, in nr̃is corporibꝰ refrigeratũ quiescit: sed si nõ ita cõtigit, pueri, q̃ suaptè natura humidi & calidi sunt, vehemẽter eo feruescunt affectu, quoniã refrigerati minimè fuerint. Et si per æstatẽ restiterint, autumno certè, quorũ humor vltra modum ferbuerit, corripiẽtur. Excrementa verò n si cõfestim peremerint, orta videlicet circa pulmonẽ, atq; arteriã (suprà enim primũ consistunt, eò. s. ꝙ aeris tepori nostra corpora pateant: hinc enim lippitudines quoq; pręgressis febribꝰ in graui æstate sequi cõsueuerũt) ergo si nõ locis superioribus excremẽta humorum exorsa (vt dictũ est) protinus interemerint, descendẽt cruda ad ventrem, atq; ita difficultatẽ creabunt intestinorũ. At si præ nimia sui copia humor excerni nequiuerit, quartanæ ijs orientur, qui euadere mortẽ potuerunt, etiam si illud intestinorum vitium omnino quieuerit. Quòd enim crudi humoris subtersedit, stabile, firmúmq; vehemẽter modo atræ bilis adhæret.

20 Cur si æstas & autumnus, imbres austrósq; habuerunt, hyems grauis consequi soleat? An quòd hyems corpora pręhumida excipit, mutatio etiã ingens occurrit. Nõ enim paulatim, sed repentè ex calore immodico ad

fri

frigoris acerbitatem venitur, quã autumnus quoq; tepidus extitit. Itaq; qui denso corpore sunt, hos morbi extorqueãt acuti, necesse est: his enim humida excremẽta suprà potius colligũtur, cùm partes superiores humorib' huiuscemodi opportunas, inferiores inhabiles illi habeant. Ideóq; qui tali textura corporis sunt, non multa excremẽta sibi admittunt. Cùm igitur, qui locis superioribus corporis humor excreuerit, infrigescere incipit, fit vt prædicta vitia orianť, quemadmodũ vinolentis propè accidit, cũ algent. At quibus laxius corpus est, ijs febribus orsis euenit, vt quæ summa de cruditate febres constiterint, transeant in ardores, quoniã his magis totũ corpus ab humoribus occupatur, quã densa illis mole constãtibus, exq; vi frigoris coacta eorum corpore humores incalescẽtes febres accendunt: superans enim calor, totius corporis febris est, & si idem nimio intendatur humore, ardor effici potest.

21 Cur annus pestilens tunc inuadit, cùm sol multum vaporis de terra excitat? An tũc annus humidus pluuiúsq; significetur, necesse est, terrámq; madescere necessarium. Fit igitur, vt quasi locis palustribus grauibúsq; proinde inhabitetur, & corpora quoque multis tunc excrementis redundare necessarium est, ita vt ægrotandi materiam

habeant in æstate.
22 Cur grauis tunc adeat annus, cũ copia est pusillarũ ranarum, quæ rubetarũ faciem repræsentant? An res vnaquęq; loco suæ naturæ idoneo abundare solita est. Itaq; eiusmodi animantiũ genus cùm natura humidũ sit, humidũ pluuiúmq; annũ ob eam ipsam causam indicat. Anni eiusmodi verò graues proculdubio sunt. Quibus enim corpora facta præhumida fuerint, multis idcirco excrementis premuntur, quæ causæ sunt, vt morbi proueniant.
23 Cur austri sicci & nihil humẽtes febres creare soleãt? An quia calorẽ, humorémque excitant alienũ. Sunt enim suaptè natura humidi, calidíq;: qua quidẽ re febris cõmittit, quippe quæ nõ nisi p excessum ambarũ qualitatũ illorũ oriri soleat. Cũ igitur imbre austri vacãt, corpora nostra ita afficiãtur, necesse est: at cũ flatibus imber adest, nos aqua refrigerat, austros tñ, quos mare miserit, prodesse stirpibus certũ est. Refrigerati nanque beneficio maris, deueniunt contra æruginẽ, quę humore, caloréq; alieno consistit.
24 Cur corpora humana se tardiora debilioráq; sentiant, cùm austri afflant? An quia multum ex paulo tunc redundat humoris, quem deliquescere tepor coegit, exq́; leui afflatu grauis humor citatur: adde, quòd vires

noſtræ cōditæ in articulis ſunt, qui auſtrinis laxari flatibus conſueuerunt. Cōſtat id ex eorum crepitu, quæ pridem conglutinata, tunc remittuntur ac reſoluuntur. Tenax etenim humor, qui articulis inditus eſt, vt concretus nos moueri nō patitur, ſic nimis humefactus intendi minimè ſinit.

25 Cur per æſtatem magis aduerſa valetudine laboretur, per hyemem verò magis qui laborāt, emoriātur? An quia calor, qui per hyemem intus propter corporum denſitatē coercetur, parū adiuuat, nec labor operū, qui amplius per id tempus ſuſcipitur, excremēta humorum poteſt concoquere, ideo validam eſſe mali originem neceſſe eſt: quòd cùm ita ſit, perniciosum morbum vrgere ratio eſt. Contrà in æſtate, quoniam corpus vniuerſum rarū refrigeratum, reſolutum, atq; laborū impatiens eſt idcirco morbos plures quidē oriri neceſſarium videtur, videlicet ob laſsitudinem, cruditatémq; ciborū: noui etenim fructus tunc adſunt: non tamen ita validos eſſe naturæ ratio patitur, quamobrem facultas hiſce ſuccurrendi datur facilius.

26 Cur poſt vtrumlibet ſolſtitium, per centum dierum ſpatium mori maximè accidat? An ꝙ eatenus vtraq; vehementia caloris & frigoris ſe dilatat, quæ morbos perniciémq; afferre infirmis poteſt.

27 Cur ver atq; autumnus morbis infestẽt? An quia mutationes graues oẽs occurrũt: sed autumnus vere grauior est, quia corpore calido refrigescente, quàm frigido incalescente potius ægrotamus. Vt igitur verè frigidum recalescit, sic autumno calidum refrigescit.
28 Cur per hyemem minus quã per æstatẽ sed perniciosius ægrotetur? An quoniam in æstate morbi vel parua de causa existunt, ꝙ in hyeme minimè accidit ita: sum⁹ enim tũc & ad concoquendũ, & ad bene valendũ aptiores. Itaq; ratione maiora pernicioſioráq; mala sunt, quæ maiori de causa prouenerint. Quòd idem in athletis, & omnino in ijs, qui secũda valetudine esse solẽt, licet perspicere. Aut enim nullo morbo premuntur, aut pressi celeriter è vita decedunt, quippe qui nisi magna cum causa ægrescere nequeant.
29 Cur per autumnũ ac hyemem febres ardẽtes potius oriantur, quæ tẽpora frigus præ se ferunt: per æstatẽ verò, cùm æstus adsunt, rigores magis infestent? An quia in corpore hominis bilis calida, pituita frigida est. Itaq; per æstatem quod frigidũ est dissoluitur, diffusumq; horrores, tremoresq; excitat. Per hyemem autem quod calidum est, vi temporis pressum refrigescit. Febres tamẽ ardentes per hyemem autumnúmq; potius conflictãt quoniã calor pulsus à frigore, introrsus se cõ
trah

trahit. Ardor enim nõ residet in summis, sed intrinsecus se expandit, atque ita efficitur, vt ratione febres ardẽtes hyberno tempore oriantur. Melius id in ijs intelligi potest, qui aqua frigida, quiq; calida se hyberno tempore lauerint: qui enim frigida se infuderunt, ibi aliquandiu, dum diluerentur, friguerũt, reliquo toto die tuti à frigore sunt. At qui calida vsi fuerint, frigus diutius experiuntur. Caro enim spissescit, calorq́; introrsus se colligit eorum, qui se aqua diluerint frigida. Contrà autem ijs euenit qui calidam admisere, caro quippe rarescit, calorq; ad exterum vsque locum euocatur.

30 Quænã virt⁹ sit cataplasmatis? An vt resoluat, vt moueat sudorẽ, vt euocet vaporẽ.

31 Quonam argumento constet abscessum iam purulentum esse? An si aqua perfusus calida immutatur, purulentus est: sin minus, nondum est.

32 Quænã vrẽda, quæue sint incidenda? An quæ ore sunt amplo, nec breui coagmẽtẽtur hęc vrẽda sunt, vt crusta illic incumbat: sic enĩ nullũ pus cicatrice inducta occultabit.

33 Quænam virtus medicamenti supprimentis sanguinem sit, quod enæmum appellamus? An vt exiccet, & materiæ inutilis cõfluuium cõpescat, sine crusta aut carnis putredine. Ita enim efficit, vt vulnus simul &

inflãmatione careat,& vnitati sit opportunũ quod enim materia nõ superfluit,inflãmatio ne carebit. Quod siccũ est vnitati opportunius erit: quandiu nanq; præmadet,cõcorpo rescere nequit. Quãobrem quę cruẽtis inijcienda censemus, acria magna ex parte sunt, quò acerbitate sua posint astringere.

34 Quænã incidenda,quæúe vrẽda,quæ cõtrà non ita curãda sint,sed medicamẽtis? An quæ in ala,aut in inguine abscesserunt,medicamẽtis curãdũ potius:diducta enim partim laboriosa,partim periculosa redduntur. Vrẽdi sunt illi abscessus,qui lati, processúq; multiplici eruperunt,quíq; venosis,nõ carnosis resident locis. Incidendi qui in acutum se colligunt,quíque non parte solida extant.

35 Cur si quis ære incisus sit, facilius quàm si ferro,sanescat? Vtrũ quia æs leuius est,itaque minus laceret,ictúmq; faciat. An è diuerso,quòd ferrũ acie adactiorẽ recipiat sectionẽ, idcirco faciliorẽ tolerabilioréq; efficere debeat. At verò æs medicamẽti vim obtinet & prĩcipiũ quodcũq; pars potisima rei est. Qđ igit ęs simulac fuerit incisũ,medicamẽto p̃lentisimo adest,facit vt vuln⁹ celeri⁹ coeat.

36 Cur ambusta ex ære sanentur celeriter? An quoniam à laxioribus,minúsque corpulentis effecta sunt. Plus enim caloris corpori inhæret solidiori.

37 Vtrũ ptiſana ordeacea leuior,& ad morbos accõmodatior quã triticea ſit?hanc enim nonnulli anteponũt, argumẽtúmq; ex piſtoribus capiunt,ꝙ multo coloratiores ſunt qui tritici, quã qui ordeacei piſturã exercẽt: addunt etiam ꝙ ordeũ humidius eſt:quod autẽ humidius eſt,concoctionem deſiderat pleniorem.Sed nihil prohibet,quò minus vt cõcoctu quid difficilius ordeum habeat, ſic ad leuitatem quid vtilius præſtet:hoc enim non humidius tãtum tritico eſt,ſed frigidius etiam: qualis certè ſorbitio,cibúſq; cõpetit febrienti,vt parum alat,& ſatis refrigeret,quod ptiſana ordeacea facere poteſt,quia enim humidior,vel corpulẽtior eſt,hinc alimenti parũ, idq́ue frigidiuſculum præſtat.

38 Cur dentium ſtuporem portulaca herba aut ſal tollere poteſt?An portulaca, quia lentum quendam habet humorem,qui vel manducanti,aut manu aliquantiſper confringenti pateſcit:hæret enim,ac trahitur.Lẽtor igitur ſubiens ille,à corpore educit acorẽ,quippe qui affinitate quadam coniungi valeat argumento ſaporis,quem acidulum reddit.Sal verò macerat,liquefacitq́ue,atque ita acorẽ quoque extrudit.

39 Sed cur lixiuium,nitrúmue hoc idem facere nequeat? An ꝙ hæc ſuam ob acerbitatẽ aſtringunt,non liquefaciunt.

40 Cur æstiuis lassitudinibus balneo, hybernis vnctione mederi conueniat? An hybernis vnctio datur propter horrores mutationésq; vrgẽtes: per calorẽ cm̃ laxãdũ est qui mẽbra tepescere faciat: oleũ verò calidum est. At in æstate humefaciendum cẽsetur, quoniã tempus id siccum est, nec metus interpellit horroris, eò ꝙ status temporis ad teporem ingenuè vergit: hinc etiam cibus parcus, potio liberalis per æstatem admittitur, illæ magis, hæc omnino. Potioni nanq; per æstatẽ ob tẽporum siccitatem indulgendum ex toto est: parsimonia verò cibi communis temporũ omnium est, sed magis æstati conuenit, ne ob habitum temporis feruẽtem, corpus cibo immodico pressum exæstuet.

41 Cur ex medicamentis alia aluum soluãt vesicam autem minimè: alia vesicam soluãt, cùm aluum nihilo moueant? An quòd ea, quę natura humida sunt, atque aqua referta, si medendi obtinẽt facultatem, vesicam soluũt: subsident enim in ea humores, qui putredine immunes euaserunt: quippe vesica pro eius humoris conceptaculo habetur, qui minimè in ventre concoquitur, qui non manet, sed prius quàm agat quicquam aut patiatur, excernitur. At quæ terrenam sortiuntur naturam, si vires habeant medicas, aluum hęc fundere queunt. In hac enim terrena quæque

mater

materia se prouoluit, itaq; turbat, si mouendi obtinet facultatem.

42 Cur alia vẽtrem mouent superiorẽ, alia inferiorem, vt veratrũ superiorẽ, scãmonea inferiorẽ: alia verò citãt vtrunq;, vt elateriũ & thapsię succus? An ꝙ ex medicamẽtis, quę ventrẽ mouent, alia frigida, alia calida sunt: itaq; alia propter suum calorẽ protinus vt in superiori vẽtre fuerũt, loca petũt superiora, ac inde liquefaciendo, maximè quæ aliena sint, minúsq; insidentia, sed etiam quę insunt naturę intima, medicamẽto scilicet vehemẽtiori epoto, aut copiosiori quàm natura patiatur, tam ea ipsa, quã quæ excrescentia adfuerint, in ventriculũ deducunt, hic verò feruore excremẽta perturbant, flatumq; excitãt multum, qui obsistens vexánsq;, demum vomitũ mouet. Alia ꝙ natura frigida sunt, deorsum versus põdere suo labuntur, etiã priusq̃ quicquã vel afficiãtur vel agãt, ac inde proficiscentia, idẽ actitãt qđ superiora: vbi enim ꝑ adita foramina illinc ascẽderũt, atq; materiã agitarũt, eodẽ tramite secũ quæ corripuerint excremẽta colliquamẽtáq; deducunt: at genus medicamẽti, quod qualitatis vtriusq; particeps, mistúmq; ex calido frigidóq; est, hoc ob eam vtranq; facultatẽ rẽ potest vtrãq; conficere. Hinc & medici mistis sibi generibus sæpe medicinas componunt.

43 Cur medicamenta purgare valeant,cùm alia pleraq; amariora, cæterísque eiusmodi qualitatibus insigniora, id facere nequeant? An quia non ob eiusmodi vires purgãdi obtinent facultatem,sed quia cõcoqui nequeũt: etenim quæ ob excessum caliditatis aut frigiditatis, quamuis exiguo corpore incoctilia sint,aptáq; vincere,non vinci ab animantiũ calore,resoluíq; eadem facilè à ventre vtrolibet posſint,hęc medicamẽta habentur. Vbi enim ventrem adierunt,resolutáq; sunt,statim ad venas per easdem feruntur semitas, quibus permeat cibus: mox cùm nihilo cõcoqui potuerunt,sed victrice perstiterint potẽtia,relabũtur,& quæ sibi obsistũt,secũ detrahunt,quæ res purgatio vocitatur. Aes verò, argentum,cæteráque generis eiusdẽ,& si concoqui à calore animalium non possunt, sed resolui à ventribus nequeunt. Oleũ,mel,lac, cęteríque eiusmodi cibi, purgãdi quidẽ vim obtinent,sed quãtitatis,non qualitatis ratione: vbi enim ob nimiam sui copiam cõcoqui minimè potuerunt, tum purgant, si quando id facere possunt. Duabus enim illis de causis aliquid concoqui nequeat,aut quia generis peruicacis est,aut quia modũ excesserit. Quamobrẽ nihil ex prædictis medicamentũ est,quippe cùm nõ ob aliquam sui facultatẽ purgare valeat. Acerbitas autẽ,acor,malúsq;

odor

odor medicamenta comitantur, eò ꝙ genus medicamentorum cibo cõtrarium eſt. Quòd enim concoctum à natura acceſsit, id corporibus adhæreſcit, alimentúmque appellatur: quod autem conuinci, domaríq; minimè poſſit, ſed venas ingreſſum per exceſſum caliditatis frigiditatíſue ſuæ perturbet, hoc naturam ſanè obtinet medicamenti.

44 Cur piper, ſi largè ſumatur, veſicam ſoluet, ſi parcè, aluum: è contrario ſcammonea ſi largè ſumatur, aluũ ſoluet: ſi parcè, & quæ vetus eſt, veſicã? An quia ſingula magis à ſingulis mouẽtur: piper enim magis vrinã ciet, ſcammonea aluum. Itaque ſi piper ſumptũ copioſius eſt, ad veſicam defertur, nec ſe in alnum diffundit: ſed ſi exiguum ceperis, retentum in aluum ſoluet, atque ita medicamentũ eius exiſtet. Scammonea verò, quæ data copioſius eſt, retinetur, vt reſoluatur: reſoluta iam medicamentum efficitur, ob cauſam, quã ſuperius propoſuimus. At ſi exigua vnà cum epoto humore per inuiſibiles meatus imbibitur, ac celerius antequàm perturbet, in veſicam defertur, quà pro ſua facultate recrementa, colliquamentáque reſidẽtia per ſumma abducit. Sed illa multa vt dictũ eſt, quod diu ex virium ſoliditate permanſerit, largè expurgat, ſordéſque terrenas potiſsimum detrahit.

45 Cur inflammationes easdem alij frigefaciendo sanẽt, alij calefaciẽdo concoquant? An ꝙ illis per refrigerationẽ, his per externũ calorẽ, caloris sui copiã colligere placet.

46 Cur mutari cataplasmata debeãt? An vt plenius sentiatur. Solita enim, vt ea quæ vẽtriculo mandamus, non amplius medicamenta sunt, sed pro alimentis recipiũtur: sic etiã hæc fungi suo munere nequeunt.

47 Cur cibum imminuere, laborem augere salubre est? An quia causam ægrotãdi excrementorũ habet nimietas, quæ tũc certè exultat, cùm aut cibus superest, aut labor deest.

48 Cur medicamenta, & res amaræ, aut fœdi odoris, magna ex parte purgare possint? An quoniam amara quæcunq;, maléq; olentia concoqui nequeunt: qua de causa medicamenta quoq; amara sunt atq; fœtida. Quòd enim concoctionem nullã sibi admittũt, monereq; cum amaritudine possunt, hinc medicamenti sortiuntur naturam. Et si iustò plus data sint, periment. Quæ autem necant, etiã si exigua dentur, hæc non medicamenta, sed toxica esse dicimus. Ne illa quidẽ medicamẽta vocamus, quæ non sui generis qualitate purgare queant. Sunt enim pleraq; in genere cibi, quæ si largè sumantur, facere idẽ poterunt, ceu lac, oleum mustũ. Sed hæc omnia ꝙ minus facilè concoquuntur, idcirco pur-

gant:

gant:nec omnes,ſed aliquos. Sunt enim alijs alia concoctu facilia,difficiliáue. Quamobrẽ non eadem medicamento omnibus ſunt, ſed propria pleriſq; comperiuntur. Deniq; medicamentum, non ſolum concoctionis immune,ſed etiam motus efficiens eſſe debet: ſicut & exercitandi ratio extrinſecus aut intrinſecus accedens,nõ niſi per motum alienam excernit materiam.

49 Cur odorata genera ſeminum quàm plãtarum,mouere vrinam poſsint? An quia calida,concoctúq; facilia ſunt, quo in genere ea collocamus,quæ citãt vrinam: horum enim vis inſita calefaciẽdi,breui extenuatur. Odor quoq; nullam corpulentiam gerit:nam & ea quæ odorem pleniſsimè reddũt,velut allia, caliditate ſua mouent vrinã,vel potius vim obtinent tabefaciendi. Semina verò odorata calida eſſe certum eſt.

50 Cur impuris tetriſq; vlceribus,ſiccis acribus,acerbiſq; medicamẽtis vtendũ ſit, puris verò & ſaneſcentibus humida tantum imponãtur? An ꝙ impuris detrahendũ aliquid eſt ꝙ non niſi humor eſt alienus, qui adimi debet. Genus autem medicamẽti,quod mordax acre acerbúmq; eſt,id efficere poteſt,& ſiccũ magis quàm humidum. At quæ pura ſunt,cicatricem tantum deſiderant.

51 Cur morbis,qui contrahuntur à pitui-

ta, libido immodica prosit? An quòd semen genitale excrementi cuiusdam detractio est, ideo naturam præ se fert pituitæ. Quod igitur multum pituitæ concubitus detrahit, natura iuuare idcirco potest.

52 Vtrũ ergo inter initia mali, cibũ afferre melius sit, an post? An inter initia, ne iam penitus debilitato febris occurset. Igitur vel extenuandũ protinus est, vel ita alendũ. Sorbitionibus primũ recreandũ: hæ nanq; mitiores, leniores, colliquabilioresq́; sunt, & alimentũ hinc capere infirmũ corpus expeditius potest. Nihil enim cibum in ventriculo resolui, perferuereq́; antè oportet: quod nõ nisi labore cubantis fieri potest.

53 Cur intuendũ vrinã, an cõcocta sit necne, profluuio intercepto mingendi potius quàm perpetuo? An quòd signũ concoctionis vrina exhibet rufa, quòd quidẽ melius intercepto profluuio deprehenditur. Genus enim quodq; humoris, suum colorẽ plenius ostendit, cùm exiguũ est, quàm cùm multũ: nam in multo figuræ, in exiguo coloris conspectiores sensui obuiant: quod etiã in rore, sanguine, lachrymaq́; palpebris adhærẽte patescet. Vrina igitur si continuè demittatᷣ copiosior redũdabit: sin intercipiatᷣ, index sui coloris certior erit. Qđ si iã ex concoctione colorẽ trahit eiusmodi, talis ꝑfectò appare-

re etiam amplius poteſt, cum lumen ſe refringat, & tanquam ſpeculum fiat propter intermiſsionem profluuij.

54 Quam ob cauſam corpus, cui ſecundam conciliamus valetudinem, non denſum, ſed rarum reddendum ſit? An vt vrbs, locúsque cuicunq; ſalubris eſt, qui placidè aſpiratur: quapropter & mare quoque ſalubre eſt: ita etiã corpus, quod ſpiratius eſt, ſanitati opportunius conſtat. Aut enim nullum recrementũ exiſtet, aut quod extiterit, quamprimũ excernatur, danda opera eſt, corpusque eſt ſemper ita regendũ, vt ſimulatque excrementũ admiſit, habeat qua parte illud excernat, ſitque motui deditum, nõ quieti. Quod enim manet, putreſcit modo aquæ immotæ, putreſcens verò morbum cõmittit: at quod excernitur, antequam vitietur, decedit. Hoc igitur vt corpore denſo nunquam contingit (fit enim propè vt inuiſibilia foramina claudantur) ſic rarò ſolutoque accedat neceſſe eſt. Quamobrem in ſole, nudo corpore minimè ambulandum eſt: ſpiſſatur etenim caro, & concaleſcit, corpúſque parte interiore humidius redditur: quantum enim humoris, reſidet, aboletur, quantum inteſtinũ eſt, manet intactum. Qua ratione quoq; carnes aſſæ lixis humidiores ſunt. Ne pectore quidem nudo ambulandum eſt: ita enim vis ſo-

lis corporis optimè partis conditæ adimet, quæ nulla egeat dẽptione, ſed inferna poti⁹ eã deſiderãt. Inde igitur vt & remoto nõ niſi cũ labore ſudor educitur, hinc facilè ob loci opportunitatem digeri poteſt.

55 Quam ob cauſam pernionibus, & ambuſtis frigore tã aqua frigida quàm calida prosit? An qm̃ gen⁹ idvitij ex nimio humore cõſiſtit: frigida igitur humorẽ reſtringit atque exaſperat, calida in ſpiritũ vertit, carnẽq́ue elaxans, libertatẽ efflandi præbet ſpiritui.

56 Cur frigus perniones, calor ambuſta & facit & tollit? An quòd eadem vis colliquefaciendo facit, exiccando tollit.

57 Cur potio febrientibus ſæpe, & paulatim ſubminiſtrãda ſit? An quòd potio multa præceps defertur, exigua lentè incedens irrorat, madefacit, ſeſeq́ue inſinuat corpori. Sicut enim in humo, ſi aqua largè acceſſerit perfluet, ſi paulatim verò, madefaciet tantũ: ita etiã in febribus agit. Nã & aquas fluẽtes ſi quis paulatim deducit, alueus humorẽ totum ebibit: ſed ſi tantundẽ aquæ vniuerſum dimiſerit, ſcaturigo velox vſque eò profluet quò deducere libitũ eſt. Tum ęger quieſcere immotusq́ue, quoad maximè fieri poteſt iacere debet: immotus inquam, quod igneum quoque emarceſcere certum eſt, vbi à nullo mouetur, ne aduerſus flatui cubet, quoniam

flatu

flatus excitat ignem ſolicitúſque per auram ignis ex paruo magnus aſſurgit. Obuelandus æger, operiēduſq́ue propterea eſt, quia ſi nullū igni cōcedatur ſpiraculū, extinguetur:nec veſte quidē exui debet, donec inſudare occeperit. Vt enim ſubiectū hunc ignē vi ſui,ſic & delitеſcentē illū naturæ humor extinguit. Adde in genere febriū intermittentium balneū,& fomenta pedibus admouenda,& veſtem pleniorem ſuperponendam, & quietem agendam, quibus præparetur, vt corpus perquàm calidum ſit ante acceſsionem. Vbi enim multum ſupereſt ignis, lucerna nequit ardere: exiguum quippe ignē, multus ille ad ſe trahit,ita fit vt multū ignis in corpore præparandum ſit:febris enim exiguum continet ignem, multúſque proinde ad ſe ducet exiguum.

58 Quartanis febribus ratio victus extenuãda non eſt, ſed ignē corpori interſerendum, necnon exercitatione vtendum : & qua die acceſsio inſtat, lauandum, ſomnúmque minimè quærendum. Hic victus calefaciens prodeſt, quia febris quartana imbecilla eſt: nam niſi imbecilla eſſet, quartana non fieret. Vidés ne lucernam, multus ignis perflagrat,ſuam aſſeruare flammulam minimè poſſe?multus enim ille exiguum ad ſe rapit: ergo multum ignis accendendū in corpore

est, vt quod exiguum febris continet, restringatur. Sit igitur victus quotidiani ratio, quæ partim ignem, partim rorem indat in corpus.

59 Morborum alij ab igne, alij à rore creantur. Curat Morbos ignis ros, roris ignis, hic enim exiccat rorem.

EORVM QVAE AD SVDOrem pertinent, sectio secunda, cuius quæstiones XLII.

1 CVR neque intẽto, neque cõtento spiritu, sed potius relaxato sudor proueniat? An quoniam retentus spiritus venas implet, itaque humorem exire non patitur, vt in aqua fit vasis, quod in mare demissum dulcem intra se colligit humorẽ clepsydraq́ue ob id nominatũ est: nequit enim effluere, cùm quis pleno iam vase partem alteram obturauit, sed vbi per spiritus libertatem sudorem promere licuit, multus certè erumpit, quoniam eò ipso retentu, copia humoris paulatim collecta est.

2 Cur membra aquæ immersa calidæ non sudent, etiã si ex seipsa recalescant? An quod aqua liquescere non sinit, sudor autem res vitiosè adiuncta corpori est, vt qui per calorem excerni debeat.

3 Cur sudor salsus sit? An quia motu efficitur, & calore secernente quantum alienũ

per

per adhærentiam intimationemq́ue ineſt in alimento ad ſanguinem carnesq́ue: id enim ocyſsimè ſegregatur, quoniam nec aptũ nutritioni eſt, & foras demum euaneſcit. Salſus verò propter id eſt, quòd pars quidem dulciſsima leuiſsimaq́ue tota ad corpus nutriẽdum aſſumpta eſt. Pars autem alieniſsima crudiſsimaq́ue tantum abſoluitur, quæ partim deorſum collapſa, & ſubſidens Vrina vocatur, partim in corporis ſumma emergens, ſudor eſt: ambo tamen ſalſa ob eandem cauſam prodeunt.

4 Cur magis parte ſuperiore corporis quàm inferiore ſudemus? Vtrum quoniam calor ſurſum tendit, ſupérque manet, propterea humorẽ ſecũ trahere poteſt. An quoniam ſudorem ſpiritus moueat, qui ſedẽ habet ſuperiorem: an quia ſudor non niſi humor eſt incoctus: quo certè humore pars humet ſuperior, habitus etenim corporis ſuprà potiùs innoteſcit.

5 Quã ob cauſam cũ manus exercitamus, ſudor maximè oriatur, modo cæteræ corpis partes poſitũ ſuũ ſeruent? An quoniã robur huic præcipuè loco inditũ eſt, hoc enim ſpiritũ cõtinemus, qui parti robuſtiſsimæ proximus eſt: dũ verò laboramus, vires augem⁹, his auctis magis ſpiritũ cõtinemus. Tũ etiã cũ hac perficiamur parte, magis, quã cũ alia

laboramus: ſpiritu nãq; retento, ſimul & per fricamus, & perfricamur, dũ ita exercemur.

6 Cur ſudor capitis aut nullũ reddat malũ odorem, aut minus q̃ reliqui corporis? An quia locus capitis opportunus ſpirationibus eſt, & quidẽ laxũ ſe ipſe demonſtrat argumẽto exoriẽdi capilli. Loca autẽ, & q̃ in locis te nẽt, grauiter olẽt, ſi ſpirãdi careãt libertate.

7 Quã ob cauſam, qui ſe lucta exercent, ſi interpoſita aliquantiſper quiete luctentur, magis ſudabunt q̃ ſi cõtinuè? An quoniam humor data requie ſeſe colligit, quẽ deinde luctandi exercitatio educit. Continua verò illa, modo ſolis, corpora aſsiccare poteſt.

8 Cur magis ſudamus, cũ nõ longo interpoſito tẽpore ſudor euocatur? An quia non humor tantũ cauſa eſt vt ſudemus, ſed foraminũ quoq; abditorũ apertio, & corporis raritas, atq; ſolutio. His igitur, qui diu ſudãdi intermiſerint vſum, foraminũ iter clauditur: at ijs q crebrò vtũtur, patefactũ ſemp̃ habetur.

9 Quare cũ ſol nuda magis q̃ induta calefaciat corpora, induta magis ſudare ſoleant? Vtrũ quia ſol corporis deurendo, foramina comprimat: an quia vapores exiccet, quę minus poſſunt accidere indutis.

10 Cur facies maximè ſudet? An quia quę laxa, humida, ſolutaque maximè ſunt, hæc ſudori ſe peruia exhibẽt. Caput autem fons

eſſe

esse humoris videtur: & quidem pilorum lasciuia sedem hanc propter humoris copiam possidet, locusque idem rarus gracilentúsq; est, igitur secundum naturam transitus agitur sudoris.

11 Cur igne neque vniuerso, neque per diminutionē oblato, sed per incrementa continua magis sudamus? Qui enim in caldarijs ita se calefaciunt, magis sudant q̃ si protinus tantundē ignis admiserint. An eò q; se modicè habeat, agat vnū quodq;: ergo si tantum agit, plus si fuerit non aget. An potius è diuerso, quoniam scilicet eò rem quodque efficiat, quòd se modicè habeat. Hac igitur de causa nihilo plus sudamus, vbi plus additum sit. Sed quoniam modi singuli singulis respondent, quodque iam egerit, non ampliùs agit: hinc fit, vt modo aucto magis sudemus: neq; enim quòd præcedit ad singula, & præparat, vt res subdita apta sit, idem potest etiam opus efficere, sed aliud hoc fungatur officio necesse est. Parum itaque potius q̃ multum caloris pręcessit, pręparauitque corpus ad sudandum: sed ad efficiēdum, alio certè amplioriq; modo opus est: hoc enim effici ab eo non potest, quod prius agebat, sed aliud pòst desideretur, quod modum obtineat conuenientem.

12 Cur detergenti magis profluit sudor q̃

reſidere ſinenti? Vtrũ quoniã refrigerari ex-
trinſecus cõtingat, an quòd ſudor exterior,
velut operculũ foraminibus adhæreat cor-
poris, ita ne interior ſe promere poſsit.
13 Qua de cauſa ruta, & nonnulla pigmen-
ta ſudores fœtidos moueant? An quia quo-
rum odor grauitatem præ ſe fert, hæc humo-
ribus ſordidis admiſta fœdum mouere odo-
rem poſſunt.
14 Cur tergo magis quàm priore parte ſu-
damus? An quòd in parte priore locus ſanè
intus habetur, in quẽ humor deducitur, quod
in poſteriore nõ eſt, ſed foras ibi excernatur
neceſſe eſt. Hoc idẽ etiã facit, vt ventre mi-
nus quã pectore ſudemus. Addo quòd ſudo-
rem, terga magis ſeruare poſſunt & poſte-
rior pars magis quã prior, quoniã prior ma-
gis quã poſterior refrigeratur: quòd etiam
cauſæ eſt, vt alæ citiſsimè, atque maximè va-
leant reſudare, videlicet, quia minimè refri-
gerãtur: ad hæc poſterior carnulentior pars
eſt quã prior, & proinde humidior. Cauſam
verò, cur humidior ſit, medulla habet, quæ p
ſpinam tendens, multum humiditatis affer-
re poſsit.
15 Cur ea parte qua iacemus, ſudare nõ poſ-
ſumus? An quoniã pars, qua tangimus, cùm
plus quã modicũ ſit, incaleſcens prohibet, ne
permeet ſudor: reſiccat enim atque abſumit,
item

item cõprimi eam partem ſic euenit, hæc verò ſanguinem cõpreſſa diffundit, quo diffuſo ſatis refrigeratur. Argumẽto ſanè torpor eſt, quippe qui non niſi frigoris iniuria fiat, atque effici vel afflictu vel ictu ſoleat.

16 Quare qui dormiunt magis ſudãt? An circumobſiſtẽdi ratione euenit. Calor enim parte interna collectus poteſt expellere humorem.

17 Cur facie maximè ſudemus, cũ in ea minimũ carnis ſit? An quòd expeditius illa ſudare poſſunt, quæ humida, laxáque ſunt. Caput autẽ tale eſt: continet enim ſuã plurimã humiditatẽ, quòd vtique venarũ ratione patefcit, quæ hinc pertendunt. Diſtillationes quoq; ex capite oriuntur, & cerebrũ humidũ eſt, & foramina permulta in capite habẽtur, quæ tam multa eſſe, ac foras vſque pertendere, capillorũ indicio conſtat: igitur ſudor nõ à partibus imis, ſed de capite oritur. Vnde etiã fit, vt primũ, & maximè fronte ſudemus: primò enim frons ſubdita eſt.

18 Qua de cauſa, qui ſudant, ſi vel flatu refrigeſcat, nauſeãt? Vtrũ quoniã humor, qui ex fluxu continuo minimè quieſcere poſsit, hic refrigeſcẽs, in parte priore vniuerſus cõſtiterit? An quòd ſpiritus, qui foras verſus proueniẽs, in ſudorem ob frigoris occurſum cõuertitur? hic intus ante frigeſcẽs quã ex-

eat, transeat in humorem atque in eam partem incumbens nauseam moueat?

19 Cur in capite pedibusq; incalescentibus sudores maximè excitantur? An quoniã humorẽ ad se mẽbra incalescentia trahunt? humor autẽ partẽ, qua absumatur, nullam habet, cùm ea loca ossibus scateant: itaq; vt excidat foras, necesse est.

20 Quare qui laborant, vbi à labore destiterint, sudare incipiunt? Nam si labor causa est, cũ laborant, sudare debent. Vtrũ ꝙ inter laborandũ venæ spiritu inflatæ cõprimi foramina cogant, data verò quiete laxæ considant, itaq; per ampliora iã facta foramina, expeditius humor peruadat? An quoniã cũ laboratur, spiritũ ex cohærente humore motus secernit, & calore qui à motu excitatur, humor in spiritum per summa corporis extenuatur? Cũ verò à labore cessatũ est, simul & calor desinit, & ex spiritu spissescente humor, qui sudor appellatur, consistit.

21 Vtrũ per æstatem potius, an per hyemẽ sudor mouendus sit? An tunc opportunè sudatur, cùm humidiora corpora sunt, neglectaq; difficiliora redduntur? igitur per hyemem potius cõuenit. An magna per id tempus mutatio sit, nec excremẽta cõcoqui possint, cùm cœlũ contra naturã frigeat? igitur ꝑ æstatẽ potius mouendũ, quippe cũ humo

res

res per æſtaté potiùs oẽs putreſcere ſoleãt: quapropter exhauriendũ tũc eſt, vt etiã vete res oẽs autores hac eadé de cauſa cenſent.

22 Quare cùm corpus aſsiduè fluat, ef fluxúſq; ipſe de excrementis proueniat, corpus leuari nõ poſsit, niſi ſudauerit? an quia min⁹ excernitur quàm ſatis ſit? Cùm enim ex humore mutatur ĩ aeré, plus de minori exiſtat, neceſſe eſt. Humor enim quicũq;, copioſius, cũ ſe diſcernit, redundat, diutiúſq; ob eam rẽ profectò excernitur. Lenta itẽ glutinoſáq; excreméta, vt cũ humore propter miſtioné excerni poſſunt, ita cũ ſpiritu nequeunt: quę quidem res maximè officere poteſt. Hinc etiam vomitus magis quàm ſudores corpora leuant, quoniam ea ipſa excrementa educunt, vt qui craſsiores corpulẽtioreſq; ſint, vtę; cùm carni quidé procul is locus ſit, qui lentam illam glutinoſamq; materiam continet: itaq; non ſine magno negotio dimouẽdi datur facultas. Ventri autem è vicino eſt: aut enim in eo conſiſtit, aut propè, quo fit, vt difficilè queant aliter educi.

23 Cur minus inter laborandum ſudamus, quàm cum relaxati labore quieſcimus? An quoniam cùm facimus, laboramus, cùm fecimus, laborauimus? igitur plus tunc ratione excernitur. Alterum enim fieri eſt, alterum eſſe. An quia cùm laboramus, carnis

fora

foramina retento ſpiritu obſerantur? cùm autem relaxauimus, aperiuntur? quó fit etiã, vt ſpiritu retento minus ſudare poſsimus.

24 Quamobrem non incurrendo agitandoq́; corpus, ſed poſteaquam ceſſatum eſt, plus ſudoris euadat? An riuus quemadmodum manu, vel aliquò fluens, vndique aqua obſtruſa ſe colligit, relaxatáq; demum copioſior profluit quàm ante? ſic etiam inhiberi eadem à ſpiritu poteſt, vt in vaſe, cui nomen clepſydra, atque etiam in veſica. Coercetur enim detineturq́; intus humor à ſpiritu. Pari igitur ratione cùm corpora motu vehementiori citantur, ſpiritus intus circumuenitur, coercetúrq;, itaq; venæ etiam diſtenduntur, ac intumeſcunt, cùm humor ſe educere nequeat. Quòd cùm vniuerſus coerceatur, ſpiritu poſt relaxato, vniuerſus erumpat neceſſe eſt.

25 Cur ſi quis cùm biberit, cibum ſumat, minùs ſudet? An quoniam cibus ingeſtus, humorem attrahit quaſi ſpongia. Eſt enim non parum, rei impetum retorſiſſe quòd vel fluẽtorum conſtat argumento: ita enim c ibo quoque ingeſto, meatus apprehendiſſe plurimum valet.

26 Cur trepidantes, pedibus ſudamus, non facie? Rationabilius enim tunc pedibus quoque ſudetur, cùm corpore toto ſudamus: lo-

eus

rus hic enim frigidiſsimus eſt: quãobrem pedes minimè ſolent ſudare, & quidẽ medici in aduerſis valetudinibus, pedes potiſsimũ operiendos præcipiunt, quoniã frigus hi quam facillimè ſentiunt: itaq; rigoris initium reliquo etiã corpori expeditè committũt. An ꝙ trepidatio nõ caloris de ſũmis locis ad ima tranſitio eſt, vt accidit in metu, ex quo alui etiã metuẽtium ſæpè fundũtur, ſed eius icremẽtum potius caloris accedit, vt in ira: quippe cũ ira feruor cordi ſuffuſi ſanguinis fit, & trepidans ipſe nõ metu, refrigerationeq́; ſit ita affectus, ſed membri ipſius affectione.

27 Cur ijdem facie non ſudant, ſed erubeſcunt? An quoniam amplius incaleſcũt, itaq; faciẽ calor aſsiccat, errans ꝑ ſumma. Pedũ tñ humorẽ ꝓpterea liquefacit, ꝙ vt minor eſt quã vt exiccet, ſic maior inſito, præcõditóq; calore naturali eſt, vt ſudorem ciere poſsit.

28 Cur dormiẽtes, q̃ vigilantes, ſudare magis ſolemus? An ꝙ ſudoris origo intrinſecus eſt, interna autẽ calidiora habemus: ergo calor intimus, humorẽ diffundens intimũ, educit. An humoris aliquid ſemper à corpore effluit, ſed latet, quia nihil ſolidum eſt, cui humor occurrens ſe colligat. Argumentũ cur ita ſit, ꝙ partes cauiores aſsiduè ſudant.

29 Cur in caldarijs tum magis ſudamus, cũ tempus frigidum eſt? An quoniam calor pro

pter

pter frigoris obsistentiam, foras euadere nō potest, arcetur enim: verùm intus se peruoluens ac insidens, humorem soluit interiorē, sudoremq́; ex eo producit.

30 Cur sudor vtilior est, qui corpore nudo currenti prodierit, etiam si minor sit, quàm qui sub veste se prompserit? An ꝙ laborasse, quàm nō laborasse, melius esse perpetuū est, & sudor verò, quem labor præstiterit, eò melior est, qui sine labore prouenisset: & qui maiori cū labore melior, quàm qui cū minori. Maiori autē cum labore is est, qui nudo corpore currēti prodierit. Nam nisi admodū cursum intēderit, sudare non poterit qui nudus est. Vestitus contrà, celeriter sudat, etiam si parum se concitarit, propter vestis teporem. Et verò coloratiores redduntur, qui nudi cursum æstiuo tempore agitāt, quàm qui cū veste, quia vt omnes qui loca libera aspiratioraq́; incolunt, melius colorantur, quàm qui impedita & silentia tenent. Sic etiam seipso quisq; coloratior est, cū veluti spiritui afflanti placidè patet, quàm cum perstrictus obductusq́; à calore nimio angitur: qđ certè ijs accidit magis, qui vestiti percurrūt. Hinc etiam fit, vt qui nimis dormiunt, minus colore hilarentur, quàm qui se modicè somno recreant. Nam dormiens quoq; ipse astringitur, & propemodum strangulatur.

31 Cur pedes in trepidatione ſudant,& non facies, cùm in muneribus vitæ omnibus, vt facie maximè,ſic pedibus minimè ſudemus? An quia trepidatio metus quidam ſuper re inchoanda eſt,metus autem refrigeratio partis ſuperioris eſt. Quamobrem facie quoq; pallent,qui trepidant:pedibus item ſolicitãtur & palpitant: ſic enim trepidantes homines faciunt,ſeſeq́; quodam modo exercent: quapropter ea ratione,parte ſudare ſolent, qua laborant. Manus etiam aſſolent perfricare,& ſe modò inflectunt,modò extendunt, etiam ſæpè exiliunt,neq; etiã vnquam quieſcunt,ſunt enim exciti propenſiq́; ad negotium,quoniam calor eorum ſe collegerit in pectoris loco, qui corpulentior eſt. Quamobrem vndiq; cum eo ipſo calore, tum ſanguine turgeſcente efficitur, vt motu vario crebroq́; agitentur. Sed pedibus maximè inſudant,quoniam pedes perpetuo tenẽtur labore,cùm cæteræ corporis partes, quietẽ aliquam conſequi per ſitus mutationem motioniſq́; poſsint.

32 Cur in caldarijs igne neq; vniuerſo,neq; decreſcente aſsiduò,ſed per incrementa continua oblato,magis ſudatur? Plus enim ita educitur ſudoris, quàm ſi principio ſtatim ignis tantundem affuerit. An quòd principio multum ignis adhibitum,carnẽ cutemq́;

ſum

ſummam ſicciorē occupās vrit, atq; in modū teſtæ indurat: quæ cùm talis reddita ſit, ſudorem arcet obtruditq́;. Parum autem contrà carnem relaxans rarefacit, ſenſimq́; inteſtinum humorem excitat, vt ſecerni educiq; poſsit. Carne autem rara plus ignis adhibitum, & corporis ima facilè ſubiens, humores iam inde præmollitos, in vaporem conuertit, parteſq; eorum prætenues ſecernens; educit cum ſpiritu.

33 Vtrum per æſtatem potius, an per hyemem ſudor mouendus ſit? An hyeme calor intus ſe contrahens cōcoquit, extenuatq́; in ſpiritum humores interiores: quòd cùm omnes, aut certè maxima pars conſumantur, nullam ſui excretionem admonent faciendā. At in æſtate, cùm per raram ſolutamq́; carnem calor euadat, humores minus concoqui poſſunt inteſtini, qua de cauſa exhauriendum omnino eſt: quoniam ſi permanſerint, temporis eius qualitate putreſcent, morboſq́; contrahent: putreſcit enim quodque externo calore: nam vt ſuo quodque calore concoquitur, ſic externo putreſcit. Igitur per æſtatem externus præualet calor: ex quo fit, vt quæuis in æſtate putredinem ſentiant. Per hyemem verò, quia calor ſuus ille ac domeſticus dominatur, hinc tempus hoc minimè creare putredinem poteſt.

4 Quam ob cauſam cùm ſudor calore, vel nterno, vel externo fieri ſoleat, euenit, vt orror nonnullis ſudoribus poſsit excitari? An quoniam ſudor, qui ex calore prodit interno, ſe ſcilicet de loco amplo in breuẽ (corporis dico ambitum) contrahente, primum aloris meatus & circuitus patefacit, deinde orror carne iam madefacta ex toto, caloréq; exeunte citatur. Calor autẽ, qui extrinecus mouet, primum ſumma corporis aperit rarefacítq; : tum calor naturæ internus profluens excitare horrorem poteſt.

35 Cur calidi ſudores frigidis meliores habentur? An quòd omnis ſudor excrementi cuiuſdam ſecretio eſt. Parum autem excrementi amplius incaleſcere conſentaneũ eſt: plus autem non æquè, ſed minus. Itaq; udor frigidus excrementi multi, indicium eſſe poteſt, quocirca morbos quoq; is facit ongiores.

36 Cur minus ad ignem multum ſudamus, cùm tamen præ calore ſudor omnis moueri ſoleat? An quoniam humor, aut corpore vehementer calente in ſpiritum diſſoluitur humidum, aut cùm prouenerit, adeò cito calore nimio exiccatur, vt ſenſus ſudoris multi eripi poſsit.

37 Cur ad ſolem acrius calefacientẽ corpora, quæ nullo indumento teguntur, nihil pe-

nè sudant: quę autem satis veste intecta sunt, copiosissimè sudant? Eandem de hoc etiam, quam de superiori, causam reddẽdã cẽsemus.
38 Quam ob causam cũ motus acuti magis, hebetes minus calefacere posse videãtur, ingressus tamẽ per accliuia, q hebetiores sunt, magis mouent sudorem, prosistuntq́; spiritum, quasi amplius calefaciant quàm decliues? An quòd graui cuiq; , vt ferri deorsum secundũ naturã est, sic ferri sursum cõtra naturam est. Itaq; caloris natura, quæ nostra prouehit corpora, vt nihil per decliue laborat, sic per accliue pressa onere nitit, acriúsq; ob eiusmodi motũ ĩcalescit, & sudorẽ mouet, & spiritũ prosistit. Quinetiam corporis varius inflexus nõnihil afferre causæ potest, vt directa spirandi reciprocatio auferatur.
39 Qua de causa cũ sudor moueri soleat, quò magis quis sese operuerit, non ij sudant, qui vestem plurimam admiserunt? Eadẽ etiam de hoc ratio quæ prius reddenda est.
40 Quã ob causam cũ corpora licciora magis per æstatem, quã hyberno tẽpore sint, sudori magis in æstate pateant? An ꝙ ꝑ ęstatẽ propter corporũ laxitatẽ nõ multus naturæ calor cõtinetur, humoresq́; proinde resolue-re in spiritũ potest. Per hyemẽ autem parte exteriori densata, corporum calor frequens naturæ coercitus, humorẽ minimè in spiritũ

resolui patit. Ad hęc æstate humoris multũ haurimus, hyeme autem è contrario agitur.

41 Cur sudores, qui corpori bene valenti sponte prouenerint, ijs deteriores habentur, quos labores citarint? An ꝙ labores excrescẽtem humorẽ exhaurientes, carnẽ efficiũt sicciorem, vt cauernæ foraminum sanitati sint opportunæ, & per caloris transmissionẽ fieri nulla posit obseptio, siue oppilatio. Sudores autem spontini appellati, qui ex necessitate oriuntur, cum scilicet foraminibus naturæ ab immodico humore confusis, calor non omnino occupatur ac vincitur, sed repugnare adhuc extrudereq; humorem potest: hi rectè pro signis morbi habẽtur futuri. Nam etiam calor ipse à largiori humore, quàm qui modicus secundũ naturam sit, hebetatur, & caro plenè madescens, pessimum ad secundã valetudinem concipit habitum.

42 Cur tempore hyberno minus oriuntur sudores, nec nos per id tempus sudandum æquè censemus, quamuis corpora humidiora tum constent? An minus sudamus, quoniam sudores per hyemem concreti coactique sunt vehementer: quare minus dissolui tum queunt. Sudandùm autem minimè per hyemem censemus, quia corporis eiusmodi dispositio salubris est. Qui autem mouet sudorem, labefactat con-

funditq́; habitum corporis, atq; etiã laxiorẽ quàm conueniat eundem habitum reddens, ſimul & intimum calorem educit diminuitq́; vt non æque gelido cælo poſsit reſiſtere: & humor externus expeditius ſe corporibus inſerit, cùm laxiora iam foramina propter ſudationem habeantur.

EORVM QVAE AD VINI POtum & uinolentiam pertinent, sectio tertia, cuius quæſtiones XXXIIII.

1 QVam ob cauſam vinum cùm calidum ſit, vinolenti nõ calent, ſed frigent, & dolore laterum cæteriſq́; huiuſmodi vitijs excipiuntur? An ꝙ multum humoris cùm refrigeratum eſt, multum frigoris concipit, ita vt calorem ſuperet naturalem. Fit enim ſimile intrinſecus carni, vt ſi veſtis nimio madefacta humore, rigorem proinde acris frigoris admittat.

2 Qua de cauſa non qui vehementer, ſed qui leuiter ſe ebriauerunt, delirant? An quòd neque tam parum biberunt, vt ſimiles ſobrijs ſint: neque adeò multum, vt ſoluantur & langueant, quo modo efficiuntur, qui multum hauſerint. Adde quòd ſobrij ratione iudicant penitus, temulenti ne tentant quidem aliquid iudicare. Leuiter ebriati iudicant, quoniam quidem vino non penitus detinentur: ſed prauè id faciunt, quia

ebrij non ſunt: quò fit, vt mox & contẽnant
alios, & contemni ab alijs ſe ipſi exiſtiment.
Cur magis crapulam ſentiunt, qui dilu-
tiuſculum bibunt, quàm qui merum ex toto?
Vtrum ſuæ tenuitatis cauſa vinum tempera-
tum, expeditius loca plura anguſtioraque
ſubeat, intemperatum autem minus facere
id poſsit: itaque difficilius educi poteſt, quòd
dilutum eſt. An quòd merum minus bibitur,
vtpote quòd multum bibi non poſsit, magiſ-
que vomitu reijcitur. Ad hæc merum, vt cæ-
tera concoquit, quia calidius eſt, ita etiam
ſeipſum conſumit: diluto autem illo è cõtra-
rio agitur.
4 Cur ſemen genitale ebrioſorum magna
ex parte infœcundum? An quod habitus cor-
poris eorum præhumidus eſt: ſemen autem
non quòd humidum, ſed quòd conſtat, craſ-
ſumq; eſt, hoc vim obtinet procreandi.
5 Cur ebrioſi tremunt, & eò magis, quò li-
beralius merum hauſerint? Abſurdum enim
id eſſe videri poteſt, quandoquidem vinum
calefaciendi vim habeat, & tremor ex frigo-
re præcipuè ſoleat prouenire: itaque qui ri-
gent, maxime tremunt. Sed tamen multi cùm
mero tantum cibi gratia vterentur, tremo-
res vehementes adeò exceperunt, vt homi-
nes prementes reijcerent, & aqua perfuſi ca-
lida, nihil ſentirent. An quòd tremor tum

oritur, cùm corpus admodum friget: ſcilicet aut calore intus circumſiſtente ob externi frigoris violentiam, vt hyberno tempore fit: aut naturali calore extincto, quod fieri ſolet vel qualitate contraria, vel ætate, vt ſenectute, vel externi caloris exceſſu: quod ijs ſanè accidit, qui vi ſolis aut ignis deuruntur. Igitur ijs etiam idem obuenit, qui mero abutuntur. Vinum enim califica ſua facultate amplificata, plus quàm vires corporis patiantur, calorem proprium corporis ſe permiſcens extinguit: quo extincto, refrigeratoque corpore, accidit vt tremores oriantur. Quinetiam præter omnes refrigerãdi modos, quos præpoſuimus, ille quoque notatur, vt deleta materia, qua quiſque calor ſuſtentatur & alitur, calor etiam ipſe deleatur: quod lucerna inter res inanimatas demonſtrat, quippe quæ dempto oleo, lumẽ amittere cogatur. Senectus verò in animatorum genere illud idẽ efficit, & morbus longus diutino conſumptu corpus in tabem redigens: alimento nanque deleto, vel extenuato caloris, euenit, vt calor etiam ipſe deficiat. Calor enim humore alitur, non tamen quolibet humore, ſed leni & copioſo. Quamobrem tum ijs, qui à prędictis tenentur vitijs, tum ætate profectis, exoleſcente, alteraſcenteq́ue tali humoris genere (fit enim pro lęni & pingui, acre

&

& ſiccum) euenit vt calor ipſe deficiat. Patent hæc argumento auxiliorum, quæ ijs impendimus, qui ob marcorem è vita abeunt: fit enim vt eorum virtus vitietur, cùm aliquid nutrientis humoris inſtillatum eſt, vtpote cùm eiuſmodi humoris defectu, reſolutio illa eueniat. Mero igitur hominibus deditis cauſæ id eſſe videtur. Vinum etenim calidum, corporis caliditati naturali coniunctum, efficacius porrò, quæ calor proprius ſibi ſubdita pro alimento obtinet, conſumit. Vnde fit, vt alios ex his aqua intercus premat, alios fluctio, alios alia deiectio, & pleraque alia vitia eiuſdem alui exerceant. Nam & reliqui humores acerbi ineptique remanent: & qui liquidi extrinſecus aduenerunt, craſſari ob imbecillitatem caloris proprij nequeunt. Calor autem ipſe imbecillus propterea manet, quoniam materia, qua contineri adhuc poteſt, imbecilla eſt: quo modo ignis, quem arundo reddiderit: hic enim propter materiæ imbecillitatem, infirmior eſt, quàm qui à ligno præſtatur.

6 Cur vinolenti cùm vinum calidum ſit, rigere tamen ſolent, citiſsiméque laterum dolore, cæteriſque huiuſcemodi vitijs excipiuntur? An quòd multum humidum,

cùm refrigeratum eſt, in multum frigidum ſe conuertit, ita vt calorem ſuperet naturalem: quæ autem ſunt humidiora, eadem omnia naturæ calidiora occurrunt: argumentum, quòd rebus externis caleſcimus nō humeſcimus. Verùm ſi minus calida quàm humida ſint, accedet profectò, vt ſuam caliditatem potius quàm humiditatē amittant. Humore igitur frigido remanente, nō ſine cauſa vinolenti amplius rigent, & vitia rigoris propria patiuntur.

7 Cur pueri, cùm natura ſint calida, vinoſi non ſint, cùm Scythas, & viros robuſtos, qui certè omnes habitu ſunt calidiori, cōſtat eſſe vinoſos? An quod viri non calidi ſolùm ſed etiam ſicci ſunt: virilis etenim habitus talis eſt, pueri calidi ſunt & humidi. Vinoſitas autem humoris cuiuſdam libido eſt, itaq; humiditas facit, vt pueri minus ſitiant. Cupiditas quippe, non niſi indigētia, ſiue deſideriū quoddam eſt.

8 Cur temulenti aquas ſalſas vitioſáſque magis ſentimus, ſobrij minus? An quòd ſuū quodque à ſuo nihil afficitur, ſimileq́; indomitum à ſuo ſimplici perſiſtit. Contraria verò, à contrarijs potius ſentiuntur. Vinolentus itaque, quòd dulces intra ſe continet humores (nam vini naturam talē eſſe videmus) hinc vitioſi ſaporis ſentiens magis eſt. So-

rius autem, quòd acres salsosque habet, saporem eũdem percipere non potest. Admisso itaq; cibo, excrementitij redundant illi & fluitant, vt & ipsi à suis similibus affici nequeant, & hominem sensus huiuscemodi reddant expertem.

9 Cur grauiter à vino detentis, omnia circunferri videantur, iámq; inter initia ebrietatis res semotas cernere nequeunt? itaq; indicium hinc vinolentiæ nonnulli deducunt. An quia conspectus frequenter à calore vini compellitur atque commouetur. Nihil verò interest, conspectus moueatur, an res conspectui obuia. Fit enim ratione vtralibet, vt id quod modo dixi, videatur. Et cùm propinquis etiam in rebus conspectum vinolentorum falli eueniat, multò magis idem in remotis accidat, consentaneum est: quamobrẽ illas videre penitus nequeũt: propinquas autem aspicere quidem possunt, sed non quo sunt posita loco. Circunferri autem tantum, non etiam propè, procúlque vicissim agitari videntur, quoniam procul ob circularem mouendi rationem conspectus nequeat progredi: haud enim facilè est cõtraria simul agitari. Appetitio autem, quæ profluit ad elõgatiora, vehementior est: circularis verò, figura, quam nomẽ ipsum declarat, cõtinetur. Propè igitur ac procul vicissim conspectus

deferri ea de causa non potest: & si ita feratur, rem tamen eandem contingere nō queat: quippe qui vice alterutra temporis eodem in loco rem, quam intuetur, relinquat, cúmque reliquerit, intueri non possit: circulo autem suæ figuræ causa videtur. Est enim conus, cuius basis circulus est, in quo se agitans ipse conspectus, rem quidem percipit eandē, quia nunquam sibi rem subiectam deserit. Fallitur tamē in loco, quia non eodem intuitu rem contingit: nihil enim interest, vtrum res ad aspectum, an ad rem aspectus moueatur.

10 Cur vinolētis res vna, plures interdum esse videatur? An quia, vt dictum est, iam aspectus, cùm commoueatur, euenit, vt nullo tempore idem visus in eodē quiescat. Quod autem eodem tempore variè cernitur, id serius occurrisse videri potest. Quod enim cernitur, non nisi conspectus tactione sentitur. Fieri autem non potest, vt idem pluribus simul attingatur. Quòd cùm nullum sensum admittat id tempus, quòd interpositum tempori distinguat, quo rem conspectus attingit, & quo repetit, efficitur hinc, vt tempus vnum esse videatur, quo attingitur, quoq; repetitur. Itaq; cū plures aspectus, rem candē attingant eodē tēpore, plura esse videtur, quod vnū cōspectui subiacet: quoniā fieri nō

potest,

potest, vt res eadem modo eodē attingatur.
11 Cur vinolenti concumbere nequeāt? An quoniam pars quædam magis caleat, quàm reliquum corpus oportet, quod in his fieri nō potest, ob nimium totius corporis feruorem: extinguitur enim calor motionis internæ obtentu caloris occupantis, quoniam multum in his inest, quòd humidum crudúque officiat. Ad hæc, semen à cibo proficisci necesse est: cibus autem omnis concoquitur, quo satiati ad venerem planè incitamur. Vnde hac de re pleriq; prandere largè, cœnare parcè præcipiunt, vt cruda insit, quàm concocta, pauciora.
12 Cur si quis vinum dulce, ac merum, aut cyceonem inter potandum hauserit, sobrius persistere possit? & cur minus ebriantur, qui calice amplo fœcundóque hauriunt? An omnium eadem illa ratio est, quòd superficialis calor ita supprimitur. Vinolentia enim tum oritur, cùm calor sedem capitis totam occupauit.
13 Quam ob causam cùm vinum dulce aptū sit fluitare, si quis temulentus dulce superadmisit, haustum vinum concoquitur, minúsque infestat? An quia vinum dulce lene, ac lentum est, itaq; foramina obfarcit, atq; intersepit: austerū cōtrà, exasperās, rigidū est: facilē itē ascensum calori hoc præstat, dulce

au

autem obſtruſu foraminum caloré arcet ac inhibet. Vinolentiam verò parte concalefacta ſuperna, oriri dictum iam eſt. Addo etiã, quòd vinum dulce inodorum, auſterum autem odorum eſt: odor autem omnis caput tẽtat & ingrauat.

14 Cur à vino diluto, meracius tamen, caput poſtridie magis dolemus quàm ex mero? An merum, quia craſsius eſt, foramina capitis anguſta ſubire ipſum non poteſt, ſed vim ſuam atque odorem, & calorem tantum tranſmittit. Dilutum autem illud, quoniam per aquæ admiſtionem tenuius factum eſt, facilè ipſum ſubit ac penetrat: cũ tamen partem corpulentiæ facultatisq́; meri non mediocrem adhuc retineat, concoctu difficilius eſt: nam & humida, omnium difficillima cõcoqui, & corpora longè peruicaciora, quàm facultates eorum perſiſtere nouimus.

15 Cur inexercitati magis quàm exercitati ad vinolẽtiam vſque potare, & vino facilius ſolui poſsint? An quoniam qui excrementa humoréſque in ſe continent, vrinam copioſè profundunt: quòd facit, vt plus bibi & leuari facilius poſsit, quoniam non multũ vinoſi humoris in ventre remaneat. Atqui inexercitati humidi ſunt, excrementiſque redundant. Exercitati contrà, ſicci ſiticuloſiq́;, vt vini humor ſeſe totum inſinuare corpo-

ribus

ribus poſsit. Statim igitur hic vini impetus vrinam retractat, & pòſt humor hic in corpore inſidens, grauitatem tenere nimirum poteſt.

16 Cur vinum alios retardos, alios ſuperbos reddit, atque inſanibundos? contrario enim affectu id agitur, quandoquidem alteri magis, alteri minus moueantur? An (vt Chæremon ait) vinum ſeſe pro moribus vtentiũ applicat. Contraria igitur reddit, non quæ eadem, ſed quæ ſunt diſsimilia: vt ignis alia exiccat, alia humefacit, ſed non eadem: & quidem glaciem liquefacit, ſalem indurat. Nam & vinum, vt quòd ſuaptè natura humidum ſit, homines tardiores incendit, redditque mobiliores: contrà mobiliores diſſoluit atq; retardat. Vnde pleroſque melancholicos penitus reſolui labíque in crapulis nouimus. Vt enim balneum corpora perſtricta duráque relaxat, agilioráque facit, humida verò & mobilia diſſoluit atque infirmat: ſic vinum quaſi interna hominis diluens, ita afficere poteſt.

17 Quid eſt cur braſsica ſedet crapulã? An quód ſuccum dulcem diſcutientemque obtinet: vnde medici eam aluo infundunt, frigida autem ipſa eſt. Argumẽtum quòd ad alui vehementes deiectiones medici ea vtuntur, excocta in plenum, & ſuo † callo purgata, re- † Alij caule.

friger

frigerataque. Fit igitur detentis à crapula, vt eius succus humores in aluum detrahat, qui vinosi crudiq; tenentur, & ipsa suprà in ventriculo remanens corpus refrigeret: quò fit, vt tenues humores ad vesicam labantur. Quòd cùm humor vtrinque educatur, corpusque refrigeretur, rectè liberari à crapula possint. Vinum enim humidum atque calidum est. Euenit ad hæc, vt cũ humores deorsum se trahunt atque excernunt, flatum etiã secum deducant: qui si per vinum liceat, in caput se efferens grauitatem creat, & crapulam: sin autem deorsum se vertit, corpusque ob causam prædictam refrigeratum est, dolor crapulæ omnis tollitur. Est enim crapula feruor quidam, & desinens inflammatio, quæ plus conflictat quàm temulentia, quòd mẽtem illa quatit & alienat, crapula autem mente sibi constante, dolorem admonet. Vt etiam qui febre vrgente ludũt potius, quàm dolent: ijdem vbi leuati malo fuere, atq; ad se rediere, indolere occipiũt. Hoc enim idem in crapula quoque, & in temulentia euenire solitum est.

18 Cur vinũ dilutius tẽperatũ vomitũ magis quã merũ, quàm aqua prouocat? An ꝙ ea maximè vomitum mouẽt, quæ innatare solita, quæq; insuauia fastidiosaq; sunt. Vinum autẽ reprimẽdi vim obtinet: aqua tenuis, nec

insua

[in]suauis est. Quod igitur tenuis est, citò pro[pter] [su]i tenuitate descendit: quod non insuauis, [st]omachum non perturbat. Vinum autem [n]imis dilutum, nec ita tenue est, vt perflue[r]e posſit celeriter: & fastidiosum est, quòd [p]arum obtinet vini: sensum enim contur[b]at, quia plures motus in eo excitat, scilicet [q]uem vinum, quémque aqua efficere po[t]est: ambo enim sentiri queunt. Quòd au[t]em fuerit modicè temperatum, id sensum [p]enitus aquæ tollit, vinique mollis, deli[c]ientísque sensum accommodat, ex quo sua[u]iter bibi potest. Sed cùm vinum immo[d]icè dilutum, ita insuaue est, tum innatare re[d]undaréq; solet: quod autem tale est, vomi[t]um id facilè ciet.

[1]9 Cur vinolenti aquas salsas & vitiosas, [m]elius quàm sobrij sentire possumus? An [q]uoniam dura & tristia certius ab ijs sentiũ[t]ur, qui minimè cupiunt. Latent hæc enim [c]upientes, & sæpè fallunt. At verò qui lætè [s]e habet, is non cupienti similis est: qui autē [i]n tristitia est, cupientis hic gerit affectum. Sobrius autem ita se habet: vinolentus contrà satiatus repletúsq; est.

20 Cur penitus vinolentis res omnes circunferri videntur, & cùm iam amplius vinũ attingit, nequeunt quæ procul posita sunt, enumerare? quocirca nonnulli hinc vinolen-

tiæ indiciũ trahunt. An quia conſpectus fre-
quenter à vini calore commouetur. Quem-
admodum igitur, ſi ſub oculo preſſeris rẽ ob-
iectam, geminari videbis: ſic etiam vinolẽtis
accidere illud poteſt. Nil enim intereſt, vtrũ
ſuppreſſeris, an aſpectum commoueris: nec
vtrum extrinſecus, an intrinſecus: idẽ enim
obuenire vel accidere, vtraque ratione con-
ſpectui poteſt. Itaque res obiecta minimè cõ-
ſtare videbitur, atque etiam magis quæ pro-
cul abeſt: nam eò obtinebitur minus, quò ſe
longius aſpectus deducat. Propinquitas etiã
illa mouendi, amplius ad extremum abſolue-
re interuallum poteſt. Item ſi æquabili cum
vehementia ſurſum deorſúmque aſpectus ſe
agitet, res minus aſſequatur remotas neceſſe
eſt: deducta autem circunferri omnia ſolent,
velut ſagittæ, & quæ appenſa demittimus.
Igitur viſus quoque ſuam ob imbecillitatẽ,
quaſi procul deferatur, idem hoc patitur: ni-
hil autem intereſt, viſum, aut rem viſui obie-
ctam commoueas.

21 Quam ob cauſam quod vniuerſum ra-
ptimq́ue bibitur, ventrẽ id minus humectat,
cùm tamen ab humore copioſiore plus hu-
mectari conueniat? An quod humorem mul-
tum ac vniuerſum, venter ſuperare non po-
teſt, ſed locum adire ſuum indomitum pati-
tur. Locus autem crudi humoris veſica eſt.

Exigu-

Exiguum verò facilè vincit & concoquit: ex quo moram hic diutius trahens, vẽtrem porrò humificare poteſt.

22 Quamobrem qui antè extenuatus, merum inde multum hauſerit, morte occũbat: pleriq; verò bibaces, cùm ſe nihil extenuarint, multo tamen vniuerſoq́; meri hauſtu ſicci efficiuntur? Quærendum enim hoc eſt, quandoquidem vinum calidum ſuaptè natura eſt, & vt vita calore contineri apparet, ſic mors refrigeratione accidere. An vt ex cicuta, ſic ex mero intereundũ eſt, videlicet dũ proprius calor paulatim extinguitur, modo tamen diuerſo. Cicuta enim calorem frigiditate ſua extinguit, humoremq́; indurat: vinum autẽ ſua caliditate calorem macerat naturalem. Et quomodo ab igne nimio aut ſole exiguus ignis extinguitur, ſic intimus corporis calor à vini calore, ſi nimius eſt, ſuperatur atque extinguitur.

23 Cur vinolenti ſunt ad lachrymandum propenſiores? An affectuũ huiuſcemodi omniũ eadem cauſa eſt, quàm repreſsio, quæ ſcilicet agitur, per ſumma afferre poteſt: vinolentiam enim locis conſiſtere capitis certum eſt.

24 Cur vinolentis ſomnus oriri nequeat? An quòd ad ſomnũ creandum calidũ adeſſe humorem opus eſt: hic enim concoqui expe-

ditè poteſt. quòd ſi deeſt, exiguusq́; humor aut concoctu difficilis ineſt, ſomnus nō oritur: qua de cauſa poſt cibū ac potū ſomnolentiſsimi fieri ob calorem ſolemus. Melancholicos verò, & vehemēter æſtuātes inſomnia tenent: alteros, quia refrigeratus humor penitus eſt: alteros, quia nullus aut minimus extat. Ergo rationem vtriuſq; affectus inde eſſe petendam palàm eſt.

25 Cur ebrioſi tremūt, & eò magis quò largius merum hauſerint? cùm vinum calefaciendi vim habeat, tremor autem ex frigore maximè proficiſcatur: itaque qui rigēt, præcipuè tremant. Attamen pleroſque, cū mero tantūmodo cibi gratia vterentur, tremores acres adeò inuaſerunt, vt homines cōpr[...] mentes à ſe omnes eijcerent: & cùm aqua calida perfunderentur, nullatenus ſentire po[...]ſent. Alij verò cùm eoipſo agerent modo perfrictioneq; & carnibus in cibo vterētur in ſtuporem attonitum inciderunt: quos tremor quidē mitius, ſcilicet ob immobilitat[...] torquebat: dolor tamen acerrimus, & inquietudo iam inde exercebat aſsiduè. Tremori itaq; cauſa frigiditas eſt: nā & qui rigent, e[...]re pati ipſa videntur, vt dictū eſt: & qui ad modū ſenuere: quorum vtrorūq; alteri a[...] affectu frigido, alteri à frigida ætate vrgentur. Vinum autem calefaciendi vim præci[...]

pu[...]

uè obtinet: quocirca contrarius quidam vt
rouenjat effectus, ratio exigit. An nihil p
ibet rem eandem à contrarijs effici, dum-
modo non agant modo eodem, sed diuerso.
Exempli gratia: vritur & à gelu, & à calore,
vbi gelu calorem coëgit vniuersum: itaque
modo quodam à contrarijs affectus profici-
citur. Idem & modo quodam non nisi idē
producitur. Tremor autem ob inopiam ex-
citatur caloris non cuiusque, sed proprij.
Corrumpitur autē calor, aut marcore, aut
extinctu: extinctu quidem à contrarijs, hoc
est frigido atque humido, marcore autem
vel indigentia nutrimenti, vt lucerna cùm
fomite aut oleo caret: vel ab alieno calore,
vt ignis in sole, & lucerna apud ignem.
Igitur qui ex frigore rigent, caloris extin-
ctu obtremūnt: ex quo etiamfit, vt aqua
offusa calida horror exoriatur. Frigus
enim, cùm intus includitur atque circum-
obsistit, pilos erigit. Et in febrium quo-
que accessione rigor ille eueniens simili
de causa venit. In senectute autem calor
alimento deficiente emarcescit: humor enim
alimentum caloris est: senectus autem sicca
est. Ebriosi verò, & si qui ita affecti sunt alij,
suo prorsus emarcescente calore obtremis-
cunt: sed non modo eodem quo senes, sed ter
tio corrumpendi modo, vt proposuimus.

Quòd enim vino vtuntur nimio, calor aduentitius superans, aut extinguit aut debilitat proprium calorē, quo valemus. Fit enim tum tremor, cùm mouens quicquam rē nequit superare, quam mouet: vt cùm lignum quis longum crassumq; obtinere, firmareq; non pollet, tremit extremum: quod ideo fit, quoniam aut suscepta res maior est aut minor, quæ mouet. Ergo tremor, cùm calor extinguitur, accidit: hic enim dum integer inuictusq; manet, causæ animantibus esse v[...] detur, cur mouere se valeant. Indicium au[...] tem ebriosos, senesq; ob frigiditatē affecto[...] sic esse, quòd tremor his fieri sine vllo rigore solitus est.

26 Quam ob causam, qui leuiter à vino te[...] nentur, magis peccant vel delirant, quā qu[...] aut grauiter sese ebriarint, aut sobrij ma[...] nent? An quòd sobrius rectè iudicat: qui au[...] tem penitus vinolentus est, quòd sensibus i[...] terceptis onus sustinere non potest, nihil d[...] iudicat, atque ita non peccat. At verò qui l[...] uiter se ebriarit, iudicat quidem, quia non multum hauserit: sed quoniam à vino dete[...] tus aliquatenus est, potestatē rectè iudican[...] di amisit, peccet necesse est. Quemadmodum quòd Satyrus Clazomenius propensus ad[...] modum erat ad maledicēdū, eius aures, cùm accusaretur penitus obstruxerunt, vt de r[...]

ag

geret, non in contumelias se prouolueret. Postea tamen cùm cessante iam aduersario deserassent, & pauca dicente adhuc ille audiisset, nequaquam continere se potuit, sed uestigio maledicta effundere incepit, quoniam sentire iam poterat, rectè autem iudicare non poterat.

7 Cur vini dulcis, quòd suauius est, ebrium neminem esse arbitramur? An quòd vinum dulce nullum saporẽ obtinet propriũ vini, sed alienum penitus reddit. Igitur dulcis rei, non vini auidus appellandus est, qui vini dulcis tenetur desiderio.

8 Cur ebriosi solis calore gaudere maximè soleant? An quoniam concoctionem desiderãt, atque etiam quòd refrigerati admodum sunt: ex quo attoniti stupidiq; mox fieri solent à potu.

9 Cur vinolentis multa interdum apparet quod vnũ est? An quia conspectus initia intrinsecus à vino mouentur, sic vt vel caput totum solicitari necesse est. At cùm initia mouentur conspectus, idem sese applicare non quit, sed quasi partem rei obiectæ vis vtraq; conspiciendi attingit. Meritò igitur res vna suspicionem recipit geminationis: quod idem vel oculo subter oppresso potest euenire. Cõspectus enim mouetur initium, vt ei coire cum altero nõ amplius liceat: sed

hic motus extrinſecus eſt. Vini autē ille intrinſecus oritur, nec quicquā intereſt: idem enim ſequetur, qualitercunq; aſpectum commoueris.

30 Cur vinolentorū lingua oberret? Vtrū quēadmodum corpus totū in vinolentia titubat, ita etiā lingua labens oberrat, nec reddere articulatim vocabula poteſt. An quoniā caro linguę mollis, & inſtar ſpongię eſt, ampliatur madeſcens atq; extollitur: itaque ob molem retardior fit, exprimeréque ſyncerè nō valet. An ꝙ vt in aqua ob abſentiam aëris loqui non poſſumus, ita neq; cū nimiū in nos humorem indidimus: igitur ꝙ vinolētorum lingua in nimio humore ſe voluit, idcirco exprimere ſyncerè nō poteſt. An animus quoq; vinolentorū cōpatiens errat? At ſi animus ita affectus eſt, linguā etiā pariter affici cōſentaneū eſt: inde enim omne loquēdi initium ducitur. Quo fit, vt etiā ſine vinolentia, vbi animus quenquā hauſit affectum, lingua etiam ſentiat atque compatiatur, vt in metuentibus patet.

31 Cur ebrij omnes, & qui mari operam dant, libenter ſolis tepori ſe dedunt? An ꝙ ebrij concoctionē deſiderant, ſimúlq; euenit vt partes corporis quædam refrigerentur: itaq; ſtupidos attonitóſque poſt potū fieri nouimus. Maritimi autem illi, quoniam in

humo

humore semper suam degunt ætatem, calorem porrò desiderant.

32 Cur vinolenti concũbere nequeant? An quòd partem corporis quandã amplius, quã reliquũ corpus incalescere opus est, quod vinolentis contingere præ nimio calore nõ potest. Calor igitur, qui à motu naturæ interno præstatur, obtentu caloris ambientis extinguitur. An ꝗ partes corporis imas recalescere opus est. Vinum autẽ in sublime efferri aptum est: itaq; calorem, quemadmodum illic excitat, ita hinc auocat atque abducit. Post cibum quoq; libido veneris minimè incitatur. Vnde prandere largè, cœnare parcè præcipiunt. Cibo enim concocto sursum, crudo deorsum fertur & humor & calor ortus autem seminis ex his est: & fatigatis idcirco per somnum profluit genitura, quòd labor corpus humidum & calidum reddit. Quòd si excrementũ ea in parte substiterit, euenit certè, vt per somnum erumpat. Hæc eadẽ causa est, cur in aduersis quibusdam valetudinibus id eueniat, atq; etiam metuenti & morienti.

33 Cur iuuenes potius quàm seniores immingant, vbi vino sese ebriauere? An quoniã iuuenes humidi sunt, & calidi multum, idcirco excrementum humoris cõfluit in vesicã; exiguum enim à corpore eorum absumitur,

quamobrem id effundi necesse est. Seniori
bus verò, corpus pro sua siccitate humorem
nimium attrahit atque imbibit. An ꝙ iuni
rum natura, ad somnum propensior q̃ seni
rum est: quocirca grauiter iuuenes consopi
tos vrinæ sæpè excitatio latet, vt hæc priu
erumpat, q̃ illi surrexerint. Seniores autem
latere minimè potest, quẽadmodum nec ex
ternorum motuũ quisquã minus ab his pe
cipi, q̃ ab adulescentibus solet. Constat au
tem quod modo diximus, quandoquidem i
uenes ipsi tum maximè immingunt, cùm a
ctè & grauiter dormiunt.
34 Cur oleum ad arcendam vinolentiã v
let, sorbitumq́; facultatem præstat potandi
An quòd vrinã ciere potest, vinoq́; haust
iter regit.

EORVM QVAE AD REM uenerem pertinent Sectio quarta, cuius quæstiones XXXIII.

QVam ob causam, qui concũbit & qu
moritur, oculos attollit: qui autẽ do
mit, submittit? An ꝙ de parte superiore ca
lor exiens, eodẽ oculos vertit, quò se deflex
rit: per somnũ autẽ deorsum se colligit, itaq́
eodèm conuertit. Claudũtur verò propter
ea oculi, quia humiditas deficit.
2 Cur ijs, qui rẽ venereã immodicè agũt
ocul

oculi & clunes manifestè subsident, partes quarū alteræ propè, alteræ procul à genitalibus absunt? Vtrū quòd in ipso etiā coitu partes hæ perspicuè collaborant, cùm rem studiosius ipsæ pesequantur, & se cogant nitanturq́; in semine emittendo. Itaq; quantū alimenti facilè liquescere potest, id pressum extruditur. An quòd obcalfactæ præcipuè contabescunt. Cõcubitus autem caloris agitur facultate, eaq́; maximè sentiunt calorẽ, quæ in agendo cõmouentur. Oculi autem partesq́; sedi proximæ perspicuè collaborãt. Haud enim fieri põt vt semen profluat, nisi partes coagãtur illæ, nisiq́; oculi demittãtur: quippe cū partib⁹ his coëūtib⁹, humor quasi manu ex vesica prematur, oculisq́; coactis cerebrū sua dimittat. Oculos verò & locū his proximū, vim ad procreationẽ maximam obtinere docent illinimẽta, quæ mulieres tam steriles quàm fœcundæ experiūtur, vtpote cū vis ad semen transmitti hinc debeat. Sunt autem & oculi, & renes omniū pingues atq; obesi: ergo quod partes hæ rem veneream efficacius adiuuant, caloris participes sunt, cuius tabifica vi extenuantur, multumq́; sui succi ad semen excerni patiuntur. Calor enim (si corpus vel pingue non est, vel si pingue quid est, sed nõ tamẽ laborat) æquè liquefacere nequit, vt latè in venere

 patet.

patet. Renes tamen omnium maximè ſentiunt, quia in vicino poſiti ſunt. Et ipſe quoque ſeminis trãſitus, cùm per ea loca perſpicuè agatur, extenuare proculdubio poteſt: adimit enim, non addit per ſuam iſtam propinquitatem.

3 Quamobrẽ & qui concũbunt, & ſpadones, qui re minimè vtuntur venerea, in acumine oculorum offenduntur? An quòd alteris ob libidinem, alteris ob exciſionem, partes ſuperiores plus iuſto exiccantur: quod pſpicuũ in ijs eſt, quorum opus exquiſitius administratur. aſpectus autẽ tale eſt. Humoribus verò deorſum ductis, ſuperiora ſiccari neceſſe eſt: id igitur nimirũ concubitu fieri patet. Spadonum autem crura intumeſcũt, & alui faciles ſunt, vtpote cùm deorſum ſe humoris copia ſe vocet.

4 Cur homo, cũ concũbere poſſe incipit, tunc pubeſcit: cæterorũ autẽ animantiũ, quę pilis teguntur, nullũ tunc pubeſcere incipit? An ꝙ per ætates mutari animãtes in cõtrariũ ſolent. Vox enim grauis de acuta efficitur, & nuda quæ antè fuerũt, hirta reddũtur. Vnde etiã animãtes à primo natali die hirſutas, enudari debere tunc, nõ denſeſcere, cõſtat, cũ ſemen habere incipiunt: ſed ita euenit, quia quæ ſemẽ effundũt, ſicciora fiunt & laxiora: quibus de cauſis pilus oritur: quod inde

ide ſanè patet. Pilus eñ neq; cicatricibus, eq; pueris,neq; mulierib⁹ exit,cũ.ſ. cicatri es ſpiſſo cõtextu,non raro inducãtur:pueri ulieréſq; corpore humido ſint,non ſicco.

Cur nuditas pedum obeſſe ĩ re venerea oteſt? An quoniam corpus,quòd concubitu um ſit,calidum intus,atq; humidum eſſe de et,quale per ſomnũ potius eſſe, quàm per igiliam ſolet:ex quo etiam celeriter,ac ſine orporis agitatione ſemen dormiẽtibus pro- luit,vigilantibus verò non ſine labore pro- lit. Simul autem fit, vt & reliquum cor- us tale exiſtat,& pedes humidiores ſint atq; alidiores. Indicium quòd cùm dormimus, edes obtepeſcere ſolent, vt qui vnà cum in ernis partibus ita afficiantur. At nuditas pe lum è contrario agit:ſiccat enim atq; refri- gerat. Itaq; ſiue impoſsibile,ſiue difficile ſit, vt res agatur venerea, niſi pedibus calidis, am tamen nuditatem in vſu concumbendi, ncommodam eſſe neceſſe eſt.

6 Cur omnium maximè animãtiũ homo, poſtquam concubuit, diſſoluitur & langue- ſcit? An quòd ſemen proportione ſui corpo- ris plurimum emittit.

7 Sed cur plurimũ homo emittit? An ꝙ minus cibũ is cõficit,& omniũ maximè ani- mantium humidus natura & calidus eſt: qua rum rerum altera ſeminis copiam reddit,

altera

altera naturæ vim efficit ad ſemen creandũ: ſemen etenim tale eſt, quandiu ſeruatur.

8 Quam ob cauſam cũ ratio concumbẽdi calore contineatur, timor autẽ & mors refrigerandi vim habeant, pleriſq; tñ cùm ab his ipſis tenẽtur affectibus, ſemẽ excurrit? An ꝙ cùm loca quædã corporis refrigerãtur, alia quædã intepeſcunt, cũ & ſuũ calorẽ habeãt, & pulſum de locis refrigeratis illũ ipſa ſuſcipiant. Quamobrẽ frigentibus quidẽ id euenit, verũ non quia frigẽt, ſed quia calẽt. Cõſtat hoc etiam ipſo aſpectu, partes enim ſuperiores timẽtium ſanguine priuãtur, inferiores autẽ humeſcũt, & aluus ſoluitur & veſica. Calor igitur cũ ſe per timorẽ deorſum, per mortem ſurſum deuius agitat, madificare & ſeminis excitare profluuium poteſt.

9 Cur neq; cõcumbere, neq; euomere, nec ſternuere, neq; flatũ emittere oportet, niſi res turgẽte corpore vrgeat? An quia cũ non turgemus, ſimiles terræ ſtirpibus ſumus, quibus euulſis, aut alienũ conuellitur quippiã, aut aliquid abſciſſum relinquitur: ꝙ autẽ cũ extrudi debet, minutũ remãſerit, dolorẽ diutius id omne mouebit: & ſi quid alienũ commotum ſit, id cum ſua ſede priuetur, dolorem creabit. Quæ certè ijs vſu euenient, qui cùm non turgent, aliquid faciunt ex ijs, quæ modo retulimus.

10 Cur ieiuni celerius concũbunt? An q̃ foramina corporis ieiuno inaniora, repleto autẽ plena habentur: itaq; impediunt, ne humor ſeminis genitalis valeat ꝑmeare: quod latiſsimè in veſica patet: hæc etenim plena, nunquam celeriter concumbere poſſumus.

11 Cur adoleſcentuli cùm primò concumbere incipiunt, quibus cùm fuerint congreſſi, eas re peracta odio habeant? An q̃ mutatio ſumma extiterit, ſequentis triſtitiæ memores eam fugiunt tãquam ſontem, ad quã ſeſe applicauerunt.

12 Quare qui equitant, aſsiduè libidinoſiores euadũt? An caloris agitationiſq; cauſa eodem afficiuntur modo, quo per coitum. Quocirca ætatis quoq; acceſsione, membra genitalia cõtrectata, agitatáq; plenius augẽtur. Quòd igitur ſemper eo vtuntur motu qui equitant, hinc fluentiore corpore pręparatóq; ad concumbendum euadunt.

13 Quare concumbẽdi facultatem dari per ætatem cũ cœptum eſt, corpora malè olent: prius autẽ ante pubem non ita olent, nec viri nec mulieres? An quoniã quę incocta ſunt tum ſapores habent deteriores: aut enim acidiores, aut ſalſiores, aut amariores: tum odores reddunt fœtidiores. Contrà, quę cõcocta maturáque ſunt, ſapores aut dulces aut minus amaros, & odores ſuauiores præſtant,

aut

aut certè minus insuaues. Patet hoc in omnibus tam terræ stirpibus, quàm animantibus ipsis. Detractis autem quæ maturæ concoctáque sunt, cætera cruda relinquuntur: & vt in cinere, portione dulci consumpta, puluis amarus relinquitur. Et sudor quoque salsus eadem de causa est. Calor autem naturalis semen genitale concoquit, quòd quanquam exiguum est, vim tamen obtinet maximam, quippe quòd ex multo admodum tam exiguum constitutum sit. Quamobrem vbi id secessit, resoluimur magna ex parte vehementius atq; refrigeramur: itaq; humores incōcoctiores redduntur, patefactis meatibus propter seminis excursum, quò fit vt sudor ob cruditatem & salsior & fœtidior tunc sit, quàm in puerili ætate. Quòd si cui fortè talis natura sit, vt partem subsidentem sudoris fœtidam habeat, huic magis magisq; res innotescet, ac præsertim eisdem in locis, quibus & cæteris maximè consistit, velut in alis.

14 Cur si ex nostro semine procreatū animal est, prolem id nostram appellare solemus: sed si ex aliquo alio nostro, vel excremēto, vel parte prodijt, nostrum id esse nunquā fatemur? multa enim semine putrescēte proueniunt. Quid igit causæ sit, vt si quales nos sum⁹, tale fuerit, nostrū id sit: sin diuersū

id

alienũ ſit:aut enim omnia noſtra eſſe opor
t,aut nulla. An primum,quoniam quod ex
mine noſtro prodijt,id ex noſtro eſt: quòd
cus,id ex alieno ſcilicet,quæ purgamentis
ccrementiſq; enaſcuntur. Deniq; nihil ex
mnibus,quæ animanti tribuimus, gignere
imantem poteſt,niſi ſemẽ genitale. Quod
item nocet,quódq; malum eſt, id ſuum nul
us eſt: nec quod alienum eſt, id ſuum eſſe
oteſt. Haud enim idem illa ſignificant,ſuũ
ſſe,& alienum eſſe, vel diuerſum, vel malũ.
xcrementa autẽ & putredines.non noſtra,
ed diuerſa alienáq; ſunt à noſtra natura: nõ
nim quæcunq; in corpore extiterunt, cor-
oris hæc eſſe putandum. Nam & papulæ
epe erumpunt, quas tollimus atq; excidi-
aus:omnino quæ præter naturam conſtite-
int,hæc aliena omnia ſunt: multa autẽ præ-
er naturam vel rebus coniuncta naturali-
us prodeunt. Quòd ſi ex rebus noſtris ſolo
emine natũ animans ſit,rectè quòd ita pro-
ienerit,prolem id eſſe noſtram tantum pu-
abimus:ex ſemine verò ipſo, ſi quid extitit
liud, vt vermis, vbi vel foris putruit, vel
orruptum in vtero eſt, vt quæ monſtra ap
ellamus,prolem id eſſe noſtram haudqua-
quam dicendum eſt. Cùm enim corrupto
reetur ſemine, non inſuper ex noſtro crea-
ur,ſed alieno: quemadmodum quod excre-
mentis

mentis constiterit, vt quòd ex stercore. Omnia verò huiuscemodi ex corrupto creari semine hinc indicatur, quòd ex non corrupto creari tale natura statuit, quale illud est, de quo semẽ genitale prodierit. Exempli gratia, si de equo equus, si de homine homo, nec semen magnificimus ipsum, nec aliquid quod inter generandum confici solitum est. Tunc enim humor & corpulentia quædam & caro consistunt, quorum nihil nobile est, quoniam nondum naturam obtinẽt destinatam, sed eatenus naturam attingunt, quatenus ita se habeant, vt ex illis tale creari possit, quale nos sumus, modo seruentur. Corruptis autem nihil tale enasci potest. Causa est hæc, cur nec alia ex re nostri corporis, nec ex semine ipso corrupto aut imperfecto, prolẽ nostram oriri arbitremur.

15 Cur minus in aqua homines concũbere queunt? An quòd res nulla in aqua liquescere potest, quæ ab igne liquefieri apta est, ceu plumbum, aut cera. Semen autem hominis igne planè liquescere videmus: haud enim prius fluere incipit, quàm per attritum recaleat. Pisces tamen sine attritu coire fatendum est.

16 Qua de causa res omniũ suauissima concubitus est: & vtrum necessitate impellãtur ad concũbendum animantes, an rei cuiuspiã

gr

ratia genus hoc lib:dinis datum eſt? An ſua
ſsimè quidem concubimus, quoniam aut
oto ex corpore ſemen profluit, vt aliqui vo
unt: aut quia quamuis non toto ex corpo-
, tamen per eam partem ſe promit, in quã
eatus omnes, venæque omnes applicen-
r, & coeant. Cùm igitur voluptas ſimi-
s in libidine atque in prurigine ſit, efficitur
ariter, vt corpus geſtiat vniuerſum. Pru-
go enim ſeceſsio humoris ſpirituoſi inclu-
contra naturam eſt: & genituram verò ſe-
ſsionem humoris eiuſmodi eſſe ad rem na-
uralem conſtat: ſuauis autem tum ex ne-
eſsitate, tum rei cuiuſpiam gratia concubi
us eſt. Ex neceſsitate inquam, quòd via o-
nis pertinẽs ad rem naturalem ſuauis eſt,
modo à ſenſu percipi queat. Rei verò cu-
uſpiam gratia eſt, vt ortus ſit animantium
erpetuus: facit enim voluptas, vt animãtes
d coitum ardentius excitentur.

7 Cur venus immodica morbis pituitæ
onnullis cõmoda eſt? An quoniam excremẽ
quidam exitus eſt, ita vt multum vacantis
nateriæ, cũ ſemine detrahi poſsit: pituitam
utem excrementum eſſe nulli dubium eſt.

8 Cur res venerea ventrem refrigerat &
ccat? An refrigerat, quoniam calor in concũ
endo excernitur: & ſiccare quidẽ coitus ve-
ereus poteſt, quippe cum euaporari, dum

f calor

calor exit, necesse sit: exit autem cùm refri-
geratur. Adde etiam, quòd feruor coeundi
siccare nimirum potest.

19 Cur salaces hi sunt, quibus pili palpe-
brarum defluunt? An ob id ipsum, quò etiam
calui: sunt enim hæc ambo partes rei eiusdẽ.
Quicunq; autem ex pilis congenitis ætate
iam prouecta non crescunt, hi omnes deci-
dunt libidinis vsu immoderato. Capillus
enim & supercilium & cilium, genere conge-
niti pili continentur, exq́; his supercilia tã-
tum nonnullis ætate prouectis obdensan-
tur. Quòd cur ita sit, alibi rationem attuli-
mus. Reliqua autem vtraq; genera, eadem
illa de causa deficiunt, quòd partes superio-
res sanguinis parum obtinẽtes, libido refri-
gerat. Ita enim efficitur, vt locus hic alimen-
tum concoquere nõ posit: cùm autẽ pili ali-
mento caruerint, defluant necesse est.

20 Quam ob causam qui mingendi desid-
rio tenentur, concumbere nequeunt? An q
meatus implentur. Quod autem plenum hu-
moris est, id nullum prætereà humorem po-
test suscipere.

21 Cur gignẽdi facultas ijs tollitur, qui
varicibus tenentur, siue homo, siue aliqui
ex cæterorum animantiũ numero est? An q
varix flatu translato fieri solet, quocirca i
vitijs atræ bilis accõmoda est. Fit aũt cõcub
tu

is quoq; cũ flatus excursu. Quamobrem si npetus ille agitur, cũ varix exercet, semen on insuper excitatur, sed refrigeratur. Fit gitur inde, vt penis tentigo emarcescat.

2 Quare qui concumbunt, resolui atq; lã uere magna ex parte solent? An quòd semẽ mni ex parte corporis secretio est: itaq; vt dificij constructio, sic corporis compactio uatitur, dum semen decedit, quasi sanguinis iultũ, aut aliqua pars alia decedat: ita q exit eropportunum est, & quòd exiguũ ex mul o alimento conficiatur, quẽadmodum amy-um ex farina.

3 Cur ijs qui concũbunt, si desiderio min endi tenẽtur, penis intendi vehemẽtius po st? An quòd foramina plena redduntur hu oris, semen per angusta se promens, molẽ ficit ampliorem, atq; extollit: penis etenim d ipsos meatus est positus.

4 Quam ob causam tẽtigo & amplifica-o penis illa existere possit? An duplex cau-a est, vna quòd pondus vrgeas post testes, cit, vt penis erigatur: testes enim vicem lmenti vectorij capiunt. Altera, quòd fora ina spiritu admisso implẽtur, ita vt genita mẽbrum intumescat atq; se erigat. An hu-or auctus translatúsq; facit, vt moles am-lior redundet: penis tamen, qui mensura in gni adoleuerit, minus se patitur efferri:

fit enim vt ita pondus à fulmento vectis remotius maneat.
25 Qua de causa qui rem agunt veneream aut qui ea ætate sunt, quæ sufficiat veneri malè olent, virúsq; hirci reddunt: pueri aut non ita olent? An spiritus puerorum (vt dictum iam est) humorē sudorémq; concoquere potest, virorum autem nequit.
26 Cur per æstatem viri minus, mulieres magis concūbere valeant? ꝙ Hesiodus quoq; poëta inquit: Fœmineo venus est vsus magis efferą sexu: Mitior illa viris, & sæpè accita relanguet. Vtrum quòd testes eo tempore magis demittuntur & flaccent, quàm per hyemem, cùm qui concubiturus est, retrahat, ac suscipiat illos, necesse sit. An quoniam naturæ calidæ præ nimio calore æstiui temporis æstuant, collabuntúrq;: frigidæ verò refouentur & vigent. Est autem vir calidus & siccus, mulier frigida humidáq;: ergo virorum tunc vires infirmantur, mulierum corroborantur, & vigēt per compēsationem qualitatis contrariæ.
27 Cur nonnulli rem venereā cum voluptate patiantur, & alij vel ipsi agere cupiāt, alij pati tantūmodo gestiant? An ꝙ excrementis singulis locus determinatus à natura est, in quem instituto secerni naturali debeat, solicitatáque natura spiritus excurrēt, tumo

morem admouet, excrementúmque vnà
trudere solet. Verbi causa, vrinam in vesi-
m, cibum consumptum in aluum, lachry-
am in oculos, mucorem in nares, sanguinē
venas naturæ deduci placuit: his autem
roximè genituram quoque in testes & pe-
em deferri constitutum est. Quibus itaque
eatus habitu suo naturali priuantur, vel
aia obcæcati sunt, qui ad penem tendant,
quod spadonibus hísque similibus euenit,
el etiā alijs de causis) his talis humor in se-
em confluit, quippe qui hac transmeare so
at, quòd eius loci contractio in coëundo, &
artium sedi appositarum consumptio indi-
ant. Qui si admodum semine genitali abun
ant, excremētum illud largè in eum locum
colligit. Itaque cùm excitata cupiditas est
tritum pars ea desiderat, in quam confluit
xcrementum. Cupiditas autem excitari
ım à cibo, tum ab imaginatione potest.
ùm enim alterutra de causa libido cōmo-
est, spiritus eodem concurrit, & genus id
xcrementi cōfluit, quò secedere notum est.
t si tenue, spirituosúmve est, cùm diffla-
ım id fuerit, requiescunt: quemadmodum
ueris & adulescentibus interdum nullo se-
reto humore cessare tentigines possunt.
ed si crassum corpulentúmque est, nisi ex-
ruso quiescere nequeunt. Quòd si neutrum

eorum accidit, cupiunt quousque alterutrū accidat. Quorum verò natura mollis, & fœminea est, ita ij constant, vt genitura: vel nulla vel minima conueniat, quò illorum secernitur, qui prædicti natura integra sunt, sed se in partem sedis diuertat: quod propterea euenit, quia præter naturæ normam constiterunt. Cùm enim mares crearentur, ita degenerarunt, vt partem virilem mancam atque oblæsam habere cogerentur. Læsio autem alia rem omnino corrumpit, alia peruertit & vitiat. At genus illud corrumpens, vt in his sit, fieri non potest: ita enim mulieres, nō viri crearentur. Ergo peruerti citarique aliorsum, quàm secernendum natura voluit, necesse est. Vnde fit, vt insatiabiles etiam sint modo mulierum: humor enim solicitans ille exiguus est, nec quicquam se promere conatur, refrigeratúrque celeriter. Quibus itaque sedem humor ex toto adiuit, ij pati tantummodo auent: quibus autem in vtranque partem sese dispertijt, ij & agere & pati concupiunt, idq́ue amplius, quò tandem plenius fluxerit. Sed sunt, quibus vel ex consuetudine affectus hic accidat: fit enim, vt tā gestiāt quàm cùm agunt, vtq́ue genituram nihilominus ita emittere valeant. Ergo agere cupiunt, quibus hæc ipsa vsu euenerunt, & consuetudo magis, veluti in naturam idcirco il-

s euadit, quibus non ante pubem, ſed in ea
itium patiendi inualuit, quoniam his recor
latio rei, cùm deſiderant oritur. Vnà autem
um recordatione geſtiens exultat voluptas:
leſiderant autem perinde ac nati ad patien-
lum. Magna igitur parte, vel ob conſuetudi
nem res exiſtit. Sed ſi accidat, vt idē & ſalax,
& mobilis ſit, lōgè expeditius hæc omnia eue
nire poſſe putandum eſt.

28 Cur homines rem agere veneream cu-
pientes, confiteri ſe cupere maximè pudet:
bibendi, aut edendi, aut aliquid eiuſmodi fa-
ciendi deſiderio cùm teneantur, confiteri
non pudet? An quòd rerum plurimarum cu-
piditates neceſſariæ ſunt, & nonnullæ ni-
ſi expleantur, interimunt. Rei autem ve-
nereæ libido ſuperfluit, & abundantiæ in-
dex eſt.

29 Cur viri per hyemem, mulieres per æ-
ſtatem rei venereæ appetentiores ſunt? An
quòd viris calidior natura & ſiccior eſt, mu-
lieribus autem humida frigidáque Quamob
rem illis humor & calor ſatis cupiditatē ve-
neris hyberno tempore accendere queunt,
quibus rebus ſemen oriri certum eſt. Mulie-
ribus autem & calor minor, & humor cōcre
tus propter caloris inopiam tunc eſt. At per
æſtatem contrà mulieribus calor medicus,
viris largior quā ſatis ſit, nimius enim vires

frangit atque dissoluit. Quapropter pueri quoq; per æstatem tenuiores redduntur: incidit enim, vt ignis igni coniungatur.

30 Cur quibus natura calida est, si modo robusti pleníque sint, nisi concumbant ijs sæpe bilis prosistit, & aluus amara secedit, & pituita salsa conficitur, & color corporis immutatur? An quòd semper cum semine vnà excrementi aliquid exit. Vnde etiam nonnullorum excrementis abundantium, genitura lauamentum piscium redolet: igitur excrementum quoque illud concumbenti decedit. Itaque nihil est, quod posit affligere: abstinenti autem manet, & amarum salsúmve redditur.

31 Cur libidinosi sunt, qui melãcholici? An quòd flatu redundant. Semẽ autem decessio flatus est: ergo quibus idipsum amplificatũ, hos sæpe purgari appetere necesse est: sic enim efficitur, vt leuentur.

32 Cur aues, & pilosi homines libidine vehementer aguntur? Vtrum quòd multum humoris continent: an non ea ratio est? Fœmina enim, quæ humida est, pilis vacat: sed potius quòd genus illud vtrunque naturæ multi humoris concoquens, propter caloris copiã est. Indicio pilus est atq; penna. An ꝙ & multum inest humoris, & id à calore superatur? Neq; enim si multum nõ esset humoris

neque

eque si non à calore vinceretur, pennæ aui-
is, pili hominibus possent vnquam oriri: se
ié autem vel loci, ac temporis portione, vel
tione creari plurimum potest, vt in aëre,
t in vere: nam eius natura calida & humida
st. Fit etiam ratione communi, vt aues, &
audi homines salaces nimirum sint: alimen
um enim vtrisq; seorsum quidem exiguum
rofluit propter vitiũ cruris: in sublime ve-
ò affatim effertur, atq; in semẽ conuertitur.
Cur homini, cùm concumbit, oculi potis
mum infirmantur? An ꝙ humore deficien-
e id accidit? Argumentum verò frigidam es
genituram, quod humida nunquam reddi-
ur, nisi calefiat, nec vllam desiderat liquefa-
tionem: quandoquidem per vniuersum cor
us expassa est, quemadmodum sanguis.

*ORVM QVAE AD LABO-
rem pertinent. sectio quinta, cuius
quæstiones XXXVIII.*

CVr ambulationes prolixæ quidẽ per
plana, laboriosiores sunt quàm per
compta: breues autem leuiores? An quòd
nembra tum à multo, tum à vehemente mo
u fatigantur? Est autem vehemens, qui pas-
im per loca inæqualia agitur: multus verò
qui continens vnúsque est. Locis igitur inæ
qualibus tametsi longa motio acta est, tamẽ
equiem mutatio præstat, facitq; vt longa

non fit, ne ipsorum quidem equorũ, propter mutationem. Planis autem habitus similitudo, & paritas nihil interpellat, nec membris vllam præstat quietem, sed efficit vt mouendi ratio continuetur. At verò si breuis sit, nimietas quidem motus nulla in planis fatigabit: accliuibus autem, quoniam immutatio vehemens, & contraria corpus modò sursum modò deorsum vexat, fatigetur necesse est. Talis verò motus, vt dictum est, qui per ardua agitur: contrarius, qui per plana.

2 Quam ob causam, qui animo deficiunt, & qui præ nimio exercitandi labore dissoluuntur, mole corporis contractiore existunt, vocémque reddere acutiorem putantur? An quia voces minores mittuntur, ideo acutiores esse videntur. Argumẽtum, quòd qui clamantes à longè imitantur, acutè proferunt. Moles autem corporũ minores idcirco redduntur, ꝙ sanguis à summis corporis partibus se vocat ad imas.

3 Cur venter tantummodo extenuatur eorum, qui se exercitationi dederunt? An quoniam venter pingue amplectitur plurimũ.

4 Cur pingue eorum absumitur, qui se laboribus dedunt: caro autem nullatenus emaceratur? An quoniam pingue concalfactum liquescit: quod carni non euenit. Motio autem concalfacit.

Cur

Cur venter opimus admodum esse solet? [...]trum φ cibo propinquus est: dúmq; cæte[...] mēbra ex ventre hauriunt, venter ipse sibi [...]pius ingerit. An quoniā minimè venter la[...]rat: flexibus enim hic nullis cōtorquetur.

Cur melius fatigationes tum cessant, cùm [...]is ex aqua oleo permista se perfricuit? An [...]oniam oleum magis subire cum aqua po[...]st, quā si per seipsum est: ducitur enim sua[...]tè natura, vt innatet & fluitet. Vbi autem [...]bijt, corpus subinde amplius emollitur. An [...]uia oleum natura calidum est: calidum au[...]em quodq; & siccat & indurat. At membris [...]tigatis, siccitas & durities incommodæ o[...]mnino sunt, mistum igitur aquæ eò plus iu[...]at, quò minus siccat.

Cur lassis corporibus euomendum præ[...]pitur, cùm tamen vomitus sit laboriosus? [...]n quòd lassitudo collisis ossibus aut pres[...]tis aut fatigatis consequi soleat: quos qui[...]em affectus patiuntur extrinsecus, aut in[...]rinsecus, idque bifariam: aut enim cùm co[...]ia carnis vires exuperauit ossium, aut cùm [...]requens corpus se cætero corpori miscuit, [...]uo locum sibi obtinere aptè non possit: qua [...] genus excrementorum est. Pondera enim [...]uæcunque extrinsecus corpori applicētur, [...]boriosiora sunt quàm ipsa corporis mem[...]ra, etiā si pōdere leuiora illis esse cōtigerit.

Argumentum, quòd qui plus æquo vel ede-
rint bel biberint, hi minus quamuis labora-
rint, quàm ieiuni, grauius tamen fatigantur:
quoniam cibus locum suum non obtinet, vt
pote qui adhuc maneat crudus. Cùm autem
fatigatio maceret atque colliquefaciat, colli
quamentum autem non nisi excrementũ sit,
hoc est quòd lassitudinem mouet, dum teme
rè vagatur occursátque ossibus & neruis, &
intimis carnis: quæ rara, soluta, patefactáq;
substant. Vomitus igitur cùm id extrudat,
quod fatigationem inducit, meritò hominẽ
recreat, liberátq; à lassitudine: corpus enim
quale principio fuerit, tale restituit. Elaxat
autem vomitus, non nimij motus ratione,
sed si ita fuerit, vt non plenè agatur. Copia
enim ciborum, quæ in vẽtriculo remanserit,
& excrementa, quæ his incidant cibis, faciũt
vt lassitudo vomitum consequatur, quemad
modum in corporibus nimium impletis di-
ctum iam est. Quòd si nec illis causam lasse-
scendi labor inferat, sed cùm ita sese habe-
rent, laborarint, nec ijs qui nõ totum cibum
eiecerint, vomitus causa foret lassescendi.
Nam si hoc esset, haud erat quòd non omni-
bus euomentibus lassitudo incideret: nũc ve
rò multi pòst, vbi euomerunt, alacriores cer
tè redduntur.

8 Cur laboriosius brachio est inanẽ iactasse
man

manum, quàm cum lapide? An quòd inani iactura brachium quasi conuellitur vehemẽtius: nulla enim in re nititur, quemadmodũ qui mittit, missili obdito, fulcire se potest. Huic proximè saltans quoq; ponduſculis suſceptis innititur. Et qui currit, manus obquatiens, se sustentat. Quamobrem ille plus prosilit halteres tenens, quàm non tenens: hic velocius currit manus obquatiens, quàm non obquatiens.

Quam ob causam cursus velox tã in hominum genere, quàm in cæterorum animantium facit, vt capita à morbo tententur? quã quam cursus vnusquisque detrahere ad ima genus omne excrementorum putatur, vt ambulatio: quapropter crura eorum implentur qui nimium ambulant, quoniam de parte superiore ad imam labitur & alimentum omne & excrementum. An motus quidem vbique agere idem potest. Verum motus velox, cùm vires intendit, & spiritum retinet, caput concalfacit, eiúsque venas nimium inflat, & attrahentes reddit facultatis externæ, vt frigoris, vt caloris: adde quæ in pectore continentur. Nam ea quoque attrahi resorberíq; inde credẽdum est. Quibus remissis, locũ ægrotare illum necesse est.

o Cur locis æqualibus quàm inæqualibus magis fatigatur: ocyus autem iter æquale

le quàm inæquale conficitur? An minus laboris tunc eſt, cùm motus non ſemper eodem habitu agitur, quod ingreſſu inæquali potius fit: ocyus enim ingredimur, vbi minus contra naturam mouemur. Ergo per locum æqualem parcè atque frequenter, & ponitur & attollitur: per inæqualem autem contrà. Atqui ratio attollendi contra naturam eſt: vi nanque omnem attollendi vſum exequimur. Quod autem per ſingulos gradus paulum redditur, id multum per multos demũ exultat.

11 Cur in planis laborioſius accubamus quàm in concauis? An eadem ratio eſt, cur etiam in conuexis laborioſius quàm planis. Cùm enim pondus corporis ſe eundem in locum in ſedendo, accubandóue colligit, facit per afflictationem vt laboretur. Incuruum igitur quàm rectum, idque quàm concauum magis tale ſe exhibet: noſtrum etenim corpus in orbem ſe colligit potius, quàm dirigat in proceſſum. Quæ autem eiuſmodi ſunt hæc per plura attingũtur à concauis quàm à planis. His eiſdem de cauſis etiã fit, vt quæ cedunt, minus quàm dura & renitentia fatigent, & in accubando & in ſedendo.

12 Cur breues deambulationes fatigationẽ mouere amplius ſoleant? An quia euariant incõptæque ſunt: faciunt enim vt ſæpe ſubſiſtatu

statur. De contrario autem in contrarium
equĕter mutari laboriosum est: neutri nā-
ue assuescere sinit. Quæ quidem assuescen-
ratio vacat fatigatione: vtrique autem si-
ul vt assuescas, fieri non potest.

Cur qui equo vehuntur, quo longius e-
uus decurrerit, eo magis emittere lachry-
as solent? Vtrum quoniam aer, qui se obie
at, subinde eo frigidior est, quo minus te-
oris corpus attigerit, quòd ijs etiam euenit
ui cursum nudo corpore agunt: frigus au-
m mouere lachrymam potest. An contrà.
es enim calida lachrymam ciet, velut sol.
lotus autem nimirum calorem efficere po-
st. An propter ictum illatū ab aere illud ac
dit. Quomodo enim venti aduersi oculos
rturbant: sic aer occursans eo magis ferire
test, quo equus velocius agitatur.

4 Cur cætera membra cùm perfricantur
eniora euadant: venter autem soleat exte-
ari? An perfrictione protinus vehemen-
ore extenuatur, cùm is etiam impleri so-
at illa fricandi ratione, quam paulatim am
lificando admouemus, sed non æquè profi-
t, atque caro, qua de re quæritur: quippe
m omnino in exercitando, laborandóque
enter præcipuè extenuetur. Ratio igitur,
uòd opima quæque concalfacta liquescūt,
ea magis, quæ intensa suaptè natura sunt:

vent

venter autem cuteus eſt, cutis verò ſua natu-
ra tenſionem habet. Sed enim quòd venter
celerrimè opimatur, ideo & pingue aliquid
ſemper obtinet, niſi morbo laboret. Cuius
rei cauſam dixerim, quòd cibo ex vicino po-
ſitus eſt. Cùm igitur omnino pingue res pro-
pria naturæ non ſit, ſed aduentitiũ, nec ita
neceſſarium, vt caro adhæreat: ideo & exerci-
tandi, & perfricandi agitatio ventrem con-
calfaciens, liquefacit & macerat, alimentũq;
quod inde redundet, membris cæteris diſper-
tit: quamobrem ſedile ventrem opimat, reli-
quum corpus extenuat. Motiones verò, per
frictionesq́ue ventem extenuant, reliquum
corpus implent & augent.

15 Cur peracto longo itinere aut curſu, ſi
quis ſe ſuper ſummos cõſtiterit digitos, cal-
ces pedum conquatiuntur, proniq́ue deor-
ſum labuntur? An propter continuatum
vehementemq́; motum cõcitati nerui non-
dum requieſcunt. Fit enim ſæpe, vt animus
euincere corpus totum poſsit: membra au-
tem ſingula inhibere non poſsit, vbi ſe quẽ-
dam in modum commouere. non enim cor
non penem excitum, reſidere animus coge-
re poteſt. Ratio autem rei quam quærimus
eſt, quòd multum ſpiritus circa neruos deu-
ritur, quod non ſimulac ſubſtiteris, refrige-
cere poteſt. Is igitur ſpiritus concutiens, vo-

lutu

ti ſubtrahendo ſuo motu deducit, facítque
pars remotiſsima minimè contineatur.
aque calces tremiſcunt, quemadmodũ imũ
brum hominis irati.

Qua de cauſa qui non concitatè admo-
m currunt, numerosè reſpirant? Vtrum
uòd numerus omnis menſuram certo reci-
t motu: talis autem motus eſt, qui per ę-
uas agitur portiones, quemadmodũ agunt,
ui currunt leuiter. Ergo ſimulatque age-
curſum incœperint, reſpirant ita, vt cùm
iratio per compares vices propter parem
etiendi motum reddatur, numerum ſiue
odulationem poſsit continuare. An quòd
nnis ſpirandi ratio compari viciſsitudine
nfici ſoleat, modo quis non retineat, ſed
nori trahendi à natura determinato vta-
r. Igitur cùm ſedemus, aut ambulamus,
uòd motus corporis mediocris eſt, nume-
s palam non fieri poteſt: cùm item cur-
m concitatè agimus, quòd ſenſus conſe-
ui motum nequeat, numerum percipere
ſpirandi haudquaq̃ valemus. At cùm me
ocriter noſipſi concitemus, motus ipſe me
ocris modum reſpirandi ſenſibilem præ-
ans, explicare numerum poteſt.

Quare inter currendum aer in flatum
nuerti nobis videatur? Vtrum quoniam
um per curſum agitamur, aerem corpori-

bus noſtris continentem excitamus, quò p
non niſi flatum mouere profectò eſt: quo p
circa non ſolum videtur, ſed etiam ver
in flatum aer conuertitur. An quòd in cur
rendo aerem impetu noſtro violemus: qu
facto, ſenſu aeris per motum magis afficia
mur. Ergo rectè in flatum aer ſe conuer
tere videatur: hoc enim ratione impetus p
teſt euenire.

18 Quamobrem currentes potius cadimu
quàm ambulantes? An quòd magis quàm
moueamur attollimus: hoc enim inter cur
ſum & ambulationem intereſt.

19 Cur aſcendentes genibus, deſcenden
tes femoribus elaboramus? An quoniam
dum aſcendimus, corpus ſurſum iactamu
diſtenſionémque corporis genuúmque m
uemus, ex quo genibus laborandũ eſt. Pro
cliuis autem locis, eò femoribus laboratu
quòd ijs ipſis enixi crura ſubmouemus. A
hæc omne quod præter naturam fit, labo
rem dolorémque mouet. Eſt autem ſecun
dum naturam, genibus vt antè flectantur
femoribus autem, vt retrò. At locis accli
uis genua retro flectuntur, nam inniti fir
marique volumus: procliuis autem femor
antè coguntur, corpus enim ſe pronum pro
penſúmque ita defert.

20 Cur in itinere media femoris parte p

tiſ

...ssimum fatigari solemus? An quòd lon-
...cuiusque atque continui pars potissi-
...um media laborat, cùm scilicet stabilitum
...úmque manet: quamobrem hæc præci-
...è rumpitur, femur autem tale est. Er-
... partem potissimum mediam eius fatiga
...meritò solemus.

... Quam ob causam qui humida constāt
...ura, facilè à labore æstúque strangulan-
...? An quòd humor concalfactus transit in
...a, itaque acrius vrit. Ergo cùm ob nimie
...em facultas submouendi non datur, refri
...ratio nulla subsequitur, atque ita celeri-
...homo calore insito & aduentitio exarde
... Quapropter sudor spiritúsque secess-
...eos iuuant, qui se exercent, qui denique
...oribus se dederunt. Cùm enim humor
...cernitur atque extenuatur, spiritum inde
...sci necessarium est.

... Quare corpora, quæ modicè cōstāt tēpe
...áq; sunt in morbū sæpius incidūt, & faci
... curātur? An vtrūq; eadē de causa euenit:
...eiñ æquabile, quod modicū est. Quod aūt
...uabile, id cōpatibili⁹ est. Quāobrē si qua
...s pars laborauit, ptinus totū collaborat.
... modicū aūt cōtrà, vtpote quod sciūctius
... partiū suarū vitia minus haurit, minusq;
...entiens est. Ergo sæpius id in morbū hac
... causa incidit, facili⁹ aūt curatur, qm̄ malū

partium commune omnium est: eò nanque debilius redditur, quò se in plura digesserit, itaque curabilius est. Immodicum verò illud, vt quòd rem communem cum partibus non habeat, minus quidem ægrotat, sed difficilius curatur, quoniam malum vehemẽtius vrget.

23 Cur æqualibus quàm inæqualibus locis magis fatigari solemus? ocyus aũt iter ęquale quàm inæquale expedimus. An quòd minus laboris tum est, cùm non assiduè habitu eodem mouemur, quemadmodum ingressu æquabili potius agitur: ocyus verò ingredimur, cùm vbi minus pari tempore attollimus. Ergo per locum æqualem vsus attolli di exiguus est atque frequẽs: per inæqualem autem è contrario. Quod verò per singulos gradus paulum redditur, multum id per multos demum exultat.

24 Cur femora in descendendo, tibiæ in ascendendo laborant? An labor in ascendendo est, qua corpus attollitur: fit enim, vt totum corpus nobis oneri sit. Itaque cui totu incumbit, & quo totum attollitur, id præcipuè premitur atque laborat: hoc autem tibia est Postremam enim hæc longitudinem tenet, nec modo pedis latitudinem aliquam sortitur. Vnde fit, vt hoc minus se valea stabilire: itaque vt humeris, ita tibijs pon

us ſuſtinemus, laborémque ob eã rem, quo
umerus maximè affici ſolet, tibia quoque
atiatur, neceſſe eſt. At in deſcendẽdo, quo-
iam corpus deorſum ſe defert, propellitq;
ontra naturam, hinc labor & vexandi ratio
rouenit. Itaque laborem huic præcipuè ad
nouet, cui incumbit, quódque vexat. Atqui
ibia manet, thorax ponderi eſt, femur ſuſti
et atque vacillat, eò quòd & porrectum in
ongitudinem eſt, & ſupernè verſatur, qua
cilicet thorax procumbit.

15 Cur iter longius tum eſſe videtur, cùm
gnari quantum ſit ambulamus, quàm cùm
gnari, ſi modo res cæteræ pares adſint? An
quòd noſſe quantum ſit, non niſi noſſe eius
numerum eſt, rémque non determinatã plu
is quàm determinatam eſſe perſpectũ eſt.
Ergo quemadmodum, ſi noſti quantum ſit,
initum id eſſe neceſſe eſt: ſic etiam ſi igno-
as, quaſi reciprocetur, animus cauillatus ob
rrat, infinitúmque id eſſe videtur, quod fi-
nitum eſt. Quamobrem ſi quantum quod-
ibet determinatum non eſſe putetur, velut
nfinitum id eſſe videbitur, eò quòd aptum
ſt, vt ſit determinatum. At ſi determina-
tum non ſit, infinitum eſt. Ergo id quoque
nfinitum quodammodo videri neceſſe eſt,
quod determinatum eſſe nequaquam vide-
tur.

26 Cur femora magis quàm tibiæ fatigan-tur? Vtrum quòd propè absunt ab ea parte quæ excrementum continet: itaque vbi ea pars agitata nimium recaluerit, femora ex-peditius ac plenius attrahere possunt, quàm tibiæ. An quòd femora continentiore con-stant natura: laboratur enim præcipuè pro-pter cõtinui distractionem: quippe cùm etsi nullo excremento substante fessi sumus, ta-men femoribus ac lumbis acrius laboramus. An quo modo inguina per istum oriri no-uimus, propter venarum & neruorum socie-tatem: ita etiam lassitudo potius in femur in-cumbit, quod quidem ab initio propius ab-est. An quòd femur eadem habitus ratione fungitur suo munere magis quàm tibia: quæ quidem res laboriosior est. An quòd femo-ra carnis copiam sustinent. Itaque res affa-tim in his inest, quam naturæ rationi tribu-imus.
27 Quam ob causam tubercula & vlcera nonnullis ex labore proueniunt? An cor-pore impuro motus concalfaciens, excremẽ-ta alia etiam cum sudore vaporatim destrin-git, quæ crassa & humore prauo, hoc est, acu-to aut amaro, aut salso contenta secerni pe-nitus suam ob concretionem non queunt. Itaque per carnem intumescunt, atque exul-cerantur propter amari humoris violentiã
Cur

Cur non protinus ab exercitatione, aut medicamento epoto cibus aſſumi debeat? An quòd adhuc corpus purgatur, necdum á labore quieſcit, excrementaque excita redundant.

Quamobrē currere quàm ambulare difficilius eſt? An quòd plus oneris fert, qui currit: is enim elatus ac pendens, onus ſuper ſe totum ſuſtinet. At qui ambulat, parte inſiſtē vicisſim ſuſtentatur, quaſi pariete admotus requieſcat.

Cur non protinus ab exercitatione eſurire incipimus? Vtrum propter colliquefactionis reſidua, dum penitus concoquantur? An propter ſpiritum, quem labor ex humore ſubdito mouet. An propter ſitim, quàm laboris calor inducit: hæc enim accidunt omnia.

Cur genitura in ſomnis ijs profluere ſolet, qui aut labore laſſeſcunt, aut tabe conſumuntur? An ꝙ omnino ita incōtinētes ſunt, qui natura calida & humida conſtant: ſemē tale natura eſt. Quod aūt tale eſt, ex ijs, qui tali habitu ſunt, potiſsimum profluit, cum calor ſomni acceſsit: quippe cū corpori tantiſper exiguū momentū deſiderēt, idque intrinſecus, nō extrinſecus. Laſsi autē & tabeſcētes ita affecti ſunt: redūdāt em̄, &, elaſti colliquamētis calidis ꝓpter fatigationē

& motum,& tabefacti propter destillationẽ & calorem,quem inflammatio mouet.

32 Quam ob causam crus suum sinistrum diutius perfricare cuiq; difficilius est quàm dextrum. An quòd parte dextra laborare valemus:rebus autem præter naturam proficiscentibus,annumerãda cruris sinistri frictio est : fit enim dextra transuersa in partẽ obiectam. Quæ autem præter naturam fiũt, hæc factu sunt difficilia. Sinistra verò manu partem perfricando dextrã, nil tale percipimus : quoniam hæc neutram in partem apta poténsque est.

33 Cur breues deambulationes laboriosiores sunt? An quòd crebrò subsistimus, neq; æquabili incessu mouemur cùm flectimus: quod certè laboriosum est.

34 Cur in sole cùm stamus, amplius recalescimus,quàm cùm mouemur: cùm tamen motus omnis vim calfactoriam habeat? An non omne mouendi genus calfacit, sed est etiam quòd refrigeret. Quod etiam in ollis feruentibus patet, quoties eas afflamus aut versamus. An quia cùm stamus calor permanet:is autem cùm permanet, amplius calfacit,quã cùm mouetur. Corpus etenim nostrum vaporem de se quendam mittit assiduè tepidum, qui proximum aerem tepefacit,quemadmodũ titio. Cùm igitur quie-

imus,aer nos circunfundẽs,calidus ob præ
ictam causam redditur. At cùm mouemur,
atus excitatur, qui refrigerare nos potest:
atus enim quisq; frigidus est.

Quam ob causam qui equo currũt, quo
ontentius cursum arripit equus, eo magis
chrymas mittunt:& qui pedibus,eo magis
uo intenderint vehementius? Vtrum quo
iam aer occursans frigidus est: frigus enim
chrymas mouet,quippe quòd contrahen-
o condensandóq; carnem, humorem expri
at. An potius contrà,calor enim sudorem
licit: lachryma autem sudor quidam est.
Quapropter à concalfactione vtrunq; mo-
etur,& sudor & lachryma, salsaq; pariter
mbo sentiuntur::calorẽ autem efficere mo-
is potest. An propter aeris ictum. Quomo
o enim flatus aduersi oculos perturbant,ita
tiam aer qui se obiectat. Quo igitur quis
ontentius equum agitat, aut ipse currit, eo
nagis ictu quodam molli obuerberat & fe-
it: quò fit vt se lachrymæ promant, scilicet
neatibus oculorum relaxatis appulsu eius-
nodi. Omnis etenim ictus vim aut secandi
abet,aut collidendi & contundendi.

6 Quamobrem qui cursum concitatè a-
gunt, conuulsis maximè corripiantur, vbi
quis inter currendum eis substiterit? An
quòd ea potissimũ diuelluntur,quæ in par-

tem contrariam vehementer trahimus atq; mouemus. Cùm igitur homini currenti, vehementérque membra vltra propellenti, quis obuiam factus obſtiterit, accidit vt in partem retorqueantur contrariam, quæ adhuc antè pertendunt, atque proripiunt. Itaque diuulſio eò vehementior incidit, quò curſus contentius agitur.

37 Cur ambulatiões minus laborioſæ ſunt, quæ inæquales quàm quæ rectæ aguntur?

An quòd elatio erecta ſecundum naturam corporis vniuerſi eſt. Ideo ambulationes, quas loca æquabilia præſtant, laborioſiores quàm inæquabiles ſunt, quòd in eaſdem partes laborem admouent, quod inæquales illæ non faciunt: diſpertiunt enim magis in omnes corporis partes. Calidis verò temporibus, arctæ ambulationes plus valent quàm frigidis, quippe quæ partibus externis laboris plus afferant, & quidem ſudorem ob eam rem euocando extenuent. Frigidis contrà carnem reddunt conſtantiorẽ, & ſtomachum excitant, ciborumque faciũt auidiorem. Partibus enim internis calorem augent, membriſque ad frigoris appulſum torpentibus, locum intimum calore amplificato efficacius purgant. Carnem verò ſolidiorem efficiunt, vt quæ per eam vniuerſam nequeant ſuperare. Accliues etiam

am

mbulationes laboriosiores sunt quàm de-
liues, magisq; extenuant. Faciunt enim
ccliues, vt lumbi potissimum laborent, de-
liues vt femora. Pondus enim totum fe-
moribus incumbens grauissimè premit: q-
dem, cùm præter naturam sursum efferri à
alore cogatur, maiorem in modum calfa-
t. Itaq; efficitur, vt arduum ambulandi
enus sudores moueat, spiritum suspenden-
o extenuet, lumbis dolorem infligat: cru-
a enim magna cum difficultate se in subli-
ne recipiunt, lumbos inflectunt, fran-
unt, & euellũt: quibus de causis labor præ-
ipuus sequatur necesse est. Locis autem
uris ac renitentibus habitæ ambulationes,
nusculos & neruos crurium effatigant, quip
e quæ contentiones tam neruis quàm mu-
ulis moueant, cùm enixu agantur violẽto.
Mollibus verò & cedentibus locis facta am-
ulatione, articuli potissimum sentiunt. Fle
us enim articulorum percrebrescit, cùm so
um succumbat, dilabatur, & cedat: eadẽ au-
em quæstio est.

Cur locis arduis difficilius ambulem*?
n quoniam omnis ingressus attollentia &
ositione conficitur: attollere igitur præter
aturam est, ponere secundum naturam, pro
onere medium tenet. In ambulando autem
ocis arduis, multum sortis illius auersæ,

à na

à natura proculdubio eſt.

39 Quare qui curſum ex equo arripiũt minus decidunt? An quòd magis cauent quàm timent.

EORVM QVAE AD SESSIOnem, accubitum, & habitum corporis pertinent, Sectio ſexta, cuius quæſtiones VII.

1 CVr ſedile alios impleat, alios extenuet? Vtrum habitus corporũ diſtẽt inter ſeſe, vt alij calidi, alij frigidi ſint. Ergo ſi ita eſt, calidi implentur: cibum enim corpus vi ſui caloris exuperat. Frigidi autem quòd aduentitium calorem deſiderant, quem ex mouendi ratione potiſsimum corpus acquirit, concoquere nequeunt, dum quieſcũt. An quòd alij excrementis redundant, & ob eam rem motum qui ea conſumat deſiderãt, alij non.

2 Cur partes corporis diſtendendæ ſint, quòd qui ſe exercitant facere conſueuerunt? An quòd meatus ſpiritu ſuo perpurgari oporteat.

3 Cur inflexo corpore cubare melius eſt, qđ etiam medici pleriq; præcipiũt? An ꝙ venter cũ recaleſcit, concoquere celerius poteſt: ſic autem fit, vt recaleat. Ad hæc locum flatibus dare, in quẽ incũbant & innitãtur oportet: ita enim minimè infeſtabunt. Hinc enim

varices,& cæteri abſceſſus iuuant,ꝙ ventriculos continẽt,in quibus flatum recipere nequeunt. Ergo corpore extento,cauerna nulla eiuſmodi adigi poteſt : locũ etenim omnẽ viſcera occupant. Inflexo autem, ſingula laxantur & ſinuantur.

Cur vertigo ſurgẽti potius accidat quã ſedenti? An quoniam quieſcenti humor vniuerſus vnum in membrum ſe colligit: ex quo cruda etiam oua nequeunt circunuerti, ſed protinus decidunt: mouenti autem, humor ſe æquè expandit. Surgimus igitur à quiete, qua ita affecti ſumus: ſedemus verò à motu, quo humor æquabili modo quaqueuerſus ſe porrigit.

Quam ob cauſam cùm parte corporis dextra cubamus, ſomnus magis accedit? Vtrum quòd vigilantes contrà quàm dormientes habemus. Ergo cùm vigilando parte accubemus ſiniſtra, contrarium ſequetur in dormiendi initio, cùm id contrarium ſit. An quòd ſomnus priuatio motionis eſt. Partes igitur, quarum mouere intereſt, quieſcant oportet, dextrarum autem partiũ mouere intereſt. Cùm autem ita accubamus, velut initium quoddam reſurgendi detentum, obligatúmq; habemus.

6 Cur torpeamus, & cur manus potiſſimum & pedes? An quòd torpor refrigeratio

eſt:

est: fit enim propter sanguinis priuationem translationémq; . Manus autem & pedes, omnium maximè partium carnis inopes, nerui vberes sunt, sed præcipuè pedes: itaq; ad refrigerationem celerē sua natura nimirum habiles redduntur.

7 Cur libenter in latus accubamus sinistrum, in dextrum autem potius dormimus? Vtrum quoniam conuersi ad lucem, minus dormire possumus, somnus enim in tenebris ocyus obrepit. An quòd dum in latus accubamus sinistrum, vigilare magna ex parte consueuimus, & operum functio sic nobis expeditior est Itaq; ad contrarium opus, contrarius habitus, siue situs requiritur: inuitatur autem quisq; magis ad opus fungēdum habitus sui ratione.

EORVM QVAE AD CONsensum naturæ animantium pertinent, sectio septima, cuius quæstiones V.

1 CVr à morbis nonnullis ægrotāt, qui appropinquarint, à sanitate nemo sanari potest? An quoniā morbus motio est, sanitas autem quies: ergo ille mouere potest, hæc non potest. An quòd alterum non volūtariè, alterum voluntariè accidit: res autem non voluntariæ, à voluntarijs consultisque plu-

lurimum differunt.

Cur oscitanti sæpe in oscitando respon
emus: & cùm mingentem quempiam vi-
emus, ad mingendum mouemur? quod iu-
ientis præcipuè accidit. An propter me-
oriam: mouemur enim ea ipsa parte, quo-
es meminerimus: hominibus tamen, quia
nsu præditi sunt faciliori, statim vbi vide-
int, euenit, vt moueātur reminiscanturq;:
menti s autem vidisse non satis est, sed alio
1oq; sensu opus est. Quamobrem addito
iam olfactu, mouentur: quoniam sensus
c in brutis mobilior est. Vnde fit vt eodē
loco sequentia mingant omnia, quo pri-
um eminxerit: tum enim præcipuè mouē-
r, cùm olfaciunt: olfaciunt autem postea-
1am appropinquarunt.

Quamobrem cùm secari quemqiam, aut
ri, aut torqueri, aut aliqua re tetra affici vi
emus, animo vicem eius doleamus? An
1òd omnium communis natura humana
t: ignoscimus ergo, cùm tale quidpiam
speximus, propter naturæ consortionem
familiaritatem. An quomodo nares &
ires delibationes quasdam rerum obdu-
arum pro sua facultate concipiunt, sic
iam aspectus afficitur, & à re delectabili &
tristi.

Cur à tabe & lippitudiē & scabie capiunt.

qui appropinquarint: ab aqua autem intercute, aut febre, aut stupore attonito, aut aliquo ex numero cæterorum malorum capi nequeunt? An à lippitudine, quoniam oculus pars nostri corporis mobilissima est, cæterorum maximè omnium rei sibi obiectæ similis reddi potest, quippe qui facilè moueatur ab eo, quod moueat: itaq; fit, vt cùm perturbatum obspicit oculum, facilè ipse etiam perturbetur. Talis autem contagio ideo fit quoniam spiritum vitiat grauémq; reddit. Celerrimè autem omnes morbis arripiuntur ijs, qui spiritu corrupto proueniunt, quale est omne pestilens genus: qui autem appropinquarit, talem profectò spiritum trahit, qualem æger ille reddiderit. Aegrotant igitur, quia morbiferum est, quod spiritu trahitur: ab vno autem morbum excipit, quoniam vnus ille sic spirat, cæteri secus: eundem verò, quia quò ægrotarit, hoc non aliter spirat, quàm fuerit affectus. Sed scabies magis quàm lepra, cęteráq; vitia generis eiusdem afficere potest: quoniam per summa corporis errat, & humore manat glutinoso: genus nanq; prurientium omne, tale est. Itaq; id ipsum quia per summa orit, glutinosúmque est, nimirum idcirco attingere potest: cætera nequeunt, vel quia non per summa proueniunt, vel quia persistere suam ob siccita-

..n non possunt, quamuis per summam cu-
..m oriantur.

Quid est, ꝙ nonnulla ex ijs,quæ auditu
..stia nobis occurrunt, vt inhorrescamus,ef
..iant? vt serra cùm exacuitur,& pumex cũ
..atur,lapis cùm mola frangitur. Quæ autẽ
..tæ affectionũ patent aspectui,hæc genera
..ectionũ ipsa in nobis creant: dentes enim
..pescunt,cùm aliquos rẽ acidã edẽtes aspi
..nus. Et pleriq; cũ homines laqueo suspen
..vel aliter strangulari viderẽt, ipsi defece-
..nt. An ꝙ vox omnis,genusq; omne strepẽ
..spiritus est,qui nostrũ subiẽs sensum,mo
..re nos solet,cumq; suum motũ vel magni
..line,vel pulsu vehemẽtiore amplificauit,
..quid ex ijs,quæ nostro in corpore latent,
..mutat,& sæpe interimit. Ergo spiritus,qui
..ãuis magni,lenes tamẽ adierunt, ij sedem
..am commouẽt sentiẽdi, & lætitia ob eam
..n nos afficiunt. Asperi autẽ, quoniam ictũ
..erunt vehementiorẽ,sedẽ vtiq; illam con
..iũt,longeq; pro ictus sui facultate se por
..unt: ꝙ idẽ res quoq; frigidæ faciũt. Frigi
..as enim vis quædã est: sed hanc horrorem
..ehere posse,dictũ iam est. Asperitas verò,
..ulsu frequente initiũ pilorum concutiẽs,
..partem pellit aduersam , efficit vt pili se
..gant: pulso nanq; initio, cacumẽ pilorum
..rãsferat in partem aduersam, necesse est.

Itaq; fit, vt pili exurgant, omnes enim deo[rsum] procumbunt. Et spiritus quoq;, qu[i] per aures corpori se insinuat, de summis a[d] ima se defert. Ergo cùm soni, quos mod[o] diximus, asperi sint, horror vtiq; ob causa[m] prædictam moueri potest. Sed euenit, v[t in] cæteris partibus potius quàm in capite mo[] ueatur: quoniam vt pili partium cæteraru[m] imbecilliores sunt, sic affectus hic imbeci[l]lus occurrit. Cùm verò sensus audien[di] quàm videndi obtusior sit, affectus quoq; [] betiores per summa errant, qui ab eo ip[so] proficiscuntur. Horror autem talis e[st] quamobrem multis ac varijs causis existi[t]. Sensus videndi verò, cùm omnium exqui[si]tissimus certè sit, euenta quoq; ipsa pro s[] præstantia solet ingerere: quocirca efficitu[r] vt ipsi veri affectus proficisci ex eo possi[nt] quamuis verò leuiores. At in sensu audie[n]di vt ipsos minimè, sic eorum expectatione[m] nimirum horremus: rei enim tristis & anx[iæ] expectatio existit.

EORVN QVAE AD RIGO[rem], atque horrorem pertinent, sectio octaua, cuius quæstiones, XIX.

1 QVa de causa liuidi, qui rigent, e[ffi]ciuntur? An quoniam sanguis [com]pulsu frigoris gelascit, gelatus autē nigre[scit]

propter caloris inopiam: albedo nanq; igni
[...]uitur. Quapropter ijs maximè, qui ætate
[...]ocesserunt, caro liuescit, eò quòd calorem
[...]nimum obtinent.

Cur extrema corporis maximè rigent?
[...] propter angustiam: foramina enim quæ
[...]nis insunt angusta, parum obtinẽt sangui-
[...], & ob eam rem parum caloris sortiũtur,
[...]guis enim calidus est.

Cur pedes magis tunc rigent, cũ suspẽsi
[...]entur? Vtrum quod frigus amplius ad eos
[...]irat. An quod sanguis in breuiorem se con-
[...]hit partem: itaq; reliquum frigori oppor
[...]nius redditur, cùm calor desit.

Cur tempore frigido maximè vis illa
[...]nis intolerabilis incidat, qui caninus ap-
[...]itus vocatus est, & hyberno potius quàm
[...]iuo? An quòd vitium hoc ob inopiam ali-
[...]nti sicci solet accidere. Tempore autem
[...]gido & hyberno, cùm calor in angusta se
[...]trahit, ocyus interdum deficit alimen-
[...]n: quòd cùm defuerit, vitium id esu-
[...]ndi accidere consentaneum est. At si in ea
[...] vitiosa cupiditate, resolutio imbecilli-
[...]que secuta est, materia statim interna
[...]poris à collecto calore colliquescit: quę
[...]d locum cibo à natura destinatum in-
[...]erit, pro cibo seipsam corpori appli-
[...]it. Sed si spirandi sedem adiuerit,

obmutescere atque languescere necesse est
obmutescere inquam, quoniam spirādi mo
tus intersepitur,atque obsidetur . Langu
scere autem est propter inediam , consun
ptionémque corporis . Celeriter tamen
paucisq; remedijs subuenitur , eò quòd ei
mali ortus extrinsecus est . Frigus enim c
lorem corporis nostri intrò compellens
contrahens,insatiabilem edendi illam cup
ditatem inijcit atque intendit . Quam
obrem quo modo , qui in metuendo trem
bant pallebántque , periculo demum lib
rati,subitò ad priorem redeunt statum . S
etiam esurientes illi , vbi parum sumpseru
panis citissimè recreantur , vt qui vi pau
à naturæ ratione summoti aberrent , n
qui penitus corrupti desciscant : quod
nim naturæ tenorem in partem aduersa
violat , idem suæ naturæ eundem restitui
Ergo dimisisse tantummodo sat est , quen
admodum cùm aduersi inter se pueri fune
enixi retrahunt,quippe qui fune dimisso,r
supini protinus decidant.
5 Cur homines pleni admodum rigent,
tamen pingue omne calidum sit?An propt
amplitudinem molis,vt longè à calore int
riore distant partes extremæ corporis ,
propè ab extremo frigore absunt.
6 Cur exercitati frigus vehementius se
tiu

rint quàm inexercitati? Vtrum quoniam
pigue consumptum à laboribus est, quòd
vque teporem præstare potest: calidum
em opimum est. An quod spiratiora solutio-
r; corpora eorum ideo sunt, quoniam pin
ue excrementúmque omne detractum est,
ivt frigus arcere nequeant. An quòd mea
tus per sudationem patefactis veluti ostia
enplura aperiuntur, habitũ autẽ non eun-
dn sanitati & robori esse idoneum manife-
m est: alteri nanq; pinguis, alteri laxus vi
tur planè conuenire.

Cur vt aqua frigida, sic etiam calida in-
fa horrescimus? Res enim contrarias in-
r se idem efficere posse absurdum est. An
igida infusa, calor interior extinctus hor-
rem mouet: calida autem frigus exter-
m circumobsistens in vnum, seq; profu-
m intercolligens efficere idẽtidem potest.
uamobrem vtrunq; ab eodem agitur: ve-
m alias ab interiore, alias ab exteriore, vt
ctum iam est.

Cur pili in cute inhorrescunt? An vbi
tem contraxerunt, meritò eriguntur, con-
ahunt autem & rigore, & alijs plerisq; affe
ibus.

Cur ad extremã vrinæ missionẽ inhor-
scere solemus? An dum humor calidus ille
est, vesica & meatus qui circa eam positi

ſunt, pleni expertéſque frigoris ſubſtãt: poſt
verò, vbi effluxerit, aere frigido replentur
quippe cùm inane nihil eſſe naturæ ratio p
tiatur, ſed aut aeris aut corporis plenum eſſ
vnumquodque neceſſe ſit. Quòd igitur ae
ſe induxerit frigidus, rectè vt inhorreſcamu
euenire ſolitum eſt.

10 Cur lingua rigentium quemadmodum
vinolentorum errare ſoleat? Vtrum quòd
frigore concreſcit ac indureſcit, mouenti
difficilis redditur, itaque explanare non po
teſt. An quia partes exteriores appulſu de
ſantur frigoris, humor intus collapſus lin
guam madificat, ex quo ſuo fungi officio li
gua nequit, vt de vinolentis etiam diximu
An quòd per tremorem à rigore inductum
motus temerè agitur, articulatè vocabula li
gua ædere non poteſt, itaque oberrat & hæ
ſitat.

11 Cur pili rigentium eriguntur? An quò
ex refrigeratione calor in partẽ interiorẽ
colligit. Vbi autẽ carni caloris beneficiũ de
fuit, magis cogitur: quòd cũ fit, pili erectio
res effici coguntur.

12 Cur hyeme cùm currimus, magis rige
mus quàm cùm ſtamus? An quòd aer noſtr
ambiens corpora, cùm ſtamus, vbi ſemel cõ
calefact⁹ eſt, nullã prẹterea moleſtiã infer
cùm autẽ currimus, alius atq; alius ſubinc

frigi

[...]gidus occurrit, itaque facit vt magis rigea[...]
[...]us. Ad hæc, aer cùm mouetur, frigidior red[...]
[...]ur: quod quidem in currendo maximè in[...]
[...]dit.

[...] Cur tempore matutino frigus acrius est
[...]m tamen sol proprius adsit? An quòd plus
[...]mporis absentiæ solis exultat: itaque terra
[...]gis refrigerata est. An quòd die instante,
[...]s & pruina cadere solent, quæ frigida sunt:
[...] hæc etiam ideo cadũt, quoniam calor, qui
[...]sum se extulit, vi frigoris superatur, idq;
[...]n nisi solis absentia euenit. Quocirca cùm
[...]ngè distat, non cadunt, cùm propius, tum
[...]dunt atque gelantur, quòd locus vehemen
[...]us refrigeratus est, propter solis diuturnio
[...]m absentiam. An die instante potius flatus
[...]citantur nocturni, qui gelidi admodũ spi-
[...]t. An nobis frigus acrius, idcirco esse videa
[...]r, quòd cibi concocti iam sunt. Inaniores
[...]tem cùm sumus, frigus vtique acrius sen-
[...]mus: argumẽtum, quòd à vomitu maximè
[...]igere solemus.

[...] Cur vbi sternuimus vel minximus, ple-
[...]nque inhorremus? An quòd ratione vtra-
[...]ue venis subtrahitur: quæ cùm redditæ sint
[...]aniores, aer ingreditur frigidus, qui rigorẽ
[...]ere potest.

[...] Qua de causa qui vehementer frigent, si
[...]tatim copioso igne concalefiãt, indolescũt:

si paulatim verò tepefiant, sine magno do-
re recreabuntur? An quòd omnino cùm
contrarijs in contrariũ proficiscitur, ma
effici commutatio solet: vt in arbore, si
paulatim deflectit, nihil est quòd stirps
laboret. At si vehementius corripit, nec
sim abducit, frangatur necesse est. Ergo si
mile à suo simili affici nihil potest: vt au
calor hominis frigentis intus consistit
colligit, sic humor & rigor parti exterior
linquuntur, contrariumque sui cõtrarij
rumpens est: efficitur rectè, vt si sensim p
latimque tepefiat, calor prouocetur, & ex
itaque minus doleant: sin subitò recalesca
amplius adducatur, & astringatur, itaque
lendum acrius sit.
16 Cur refrigerati magis ab eodem cal
vrimur, atque dolemus? Vtrum caro suæ
sa densitatis calorem occurrentem sibi te
cius suscipit, ex quo plumbum calidius re
tur quàm lana. An calor vi penetrat, eò q
ramina nimio frigore congelauerunt.
17 Quam ob causam non rigent, qui iras
tur? An quòd ira & excandescentia timidi
ti contrarij affectus sunt. Est autẽ ira ex ig
proficiscens. Cùm enim intus copiam ig
retinemus, concalescimus: quod maximè
puerili ætate perspicere licet. Pueri nanq
primum spiritus copiam retrahunt, dein
rub

ubescunt: calor enim cùm intus affatim sub
at atque humificat, facit vt erubescant. Nã
quis largè aquam frigidam his infuderit,
am sedabit: sic enim calor extinguitur. Pa-
idi autem & perterriti contrà: rigent enim,
frigidi pallidíque redduntur. Calor nan-
ue eorum se summis de partibus seuocat ad
nas.

8 Quamobrem quoties inhorrescimus, pi
eriguntur? An quòd in humore occlusi cō-
nentur: humor enim à pili altitudine vinci
ur. Horror autem pulsu frigoris fieri solet.
rigus verò calidum humorem congelet: na-
uræ ratio vult. Ergo vbi commutatus con-
elatúsque humor est, in quo pili inhærent,
ilos ipsos mutari cōsentaneum est. Aut igi-
ur in partem aduersam se transferent, aut
n eadem manebunt, si rursus vincere humo-
em potuerint At verisimile non est, vt hu-
norem gelatum coactúmque, pilus vincere
uo ponduſculo possit. Ergo si pilus vndiq;
elido humore obsessus, ne quò valeat incli-
nari, restat sanè vt erectus consistat. An quo
iam calor pulsus frigore ad locum interio-
em se colligit. Vbi autem calor se à carne di
nouit, caro plenius cogitur, coactáque, pi-
os eminentius erigi cogit: quo modo si cùm
erræ festucam, aut aliud quodlibet infixeris
onstruas, atque vndiq; terram colligas, ef-

ficies, vt magis erigi posſit quod infixũ eſt, quàm ſi terra minus eſſe coactum ſiueris.
19 Quam ob cauſam qui rigent, maximè dormire non valeant? An quoniã qui riget, ſpiritum magis retinet quàm laxat: qui dormit, magis reddit quàm attrahit. Facit igitur rigor, vt contrà agatur, quàm cùm dormitur.

EORVM QVAE AD VIBICES & cicatrices, & pelles pertinent, sectio nona: cuius quæſtiones XIII.

1 CVr pelles recenter detractæ, maximeque arietum, verberum vulneribus, & vicibus admotæ, & qua ſuper confracta prohibent vlcera, ne conſiſtant? An ratione vtraque humor colligi intumereque prohibetur? Pars enim colliſa humorem trahit, intumeſcitque propter feruorem. Qua ſua lentitia glutinant, atque ita intumeſcere nõ ſinunt, vt etiam in ambuſtis glutine agitur. Conglutinare poſſunt pelles quoque, ob ſuã lentitiam hærentes nimirum, ſimulque ſuo calore concoquunt, inflammationemque ſedant: neque enim detrahere eas ſolemus, niſi diebus aliquot pòſt. Etiã qui ex ſale acetóve perfricandum cenſent, inflammationem tollere volunt.

Cur

Cur cicatrices reliquo quidem in corpo
: nigræ, oculis albæ inducuntur? An quòd
catrix colorem priori contrarium trahit,
ilicet quemadmodum omnia quæ ægrota-
nt. Vlcera autem parte oculi nigra contra
i solent: veruntamen neque in corpore sta
m nigrescunt, sed principio albæ sunt, neq;
oculo semper nigræ, sed demum vel ex to
, vel magna ex parte redduntur.

Cur ferula oras siue ambitum plagæ ru-
idum, medium album facit? Vtrũ quòd san
uinem pellit ex medio, quod maximè ferit,
uia in orbem se colligit, & rotunda est. An
a quidem de causa sanguinem deinde redire
porteret. Rubedo autem, non nisi concur-
us sanguinis est, isq́ue in eum locum, qui
ctus est.

Quare cùm membra à ferula vehemen-
ius feriuntur, medium carnis album, oræ ru
ræ redduntur: ligno autem contrà medium
mplius rubet? An quòd ferula suam ob leui
item, vbi vehementer percussit, sanguinem
esidẽtem per summa dissipat. Itaque vnde
anguis defuerit, mox ea pars alba existit:
uò autem plenius fluxit, hic rubor ambit.
Cúmque plaga intumuit, sanguis citò suam
edem repetere non potest, quoniam & exi-
uus est, & relationẽ per accliue agat neces-
e est: non enim nisi copia magna referri
potest

potest contra naturam. At ictus, quos dura corpora inferant, affligunt, colliduntq; ponderis sui ratione ac robore. Afflictum itaq; medium cauum redditur, collisum autem rarum existit: collisio nanque dissectio, & distractio leuis est. Quòd cùm cauũ collisúmque reddatur, sanguis ad id summus de oris vndique fertur: nam & aptus ferri deorsum est, & laxa expeditius subit, quòd ea cedunt facilius. Vbi autem sanguis eò ipse se collegit, efficitur meritò vt medium rubore tingatur: oræ autem, quas deseruit, albedine decolorentur.

5 Cur nigræ cicatrices hominum sunt, qui vitio lienis tenentur? An quòd sanguis eorũ corruptus est, propter admistionem morbosi dilutique sanguinis, qui à liene procedit. Cicatrix igitur cutè prætenui summáque consistit. Sanguis verò ille, quia vt dilutus & calidus sit, niger est: cicatricem nigram transpectus vtique ostendit, & quidem sæpius. Hac eadem de causa cicatrix nigrior fit: sanguis etenim cutis imbecillitate frigescit, & calore euaporãte, atrior redditur. Senioribus etiam pari ratione cutis magis nigrescit, & natiuæ cicatrices atriores quàm iunioribus habentur: est enim quasi vibicatum corpus eorum totum, non ob aliquam cutis tenuitatem, sed quòd calor defecerit.

Vtru

6 Vtrum quæcunque rei eiuſdem cauſam obtinent, vim habent eandem ad agendum, an nō? Verbi cauſa, cùm vibices diſcuti, & ab ære, & à radicula, & à faba commanducata, & à pulmone, & ab argilla, & ab alijs huiuſcemodi poſsint, ſingula ne vi eadem hoc efficiant, an diuerſa? An æs ideo tollit, quoniam rubiginem præ ſe fert, quæ pro medicamento accipi poteſt. Faba verò & pulmo & argilla, eò quòd ad ſe attrahunt, propter ſui corporis raritatem: cæteráque prædicta alijs ex cauſis idem faciunt. An vltimum quidem in his omnibus idem eſt. Quòd autem antecedit, hoc diſcrimini fore, nihil eſt quòd prohibeat.

7 Cur cæteræ cicatrices nigræ, oculi albæ conſiſtunt? An quòd cicatrices colorem contrahunt contrarium parti, in qua efficiũtur. At in parte oculi nigra fieri ſolent: ergo albæ efficiantur neceſſe eſt.

8 Cur ictus ferulæ dolorem amplius mouet quàm aliquod duriorum? Ita enim deprehendetur, ſi quis cùm verberat, ratione conſiderat, cùm tamen ictum durioris, vehementiorem eſſe ratio potior exigit: acrius enim ferit, quòd durius eſt. An quòd caro non ſolum cùm percutitur, ſed etiam cùm repercutit, dolet. Igitur à duris percuti tantum poteſt: cedit enim propter eorum duritiem. At

verò à ferula vtrunq; ſanè accidit, vt & percutiatur, & repercutiat, propter ponderis leuitatem, cùm ſcilicet non, ſed renitatur, ita vt ictus poſsit duplicari.

9 Cur thapſia, & cyathus, quæ cōtraria planè inter ſe ſunt, pariter vibices poſsint diſcutere, hic principiò, illa pòſt? cyathus enim frigidus eſt, quòd etiā poëta inquit Homerus: Et gelido dentes defixit in ære: thapſia verò calida & vrens. An quòd vt animo deficientibus aqua, ſic cyathus vibicatis occurrit. Obuians enim refrigeratio, calorem prohibet educi è ſanguine, qui per ictum ad ſumma cōfluere corporis, atque concreſcere ſolet, vbi calor deceſſerit. Fit enim, vt perinde ac ſi extrà ſit, congeletur, cùm ſub cute eſt, propéq; abeſt, vt extra ſit. At verò cùm calori exitus negatur, non concreſcit, ſed ſe rurſum diffundit, & ſedem vnde effluxit repetit. Quòd idē thapſia quoque præſtare poteſt, quippe quę caloris ſui facultate prohibeat, ne ſanguis gelaſcat.

10 Cur æneis quibuſdam admotis, vt cyathis, alijſque generis eiuſdem, vibices reprimi reſoluíque poſſunt? An quoniam æs natura frigida eſt: ergo calorem effluere vetat è ſanguine, quem ictus collegit. Eo nanq; per ſumma corporis exhauſto, vibex exiſtit itaque celeriter admouendum eſt antequam geletur.

tur. Et thapsia verò ex melle illita eadem e causa iuuat: quia enim calida est, sangni-em refrigescere prohibet.

1 Cur si eodem in loco sæpius vlcus exti-erit, cicatrix atra ducetur? An quacunque arte vlcus se ostenderit, hæc admodum de-ilitatur, eóque magis, quò vlceratum sæ-ius sit. Debile autem omne frigescit, humo ísque plenum est: quo fit, vt nigrum quoq; ppareat? Et quidem vlcera magna & vete-a, cicatrice atra obducta videmus. Sæpe au em vlcus cœpisse, non aliud est, nisi vlcus iu habuisse.

2 Cur vibicibus cyathos admouere sole-nus? An quòd locus, quò icti fuerimus, refri eratur, calórque inde omnis decessit. Cya-hus itaque admotus, facit æris frigiditate, ne calor abeat.

3 Cur pili cicatricibus nequeunt exori-i? An quòd omnes meatus obcæcantur, & variant, è quibus pili se promouere solent.

4 Cur ictus tumorem liuorémque susci-iant? An quòd de loco percusso humores bsiecti, in loca proxima ruunt, in quibus of endentes retorquentur. Itaque coniuncta ōglutinatáque humorum copia, tumor per ollectionē exurgit, & si quæ venulæ ruptæ int, confluuium id humoris subcruentū fiat ecesse est.

Eorum

EORVM QVAE AD RES NA*turales pertinent,* Sectio deci*ma: cuius quæstiones* LVII.

1 CVr in animātiū genere alia tussiūt, alia nō? Verbi gratia, homo tussit, bos minimè, Vtrū ꝙ cæteris maxima ex parte incrementū aliorsum se vertit: homini autem eò conuerti natura voluit. An quod homo maximum humidissimúmque cerebrum continet. Tussis autem pituita distillante fieri solet.

2 Cur homini tantummodo ex omni animantium numero, sanguis è naribus defluit. An quoniam plurimum cerebri, idémq; humidissimū homo continet. Vnde venæ excrementis per ora eadē tendentia nimiū repletæ, profundere inde coguntur. Sāguis enim vitiatus quisque, integro tenuior redditur. Talis autem est, qui se cerebri excrementis miscuerit, & quasi in saniem degenerat.

3 Cur alia ex animātibus sub cutē, alia intra carnem, alia vtroque modo pinguescere consueuerunt? An quibus densa est caro, ijs inter cutem & carnem humor prætenuis cogitur: quòd is semper sua natura eminet atque residet, qui tandem concoctus, pingue effici solet. Quæ autem carne sunt rariore, cutémque gerunt obuiam, hæc opima intra carnem re-

dun

...datur. Quæ verò vtroque modo se habēt, ...oque etiam pinguescunt.

...Cur vitiliginem pueri mulierésque mi...s habent quàm viri, & in eo ipso fœmini... sexu, quæ prouectæ ætate sunt magis ha...t quàm minores? An quòd vitiligo exi... spiritus est. Corpora autem puerorum ...ntextu denso, non facili expiratu constāt, ...mulierum minus expirant quàm virorū. ...iritus nanque in menstrua se auertit fœ...næ: densitatem verò leuitas eiusdem sa... declarat. Quæ autem corpora ætate pro...serint, aut consenuerint, respiratiora eua...nt: hæc enim modo ædificij veteris, stru...ram suarum partium laxiorem iam ha...nt.

...Cur homo tantum habeat vitiliginem? ...trum quòd tenuissimā is ex omnibus ani...alibus cutem habet, simúlque flatibus re...ndat: indicium verò, quòd vitiligo parti...s tenuissima cute obtectis, maximè pri...úmque existit. An & his ipsis de causis, & ...æterea quòd homo vnus ex omnium ani...antium numero canescit: quippe cùm in ...tiligine pili canicie immutentur. Itaque ...ri non potest, vt vitiliginem habeāt, quæ ...nquam canescere soleant.

Cur capris & ouibus lac plurimum de...ulgetur, quæ corpore non maximo sunt:

hominí autem & boui minus, scilicet ad cor
poris proportionem? Vtrum quòd his cepit
in corpus absumitur, cæteris in excremen
tum se confert: ouibus autem & capris, quan
tum excremẽti accesserit, omne in lac trãsit
An quòd plura gignunt, quàm quæ magn
sunt corpore: itaque plus attrahunt excre
menti, quoniam plura alendum sit. An hi
grauidis plu excrementi propter corpori
imbecillitatem redundat. Lac autem, excre
mento consistere certum est.
7 Cur animantium alia cùm aquam m
tarint, colorem suum amittunt, similiaqu
loci illius domesticis redduntur, vt capræ
alia verò nunquam amittunt, vt homo
8 Ad summam cur alia mutantur, alia nõ
vt coruus, qui semper incommutabilis per
sistit? An quorũ natura vincere, perdoma
réque humorem non potest, vt auium, qu
vesicam quoque nullam ob eam rem obti
nent, hæc nusquam mutari possunt.
9 Sed cur non illa eadem, sed quæ nata e
his sunt, hæc mutentur? An quòd recens n
tà, suis parentibus sunt infirmiora.
10 Cur mares corpore maiori ex toto p
nè sunt quàm fœminæ? Vtrum quòd ma
res calidiores fœminis sunt: quæ res vim o
tinet augendi. An quod mares præditi na
tura integra sunt, fœminæ manca oblæsa
qu

ce desciscunt. An quòd mares longo temporis spatio perficiuntur, fœminæ breui.

Cur in animantium genere alia breui tempore pariunt, alia diu gestant? An longius perfici solent, quibus longiora sunt vitæ spatia. Sunt autem partu tardiora, quæ longo tempore viuunt: sed non vniuersaliter id est. Equus enim vt tardius maximè quàm homo parit, sic viuere minus potest: cuius rei causam, vuluæ siue vteri durities præbet? Quomodo enim ager sitiens haud ci-[...] suas stirpes enutrit: sic durior vulua earum, informando nutricandoq; suo fœtu remoratur.

Cur proles cæterorum animantium magis quàm hominis suis parentibus similem gerit naturam? An quod homo vago, varioq; plurimū animo in coitu est: prout item pater materque in conceptu affecti fuerūt, ita partus euariat. Cætera verò animantia omnia, aut certè plurima, rei tātum intendunt, totaque sese veneri dedunt. Inde quòd ob eam auiditatem, minimè re[...] magna ex parte patiuntur.

Cur albi tam homines quàm equi oculi magna ex parte cæsij sunt? An cùm oculi [...]plici coloris genere distinguātur, nigro, [...]prino, & cæsio, corporis totius colorem

oculi quoque color cõſequitur: itaque haud immeritò cæſius eſt.

14 Cur homines nana ſtatura proueniunt? Vel potius quærendum in vniuerſum, cur in animantiũ genere alia paruo, alia magno conſiſtant corpore? Cauſa duplex ſanè reddi poteſt: aut enim locus, aut alimentum id facit. Locus, ſi anguſtus eſt: alimẽtum, ſi exiguum: quod etiam partu iam ædito nonnulli efficere conantur, vt qui catellos in caueolis occluſos educant. Quibus itaque cauſa locus eſt, hi pomiliones reddũtur. Sũt enim latitudine quidem, profunditatéque pro magnitudine ſuorum parentum, breues tamen omnino: cuius rei cauſa eſt, quòd rectæ lineæ in aduncas ſe flectunt. Igitur quo modo tabernarum picturæ, quamuis breues, tamen diſtentæ in latitudinem profunditatémque cernuntur: ita pomiliones quoque formari ex loci anguſtia incidit. At verò qui ob alimenti inopiam perfici non potuerint, hi membris quoque puerilibus conſtare videmus. Fitque vt aliqui, quamuis breues admodum ſint, modicè tamen coagmentatas omnes ſui corporis partes habeant, vt Melitenſes catelli. Ratio enim, quòd non vt locus, ſic natura ſuum efficere opus ſoleat.

15 Cur in animantium genere alia ma-

fœminæ coitu creantur, alia cõcretis qui
[illegible]sdam proueniunt, simulatque primus eo
[illegible]m ortus extiterit? Quemadmodum qui
[illegible] natura docent, primum animantium or-
[illegible]m, mutatione, dimotionéque mundi, vni-
[illegible]rsique orbis ingente differunt extitisse.
[illegible] quòd nunc si rursum ortus eiusmodi fu-
[illegible]rus sit, tales motiones aliquas præcessisse
[illegible]ortebit. Principium enim rei cuiusque
[illegible]aximum est, quippe quod rei dimidium
[illegible]. Semen autem genitale principium esse
[illegible]rtum est. Ergo minutorum animalium
[illegible]orũmque ortus, nullo agi mutuo concubi
[illegible] solet: causa cur vt principio extiterunt,
[illegible]ari nunc etiam possint, seminis exiguitas
[illegible]. Rei nanque minoris, minus quoque
[illegible]incipium esse conuenit. Quamobrem hu
[illegible] etiam seculi mutationes, semen animan-
[illegible]m minutorum generi satis cõtrahere pos
[illegible]t, quòd sæpius vsu euenit. Tum enim ma
[illegible]nè oriuntur, cùm mutationes temporum
[illegible]cesserunt. Maiorum autem genus, muta-
[illegible]nes quoque pro sui magnitudine deside-
[illegible]t ampliorem.

Cur animantium alia partu sunt nume
[illegible]so, vt sus, canis, lepus: alia non, vt homo,
[illegible]leo? An quòd alia vuluas, siue vteros cõ
[illegible]ent multos, totidémque formandi locula
[illegible]nta, quibus impleri percupiunt, quibus q́;

ſemen genitale diuidendum, inſerendúmque
eſt: alia contrà ſe habent.

17 Cur homo inter animantes oculoru mi-
nimum pro ſua magnitudine habet interua-
lum? An quòd omnium maximè natural
ſolertia homo conſtat. Senſus autem contu
di partem verſus priorem natura poſuit: i
enim conſpicere oportet, in quod nos du
eit ratio mouendi. Quanto autem oculor
plus diſcriminis ſit, tanto magis conſpectu
vergent in latus; qui ſi ſecundum natura
ſedem debeant obtinere, quam minimum e
ſe interuallo certè oportet. Sic enim parte
verſus priorem, ingredi maximè poſſumu
Ad hæc cæteris animantibus cùm careat m
nibus, deſpiciat prorſus in latera neceſſe e
itaque plus eorum oculi diſtant inter ſeſe,
maximè ouium, eò quòd maximè prono c
pite ingrediuntur.

18 Cur cæteris animantibus partim nun
quam profuſio ſeminis per ſomnum incid
re aſſolet, partim rarò? Vtrum quòd nu
lum homine excepto reſupinum cubare c
ſueuit. Nullum autem niſi reſupinum ſ
men profundere poteſt. An quòd cætera n
pariter vt homines ſomniant. Seminis a
tem per quietem illa profuſio, non niſi cu
imaginatione fieri poteſt.

19 Cur animalium alia caput mouean

al

ia non moueant? An quòd quæ collo ca-
nt, ea caput mouere nequeunt; nonnulla
tem carent collo.
) Cur in animantium genere homo ster-
utare maximè solet? Vtrum quòd mea-
s obtinet ampliores, per quos spiritus o-
rque subeũt: his enim spiritu repletis ster
imus. Indicium verò datos esse meatus
mini laxiores, quòd is olfactu minimè o-
nium valet. Quò nanque arctiores mea-
s sunt, eò magis vim obtinent olfaciendi.
uòd si in ampliores plus humoris ingredi
r, quò inflato, sternutamentum fieri solet.
ales autem genus hominum omnium ma-
mè animantium obtinet, meritò homo so
s sternuere sæpissimè consueuit. An quòd
omo breuissimis naribus est, ita vt humor
ncalfactus celeriter commutari in spiri-
m possit, cùm cæteris refrigescat præ lon
tudine prius quàm mutetur.
Cur nullius animalis lingua est pin-
uis? An quoniam pingue vnumquodque
nsum est. Lingua autem rara sua natu-
propterea est, vt percipere possit genera
porum.
8 Cur fœminæ intẽto corpore mingunt,
ares minimè? An quòd fœminarum vesica
motius, tum profunditate, tum longitudi

ne sita est: iacet enim vulua earum interius sedem atque vesicam. Itaque humor emittendus, vim propter spatium vuluæ desiderat pleniorem, quę per spiritum corpore intento acquiritur.

23 Cur sues hybernum pilum amittere nõ solent, cùm cæteræ quadrupedes soleant? nam & canes, & boues certè amittere assolent. An quòd sus calidissimus omnium est, partique calenti eius pili adhærent, quippe cùm pingue tale esse necesse sit. Cęteris itaque, vel quia humor refrigescit, pili defluũt: vel quia suus calor alimentum concoquere non potest. Suibus verò non idem incidit: vel quia nihil humor interior affici potest: vel quia bene alimentum concoquitur: nam & si quando causa, cur defluant sit, tamẽ pinguedo vetare potest. Oues ac homines propter sui pili tum densitatem, tum copiam nõ ita affici pulsu frigoris possunt: nõ enim altius refrigerationi subire licet, vt possit vel humorem gelare, vel calorem cõcoquendo seuocare.

24 Cur ouibus expilatis mollior pilus subnascitur, homini durior? An quòd ouium pili summæ cuti cohærent, euellique ob eam rem sine vllo possunt labore, cùm initium alimenti integrum maneat, quod carni iun-

ctur

dum est. Meatibus itaque patefactis, excre
menta respirare melius possunt: vellus enim
proprio carnis vescitur alimento. Caro au-
tem molli dulcique alitur pabulo. Homi-
num contrà, quòd altius pili inhærent, per
...n, summóque cum dolore euelluntur. ...ō
...t id, quandoquidem sanguinem secum de
...hunt. Corpore igitur saucio euenit, vt
...idem cicatrix obducatur: vnde fit, vt vel
...tem pili amplius promendi faciant, qui
...lsi fuerint, vel quandiu præterea prome
...possint, duri extrudantur, eo quòd omne
...lens alimentum carnis exhaustum est, nec
...i materia inutili & superuacua pilus pro-
...nit. Indicium, quod hominum omnium
...gam inhabitantium meridianam, pili du
...iem præ se ferunt: quoniam calor exte-
...or altius corpus subiens, alimentum con-
...ctu facilè absumat in vaporem contrà eo
...m qui sub aquilonem incolunt, molles la-
...uique funduntur, quod his sanguis dulcis-
...e sapor per summam potius fluitat for-
...m: quamobrem his color quoque hila-
...or est.

Cur ouium pili eo duriores sunt, quo
prolixiores: hominum cōtrà molliores, quo
prolixiores: An quod ouium pili, qui qua-
...diximus capiunt alimētum, vbi procul se
...suo deduxerunt initio, ieiunius vescun-

tur:& alimentum quod inest vi caloris, fa cilè pro sua inconcoctione euaporatur. It que siccati duriores redduntur: molle nar que humidum est. Hominum verò pili n nus alimenti, sed plus suo initio hauriunt: c coquitur autem plenius, quoniã minus es Concoctum autem pilum efficit molliorem concocta etenim quæque molliora inconc ctis redduntur. Indicium, quòd oues rece tes vellera molliora gerunt, quàm vetula copia nanque excrementi, pilum & ouis hominis procreat.

26 Cur hirti homines, & aues veneris su auidiores? An quòd natura humida & cal da sunt, qua quidem vtraque qualitate op ad coitum est: calor enim excernit, hum excernitur. Hæc eadem ratio est, cur etia claudi homines sint salaciores: his enim parum alimenti deorsum propter cruriu vitiationem labitur, sic multum loca pet superiora, séque in semen conuertit.

27 Cur homini nulla iuba data à natu est? An quoniam barba data est: ergo qu excrementitium alimentum cæteris anim tibus in ceruicem se confert, id homini m xillas adire solitum est.

28 Cur pedes animalia pares habeant? A quod fieri non potest, vt aliquid moueatu nisi parte aliqua sui consistat, dummodo r

nsiliat. Cùm igitur ex duobus illis, mo-
tu & statu confici ingressum necessum sit, pa
tis iam inde ratio patet: bipes enim alte-
pede mouetur, altero stat. Et quadrupes
q; cùm duobus mouetur, reliquis duobus
itur. Pariq; modo de cæteris, quæ vel se
, vel etiam numerosioribus pedibus ingre
ntur, animaduertere licet.

Cur equis & asinis pili è cicatrice pro-
re sese possunt, hominibus autem non pos
t? An quod cæteris animalibus tergus pars
se corporis est: hominis autẽ cutis veluti
ctus carnis exultat, quippe quæ summa
us forma refrigente, solidiuscula existere
eatur: quemadmodum crustæ in pulte su
rducũtur, quas vetulas appellamus. Cùm
q; illæ non nisi farina elixa sint, hominis
oq; cutis nominata, non nisi caro putãda
. Vbi igitur hæc vel vulnus acceperit,
l attrita fuerit, incidit vt hominis qui-
n caro condensetur. Quamobrem sum-
a corporis parte immutata, vulnus non
adem compagem capit, qua corpus iam
de ab ortu naturæ extitit. Cùm itaque
æc immutata sit, nihil profectò absur-
m fuerit, si ex ea non idem præterea pro-
iscatur. Sicut in areis quoque appel-
tis licet percipere: nam illas etiam corpo
summi corruptionem immutationemq;
esse

esse nouimus. At iumentis attritis, vbi ad sanitatem redierunt, partes vitiatæ corporibus denuò eisdem replentur, quanquam debilioribus quàm principiò fuerint. Sed cùm etiam cutis eorum pars sit, confici pilos prouenireq; possunt: cute nanq; pilos enasci certum est. Sed candidi propterea oriuntur, quoniam vt secunda hæc cutis imbecillior quàm prima est, sic pilus candidus illi imbecillimus exit.

30 Cur in animalium cæterorum genere seruari æquè gemini possunt, quanquam sexus sunt vtriusque: in hominum autem non possunt? An quòd homini maxime partus geminatio contra suæ naturæ legem accidit: singulos enim parere sancitum est tum in geminis ipsis marem, ac fœminam creari natura omnino recusat. Ergo quod maximè contra naturam est, id & imbecillius esse ratio postulat.

31 Cur equis & asinis pili è cicatricibus possunt euenire, hominibus autem non possunt? An quòd cicatrix vel suam ob densitatem impedimento est, vel quia deprauat nutrimentum hominibus. Itaq; ex toto propter pili infirmitatem impedimento est. Equis autem, ne pili exeant, nunquam est, sed deprauat, facitque ne prior integritas seruetur.

Cur

Cur pares pedes natura animantibus ...it? An cuiq; cùm mouetur, partem ...quam requiescere necesse est. Quòd si ...es impares essent, ne hoc fieri posset, ac...eret: agitur enim motus situ obuersario ...um.

Cur animalia, vt minus temporis dor...unt quàm vigilent, sic non continuè, sed ...ifsim modo vigilando, modo dormien...o, somnum suum perficiunt? An quòd ...n simul omnis vacans materia coqui...r, sed vbi pars aliqua est concocta, le...um iam animal expergiscitur. Et ve... sæpius illi expergiscuntur, quibus ea ...s frigida est, quæ quidem excremen...n domat, & concoquit. Fit enim vt ...riter sæpéque cessetur: cessatio autem ...n nisi expergefactio est. Suauis quo...e res ea ipsa, quoniam requies est, non meritò esse videtur: sed nihilo quidem ...s temporis in munere naturalium a...onum consumimus. Nam etsi esse sua...s est quàm non esse, non tamen plus ...poris propterea edimus, quàm à cibo ...stinemus.

Cur animantium alia statim paren...e sectantur, alia serò, vt homo, vel vix nun...am? An quòd alia citò vim recipiunt ...gnoscendi, alia serò, & alia rei sibi com-

modæ

modæ sensum obtinent, alia carent. Qua
igitur hæc ambo, sensum dico rei commo-
dæ, suique corporis perfectionem sortiun-
tur; hæc parentem sectari protinus queunt.
Quæ non vtrunq; illorum habeant, hæc i
facere ipsum nequeunt: opus enim est & v
ribus & sensu.

35 Cur genus vitiliginis quod leuca ap-
pellatur, quasi albam dixeris, cæteris ani
mantibus contrahi nequeat? Vtrum quod
hominibus morbo hæc est: cæteris auten
animalibus tergora varia, pilique eoden
modo albedine efficiuntur. Attamen am bi
get aliquis, quęretq; cur non postea, sed st
tim ab ortu naturæ varietas illa existere s
leat. An quod cæterorum animantium ter
gora dura sunt: homo autem è natura præ
tenui cute continetur. Vitiligo autem spir
tus secretio est, qui cæteris animantibus ex
cerni tergore denso prohibetur.

36 Cur vbi vitiligo, canicies quoque est
reciprocari autem non licet, vt semper vl
canicies, sit etiam vitiligo. An quod pili e
mines cute proueniunt: canicies autem puti
do veluti quædam est. Cùm itaq; cutis mo
bo laborat, pilum etiam laborare inde ne
cesse est, cùm autem pilus, cutem male affi
necesse non est.

37 Cur animantium alia post partum

solent, vt canis, vt sus: alia nihil efferan-
quod perspicuum sit, vt mulier, vt ouis?
quæ supernacua redundant materia, hęc
in clementiam seruant. Quantum enim
oris esset, secretum in partu est. Quibus
rum secretio non à vacantibus, sed inte-
fieri materijs solet, hæc exasperantur &
unt. Vnde fit, vt extenuatio quoq; iram
one habitus moueat: vt etiam gallinæ fu
t, nō cùm pepererint, sed cùm incubant
one inediæ.

Cur spadonibus cætera in sexum fœ-
eum vitiata mutātur? vox enim tenuis,
us imbecillum? Denique; ita homines cō-
antur, vt etiam cæterorum animantium
cunq; castrata. Nam & tauri & verue-
sua cornua è contrario gerunt: quòd fœ-
æ quoque eorum contr..., quàm mares ar-
itur cornibus: Itaque alij maiora excisi
unt, alij minora) magnitudo verò tan-
modo, spadonibus dico, ad sexum viri-
commutatur: maiores namq; redduntur.
æ quidē res maris sua profectò est, quip-
um fœminæ minores maribus esse fo-
t. An hic id quidem ad marem, sed ad fœ-
am pertinet. Haud enim omne magni-tu-
s genus, sed longitudinis duntaxat acqui-
r, cùm mas profunditate etiam augea-
& latitudine: sic enim perfici ipse assolet.

Ad hæc, vt fœmina ad marem, sic fœminæ ipsius virgo se habet ad mulierem altera enim generosa iam est, altera non dum est. In eam igitur ipsam fœmin magnitudinem mutantur :. crescere nan que in longitudinem corpus assolet fœminarum. Vnde carmen illud Homer Virgo Diana dedit prælongi corporis v sum. vtpote cùm rem, quam suam ob vi ginitatem haberet, largiri nimirum po set. Ergo non magnitudine in marem mu tatur, cùm non in magnitudinis gen perfectè commutetur. Spadones eni longitudine tantum in magnitudine pro ciunt.

39 Cur spadones vel omnino varicib vacant, vel minus habent quàm cæteri? quoniam naturam suam dum castrarentu in genus feminis infœcundum commut rint. Talis autem est puer,& mulier: qu rum neutrum habere varices solitum c præterquam si mulier rarò.

40 Cur homo omnium maximè anim tium oriri claudus potest? Vtrum qu cæterorum crura robustiora sunt : osse n que & neruo, tam quadrupedum quàm a um constant, hominum carne redundan Itaque facilius hæc ob suam mollitiem di possunt, cùm se in vtero mouent.

qu

quòd solus ex omnium animantium genere
varia generationis tempora obtinet : nam
septimo, & octauo, & decimo mense ve-
nire in lucem potest. Cæteris tempus v-
num perficiendi sine mora statutum est: ho-
minum generi temporis multum, pro va-
ria ratione immorandi consumi necesse est.
Itaque cùm fœtus mouentur, extrema,
quòd tenerrima sunt, facilè infringun-
tur, & eò magis, quò plus temporis inter-
cessit.

Cur spadònes cruribus putridis vlcero-
sisque sunt? Vtrum quòd etiam mulieres
crura habent eiusmodi: spadones autem ef-
feminati omnino sunt. An hoc accidit. Cau
sam autem mulieribus quoq; reddere illam
possemus, quòd calor deorsum se vertit, quòd
earum menstrua declarant. Vnde fit etiam,
vt præ nimio humore, neq; spadones, neque
mulieres pilis valeant redundare.

Cur nullum animal nisi homo calculo-
sum fieri potest? An quòd iumenta, & quæ
sanguibus sunt numerosis, vesicæ meatus ob-
tinent ampliores. Quæ autem non proti-
nus, sed pòst parere intra se animal consue-
uerunt, vt pisces nonnulli, ex his nullum ve-
sicam habere nouimus. Sed humor subsi-
dens, ille totus in aluum constringitur, sicut
etiam in auibus fit: itaque celeriter exit per

ſedem. At homo veſicam habet,& ceruicem
eius canali anguſto pro magnitudine porre-
ctam. Ergo quòd membrum id adeſt,
quantum terreni humoris ſeuocatur, in veſi-
cam contruditur,ex quo vaſa quoque vrina-
ria,id eſt matula, eo ipſo tinguntur. Loci
autem calore efficitur, vt amplius concreſce-
re atq; craſſeſcere poſsit. Retinetur verò, au-
getúrque propter canalis anguſtiam:cùm e-
nim terrena illa ſubſidentia prodire ex facil
nequeant,reuerſa cohærent inter ſeſe,calcu-
lúmq; ita conficiunt.

43 Cur non iumenta,non boues,aut omn
no quæ cornua gerunt,non aues ructare ſo
leant? An propter ventris ſiccitatem. Ce-
leriter enim conſumitur,percolatúrque hu
mor:qui dum immoratur inflatúrque,ruct
tionem mouere poteſt. Iumentis tamen
ob colli etiam prolixitatem, flatus deorſum
ſe vertit: quamobrem his crepitus ventri
maximè incitatur. Auium,cornigerorúmq
genera neutrum faciunt. Quinetiam rumi
nantibus ructare negatum eſt, quoniam pl
res continent ventres:& quem reticulum a
pellamus:facultas etenim meandi tam ſup
quàm ſubter flatibus multifariam præſta
tur. Itaque humor conſumitur antè quàm
in flatum vertatur: qui flatus moueat v
ruptum, vel crepitum.

24 Cur in animantium genere quæcunque domestica, eadem etiam fera reperimus: quæcunque autem fera, non vtiq; eadem domestica natura creauit? Etenim homines feri nonnunquam cernuntur, & canes apud Indos, & equi alibi: sed non leones, non pantheras, non viperas, non alia complura domestica esse nouimus. An quòd res praua, & facilis ortu est, & mutari quodque expeditè in eam rem potest. Naturam enim nō quæ prima, sed quæ vltima est', assequi statim perdifficile est. Quapropter omnia etiam domestica, principiò fera potius quàm domestica esse solent, vt puer feracior profectò quàm vir, quippe qui omnium edax, & iræ deditus sit, quanquam infirmus. Ergo quomodo in operibus artis, sic etiam in naturæ licet perspicere. Nam in his quoq; prauè omnia facta sunt, & plura sunt praua quàm proba, vt lectus, vestis, quoduis aliud: quodq; probum est, id omne prauum etiam comperiri potest. Quod autem prauum, id non omne probum quoq; reperies: vt si quis vetustissimorum pictorum fictorúmq; opera cogitet: nōdum enim peritè pingebatur, aut excere ducebatur, sed pingui minerua omnia effigiabātur: Natura etiā prauè omnia facit, & plura praua quàm proba: proba verò pauciora præstare, non omnia potest. Atqui

domeſticum omne melius eſt. Ferum autem atque ſylueſtre prauum natura, ſcilicet non quæ initia ortúſque continet, ſed cui opinor factu difficile ſit probum illud, vrbanum atque domeſticum. Contrarium verò, aut nunquam, aut rarò efficitur. Attamen vel temporum, locorúmque conditione, temperamentóque vniuerſi quodam fieri poteſt, vt vrbana & mitia reddantur omnium animalium genera. Hoc idem in omni etiam ſtirpium genere intelligere licet. Quæcunque enim vrbana ſunt, eadem etiam comperiri ſylueſtria poſſunt. At quæ ſylueſtria extitere, eadem omnia manſueſcere nō poſſunt. Non tamen deſunt, quæ ſuis locis quibuſdam peculiariter ita ſe habeant, vt neglecta feráq; prouenire præſtantiora poſſint, & mitiora, quàm quæ alibi ſummo cum ſtudio colantur.

45 Cur hominum vmbilici ampliores, cæterorum autem animantium exigui incertíque fiunt? An cæteris, quoniam temporis multum geſtentur, vmbilicus areſcit inq́ue directum porrigitur, denique vlceribus intumeſcit: quamobrem nonnulli vmbilici deformes ſunt. At verò homo imperfectus prodit: itaq; humidus atq; ſanguinolentus ſequitur eius vmbilicus. Indicium verò cætera perfecta, hominem imperfectum

pro

prodire, ꝙ illa ſtatim inde ab ortu naturæ viuere ſua opera queunt: pueri curam deſiderãt, nec ſeruari niſi alieno beneficio poſſunt.

46 Cur animantium alia ſemel coeunt, alia ſæpe, & alia anni tempore certo, alia nullo ſtatuto tempore, ſed prout inciderit? Homini ſemper concubitus opportunus eſt, feris non ſæpe: & quidem ſues agreſtes ſemel concumbunt, domeſtici ſæpe? An propter pabulum, calorem atque laborem: quippe cùm venus comes ſatietatis ſit: nam eadem alibi ſemel, alibi ſæpius pariunt, vt oues in Magneſia & Aphrica pariunt bis. Cauſam verò tẽpus pariendi prolixius obtinet. Vbi enim ſe impleuerunt, non amplius concupiſcunt: quomodo nec cibum affectant, quæ ſatiata ſunt. Quæ autem grauida iam eſſe incœperint, minus auida veneris euadunt, quoniam menſtruæ purgationes nullæ præterea veniant.

47 Cur homines, qui raris dentibus ſunt, magna ex parte breuioris ſunt vitæ? An indicium hoc eſt denſum os eſſe capitis: ergo cerebrum inualidum eſt, quia minus ſit reſpirationibus opportunum: itaque celeriter putret, vt quòd ſua natura humidum ſit. Nam & cætera: cùm non mouentur, neque exhalant, facilè corrumpuntur: quo etiam fit, vt homo capite piloſo maximè ſit, & mas quã

fœmina diutius viuit, futurarum sui capitis beneficio. An in cæteris quoque idem sit cogitandum.

48 Cur qui manus cæsuram per totam obtinent palmam, viuere diutius possint? An quoniam minus viuere possunt, quæ carent articulis, incompactáque sunt, quale genus omne aquatile est. Quòd si quæ articulata non sunt, vitam breuiorem agere solent, constat contrà sese habere quæ articulata. Cuius profectò generis illa etiam sunt, quæ cùm sua natura omni articulo careant, existunt, tamen articulata nonnunquam quoad maximè licet, consistunt. Manus autem pars interior, penitus articulo vacat.

49 Cur animãtium homini vel vni vel maximè oculi deprauantur? An quòd homo vel solus, vel maximè morbo comitiali capi in puerili ætate solet, cùm certè deprauari omnibus accidit.

50 Cur animantium homo maximè fumo affici potest? An quòd homo lachrymam maximè emittit: fumatio autem non nisi cũ lachryma est.

51 Cur equus equo, homo homini, atque omnino cognata cognatis, sibique similibus gaudent atque cupiunt? non enim quia pulchrum videtur. Cupiditas autem formam

sequitur elegantiorem: nam si id esset, rem pulchram suauiorem esse oporteret. Nunc autem contrà potius euenit, vt quia iucundum suauéque est, ideo pulchrum esse videatur. Nec etiam omnibus res eadem voluptati est, nec pulchrum idem lætitiæ: alijs enim esse, aut bibere, alijs coucumbere lætabilius est. Sed causa cur vnumquodque iunctum suo cognato maximè suauissiméque concumbat, in aliam cadit quæstionem. Pulcherrimum verò id etiam esse, nondum asseri verè potest: sed nobis quòd ad concumbendum suauius est, pulchrum certè videtur: quoniam rei, quam cupimus, aspectu quoque nimirum delectemur. Et quidem in cæteris etiam cupiendi generibus, res pariter sese habet. Cùm enim siti detinemur, humorem suauius cernimus. Quòd itaque ad vsum aliquem pulchrum est, & quod idem maximè cupere solemus, suauissimum id esse ipsum videtur. Quod autem per se tale est, non præterea sic esse videbitur. Argumentum, quòd adulescentuli plerique formosi aptique nobis esse videbuntur, cùm ad concumbendi vsum respeximus. Nũquid igitur ita, vt etiam plus gestiamus, quàm si deformes quosdam intueamur? Non hercle, nisi eorum auidi sumus, quo modo potio quoque videtur pulchrior.

Nam si siti detinemur, humorem multo sua-
uius aspicimus.
52 Cur hominis prior pars pilosior quàm
posterior est: quadrupedũ contrà posterior
quàm prior setosior? An quòd omne anima-
bipes partem priorem habet pilosiorem: na
aues quoque eodẽ modo, quo homines se ha-
bent. An partes infirmiores, natura sempe-
integere potius consueuit: infirmum auten
vnumquodque, loco sui corporis aliquo est.
Quadrupedum verò omnium partes poste-
riores, infirmiores loci causa sunt quàm prio-
res: affici nãque à frigore æstúque ampliu-
possunt. Hominum priores infirmiores sunt
incommodisque illis eisdem opportuniores.
53 Cur animantium homo maximè solea
sternutare? An quòd etiam grauedine maxi-
mè homo tentatur: cuius rei causa est, quòd
calor qui circa cor est, sursúmque sua natura
effertur, cæteris animantibus in armos se ef-
fert, vnde per refractionem disiectus, partim
ceruicem capútque petit, partim in spinam
lumbósque defertur: hæc enim linea recta
iuxtáq; basim sita oĩa sunt. Quòd cùm equi
corpus penè totum recalescat, humores quo-
que in sese pariter digerit, planéque parti-
tur: humores enim calorem sequuntur. Ex
quo fit, vt neque à grauedine admodum infe-
stari, neque sternutare quadrupedes soleant.
Sternu-

sternutamētum enim, vel spiritus vniuersi
elatio est, humore scilicet plus aliquid exha
ante, vel crudi humoris conatus, excursúsq;
ue: quocirca destillationes solet præcedere,
uæ quidem animātibus cæteris minimè in-
idūt, eò quòd caloris illa delatio, antè retró
ue portionibus æquis se digerit. Hominive
ò, quod erecta basi se in sublime modo stir-
ium attollit, euenit, vt caloris elatio pluri-
na & vehementissima caput adeat: elatúsq;
ò calor, meatus concalfacit rarefacitque ca
itis: qui tales demum effecti, nimirum capa
ores humorum, quàm meatus cordis infe-
ores redduntur. Quoties itaque accidit, vt
put humescat refrigeretúrque extrinsecus
nplius quàm satis sit, efficitur vt calor, qui
alimentum habet, & se in partem interio-
m contrahit, nimirum crescat, crescens se-
in caput, meatúsque capitis efferat, quo hu
ores prætenues crudíque sectātes, implent
eatus, destillationésque faciunt, & sternuta
enta ratione simili mouent. Nam inter ini
n destillandi, calor humorem sursum præce
ns, inflánsque meatus, sternutamenta ex-
ulsu spiritus, ductúque humoris tenuis a-
ísque incitat. Vnde fit, vt post grauedinis
ernutamentum, pituitam aquæ similem ab
ergamus. Hæc cùm omnia sese mouerint,
imores coacti crassíque subsidunt, & fora-

K 5 mina

mina capitis nasique intersepiunt. Facta
nim tumidiora distentioráque caput dolo
infestant. Argumentum, quòd nullus per e
spiritus foras mittitur: ex quo sequitur,
neque sternuere, neque olfacere possint, q
grauedine detinentur. Sternutamenta aute
quæ sine grauedine mouentur, has quidē e
dem ob causas veniunt, sed exiguis leuibúsq
initijs. Itaque vbi vi caloris collecti hum
res sunt, facilè ab eodem calore pro sua ex
guitate spirascentes, in nares interrumpun
Strepitum verò spiritus, non minus violen
tia sese efferendi, quàm sua copia mouet.
Cùm enim calor directo tramite se ad cer
brum vsque extulerit, eique ipsi impegeri
ad nares reflectitur, eò, quoniam meatus i
lac foras de cerebro pertendant. Quòd cù
illa foras reflectendi delatio spiritus, nar
versus contra naturam agatur, vehemens v
fiat, nimirum euenit: itaque strepitum m
uet. Cæterorum autem animātium, aues m
ximè grauedinem sentiunt, quòd formā co
poris maximè similem hominibus gerun
verum minus quàm homines, afficiuntur
quoniam caput magna ex parte deorsum t
nent, vt quæ victum abs terra petere s
leant.

54 Cur maris animalia maiora vegetiora
que sunt quàm terræ? An quòd vis solis co

fume

mendo quæ terram ambiunt, copiam de-
ahit nutrimenti: quamobrem quæ abdita
itam agunt, vegetiora ſunt. His igitur om-
ibus incommodis cùm genus maritimũ ſit
mmune, meritò tum adoleſcere poteſt cor-
ore ampliori & vegetiori.

Cur cætera animalia cibum ſæpius ſiccũ
làm humidum capiant, homo humidum
pius quàm ſiccum? An quòd homo natu-
calidiſsima eſt, plus refrigerationis deſi-
rat.

Cur ſpadones calui effici nequeant? An
quòd multum cerebri obtinét: quod ſanè
s contingit, quia rem veneream nõ agunt:
men enim labi per ſpinam è cerebro vide-
r. Qua de cauſa boues quoque caſtrati cor
a gerere maiora putantur: necnon & mu-
res & pueri cur calui nõ ſint, eadem ratio
e creditur.

Cur animantium alia, vbi primùm in
em ædita ſunt, nutriri per ſeipſa poſsint,
a nequeant? An ea poſſunt, quæ in gene-
quod memoriæ capax eſt, breuius viuũt:
circa ocyus quoque morte eadem omnia
umbunt.

Cur homo plus excrementi humidi ege
quàm ſicci: equi & aſini plus ſicci quã hu
li? An quòd hæc animantium genera ſic-
pabulo largiori vtuntur: homo hu-

midis magis quàm aridis vesci solet. Ex c
bo autem omne proficiscitur excrementur
& ex copiosiori copiosius. Igitur alia hum
do potius, alia sicco largiori vtuntur pab
lo: quoniam alia sicca natura sunt, alia hur
da. Itaque humidum potius capiunt quæ s
ca constant natura: huius nanque sunt ind
gentia. Contrà siccum affectant, quæ hum
da sunt natura, vtpote quæ qualitatis ei
inopia magis teneantur.

59 Cur aues, & homines, & genus quodq
animantium forte, corpore sunt duriori
An quòd animositas cum calore est: metus
nim refrigeratio est. Quorum igitur sangu
amplius feruet, hæc & robustiora & anim
siora sunt: sanguis autem alimento corpor
bus est. Et quæcunque verò ex stirpibus te
ræ aqua tepida irrigaueris, omnia duriora
uadent.

60 Cur monstra paruæ quadrupedes p
riunt: homo autem grandésque animant
omnes minus, vt equi & asini? An quòd pa
uæ, vt canes, sues, capræ, oues, longè sunt f
cundiores quàm grandes: illarum enim al
omnino singulos pariũt, aliæ magna ex pa
te. Monstra autem tum confici solent, cũ p
ra semina inter sese cohærescunt confund
túrque, vel cùm prodeunt ex mare, vel cù
se in fœmina permiscent: vnde aues etia

nonſtra ædere poſſunt. Oua nanque vitello
ariunt geminato. Monſtrum autem ex ge-
ninatis illis conſiſtit, quorum vitelli nulla
teriecta membrana diſtinguuntur.

Cur hominum caput piloſius quàm reli
uum corpus, nec ex proportione piloſum
t: cæterorum autem contrà? An cætera vel
dentes exuperant præ nimia alimenti co-
a, vel in cornua, vel etiam in ſetã. Quæ igi
r in cornua, capite minus ſetoſo hæc ſunt:
ſumptum enim illam in rem eſt. Quæ au-
m in dẽtes, plus quidem pili quàm cornige
obtinent. capronarum enim nonnihil ſor
itur, ſed minus quàm aues. His enim illud
iam, quòd homini genus integendi natura
ibuit: ſed quòd illis pro copia nutrimenti
ultis luxuriat locis, id in capite homini, a-
ndat. Nec enim nullũ habet, nec adeò mul
m, vt pilorum vndique excreſcat con-
ries.

Cur vnus omniũ animãtiũ homo cane-
t? An quòd pars animantiũ maxima pilũ
otannis deciduum gerit, vt equus, vt bos:
nnulla deciduum non gerunt, tempus au-
n viuunt breue, vt oues & quædam alia
orum pilus vtpote non ſeneſcens caneſce
non poteſt. At homo ne deciduum gerit
um, & longam degit ætatem: itaque tem-
re conſeneſcit, atque inueteratur.

Cur

63 Cur vita breui, imbecillisq; viribus sunt qui partem vmbilico subiectam maiorem quàm superiorem habent pertinentẽ ad pectus? An quòd venter suam ob breuitatẽ frigidus est: itaque vt vim paruam obtinet cõcoquendi, sic excrementis redundare aptissimus est. Morbis autem nimirum patent, qui tali ventre constiterint.

64 Quam ob causam animantium alia non solum coitu, sed etiam sponte naturæ procreantur, alia coitu duntaxat proueniunt, vt homo, vt equus? An quòd etsi non aliam ob causam, tamen quòd alijs gignendi tempus breue statutum est. Itaque fieri non potest, vt tempus, quod vim obtinet generandi, amplificetur, prorogetúrque: sed temporum vicissitudine, cõmutationéque, vt procreentur cõtingit. Alijs multò generatio amplius solet: etenim vel anno, vel decem mensium spatio confici assolet. Quapropter vel nullo pacto, vel ex coitu procreētur illa, necesse est.

65 Cur æthiopum dentes candidi, & candidiores quàm cæterorum, vngues autem non dentibus in candore respõdeant? An vngues ideo nigricant, quia cutis etiam nigra est, & nigrior quàm cæterorum: vngues autem ex cute proueniunt.

66 Sed cur dentes candeant, quænam ratio

sit

...? An quòd albeſcere illa ſolent, quibus vis ...lis humorem detrahit, dummodo nihil ſu...rinficiatur, quomodo etiam ceram albe...ere nouimus. At cutem ſuperinficit calor, ...entes minimè: ſed totus eorum humor in ...porem à calore conuertitur, atque exha...tur.

7 Cur animantium alia præciſo capite ...l protinus moriuntur, vel pauló poſt, alia ...inimè? An ita afficiantur quæ ſanguine ca...nt, exiguóque cibo contenta ſunt: quippe ...æ neq; continuò cibum deſiderent, neque ...humore calor eorum diffundatur, quibus ...bus priuatum, animal ſanguine conſtans ...uere nequit. Illa verò ſine reſpiratione vi...re multo diutius poſſunt. Cauſam cur ita, ...as abunde reddidimus.

...ORVM QVAE AD VOCIS *ſoniq́ue rationem pertinent, ſe-ctio undecima, cuius quæ-ſtiones* LXV.

CVr ſenſuum auditus maximè ab ortu naturæ offendi poteſt? An quòd au...us & vox ab eodem initio proficiſci vi...antur: atqui locutio ex facili poſſe de...auari videtur, quæ ſpecies vocis eſt, ea...nque perfici difficillimè poteſt. Indi...m huius eſt, quòd poſteaquam nati ſu...s, diu obmuteſcimus, deinde balbutire

tandem incipimus. Principiò nanque null
proferre penitus verbũ valemus. Cùm ita
que facilè peruerti locutio possit, idémqu
initium audiendi, loquendíque sit (vox enit
quædam audiendi quoque primordium est
sequitur vt quasi per accidens, non per se c
mnium facillimè sensuum auditus interim
possit. Argumentum autem facilè omnin
loquendi principium destrui posse, vel ex c
teris animantibus erui licet: nullum enim l
qui ex cæteris potest: sed homini tantum f
cultas hæc data est, & hic tamen serò (vt d
ctum est) loqui incipit.

2 Cur omnes surdi vocem reddere per n
res assolent? An quòd propè absunt vt mu
sint: muti autem per nares vocẽ extrudun
eò nanque spiritus illorum compellitur, qu
ore compresso sunt: quòd compressum ide
est, quoniam lingua his ad vocem reddend
vsui nullatenus est.

3 Cur omnes qui natura sunt calida, magn
vocem emittere solent? An quòd multum i
his aerem, feruidúmque inesse necesse est: v
enim caloris facilè ad se & spiritum trahi
& aerem, eóq; amplius id agit, quo amplic
est. Vox autem magna, tum oritur, cũ aer
multum agitatur: vtque acuta, cùm celerit
sic grauis, cùm tardè aer incitatur.

4 Cur omnes surdi per nares loquuntu

An quòd surdi violentius spirãt, quippe qui
ropè absunt vt muti sint. Meatus itaq; na-
ium ductu spiritus laxior redditur, ex quo
it, vt nisi per nares loqui non possunt.

Cur melius audiri quæq; in nocte quàm
ie possunt? An quòd requies omnium no-
tu amplior est, quoniam calor abest: vnde
anquilliora quoq; magna ex parte omnia
unt: sol enim est, qui omnia mouet.

Cur voces è longinquo acutiores esse vi
entur? Itaque cùm hominum procul ad-
odum absentium clamorem imitamur, vo
em acutè emittimus, & similem ijs, qui suã
ocem in sonum astringunt tenuiorem. Et
repitus quoque resonandi acutior venit,
uem procul abesse palàm est: non enim nisi
r refractionẽ existere potest. Cùm igitur
strepitus ratione, acutum quod velox sit,
rdum autem quod graue, voces è longin-
uo delatas, tardiores videri oporteret, quę
àm feruntur, eò tardius omnia mouentur,
uò longius à suo discesserunt principio, tã
mque collabuntur & decidunt. Vtrum igi
r qui imitantur, voce exili simulant, & so
tenui agere tentant vocem, quæ se è lon
nquo defert: tenuis autem grauis nõ est,
q; exiguus exilisq́; vocis proferendę vsus
auis est, sed acutus sit necesse est. An non
odo qui imitãtur, ea de causa ita simulãt,

verumetiã ſtrepitus ipſi acutiores exiſtũt
Cauſa verò cur ita ſit, ꝙ aer qui defert, ſtre-
pitũ excitat, & quẽadmodũ primũ illud ob-
ſtrepit, ꝙ aerẽ mouerit: ſic rurſus aer ſubin-
de mouẽdo agat, oportet, vt partim moueat,
partim moueatur: quò fit, vt cõtinuari ſtre-
pitus poſsit, quippe cùm perpetuè mouent
mouens ſuccedat, donec omnis conatus mo-
uendi emarceſcat: quæ quidẽ res in corpori-
bus non niſi cadere eſt, cùm ſcilicet aer non
amplius impellere vel telum, vel aerẽ poteſt
Vox enim cõtinua redditur, cùm aer aerem
propellit: telũ autem fertur, cùm corpus ab
aere mouetur. Hîc igitur corpus idem defer-
tur aſsiduè, vſq; ad eum finem dũ corruat
At ibi alius atq; alius aer perpetua vicisſi-
tudine profluit, præcedentéq; ſubſequẽs mi-
nor eſt. Itaq; velocius quidem mouetur, ſed
per minus ſubinde aeris: qua de cauſa voce
acutiores è longinquo tenuiores ſentimus
eſt enim acutum, quod velocius eſt, vt amb
gendo ſuperius propoſuimus. Hæc eadẽ ca
ſa eſt, cur & pueri & ęgrotãtes, acutè, viri au
tẽ & benevalẽtes grauiter vocẽ emittãt. Cu
verò propinquis auribus vox grauior acu
tiórue eſſe minimè pateat, & omnino cur ſi
milis proiectis ponderibus nõ ſit, cauſa ꝙ p
iectũ illud cùm vnũ aſsiduè ſit, identidẽ aſ
duè fertur: ſtrepitus autẽ, aer propulſus al

aer

aere est. Itaq; fit vt pondus vnũ in locũ cadere tantũmodo possit: vox autem quoquo uersus spargat sese, nõ secus ac si proiectum pondus dũ fertur, in partes frangatur innumeras, atq; etiam se retrorsum dispertiat.

7 Cur domus nuper illita magis resonat? An quòd maior refringẽdi datur facultas ꝑter leuitatẽ. Leuis autem ideo est, quoniã continens adhuc rimisq; immunis penitus extat. Non tamẽ admodũ humidã volo intelligi: nulla enim refractio de limo effici potest. Hæc profectò causa est, cur etiam opus omne tectorium magis resonet. Quinetiam aeris immobilitas fortasse aliquid facit: contestus enim, vniuersúsq; cùm sit, occurentẽ illum retorquere vehementius potest.

Quam ob causam si quis dolium & lagenas, & cætera id genus figulina inania obstruat operiatq;, domicilia resonare amplius possint: necnõ si puteus, vel cisterna, vel alia fouea in domo sit, magis magisque ita fit necesse est? An quòd ratio resonandi nõ nisi refractio est: sic enim potissimũ resonãs illa reciprocatio nascitur. Ergo puteus & quælibet fouea angustiã obtinet, & aerẽ colligere potest. Dolia cæteraq; fictilia densita quoq; suæ ambientis formæ præ sese ferunt. Itaq; vtraq; de causa illud euenit. Cõcaua enim oĩa magis sonãt, & æs quoq; ob eã rẽ

ſonitum præcipuè omnium reddit. Nec verò abſurdum quòd obruta illud faciũt: vox enim non minus in ima ſe defert. Denique quoquo verſus, atque etiam in orbem ferr[...] putandum eſt.

9 Cur ſi vaſa quis inania obruerit, facie[...] vt magis ædificium reſonet? An quòd vaſ[...] ſoliditate, perpetuitatéque ſua melius & co[...] cipiunt & cõtinẽt aerem, ſimúlque accidit vt ictus vehementior effici poſsit.

10 Cur aqua frigida de eodem profluen[...] vaſe acutius quàm calida obſtrepit? An q[...] delatio aquæ frigidæ velocior eſt: grauio[...] enim frigida eſt, acutiorem autem ſtrepit[...] reddit, quæ velocior eſt. Calor verò & ra[...] ritate alleuat, & elatione. Proximum illu[...] eſt, quòd faces quoque ardentes ictũ faciũ[...] imbecilliorem.

11 Cur homini qui vigilauerit vox aſpe[...] rior redditur? An quòd eius corpus ob cr[...] ditatẽ humeſcit, maximéque loco ſuperior[...] vnde caput quoque graueſcit. Et cùm fau[...] ces humore redundent, vocẽ aſperiorẽ exi[...] ſtere neceſſe eſt: aſperitas enim ob inæqua[...] litatem, grauitas propter obſeptionem exi[...] tat, retardius enim fertur.

12 Cur cibo ingeſto mox tenor frangit[...] vocis? An quòd membrum illud voci trib[...] tum crebro cibi occurſu percluſum concal[...]

ſci[...]

ſcit,concaleſcens humorem attrahit, qui ob
aſſumpti cibi humefactionē & largior eſt
& paratior.
13 Quare qui flent vocem mittunt acutio-
rem,qui rident grauiorem? An quòd alteri
uam ob debilitatem parum ſpiritus mouēt,
lteri vehementer intendunt, quòd facit vt
piritus velocius ferri poſsit : velox autem
omnis acutus eſt;quippe qui ab intento pro
ectus corpore,feratur velociter:contrà qui
idet,reſoluitur & debilitatur,itaque vocem
grauius edit. Quanquam ægri acutam emit
unt vocem, parum enim aeris mouent. At
verò qui rident nō ſolum parum, ſed etiam
cuius mouent: ad hæc qui rident, ſpiritum
alidiorem emittunt, qui flent frigidiorem.
Dolor enim refrigeratio pectoris eſt. Ca-
or itaque multum aeris mouet,ita vt tardè
eratur:frigor autem parum ciet. Idem vel
n tibijs fieri nouimus. Enimuerò qui ſpiri
u inflant calidiori,multò tardius agunt.
4 Cur pueri cæteráque recens nata ani-
malia vocem reddunt acutiorem,quàm quæ
erfecta ætate ſunt, cùm tamen omne acu-
men vehementia ſit? An quòd vox motio
eris eſt,& acutior quæ velocior: facilius au
em & velocius parum,quàm multum aeris
mouetur. Mouetur autem quoties vel à fri
gore cogitur, vel à calore diſcernitur. Sed

cùm inspiratio frigida admissio sit, interior nimirum aer tantisper cogitur, cùm spiritũ capimus: cúmq; expiratio caloris emissio sit, aere sanè à calore citato, vox effici potest: cùm enim spiritum reddimus, nõ cùm capimus, vocem formamus. Cùm autem nouella calidiora sint quàm vetusta, suósque meatus habeant arctiores, minus in se aeris possunt continere: cúmque calor qui moueat, amplior in his insit, res autem quæ moueatur minor subsistet, velocius vtraque de causa aer moueri potest. At si velocius, vox certè acutior dabitur, ob ea ipsa quæ antè retulimus.

15 Cur vocem qui flent acutiorem emittunt, qui rident grauiorem? An qui flent intendendo contrahendóq; os vociferantur: itaque properè aer interior corpore intento mouetur, cúmque per os transeat angustum, ferri velocius potest: vtraq; igitur ratione fit, vt vox acuta edatur. Contrà qui rident, remisso corpore hiscentéque ore ridẽt. Cùm igitur ob eã rem latè tardéq; profundant aerẽ meritò vocẽ emittunt grauiorẽ.

16 Cur vocẽ reddunt acutã qui expertes seminis sunt, vt pueri, mulieres, decrepiti, spadones: grauem autẽ viri qui firmissima sunt ætate? An ea causa est, qua linea cæteráq; tenuia dimensionẽ vnã dũtaxat sortiũ-

ur,crassa autē plenaq; plures obtinēt: itaq;
vox etiā tenuis vnam dimēsionem habuerit.
Vnū autē & efficere & mouere, facilius est
q̃ plura. Ergo cùm prædicta illa spiritū ha-
beant imbecillū, non nisi parū aeris moueri
ab illo spiritu potest. Minimus autē est, qui
dimēsione vnica cōstat, quē prædictis ratio-
nibus tenuē esse, vocēq; talem ab eo profici
ci necessum est: vox autē acuta quæ tenuis
est. Igitur qui prolifico illo semine carent,
vocē hinc meritò reddunt acutiorē. Viri ro-
busti, quoniā spiritu valeant multū aeris in
citare queunt: quod cū multū sit, lentè moue
tur, vocēq; efficit grauiorē. Motu enim ve-
loci & tenui, vocē reddi acutā iā cōstitit, quo
rū neutrū, vt in viro possit existere, accidit.
7 Cur voces nostræ grauiores sint tem-
pore hyberno? An quòd aer interior tunc &
exterior crassior est: crassior autē cùm sit,
tardius mouetur: itaq; vox grauior non im-
meritò fit. Adde quòd somnolētiores hyber-
no tēpore sumus quàm æstiuo, plúsq; tēpo-
ris obdormire solemus: somnus autem facit,
vt membris grauioribus simus. Quo igitur
tempore plus dormimus quàm vigilamus
(quod hybernum profectò est,) hoc vocem
effici grauiorem, quàm qui è contrario agi
tur, ratio est. Cùm enim tempus vigilandi
quod interuenit breue sit, habit⁹ corporis q

inter dormiendum committitur, permanere
vſque ad ſomni repetitionẽ nimirũ poteſt.
18 Cur ex potu, vomitu, atque frigore vo
cem emittimus grauiorem? An faucibus in-
terſeptis, quam rem pituita ſubſiſtendo cõ-
mittit: quippe quæ aliquid fluxionis in ea
detrahat, alijs vomitus, aut potus, alijs præ-
ſentis temporis qualitas per obſtrictionem
fauces reddit anguſtiores: itaque delatio ſp
ritus tardius agitur: quæ autem tarda dela-
tio eſt, grauem hæc effici vocem.
19 Cur vox grauior è propinquo magis
quàm è longinquo ſentiri poteſt? An quòd
grauior plus quidem aeris mouet, ſed nequa
quam in longitudinem. Ergo à longè mi-
nus ſentitur, quoniam per minus ſpatium ſe
deducit: è propinquo autem magis, quonia
plus aeris ſenſorium ferit audiendi. Acuta
procul ideo audiri poteſt, quoniam tenuior
eſt: tenue autem omne augeri in longitudi-
nem poteſt. Dixerim etiam quòd motio
quæ vocem reddat acutiorem, velocior eſt
quod fieri poteſt, ſi vt denſus, ſic anguſtus
ſpiritus ſit qui aerẽ mouet. Nam & exiguus
aer mobilior eſt, quippe qui ab anguſto mo
ueri queat: & denſus plures efficit ictus, qui
ſtrepitum reddant. Licet hoc in muſicis per
ſpicere inſtrumentis: fides nanque tenuio-
res cæteris eiſdem ſubſtantibus acutius con
ſo

onant.

o Cur vox acutior illis esse videtur, qui ongius absunt? cùm tamen acuminis ratio ita in eo sit vt velocius feratur, & quòd lon ius fertur, moueri tardius soleat. An quòd ocis acumen non solum in velocitate mo- endi, sed obstrependi etiam nimia tenuita- e consistat. Qui autem logius absunt, vo- em tenuiorem excipiunt ob aeris qui mo- etur exiguitatem: motus enim ita marces- it, vtque numerus emarcescens in vnitatē elabitur, sic corpus in vnicam dimensionē xtenuatur, quæ tam in corpore quàm in vo e tenuitas est.

1 Cur vocem acutam & exercitati reddūt debiles? An debiles, quia parum aeris mo ent: parum autem quàm multum volocius ertur. Exercitati verò aerem excitant ve- ementius. Aer excitus vehementer velo- ius fertur: acutum autē in voce id est, quod elox in delatione.

Cur vox corrumpi his soleat, qui cibo ngesto clamitarunt? itaque omnes qui vo- em exercent, vt histriones, saltatores, & cæ eros generis eiusdem, mane ieiunóque ore ercitationem adire licet inspicere. An vo em corrumpi non aliud est, quàm membrū uo spiritus transmeat corrumpi. Quocir- rauci quoq; voce corrupta sunt, nō quòd

ſpiritus vitiatus eſt, qui vocẽ afformat, ſed
quòd exaſperata arteria eſt, quæ vehemẽti
cõcalfactione exaſpirari maximè ſolita eſt.
Quamobrẽ neq; qui febriunt, neq; qui vehe
menter febrierũt, ſtatim cùm febris ceſſaue
rit, cãtare queunt: ſunt enim aſperis nimio
ex calore faucibus. Cibis autẽ ſpiritũ & lar
gum reddi, & feruidũ conſentaneum eſt: qui
talis autẽ eſt, exulceret arteriam tranſmean
do atque exaſperet, ratio eſt, quòd cùm inci
derit, meritò vox deſtrui poteſt.

23 Cur vox cùm aer quidam formatus ſit,
& qui cùm fertur, formam ſæpe illam ami
tat, echo, id eſt, reſonantia fiat? Cùm enim
aer vehementius in aliquod ſolidum offen
derit, vox non diſſoluitur, ſed eadem expreſ
sè reciprocantem audimus. An quòd refra
ctio eſt, non perfractio: ſic enim cùm totum
permanet, tum partes ab eo duæ vniformes
proficiſcuntur, quippe cùm per ſimilem an
gulum refractio exiſtere ſoleat: itaq; vox re
ſonandi ſimilis primæ efficitur.

24 Cur cæterorum animalium nouella re
cénsque edita vocem mittunt acutiorem
quàm quæ perfecta ætate ſunt: vituli autem
grauius mugiunt quàm boues perfecti? An
quòd infans quoque in genere ſimilis fœmi
næ eiuſdem generis eſt: boum autem fœmi
næ grauius mugiunt quàm mares, cùm cæte

ra c

a è contrario agant: at vituli similiores fœminis quàm maribus sunt, ergo vocē hi graviorem emittere debent.

5 Quam ob causam paleis in orchestra sparsis, chori vox minor sentiatur? An propter asperitatem: vox enim pauimento minus læui occurrens, vt minus vna, ita minor existit, quippe quæ minus continua sit: quomodo etiam lux amplior resplendet in læuibus, eò quòd nihil impedimenti interuenit quo interpelletur.

6 Cur sal igni ingestus mouere crepitū soleat? An quia sal parum humoris intra se continet, q mox à calore ignis conuersum in spiritum, violentóq; exiliens impetu salem rumpit: omne autem quod rumpitur, mouere crepitum solet.

7 Cur pueri nonnulli antequam ætas veniat, qua vocabula suo tempore explanare possint, fari incipiant, & vbi aliquid expressè dixerint, rursus obmutescant, atque vt prius degant, quousque solitum tempus loquendi accedat? quæ quidem à plerisq; portenta esse putantur: iam aliquos etiam statim cùm in lucem euenerunt, locutos esse proditum est. An magna quidem ex parte secundum naturam homines prodeunt, atque illud paucis accidit, sed naturæ ratione simul hæc contingere ac perfici solent.

Quam

Quamobrem ſimul & audiunt & vocē emittunt, ſimul & intelligunt facultate audiendi, & loquuntur & explicant. Euenit tamē interdū ne hæc ſimul contingant, ſed vt alij prius intelligāt, quàm membrum id abſoluat quo loqui poſſumus: alij contrà, qui ſcilicet quæ loquantur intelligere nequeant. Quæ enim audierint, ſimulatè eadem reddunt: ſed cùm tempus affuerit, vtroq; iam munere naturæ fungi incipiant. Quibus autem prius ſenſa auditus in animo valeant, quàm membrum id abſoluatur quo primo vocem mouemus orationèmque condimus, ijs nonnunquam, vbi iam multa intellexerint, facultas quoque membri illius, & abſolutio properè contingit, maximè quidem à ſomno. Cuius rei cauſa eſt, quòd ſomnus data requie tum corpora tota, tum membra ſingula facit ſegniora. Sed fieri poteſt, vt vel ob aliam huiuſcemodi mutationem idem eueniat. Complura autem ſunt, quæ vt efficere valeamus, breuiſſimi temporis adiumento opus eſt, & tamen eadem poſt modum æquè agere nequaquam poſsimus. Quoties itaque membrum illud ita ſe habet, vt liberū abſolutúmq; ſit, efficitur vt ꝙ per auditū intelligentiā mouit, id cū pēdet, fluitátq; in ſenſu, remeet, verbūq; reddat. Hinc nobis & carmina, & vocabula ſæpenumerò nō ex volūtate occurrūt: & quæ

prius

rius voluntate petita diximus, eadē postea
on voluntariè dicimus: hinc etiā sæpe quæ
ouimus ore explicare non quimus: ita fieri
otest vt pueri aliquid dicant, rursúsq; mem
rum, cui fandi data potestas est, redeat ad
uam naturā ac obmutescat, dum tēpus cor-
oborandi absoluendíq; vltimum veniat.
8 Cur aliqua obstrepunt, mouentúrque
ubitò, vt arcæ quę nullo mouente, quòd sen
us nouerit, cōcitantur & crepāt, cùm tamē
otentius esse debeat, quod mouet, quàm qđ
ouetur, quæ eadem quæstio etiā de corru-
tione ac senectute est: quippe cùm à re in-
ensibili omnia corrumpantur, quæ à tempo
e pereunt. An simile guttis hoc est & lapidi
us, quos plantæ emergentes attollunt atq;
eijciunt: nō enim quod vltimū actionis est,
d vel attollit vel mouet, sed hęc vniuersa cō
nuatio efficit: qua quidem re insensibili ac
idit, vt motus ille sensibilis nascatur. Sic
tiam res contenta spatijs sensibilibus tem-
oris mouetur, atque in partes digeritur in-
ensibiles: vniuersi tamen & continui ratio-
e exultat & motus & obitus. Continuum
utem illud non in instanti temporis, sed in
empore, quòd ab instanti determinatur, si-
um profectò est.
9 Qua de causa oscitantes minus audire
ossimus? An quòd multum spiritus effluen-

tis inter oscitandum aures etiam intrinsecu subit, vt motio vel sensu percipi possit, qu trudit ad aures, maximéq; post somnū: stre pitus autem vel aer, vel aeris affectio est. Ig tur cùm interior renititur exteriori illi oc currenti, efficitur vt motus interioris strepi tus, motū exterioris retorqueat atq; offusce

30 Cur pueri magis quàm viri lingua hæ sitant? An vt etiam manibus pedibúsq; puer minus valemus, & infantes ambulandi omni no facultate caremus, sic etiam linguæ parū compotes pueri sumus, & infantes verbum nullum referre possumus, sed more brutoru animantium vociferamur, videlicet causa im becillitatis, quæ non solum hæsitatem lingu sed etiam balbutiē blæsitatémq; faciat: quip pe cùm blæsitas sit literam quandam expri mere non posse, eámq; non quamlibet, sed certam: balbuties vel literam prætermittere vel syllabam: hæsitas, alteram alteri syllaba iungere properè non posse. Quæ quidem o mnia imbecillitate eueniunt. Lingua enim subministrare intelligentiæ non potest: iti dem etiam vinolenti, senésq; afficiuntu propter debilitatem: viris autem hæc minu vsu eueniunt.

31 Cur vox hominum tam metuentium quàm trepidantium obtremiscere soleat? A quòd emigrante calore cor concutitur. Nam

vtrisq

vtrisq;, & trepidantibus & metuentibus acci
lit, vt ita afficiantur. Quum cor autem con-
utitur, ictus nequaquam effici vnus potest,
ed plures proficiscantur, vt è fidibus laxius
ntentis necesse est.

2 Cur vocem homines trepidantes gra-
em, metuentes acutam reddant? An quò
netuentibus locus cordis refrigeratur, cùm
alor deorsum se defert, ita quòd parũ aeris
xcitare possint: vires enim positæ in calore
unt. Trepidantibus autem calor loca petit
uperiora, vt etiam pudore affectis effert
em sese ad faciem: cuius indicium est quòd
enius erubescunt. Resoluit igitur, mul-
umq; aeris, quo loquimur, efficit: hic autem
rdè propellitur: tardum verò non nisi gra-
e in voce est.

Cur nox ad audiendum aptior est quàm
es? Vtrum (vt Anaxagoras ait) quòd aer in
rdiu stridet à sole concalfactus, & obstre-
t, noctu requiescit, vtpote cùm omnis ca-
r absuerit. Tunc autem quæq; audiri me-
is possunt, cùm nullus strepitus est. An ꝙ
r inanius facultas audiẽdi amplior quàm
enius datur. Est autem aer interdiu densus,
qui luce radijsq; refertus sit: noctu autem
rior, ꝙ ex eo ignis & radij dec-sierũt, quæ
rpora esse dixeris. An ꝙ corpora multifa-
um interdiu vim intelligẽdi dispertiũtur,

inq;

inque res varias deducunt: itaq; clara audiē di eripitur sensio. Et eo quòd omnia die magis quàm noctu agimus, ipsa quoq; intelligtia negocijs corporis impedita est. Sensu autem vbi seiunctus ab intelligentia est, laborem velut insensibilem habet: vnde dictū mens videt, mens audit. At verò noctu cùm noster intuitus omni sit munere liberatus magisq; intelligentia requiescat, meatus aurium vel amplius patens, vel nihilo minus quàm die, vt capax sonorum pariter est, si melius eosdem sonos referre ad intelligentiam potest: quoniam nec ipsa intelligendi vis quippiam agat, nec ab aspectu tentetur vt fieri interdiu solet.

34 Cur omnes qui humore prolifico vacant, vt pueri, mulieres, decrepiti & spadones, vocem reddunt acutam, viri autem qui firma ætate sunt, grauiorem? An propter membri imbecillitatē, quod mouere aerem solet. Mouet enim exiguum aerem, quod imbecillum est: exiguus velocius fertur: quod velociter fertur, acutum est. An ꝙ primus meatus, qua vox permeare solet, omnibus semine vacuis pusillus est: itaq; exiguum profisci ab eo potest: quòd aera moueat: exiguum verò cùm sit, velociter per amplas superiores fauces fertur. At viris ętate vigētibus hic amplior habetur, vt etiam qui ad testiculo

pe

pertinet : itaque aer plurimus eſt, qui inde propellitur:tardior ergo cùm tranſeat,meri ò grauior reddi poteſt.

5 Cur homines lingua hæſitantes loqui nequeant voce ſubmiſſa? An quòd offenſaculo quodam vox ſiſtitur retinetúrq;. Sed ùm non pares requirantur vires, aut ſimis motus,cùm quicquam non impedit motum,cúmq; impedit,enitendum omnino eſt, ox autem motus eſt,vocémq; altiorem ſont emittere,qui pro viribus conantur. Er- cùm ad expellendũ quod obſtat enitẽdũ ,altius eos loqui neceſſe eſt,qui linguę huiſmodi vitio tenentur.

Cur ijdem illi tripidantes magis quàm nolenti,hæreant lingua? An quoniã affeus hic ſimilis generi ſtuporis quam apopleam vocamus, parti interiori cuipiam triendus eſt, quam partem mouere nequeant pediẽtem propter ſuam refrigerationem. num igitur quòd ſua natura calidum eſt, rigerationem tollit,trepidatio facit. Eſt m trepidatio metus quidam, metus aun refrigeratio eſt.

Cur ſtrepitus extrinſecus magis intus litur quàm intrinſecus foris? An ꝙ intrins cùm vaſta,immenſáq; adeat ſpatia,diſpitur diſsipatúrq;,vt pars eius vel mini-,vel min⁹ ſentiri poſsit. Extrinſecus verò

m cùm

cùm vox sese in locum arctiorem stabili[…]
rémq; aerem conferat, vniuersa ingreditu[…]
itaque cùm maior sit, non immeritò meli[…]
potest audiri.

38 Quam ob causam qui lingua hæsitan[…] melancholico habitu constant? An quòd p[…] perè sequi imaginationem, non nisi esse m[…] lancholicum est. Hæsitantes autem illi tal[…] proculdubio sunt: impetus nanque dicen[…] præruit, anteceditq; facultatem eorũ, vt pr[…] cùm animus visa sequatur. Balbis etiam i[…] accidit, hos etenim omnes membra voci a[…] commodata tardiora habere certum est. I[…] dicium verò quòd tales vinolenti redduntu[…] cùm suas maximè imaginationes, non rati[…] nem sequuntur.

39 Cur porrũ prosit ad vocem sonora[…] nam & perdici commodum eadem in re n[…] uimus. An quod allium quoq; elixum delinit[…] quidem porrum lentitiam quandã obtin[…] quæ fauces detergere possit.

40 Cur cætera animalia vocem tum ac[…] tiorẽ emittunt, cùm validiora sunt: hom[…] autem cùm inualidior est? An quòd homo[…] ualidus exiguum aera mouet, aer exiguus[…] lociter permeat, velocitas strepitum red[…] acutiorem.

41 Cur melius audimus cùm spiritum[…] tinemus, quàm cùm reddimus? itaq; mir[…]

pirare in venatione præcipitur. Vtrum ꝙ
per venarum elationem vis sentiendi locum
petit superiorem, cùm enim dormimus de-
orsum se defert, & crebrius tunc reddimus
quàm ducimus spiritum, minimeq; audire
valemus. An etiã sanguis, cùm reddimus spi
ritum, ascẽdit: itaq; pars superior impletur,
cum tamen per inane audiamus. An ꝙ effla
to strepitus quidem est: hic autẽ expirando
veniens vim obtundit audiendi.

2 Cur sal exiguus ocyus crepat, & exilit:
vehementius autem & crepat, & exilit, qui
grandior est? An quòd exiguus rumpi celeri-
us potest: haud enim multum id est, ꝙ subeat
ignis oportet, cùm sal ipse totus exiguus sit.
Grandior autem ille lentiùs domatur, quòd
plus negotij est magnum disrupisse, quàm
paruum: crepat paruus parum, quia par-
uus inuehitur ictus: maior magis, quia ma-
gno agitur ictu; crepitus autẽ ictus est: quod
etiam robustius est, magis exilit, quoniam
minus cedit.

Cur si salem eadem magnitudine, qua
modico igni ingestus crepet, nimio inieceris
igni, vel nihil vel minus crepabit? An ꝙ prius
igne corrumpitur, quàm rumpi possit: cõ-
sumitur enim humor, ꝙ consumptus est, cre-
pat quòd discissus disruptusq; est.

Cur oscitãtes minus audire valemus?

An quòd ſpiritum intercludimus, qui ſe a
aures trudat: indicium ꝙ ſtrepitus in auri
bus naſcitur, cùm oſcitamus. Circunuentu
autem intercluſúſq; illis ſpiritus facit vt m
nus audiamus: ad hæc vox oſcitantibus qu
dam oritur, quæ vim audiẽdi interpellare p
teſt: & comprimi verò aures neceſſe eſt, qu
ties corpus ſe diſtrahit atq; intendit.

45 Cur vox cùm apta ſua natura ſit in ſu
blime efferri, vt quæ aer quidem ſit, non in
rius ſurſum, ſed ſuperius deorſum melius a
diri poteſt? An quòd vox aer quidam iu
ctus humori eſt, qui pondere humoris gr
ueſcens deorſum labitur, non ſurſum effe
tur: humoris nanq; ſecundum naturam i
tereſt vt deorſum feratur, itaque ab imis ſ
tiri plenius poteſt. An hoc voci duntax
animalium reddi debeat, hæc enim non ſi
humore profluit. Illud verò accidere nim
rum vel in cæteris omnibus ſtrependi ge
ribus nouimus. Ergo vt viſus ſi ſuperius d
orſum prociderit, ſurſum verſus reflectet
ſed ſi inferius ſurſum pertenderit, deorſu
ſe flectet: ſic vox quæ ſua natura cogitur ſ
ſum ferri, vbi aeri ſibi aduerſo occurrerit,
per vim nequeat eum propellere, qui & a
plior & grauior eſt, reflexa in partem adu
ſam deorſum ſe defert. Itaq; aer qui ore m
tus procurrerit, retorquetur, & ad ima c

laps

ipsus sentiri inferius magis potest. Tale e-
am est quod in resonando fieri solet: vocis
nim reflexus in partem contrariam agitur.
6 Cur vinolentis potius quàm sobrijs frā
i vox soleat? An repletio facit, vt vox cele-
ter frangi possit: cuius rei argumentum, q
eque chori, neque ludiones statim à pran- ὑποκριταὶ
o, sed ieiuni vocem exercere consueuere: cū ludiones.
itur vinolēti impleti sint, meritò voces eo
im potius frangi solent.
7 Cur vocem acutiorem longius audire
ossumus? An quòd vocis acumen velocitas
t, moueri autem ocyus solent quæ vehemē
us feruntur: quæ autem vehementius ferū
r, hæc longius ferri possunt.
8 Cur spiritu retento melius audire vale
us? An quòd respiratio nonnihil strepitus
ouet. Meritò ergo tunc melius sentimus,
im strepitus minus est: minus autem stre-
tus tum est, cùm spiritum retinemus.
9 Quamobrem lux quæ tenuior, & velo-
or, & deductior est, corpora penetrare den-
nō potest, strepitus autē potest? An q lux
recto itinere fertur: itaq; si quid rectæ illi
rofluentiæ lucis obuium sepiat, lucē peni-
s discludi necesse est. At strepitus quia spi
us est, ferri non rectè etiam potest: itaque
ficitur vt strepitū sentire vndiq; liceat, nō
i tantū q se rectè nostris auribus obtulerit.

50 Quare qui rident vocem grauiorē em[...]
tunt, qui flent acutiorem? An quòd corpor[...]
intento vox acuta depromitur: infirmū au[...]
tem ꝙ acutum est. Quæ vtraque in flentib[...]
inesse potius nouimus: sunt enim & intētio[...]
re corpore & infirmiori.

51 Quamobrem cùm vox aer quidam for[...]
matus sit, & sæpius dissoluatur, cùm fertu[...]
echo autem, id est, resonantia fiat, icto eiu[...]
modi aere in solidum quippiam, vox ipsa n[...]
dissoluatur, sed expressè eadem percipi p[...]
sit? An quòd aer refringitur, ideóque t[...]
tum à toto proficiscitur. Tum etiam aff[...]
ctus hic non nisi de re simili existit: quip[...]
pe cùm aer reflecti de aere soleat in cau[...]
non de cauo.

52 Quamobrem cùm simul vocē multi em[...]
tunt, vnúsque tantum quantum singuli re[...]
dit, multorum vox illa neque parem voci [...]
nius offert sese, neque lōgius pro ratione [...]
ducit? An ꝙ singuli proximum aerem prop[...]
hunt, non eundem, nisi paulò tenus: ꝙ sim[...]
euenit, vt si multi quidem proijciant lapi[...]
sed singula, aut magna eorum pars mittat [...]
uersum: neque enim ibi longius, aut pro r[...]
tione longè lapis vllus deueniet, neque l[...]
longius cunctorum, quàm vnius vox pot[...]
rit audiri: vox etenim tanta nō vnius est, [...]
multorū. Rectè igitur propinquò vox mu[...]

a esse pro ratione videtur, quãdoquidem la-ides quoque illi multi ita videri, atq; idem ssequi possunt: at è longinquo plus qui sin-ulæ sint, sentiri non potest.

3 Cur trepidãtes vocem reddimus grauio-em metuẽtes autẽ acutiorẽ? quanquam etiã udor genere metuẽdi continetur. An mul-ũ inter se affectus hi distãt. Quos enim pu-uit, erubescũt: trepidatio autem pudor qui-am est. Qui verò metuunt, pallent. Cõstat gitur calorem in metu partem superiorẽ de-rere, vt parum aeris præ sua exilitate mo-ere spiritus posit: velociter autẽ ferri po-st, quod exiguum est: vocis verò velocitas on nisi acumen est. Iis contrà, quos puduit lor partem superiorem, id est, pectus pete-solet: cuius rei indicium erubescens facies fert: ampliorem autem aërem amplior po-ntia mouet. Tardius verò omne fertur, qđ nplius est, tarditasque in vsu vocis non ni-grauitas est.

Quæ causa est vt lingua hæsitantes ali-i fiant. An membri quo loquimur, refrige-tio causam habet, & tanquam stupens & at-nitum membrum id est: itaq; vino, continẽ-que oratione cõcalfacti, verba facilius pos-nt copulare.

Cur homo solus ex omnium animantiũ -mero lingua hæsitans oritur? An quòd

ſolus compos ſermonis eſt,cætera vocem tã-
tum obtinent.Qui autem lingua hæſitãt, vo-
cem quidem producunt, ſed verba copulare
ſermonémque condere nequeunt.

56 Cur ſobrij tempore hyberno vocem acu-
tius mittimus , vinolenti autem æſtiuo gra-
uius? An vox acutior,quæ velocior eſt:velo-
cior autem quæ corpore intento ſe promit.
Sobriorum verò,hyeméque corpora magis
conſtant quàm vinolentorum,æſtatéque:ca-
lores enim teporéſque corpora reſoluunt
atque elaxant.

57 Cur homo ſolus omnium animantium
lingua hæſitans prouenire poteſt? Vtrum q
etiam mutus ſolus exiſtit,linguæ autem hæ-
ſitatio mutitas quædam eſt: nec membrum
quo loquimur,abſolutum habetur.An quòd
homo ſolus compos eſt ſermonis,cætera au-
tem vocem duntaxat ſortiuntur:linguæ au-
tem hæſitatio,vt nomen declarat,vnum non
eſt,nec promptam continentémque parit o-
rationem.

58 Cur homini vox ſerius perfici ſolet
quàm cæteris,quibus data eſt vocis profe-
dæ facultas? An quòd vocis humanæ gene
& diſcrimina quamplurima ſunt : cætera
nim animantia literas,vel nullas,vel pauc
exprimere poſſunt. Quod autem ſummè
rium,plurimiſque diſtinguendum ,differe

tijs est, id tempore longiſsimo perfici neceſ-
ſe est.

59 Cur cæteræ ſpeciei eiuſdem animātes vo
cem fundunt eandem, homines autem variā
& multiplicem agunt? An hominū etiam vox
vna est, multa autem genera loquendi.

60 Sed cur communis hæc vna hominum
varia est, cæterorum autem ſimplex? An ho-
mines multas proferre literas poſſunt, cæte-
ra vel nullā, vel duas, aut tres exprimunt in-
onas, quæ vocalibus iunctæ locutionem con
iciunt. Oratio autem non voce, ſed vocis af
fectionibus ſignificando abſoluitur: at vocis
ffectiones literæ ſunt. Quinetiam pueri nō
ecus ac beſtiæ ſuas exprimunt appetitiones,
tpote qui nōdum proferre literas poſſunt.

1 Cur aſpectus corpora penetrare ſolida
on poteſt, vox autem poteſt? An quòd aſpi
iendi delatio ſimplex est, quæ per directum
rofluere ſoleat ad lineam: cuius rei indiciū
lis radius est, & quod niſi è regione cerne-
e non poſsimus: vox autem motu multipli-
i ferri poteſt, quippe cùm vndiq; liceat au-
ire. Quoties igitur aſpectui directus ille im
editur progreſſus, eò ſcilicet, quòd res ob-
ecta meatuum incōdita, ſiue indiſpoſita tur
a conſtipatur, tranſpicere nequit: at vox,
uoniam quoquouerſus profertur, omnia
roreptat, penetrat, trāſlapſa audiri vndiq;

m 5 poteſt,

potest, in humoribus tamen facultas transpi ciendi oculis data est: voci autem nulla vel minima, quanquam homo tenuior quàm terra est: quoniam humoris meatus parui, densi, cõtinuatíque sunt, vt minimè aspectus impediatur, quò minus tramite directo ingredi possit. Hæc eadem causa est, cur etiã per vitrum, quòd densissimum est, transpicere liceat: per ferulam, quæ rara solutaque est, nõ liceat: in altero enim meatus respondent inter sese, in altera variant. Nec quicquam iuuat amplos esse meatus, nisi rectè ad lineam positi sint. Vox autem minimè in aqua sentiri potest, quoniam minus aqua inanit, quã vt aerem capere, vocémque trãsmittere possit: vox enim aer quidam est. Haud enim omne rarius permeari se patitur, nisi etiã meatus ei respondeant, quòd permeare conetur, & congruant, vt vis etiam colligendi & contrahendi sese desit, nisi meatus capaces corporum sint: quanquàm quod rarum est, molle est, & tale vt in seipsum coire possit. Verum nonnulla præ nimia suorti meatuũ angustia colligi impediũtur, vt vitrum: quippe vt flecti contrahíq; nõ queat, quãuis rarius ferulã est, ratione prædicta: vt etiã aqua, & quicquid aliud generis eiusdem. Vnde illud quoque palam fit, non ꝙ rarius raró, mollique vel eodem, vel proximo est, id magis in se-

ipſum colligi poſſe, & adduci: cauſa enim omnibus eadem reddenda eſt.

62 Cur vox quamuis minor reddatur adimendo, ſpeciem tamen ſeruat eandem? An quòd eum his ipſis miſcetur, quæ dempſeris. Res autem miſta non partim eſt, partim non eſt, ſed vſquequaq; talis eſt: æquè igitur quibuſdam vndiq; detractis, æquè contrahitur, vt neceſſe ſit ſimul & minorem eſſe ſimilem.

63 Quid eſt quod linguam faciat hæſitare? Vtrum calor efficiat vt procaciores ſint: itaque offendendo adhærent quaſi in ſalebris, quomodo affici iratos homines nouimus: incenduntur enim, incitantur, anhelitant, qui ſpiritu redundant: igitur præ nimio caloris feruore. Anhelant autem, quoniam frequẽs ſpiritus eſt, nec anticipat, quatenus ſe tempore reſpirandi promere poſsit. An potius contrà, vt loci quo vocem mittimus, refrigeratio cauſam det, tanquam membrum id attonitum obſtupeſcat: itaq; afficiatur, vt vel cõnſfacti à vino, aut perpetua oratione verba expeditius poſsint copulare.

64 Cur tempore hyberno voces grauiores redduntur? An quòd aer craſsior eſt: talis autem cũ ſit, motus tardior prouenit, itaq; vox redditur grauior. An quòd aer per pectus lẽtus permeat, fauces autẽ interſepiri, & constringi à frigore, pituitáq; deſtillãte cogũtur.

65 Cur pueri, mulieres, ſpadones, ſenéſque vocem reddant acutam? An quòd motus velocior, qui acutior eſt. Et cùm genus idem ſit, motu facilius eſt quod minus, quã quod plus eſt. Quamobrem qui firma ætate ſunt, plus aeris trahere poſſunt: plus igitur illud tardius permeans vocem efficit grauiorem. Pueris & ſpadonibus contrà res euenit, quoniam minus aeris capiunt. Senes autem ideo tremunt, quoniam vocem continere nõ poſſunt, quomodo imbecillibus, ac pueris vſu venit, cùm lignum prælongum parte extrema ceperint: alterum enim extremum quatitur, quia nequeunt ſuperare quod tenent, & vincere: quod idem & trepidantibus hominibus, & metuentibus, & rigentibus cauſam vocis tremulæ afferre credendum eſt. Cùm enim qui vocem ita emittit, eius calor pulſus ab affectibus illis intrò ſe colligat maxima ex parte, reliquum quod exiguum extat, vocem cõtinere non poteſt: quapropter quatitur atq; intremit. Vnde artiũ liberalium profeſſores, qui ſe ſolitos trepidare nouerunt, principio agunt voce ſubmiſſa, dum reſideant, & ſtabiliantur: vocem enim exiguam vincere continereque facilius poſſunt.

Eorum

EORVM QVAE AD RES BE ne olidas pertinent, sectio duodecima, cuius quæstiones XIII.

1 CVr suffimenta omnia minus è propinquo sentire possimus? Vtrum quod odoris delibatio aere temperata validior redditur, vt myrrha medicinalis suauior est. An contrà agitur, vt ignis vi sua cremandi tollit odorem, qui per suffitum effluat: & quidem apud carbones ipsos nihil redolent, longius verò purius, tenuissimúmque fertur quod oleat.

2 Cur odores tam suffimentorũ quàm florum minus suaues è proximo sentiantur? Vtrum vnà cum odore terræ quoque particulæ prodeunt, quæ præ suo põdere antè currunt, quàm ad sensum odor deueniat: itaque longius ille syncerum se offert. An neq; cùm principium proximum est, neque cùm admodum semotum odor abundè effluere potest. Nam si proximum, nondum largè emanat: si remotissimum, discerpitur,

Arbores reddi odoratas aiunt, in quas cœlestis arcus decubuit. Vtrum verum hoc sit an falsum? Et si verum, quam ob causam ita eueniat? ergo nec omnes arbores, nec semper aliquas odorem ita acquirere palàm est. Etenim sæpe arcus cœlestis constitit, & tamen

arbores nihil odoris ſpirarunt, quod quidem ſenſum mouere poſſet: cumq; odor contrahi tur (accidit enim id aliquando, itaq; narratur) nō in quaq; materie cōtrahi poteſt. Cauſa verò per accidens ad arcum referenda eſt, præſertim ſi arcus ipſe nulla natura ſit, ſed obtuitus refringendi tantum affectio. Prouenit autē odoris ille affectus, vt dictū iam eſt, non qualitercunq; ſe materies habeat: neq; enim in viridi, neq; in arida: ſed in vſta poſt aquam, quæ arcui ſuperuenerit, certam reddi ſuauitatem odoris paſtores referūt, maximéq; vbi aſpalathus, aut etiam rhamnus eſt & genus ex iis aliquod, quorum flos ſuauiter olet. Ratio autē odoris eadem eſt, quam etiā de terra animaduertimus: hæc enim cùm feruet atque inuritur, quod ediderit, principio bene olet. Enimuerò quæ parcè humido quēdam in modum recaluerint, odorata redduntur: humor enim concoqui calore nimirū poteſt. Qua de cauſa totius quoq; orbis terrarum, quæ ad ſolē orientē ſpectant, odoratiora exurgunt quàm quæ ad aquilonem: & eorum ipſorū quæ ad ortum plus vergunt, quā quæ ad meridiem, eò quòd loca Syriæ & Arabiæ pleniora ſunt, atque terrenoſiora, Aphricæ verò arenoſa ſiticuloſáq;: nec enim humorē nimiū ineſſe oportet (cōcoqui nāq; nimiꝰ non poteſt) nec nullum: ſic enim nullus va-

por

por inde extringi poteſt, ꝙ vel in ea materie ſolet accidere, quæ & nuper cõbuſta ſit, & tale habeat genus, vt ſecum odoris ferat ſuauitatem: quæ quidem res floribus declarari poteſt, odor enim in eos tranſmittitur. Sed fieri putant in ijs quibus cœleſtis arcus inſtiterit, quoniam nunquam id ſine aqua effici poteſt. Cùm enim materies immaduerit, caloréque interiori concoxerit, reſpirare iam incipit, vaporémq; intra ſe conceptum emittit. Nec verò aquam nimiam acceſsiſſe oporter, eluit enim atq; extinguit calorẽ ab igne iniectum, quæ nimia venerit. Quæ autem aquæ poſt arcum ſolent incidere, non multæ, ſed ſemper penè mediocres adueniunt: & ſi plures cõſtiterint arcus, aqua non largè, ſed ſæpe & parcè accedit. Quamobrem non immeritò, cùm hoc ita fiat, qui rem inſignẽ præter arcum nullam aſpicerent, cauſam odoris illi attribuere.

4. Cur flores & ſuffimenta ſuauius è lõginquo olent, è propinquo autem herbam alia potius redolent, alia fumũ? An quia calor quidam natura odoris eſt, odorataque omnia calida ſunt: calidum autem quodque læue eſt. Itaq; cùm longius permeant, odorem deferant ſuum ſecretiorem, vendicatúmq; ab cæteris tũ foliorũ, tum fumi, qui vapor aqueus eſt, odoribus, qui comitentur eum ipſum.

An cùm in propinquo ſunt admiſta illa, cũ ijs vnà redolent quibus inhærent, atque ita odorem deprauant.

5 Cur omnia plenius olent, cùm mouentur? An quòd excita plus aeris implent, quàm quieſcentia: itaque ocyus ad ſenſum noſtrum odor tranſmittitur.

ἀποῤῥοῆς: delibationis defluxionis.

6 Cur tempore hyberno minus olfacere poſſumus, miniméque per gelu & glaciem? An quòd aer à frigore immobilior redditur, itaque motus non æquè proficiſci à corpore odorato poteſt, ſcilicet propter difficilem delibationis motum; & aeris, quo inuehitur.

7 Cur acrius aromata olent cinere ſuffita quàm igne, & plenius ac diutius ſuũ ſeruant odorem, cùm cinere ſuffiuntur? An quòd in cinere minus cõcoqui odor poteſt, itaque plenior eſt. Ignis autem, quod celeriter vires eorum domat, & concoquit, odorem cõmutat. Concoctio enim rei cõcoquẽdæ commutatio eſt, ſiue alteratio.

8 Cur roſæ ſuauius olent quibus vmbilicus aſper, quàm quibus læuis? An quod ſuauius olẽt quæ modum cõſecuta ſunt ſuæ naturæ. Roſa autem ſpinoſa natura eſt: ergo ſuauiſsimè ideo olent, quòd magis ſecundũ naturam conſtiterunt.

9 Cur odores è proximo minus ſuaues tã

ſuffi

uffimentorum quàm florum ſpirant? An ꝙ
ortio terrena vnà cum odore ſe defert, quę
t in proximo miſta vim hebetat, ſic in lon
in quo prona defertur ac decidit. Hinc etiã
ores contuſi ſuum amittunt odorem.

Vtrum odoris natura fumus ſit, an aer,
n vapor? Hæc enim inter ſe differunt, quà
terum ab igne, alterum & ſine igne effici
oteſt. Et vtrum à ſenſu aliquid in res odo
tas proficiſcatur, an ab illis in ſenſum, ꝙ
ra proximũ moueat. At ſi ab illis aliquid
dibaretur, minora certè ob eam rem red-
oporteret: nunc autem quæ odoratiſsima
nt, hæc potiſsimum eadem videmus edu-
re.

Cur aromata cinere ſuffita acrius olent
àm igne? An quòd in cinere minus conco
odor poteſt, itaque plenior eſt: multum
o partis quoque terrenæ reſpiratur, fu-
sque redditur. At ignis terrenum prope
llud rapit: itaque odor purior, ac ſynce-
r ſine vllo fumo ad ſenſum deuenit. Vn-
tiam fit, vt flores triti hebetius oleant:
tem enim terrenam vt contritus moue-
oteſt, ſic lentus calor abſumere nõ põt.

Cur omnia odorata tam ſemina quàm
ntæ vrinam ciere poſsint? An quòd cali
tenuia ſunt: tale autem quodq; vrinã
t: celeriter enim calor inditus ille exte-

n nuat:

nuat: nec odor ipse aliqua corpulentia concretus est. Nam & quæ non bene olent, velut allia, visui caloris vrinam mouent, vel potius vim resoluendi, liquefaciendiq; obtinent. Calida verò semina, quæ bene olent, ideo sunt, quòd odor omnino calore efficitur: fœtida sanè inconcocta sunt. Nec solum calida, verumetiam plenè esse concocta debent, quæ prouocatura vrinā sint, vt vnà descēdēdo humores possint extenuare.

13 Cur vinum dilutum olere ocyus desinit quàm merum? An quòd dilutum imbecillius mero est: quod autem imbecillius est ocyus à quocunque mutatur, quàm quod validius. Tum etiam vinum dilutum facilius affici potest quàm merum: quod autem affici facilius potest, id & recipi à quouis, & recipere quoduis facilius potest: ita fit vt merum odorum, dilutum inodorum sit.

EORVM QVAE AD RES
malè olidas pertinent, sectio decima tertia, cuius quæstiones XII.

1 CVR fœtidior vrina redditur, quo diutius in corpore manserit, stercus autem minus? An quòd stercus quò diutius retentum sit, eò magis siccatur: quòd autem siccius est, minus id putredini patet: vrina contrà effici crassior solet, recénsque potioni ingestæ similior est.

Cur esculenta malè olida minimè his olere videntur, qui illa ederunt? An quòd olfactum peruium ad palatum habemus, idcirco sensus hic properè impletur: itaque nec interiorem odorem æquè amplius percipere potest. Principiò enim omnes sentire queunt: vbi autem tetigerunt, non insuper possunt, quasi iam res consociata natiuáque reddatur, & exterior similis ille oblatus delitescit obtentu interioris.

Cur flores contusi deterius olent? An ꝙ pars terrena, quæ flori inhæret, odori permiscens sese, vim hebetat odorandi.

Cur animantium nullum suauiter olet, excepta panthera? quæ etiam ipsa non nisi bestijs ita olet: ferunt enim suauem illis olē tiam ab hac respirari. Stirpium autem multæ & integræ bene olent, & corruptæ ac aridæ magis magísque suauem reddunt odorem. Vtrum quòd mali odoris causa, cruditas quædam excrementi est: quamobrem sudores etiam aliqui, atque aliquando ita olent. Sed è morbo maximè vitiantur, qui bus tales esse non solent: & flatus etiam ructúsque crudorum fœdius olent: quam candē causam de cæteris quoq; ꝓportione animaduertisse oportet: proportione inquam, quòd animalium carne vacantiū generi æstimandū aliquid est, quòd carnis vice habeat:

nam excrementum crudum, vel in hoc esse nouimus. Hoc igitur & viuis causæ fœdi ha litus est,&mortuis cùm putrescit. Quam ob rem pingue,os,pilus,fœdum nunquam red- dunt odorem,scilicet illam ob causam,quòd pingue cōcoctum est,ossa & pili humore va cant. At genus plantarum nullum intra se contrahit excrementum. An etiam plantis aliquid inest: sed quia sicca & calida sunt na tura, humor eorum non feculentus est, sed concoqui expeditius potest. Cōstat hoc etiā plagis terræ,quæ vt feruentiores,sic odora- tiones sunt,vt Syria, vt Arabia: & muneri- bus earundem regionum, quæ sicca & calid nouimus, hoc idem probari potest : nullam autem sentire putredinem possunt, quæ hu iusmodi sunt. At animalium genus tale non est: itaque excrementa eius cruda fœtidáq sunt,flatúsque itidem olent. Peremptis qu que animantibus humor putret,plantis mi nimè:quippe cùm humore plātarum genu haudquaquam redundet.

3 Quam ob causam res malè olidæ grau olent cùm calent,quàm cùm frigent? An natura odoris vapor quidam, & delatio est quæ calore existunt: motus etenim quidam sunt,calor autem mouendi vim obtinet: fr gus contrà efficit vt res consistat & contr hatur:deorsum etiam refrigerata omnia f

ru

untur. Calor autẽ odorésq; omnes sursum feruntur, tum quia siti in aere sunt, tũ quia sensorium eorum suprà non infrà habetur, quippe cùm odor ad cerebrũ penetrans mouere soleat sensionem.

Cur si quis allia ederit, vrinam redolentem allium reddet? cùm tamen alia pleraq; odoris vehementioris ingesta, nihil in suã qualitatem vrinam possint cõuertere. Vtrũ vt quibusdam scholæ Heracliteæ placet, ꝙ si ut in vniuerso, ita etiam in corpore nostro expiratur, deinde vapor denuò concrescit, atq; ibi humor, sic vrina hic est: exhalatio autẽ alimenti vbi reuertit vnde prodierat, odorẽ eundẽ non immeritò recipit, quippe quæ illud reddat, in quod sese cõmutarit. An si ita esset, cętera quoq; idem facere deberent, quę vehementem spirant odorem. Nunc autem nullum hoc posse efficere nouimus: ad hæc vapor qui postea concrescit, non ad statum pristinum redit. Verbi causa, si vapor vini exhalarit, non postmodum in vinum cõcrescit, sed in aquam: ita falsum id etiam illi referunt. Ergo allium solum ex omnium numero, quæ odorem simul & vehementem, & vrinæ mouentem reddunt, inflare ventrem inferiorem potest: cætera enim vel sursum mouere spiritum solent, vt radicula, vel vrinam citare non queunt. Allium verò tria

nimirum hæc facit, vt & vrina augeatur, & spiritus excitetur, isq́ue deorsum nó sursum quæ quidem situs vesicæ testiculorúmque ideo sentit, quod & in vicino est, & spiritui opportunior habetur, vt tentigo abundè declarat. Constat igitur vt excrementum alij omnium maximè huiuscemodi ad vesicã possit vnà cum spiritu deuenire, quòd permiscens sese odorem plenè vrinę cõmittat.

7 Quam ob causam ora hominum qui nihil ederint, sed ieiunarint, grauius olent, (q ieiunam graueolentiam appellant) eorum autem qui aliquid ederint non olent, cùm tamen eorum magis olere debeant? An quòd ventre inani, minúsque agitato aer factus calidior, spiritum excrementáque pituitosa sua immobilitate putrefacere potest: calidiorem autem effici argumentum est, quòd ve sitim parere ieiuniũ solet. At vbi ederimus odor ciborum grauem illam olentiam offuscat, vt maior minorem : calor enim ciborum calorem præcedentem illum exuperat, ita v nihil affici possit.

8 Cur alæ omnium maximè partium nostri corporis malè olent? Vtrum ꝙ omnium minimè respirare possunt: malus autẽ odor locis huiusmodi cõtrahi maximè solet, quoniam putredo quiete interioris qualitatis consistit. An ideo ꝙ immobiles inexercitatæq

ha

habentur.

Cur homines qui virus redolent hirci, fœdius oleant cùm se odorificè vnguentarint? An hoc in multis accidere solet, velut cùm acido dulce commistum est, dulcius totum exultat: tum etiam omnes postquam sudarunt, grauius olent: vnguentum autem concalfaciendi vim habet, itaque sudorem potest prouocare.

Cur hominum incuruorum gibborúmque halitus grauior ac fœdior est? An quòd locus pulmoni accommodatus, conclusus reflexúsque à sua proceritate est: itaque spiritum transmittere expeditè nequit, sed euenit vt vapor ac spiritus amplius interclusus putrescat.

Cur vnguentorum magna pars sudori permista malè olet, aliqua verò suauior redditur, aut nihil deterior? An quæ motu tractatúque commutari solent, hæc deteriora redduntur: quæ autem eadem persistere possint, hæc suauius redolent. At sunt quæ resistere queunt, quomodo etiã florum, quibus odores cõficimus: alij contusi vel cõcalfacti, vel excitati exolescũt, vt violæ albæ: alij sibi similes, vt rosæ. Et vnguẽtorũ igitur quę ex floribus huiusmodi sunt, cõmutari vtiq; possunt: quæ non sunt, nequeunt: vnde rosarum cõmutari minimè nouimus. Et quidẽ

quò sudores fœdius olent, eò grauius vngu-
tum quoq; redolere videtur, quoniam rei si-
bi cõtrariæ se permiscet: vt mel cum sale n-
magis, sed minus dulce sentimus.

12 Cur omnia plenius olent cùm mouen-
tur? An quòd aera implent, itaque odor c-
tius ad sensum reducitur.

EORVM QVAE AD REGIO-
*num habitus pertinent, sectio decima-
quarta, cuius quæstiones* XVI.

1 CVR efferis & moribus & aspectib-
sunt, qui in nimio vel æstu vel frig-
re colunt? An eadem causa est: optima enim
temperies non corporis solum, verumetiam
intelligentiæ hominis prodest: excessus au-
omnes dimouent, & vt corporis, ita etiã men-
tis temperamentum peruertunt.

2 Cur frumentum in Ponto frigori expo-
situm diu reseruari integrũ potest? An pro-
pterea quia humor alienus vnà cum calo-
euanescit, vt in vuis fieri nouimus: alia e-
frigore, alia calore exhalant.

3 Cur potius in frigidissimis terris ardo-
res febrium fiant? An quòd frigus calore-
intus circumobsistit: cuius rei contrariu-
æstiuo tempore agitur: partes nanque i-
ternæ frigidiores redduntur: ardor autem
bris est: ergo partibus refrigeratis exterio-
bri-

bus, caloris copia interiores redundant.

4 Cur blęsis pedibus Aethiopes sunt & Aegyptij? An quemadmodũ ligna, ita etiã corpora animantium deprauari à calore solent: quòd etiam pili declarant, quos illi crispiores quàm cęteri gerunt: crispitudo nãq; veluti pilorum blæsitas est.

5 Cur temporibus austrinis initus fœminam potius generant? An quòd largior humor tardius crassescit: austrinis autem humor temperamenti facit, vt semen reddatur humidius.

6 Cur locis palustribus vlcera capitis curari celeriter possunt, crurium autem tardè? An quòd humor est grauis, quia terrenus est: omne autem graue tendit deorsum: ergo vlcera superiora concoctioni sunt opportuniora, quoniam humor delapsus ad ima est: inferiora autem ipsa multo excremento, putrefactúque facili redundant.

7 Cur qui loca edita apertáque colunt, tardius senescunt: qui autem caua & palustria ocyus? An senectus quædam putredo est: putret autem quod quiescit: nullo modo aut minus ita afficitur quod mouetur, vt aqua profluens & conclusa: igitur vt locis editis aer vndique afflante spiritu agitatur, ita cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuersus asiduè propter agitationem

aer habetur, paluſtribus impurus, idémq
ſemper emarceſcit.

8 Cur timidi ſunt qui loca feruida inco
lunt, fortes qui gelida? An quòd natura cō
trà, quàm loca & tempora ſe habet, quoni
ſi ſe ſimilem ageret, citò periret. Sunt aut
fortes, qui calida ſunt natura: timidi qui e
angues refrigeratíque ſunt. Fit igitur, vt
qui loca inhabitant calida, refrigerētur, qu
frigida concaleſcant: vtrique tamen corpo
re magno adoleſcunt, eò quòd qui frigida c
lunt, inſito calore abundant: qui calida, calo
re loci refouentur: quippe cū in calidis &
calore incrementū ſequatur: frigus aūt vim
aſtringendi cōſtipādique habeat. Cùm igi
tur alteri principium inter ſe vehemens au
gendi obtineant, alteri nullo extremo frigo
re impediantur, meritò vtrique augeri po
ſunt plenius. Homines noſtræ regionis au
geri ideò minus poſſunt, quòd & principiū
illud in ſe imbecillius continent, & frigore
aliquantiſper conſtipantur.

9 Cur diutius viuunt qui locis calidis ſuā
degunt ætatem? An quia natura ſunt ſiccio
re: firmius autem diuturniúsque, quod ſic-
cius eſt: mors autem putredo quædam eſt.
An quòd mors caloris interioris refrigera-
tio eſt. Refrigerari autem omnia ſolent am
bientis aeris qualitate, qui vt locis calidis
calet,

alet, sic frigidis friget: itaque interiorem ca
orem ocyus magisq; corrumpit.

o Quam ob causam qui calida loca habi-
ant, viuere diutius possint? An quòd hu-
norem calorémque amplius seruant, qua-
am rerum interitus mors est.

t Cur locis palustribus effici somnolen-
iores solemus? An quòd magis in his ipsis
efrigeramur: refrigeratio autem cùm re-
uies quædam sit, somnum nobis conciliat,
ui inter quiescendum solet accidere.

Cur qui in nauibus degunt, quauis in
qua, coloratiores tamen sunt, quam qui
paludibus? An loca commodè aspira-
coloris præbere hilaritatem possunt. Pal-
dos autem humor efficit cùm putrescit,
uod eneruire immobilitatis causa solet: quā
rem subpallidi sunt, qui loca palustria
lunt.

Cur locis hybernis æstus fieri vehemen
ores quàm tepidis soleant? Vtrum propter
mium aeris humorem. Enimuerò caloris
era eiusdem aqua reddi potest calidior
àm aer: ergo aer quoq; humidior acrius,
àm tepidus ille recalescere potest. An nō
lidior aer locis huiuscemodi est, sed esse ob
hementiam qualitatis contrariæ videtur,
omodo sol cùm è nube illuxit, calidior es
ob contactum vmbræ videtur.

Qua

14 Qua de cauſa qui meridiem verſus habitant, nigris oculis potius naſcuntur? An quòd vt oculi cæſij caloris interioris exuperantia redduntur, ſic eiuſdem abſentia nigri efficiuntur, vt Empedocli etiam placet. Ergo quemadmodum qui aquilonem verſus poſiti ſunt, oculis cæſijs ideò naſcuntur, quòd calor interior effluere à frigore exteriori vetatur: ita qui ad meridiem vergunt, continent quidem ſuum humorem propter aeris circunfuſi teporem obuium, ſed calorem continere non queunt, quòd nihil extrinſecus eſt quod obſepiat atque arceat. Itaque humor qui relinquitur, nigreſcit: lucis enim abſentia omnia obfuſcari, opacarique ſolent. An reliqui corporis colorem oculorum color imitatur: itaque qui aquilonem verſus inhabitant, vt ipſi albo corpore ſunt, ſic oculos quoq; cæſios habent: hic etenim color propè album eſt: & qui ad meridiem ſunt, vt ipſi nigri, ita etiam oculos nigros ſortiuntur.

15 Cur locis calidis homines ſapientiores ſunt quàm frigidis? Vtrum eadem de cauſa, qua etiam ſenes quàm iuuenes ſapientiores: etenim qui ſedes frigidas habent, frigore loci obſiſtente, longè calidiores quàm ſi ſint natura, redduntur: itaq; vinolentis admodum ſimiles eſſe videntur, nec ingenio valen-

nt, quo prospiciant, rerúmque rationes in-
uirãt, sed fortes, fidentes, sperantésq; sunt.
Contrà qui loca calida habitãt, sobrij pro-
terea sunt, quia possunt satis refrigerari.
it autem quaque in re, vt qui metuunt ma
is, quàm qui confidunt, velint inquirere:
aq; magis valeant inuenire. An quòd anti-
uius genus hoc hominum est, cæteri enim
euuie perierunt, ita vt tanquam iuuenes
nt ad senes, qui loca habitãt frigida, ad eos
ui calida colunt.

6 Cur timidi, qui loca habitant calida:
ortes, qui frigida? An quòd natura contrà
uàm loca & tempora se habet: quoniam si
similem ageret, periret breui. Fortes au-
m sunt, qui natura calida constant: timidi
ui frigidi sunt. Accidit ergo vt qui calida
olunt, refrigerari nimirum possint. Cùm
nim solutum rarúmq; corpus eorum sit, ca-
r foras profluere potest: qui autem in fri-
idis sedent, sua concalescunt natura, quod à
igore exteriori caro densetur, cuius densi-
te calor colligi intus potest.

ORVM QVAE AD RES MA
*thematicas pertinent, & ad cœlestia, Sectio
decimaquinta, cuius quæstiones* XII.

CVR linea de angulo ducta in angu-
lũ, sola ex oĩbus quæ figuras rectis
nstantes lineis bipartito secant, diameter

vocitata est? An quod diameter, vt nomen designat, duas in partes figuram æquè dimetiendo digerit, nihilo destruens quod subiacet mesurandũ. Ergo quæ per cõmissuras, hoc est angulos diuidit, appellanda diameter est, quoniam hæc figuram non destruat, sed diuidat: quomodo faciunt, qui vasa militaria partiuntur. At quæ per lineas secat, figuram compositam destruit: angulis etenim constant quæ rectis lineis continentur.

2 Cur diameter appellata est? Vtrum quoniam sola bipartito figurã diuidat. An quòd sola figuram secat per partes siue membra, quibus inflexa coarctatur, cùm ceteræ per latera diuidant.

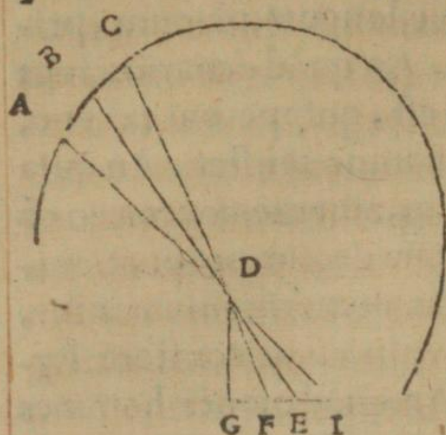
3 Cur homines omnes tam barbari quàm græci ad decem vsquè enumerare consueuere, non ad aliquem alium numerum, vt duo, tria, quatuor, quinque, tum repetendo, vnum quinque duo quinque, sicut vndecim, duodecim: nec verò vltra denarium numerum cessantes, inde replicare incipiunt? est enim numerus quisque, quod præcedit, ac vnum, aut duo, & deinceps quantitas aliqua: enumerant enim statuto termino denarij numeri. Haud enim fortè casúque id facere semper omnibúsque in rebus putari debent, cùm non fortuna, sed naturalis res sit, quæ semper atque vbiq; effici soleat. Vtrum quòd perfe-

lus numerus denarius sit: continet enim o-
nnia numerandi genera, vt par, impar, qua-
ratum, quadrantale, longum, planum, pri-
num compositum. An quòd denarius fons
tque principium est, quippe qui ex vno,
duobus, tribus, & quatuor constet. An quia
orpora quę feruntur, numero nouenario cō
inentur. An quoniam decem proportioni-
us, quatuor cubales numeri consumantur,
quibus numeris vniuersum constare Py-
hagoreis placet. An quòd omnes homines
igitis decem lege naturali creantur: itaque
ui numeri calculos quasi adipiscentes, hac
adem multitudine cætera quoq; enumerāt.
'na gens quædā Thracum ad quatuor nu-
erandi seriem terminat, eò quòd amplius
eminisse modo puerorum non potest, neq;
sum habet rerum multarum.

Quamobrem cùm sol eodem cum vigo-
 feratur, non pari tempore idem incre-
entum, decrementúmque vmbrarum exul
t? An quòd anguli, quos radij sub æquis
rcunferentiæ spatijs ad res conspectas effi
unt, æquales inter se omnes consistunt: ꝙ
illi æquales sunt, eductos quoq; inde ęqua
s esse necesse est, scilicet quos radij faciant
 triangulo, qui radio primo, & re conspe-
a, & vmbra continetur. At si anguli æqua
s inter se sint, radium ab re conspecta,

&

& prolapſum longius maiorem eſſe propin-
quiorem neceſſe eſt: quod pro certo recipi-



mus. Igitur tota
circunferẽtiam i
partes quaſuis a
quas inter ſe d
geramus. Sitqu
res conſpectui o
uia G, cum itaqu
ſol in G ingruer
de A, vmbram i
G I aliquam rec
det, radius in I prolabatur neceſſe eſt. Vb
verò ad B deuenit, radius inde proficiſcen
intra G I, radium decidet, ac rurſus cùm id
ad C ſe contulerit, pari modo ſuum radium
mittet: aliter efficiet profectò, vt linea recta
rectam partibus duabus contingat. Cùm
ergo A B circunferentia æqualis B C circun-
ferentiæ ſit, anguli quoq; illis ſubiecti apud
D, æquales inter ſe conſtant, quippe qui a
centrum ſe colligant. Qui autem in triang
lo habentur, æquales illis D angulis proue-
niunt, vtpote qui ſe per verticem illis iun-
gant. Ergo cùm totus angulus in æqua ſece
tur, angulus D E maior, quàm E F angulo
G eſt. Pari modo vel cæteri anguli ſe habe-
bunt, quos radij à circunferentia profec
reddiderint. Simúlque etiam conſtat vm-
brar

ram meridie minimam esse necessariò, mi-
imásque tum effici accessiones, quippe
ùm sol meridie maximè è perpendiculo se-
: nobis exhibeat. Aestus quoque meridie
ccenditur, tum ob eam, quam modo dixi-
ius causam, tum etiam, quòd omnis spiri-
ıs cessat: tunc enim spiritus excitari so-
r, cùm sol aerem terræ familiarem discer-
it. Quòd si sol cùm medium cœlum prore-
rat, minus id faciat, meritò noctes mediæ,
q; meridies à spiritu silent.

Cur sol per quadrilatera profluens, non
ctis lineis figuram describit, sed circulum
rmat, vt in cratibus patet? An quòd aspe-
uum procidentia turbine agitur: turbinis
tem basis in orbem se colligit: quamob-
m quocunque radij solis incurrerint, ni-
rum circulares apparent. An quòd solis
oque figuram rectis lineis contineri ne-
se est: siquidem radij recti proueniunt.
ùm enim rectè in rectam incidunt figu-
m, rectis contentam lineis formant: quod
tè in radijs accidit: ad rectam enim cra-
m sese trudũt, aut ad quodlibet, per quod
eat transilucere: ac ipsi recti proculdubio
t, itaque procidere ad rectam debuerunt.
rum quia radij qui de aspectibus ad exti-
lincarum rectarum discinduntur, imbe-
i admodum sunt, idcirco anguli concerni

a non

non possunt, sed quantum recti in turbin
sit, hoc tantum rectam agere potest: reli
quum non potest, sed conculcati aspectus, i
discretique latitant: nec mirum, cùm mult
videre nullo pacto possimus, quamuis no
stro attinguntur aspectu, vt ea quæ tenebr
opacant: proximum est, cùm quadratum sp
ciem multianguli repræsentat, atque etiar
circuli, si amplius remoueatur. Cùm enim
aspectus procidentia turbinis specie figur
tur, quoties figura vlterius seposita est, asp
ctus qui se in angulos spargunt, quoniam
imbecilli & pauci sunt, rem assequi n
queunt: qui autem mediam in partem co
currunt, hi nimirum persistere possunt, v
pote vniuersi & validi. Ergo cùm figu
propè posita est, anguli quoque aspici po
sunt, aucto interuallo non possunt. Quam
obrem circularis etiam linea remota rect
esse videtur, & luna rectis contineri die oct
uo videtur, si aspectus non latitudinem, se
lineam circũdantem ineant. Vt enim cùm
circunferentia propè posita est, quãto pa
altera orbis quã altera propius sit, aspect
discernere potest: ita cùm procul abest, r
ctè sentire non potest, sed ex æquo partiu
situ cernere sibi videtur: itaque rectam etia
iudicat.

6 Cur lunam quæ in sphæræ faciem co

g

globatur, rectam cùm semiplena est, cernimus? An quoniam eodem in plano aspectus noster versatur, & circuli ambitus, quem lunæ sol ingruens facit: quòd cùm agitur, sol recta linea videtur. Cùm enim quòd suum aspectum sphæræ admouerit, orbem videre necesse sit, luna autem sphæræ faciem gerat, cúmq; sol aspiciat, orbis profectò id esse debet, quod à sole efficitur. Hîc ergo cùm è regione se nobis præbet, totus videtur: itaque plenilunium iam apparet. Cùm autem mutatur, & præterit, propter solis discessum portio eius aspici potest: itaque fit, vt luna altera parte recta videatur, cùm altera orbem colligat, quoniam hemisphærium aspectui ex aduerso positum est, quod semicirculum præsentarit. Semper enim aspectui obuia luna est: quoties tamen sol radios admouerit eos, aspici nequit. Repletur post diē octauū è medio, quia paulatim euadens, orbē nobis exhibet propēsiorē. Cúmq; ita circulus aspectui se opponit, sectionē turbinis imitatur, sinuatur in cornua iam sole dimoto. Vbi enim circunferētia solis ad puncta deuenerit summa, per quā orbis æqua portione secari debetur, circunferentia ipsius orbis apparet. Non enim insuper ex aduerso oculis est, sed iam præterire incœpit. Quòd cùm ita agatur, ac circulus siue orbis per eadē duca-

ἐξ ἐναντίας, è regione, ex aduerso.

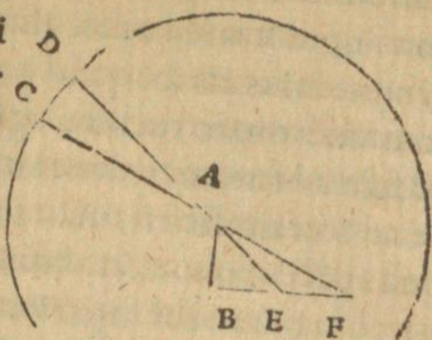
tur puncta, curuari in cornua necesse est: pars enim aliqua orbis prioris aduersi pro-tinus aspectui se obducit, vt de parte lucida abscindi aliquid possit. Tum etiam extre-ma in eodem persistunt, vt curuari in cor-nua necesse sit: sed tamen plus minúsue, pro solis dimotione: cùm enim sol dimouet sese circulus quoque in eadem reuertitur pun-cta: quippe cùm fieri possit, vt infinito numero inclinetur: siquidem summi cir-culi per eadem puncta describi facilè infi-niti possunt

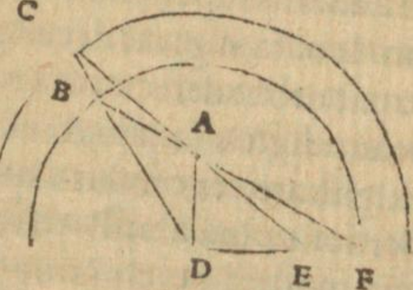
7 Cur sol & luna plana esse videtur, cùm tamen conglobari in sphæram certum sit? An vt plura, quorum quodnã plus minúsue distet, incertum sit, æquè posita esse videtur: sic etiam quòd partes obtinet, nisi color va-rius adsit, partes ex æquo omnes collocata habere videri necessum est: quod autem ex æquo aspectu obuiam fit, idem æquabile cō-positum & planum necesse est.

8 Cur sol oriens atq; occidens vmbras ef-ficit longas: efferens se, minores: obtinens cœli medium, minimas? An quòd oriens principio vmbram terræ æquè distantem reddit, ac infinitam penè protrahit: d-inde longam, atque ita minorem subinde: quia linea quæ recta de puncto superiori e-citur, interius per diminutiones assiduas c-

d-

dit. Gnomon A B. Sol vbi C & vbi D. Radius igitur ex C proficiſcens, E exterius procidet, quā radius D E. At vmbra B sole ſuperiori exiſtit: vmbra autem B F inferiori. Ergo quò ſol ſuperior fuerit, eò minor vmbra extabit, minimáque tūc erit, cùm ſol ſuper capita noſtra verſabitur.





Cur vmbræ lunę maiores, quàm ſolis ſint cum eodem perueniant perpendiculo? An quòd ſol ſuperior quàm luna eſt: itaque radium qui de ſuperiori prodierit, inferius cadere neceſſe eſt. Gnomon A D, luna B, ſol C, lunæ radius B F. Ergo vmbra lunæ D F ſecetur. Solis radius C E. Ergo vmbram D E re neceſſe eſt.

Cur deficiente ſole, ſi quis per cribrum, ut frondes veluti platani, vel alicuius ex cæteris latifolijs, aut digitis manuum inuicem implexis inſpiciat, ſplendores ſpecie lunæ ſecundum completæ incernat? An quòd qué-

admodum cùm per angulatum foramen lux non angulata, ſed orbiculata, turbinatáque prodit: cuius ratio, quòd gemino directéque commucronato turbine agitur, id eſt, eo qui de ſole ad foramen deuenit, & qui de foramine ad terram: ſic etiam in ſolis defectu, figura qua radij veniuat, vt diximus, innoteſcit. Ergo cùm pars orbi ſuperiori detrahitur, quod ex aduerſo ſuper terram eluxerit, ſpeciem illam lunatam gerat neceſſe eſt: quippe cùm prout orbis defecit, ita radij profluere debeant: digitis tamen, & cribris, pro foraminũ exiguitate, res certius explicatur, quàm cùm per foramina ampliora tranſmittitur. Luna autem idem percipi non poteſt, neque deficiente, neque increſcente, neque decreſcẽte: quia eius extrema non plenè ſplendent, ſed medio potiſsimum lucet. Lunatam autem illam, minutámque faciem, medio aſtringi exiguo manifeſtum eſt.

11 Cur ſol nunquam cœlo in medio geminatur, nec ſupra ſe faciem illam oſtendit ſecundam, ſed ex lateribus tantum? An quòd tum geminari ſol poteſt, cùm ſolem verſus aſpectus refringitur. Aeris autem concreſcẽtis illa ſoliditas, cui aſpectus incurrens refringitur, neq; prope ſolem, neque procul effici poteſt: nam ſi propè ſit, reſoluetur à ſole: ſi procul, aſpectus refringi nõ poterit: cùm e-

nim

ıim longè de paruo ſpeculo remeet, imbecil
us reddetur: quamobrem aera quoq; fieri
ıō poteſt è regione. Quòd ſi ſuprà,& in pro
ɔinquo inchoatur,à ſolis feruore diſſoluitur
in procul,aſpectus minor euadet:ſed ſi in la
ere, tunc nimirum ſeruari integer poterit,
ũmodo ſpeculum ita diſtet, vt nec ſolis fer
ore abſumi poſsit,& aſpectus vniuerſus re-
ırrat. Nam ſi in terra ſparſus feratur,deue-
ire ad ſolem non poteſt:ſub ſole etiam fieri
on poteſt,quia ſi prope terrã extiterit,con
ımitur feruore:ſi autem ſuprà,cœlo in me-
o aſpectus diſtrahetur,& euaneſcet. Deni-
ıe nec è latere quidem effici illud poteſt,cũ
l cœli vmbilicum perreptat. Quoniam ſi
pectus admodum feratur in terra, exiguus
l ſpeculum veniet: itaque refractus omni-
ɔ imbecillus recedet.

Cur ſolis vmbræ extremum tremere vi-
atur? Haud enim quia ſol fertur, idcirco id
ɔtremiſcit: nam fieri non poteſt, vt ſol in
ırtes moueatur contrarias: tremorem au-
m fieri ita manifeſtũ eſt. Ad hæc, mutatio
nbræ incerta eſt, quomodo etiam ſolis ip-
ıs progreſsio latet. An ideò moueri videtur
ıod corpuſcula contenta in aere agitan-
r,quæ vulgò ramenta nominantur,conſpi
ı in ſolis radijs, qui tranſmeant per fene-
as:hæc enim moueri ſolent etiam ſine vl-

lo ſpiritu. Ergo cùm viciſsim, modo de vmbra in lucem, modo de luce in vmbram moueantur aſsiduè, terminus quoque lucis ac vmbræ communis continuò moueri videtur. Partim enim veluti vmbram, partim lucem ſua ipſa mutatione efficiunt: itaque moueri vmbra videtur, cùm non hæc, ſed illa hũc in modum ſoleant agitari.

EORVM QVAE AD RES INanimatas pertinent, ſectio decimaſexta, cuius quæſtiones XIII.

1 CVR baſis bullarũ candida aquæ inſidit, & ſi ſoli expoſita eſt, nullam efficit vmbram? ſed reliquum quidem vmbellæ corpus vmbram facit: baſis autem ſola non facit, ſed circum à ſole vndique cingitur. Et quod longè mirabilius eſt, nec ſi lignum per aquam in ſole appoſueris, vmbra ligni continua exultabit, ſed iuxta baſim bullę à ſolis luce ſecabitur. Quòd ſi vmbra eſt quod à ſole non aſpicitur, ſequetur porrò vt moles bullæ circùm tota aſpici poſsit, quod nunquam fieri poſſe in opticis, id eſt, aſpectiuum rationibus, demonſtratur: quippe cùm ne minimum quidem à maximo totum circùm aſpici poſsit.

Cur bullæ specie hemisphærij exurgere olent? An quòd tanquam de centro in aera ursum æqualiter circùm vndique adnitun- ar: quo quidem modo hemisphærium exur at necesse. Portio autem sphæræ inferior a- uæ planitie abscinditur, in qua scilicet cen- rum situm est.

Cur in magnitudinibus, quæ profundita- e sunt inæquali, accidit, vt si partem moueas uiorem, circunferatur quod iacitur: vt in alis fieri opplumbatis videmus, si quis par- em leuiorem ad se vertens proijciat? An ꝙ eri non potest, vt grauius æquè ac leuius ratur, cùm eisdem viribus iactum est: sed ûm totum quidem moueri necesse sit: fieri erò non possit, vt æquè omni ex parte mo- eatur, sequitur prorsus, vt si parili celerita- ferantur, eandem lineam peragant: sin au- m alterum altero feratur celerius, circulo rri necesse sit, cùm hoc solo in genere figu- e efficiatur, vt puncta eadem subalterna li- eas inæquales possint eodem tempore per- eare.

Cur ea quæ in terram cadunt atque resi- int, angulos ad planitiem reddant similes traque ex parte puncti, quo planum tetige nt? An quòd omnia sua natura ad rectam li eam feruntur. Quæ igitur in locum æqua- m deciderant, vbi ex perpendiculo diame-

tróque ſeſe plano impegerint, pares angu
los ideo faciunt ſuo reſultu, quod æqua dia
meter diuidit. Quæ autem in latera corrue
runt, quoniam non perpendiculo, ſed pũctõ
ſuperiori locum feriant, accidit, vt repulſa
loco dicto contrariã in partem ſe conferant
rotunda quidem, ꝙ delapſa protinus in ad
uerſum ſui appulſus ſeſe euoluunt, ſiue qui
ſcat eorum medium, ſeu locum ſoleat perm
tare. Rectis verò compacta lineis, quòd per
pendiculum eorum in partem priorem add
ctum retorquetur: vt his accidit, quibus au
ἀκωλύθροι colei. pars inferior raditur, aut colei violantur: h
nanque omnes aduerſam in partem retro
ſúmque corruunt: quoniam eorum perpen
culum æquatur, pẽdet, atque priorem in pa
tem expellitur: contrarium enim in his retr
deorſúmque his accidit. Cùm autem deor
ſum ferantur, grauiora eſſe fatendum eſt.
φορὰ, latus, delatio. Quòd igitur his caſus idem reſultantibus la
tus euenit, ergo in angulum rectum neutr
eorum reſultant, eò quòd perpendiculu
pondere bipartito diuidit corpora quæ fe
runtur. Fieri autem non poteſt, vt plura pe
pendicula idem ad planum exiſtant, quib
illa ſecentur: quòd ſcilicet ita accideret,
perpendiculum dum reſiliunt, oriretur, vt
rem delatam planum offendit, diuidendũ
que rurſus ſecundo perpendiculo foret.

Quocirca primo illo perpendiculo qu o fe-
ebatur, secare necesse est. Sed cùm aduer-
m quidem in partem feratur, rectum verò
n angulum non feratur reliquum est, vt a-
itus reddatur angulus parte altera puncti,
uod plano incurrerit. Aduersorum enim in
r sese angulorum terminus rectus angu-
s est.

Cur cylinder propulsus fertur in directū,
isque terminantibus orbibus lineas rectas
escribit: turbo verò suo manente mucrone
rcunfertur, atque in suo terminante orbe
bem describit? An quòd circùm vterque
rtur. Verum cylinder rectas lineas plano
cit: turbo orbes describit: eò quòd inæqua
orbes turbinis inter se sunt, ferríque velo
s potest, qui amplior circa idem centrum
nuertitur. Qui cùm simul omnes positi in
rbine orbes inæquali ferantur spatio, eue-
t vt extimi, qui voluuntur, plurimum loci
lineæ tempore eodem decurrant. Vnde fit
iam, vt circum omnes agantur: quippe
n omnes eadem recta linea describantur,
æ cùm conuertitur, non omnia sita in ea
ncta, æqualem producere lineam eodem
mpore possunt, quum æqualem non ni-
x directo agere soleant. Cylindri ve-
, quòd omnes orbes pares inter se sunt,
trúmque idem ambiunt, euenit, vt

& ſimul ſuis omnibus punctis planum c
tingendo parili celeritate voluātur, cùm nu
la inæqualitate cylinder euariet, & rurſus i
planum ſimul omnes deueniant, vbi ſuā qui
que conuerſionem abſoluerit. Vnde linea
quoque ductas per directum in plana, pare
inter ſe eſſe neceſſe eſt. Sua nanque taction
orbes æqui, pariterque volubiles illas duxe
re. Atqui rectas confici patuit, quas linea ea
dem deferent ſeſe in directū peregerit. Cau
ſa hæc eſt, cur cylinder recto deferri tramit
poſsit. Nihil enim refert, vtrū qua linea pr
ma cylinder planum tetigit, hanc firmo cy
lindro protrahas, an volubili circumagas. S
per enim vt æqua linea, ſimiliſque illis in c
lindro contentis planū attinget, ſiue protra
hatur cylinder, ſiue prouoluatur.

6 Cur ſectio chartarum, ſiue papyri, ſi qui
æquè à baſi plana rectáque dimetiēdo abſci
derit, rectà euoluetur : ſin autem inclinarit
contorta exiſtet? An euenit, vt cùm orbes
cturæ alterius eodem in plano poſiti ſint, d
clinans illa cæſura non ęquè oppoſita ſit, ſe
partim plus diſtet, partim minus : itaque c
euolueris, orbes quidem qui plano eodem c
tinentur, ſuúmque initium in plano haben
eodem, lineam explicabunt, quam ſuo ipſi c
ficiunt ordine : quippe cùm ea ipſa extent
linea nō niſi profecta ex orbibus ſit, qui pl
n

o eodem continentur: itaque vel rectam
im quoque esse necesse est, quæ eodem in
lano se porrigat. At obliquæ illius secturæ
nea, quoniam primæ non æquè apposita
t, sed partim plus distans, partim minus, vt
ote cùm ipsa quoque sectura ita se habeat,
inc eodem esse in plano nequit: itaque nec
cta hæc esse potest: etenim fieri nõ potest,
t rectæ lineæ pars alia in alio plano collo-
tur.

Cur omnis magnitudo diuisa minor esse
o toto videatur? An quòd omnia numerũ
uisa recipiunt: quanquam magnitudinis ra
one minora quàm vnum illud existunt.
agnum enim, eò quòd continuum quan-
mque quoddam est, magnum dicimus: nu-
erus verò partium omnis, omni suæ ma-
itudinis numero maior est. Quamobrem
partibus diuisis maius appareat totũ, con
taneum est. Cùm enim partes totúmque
em sint, totum naturam potius magnitu-
nis præ se fert, vt constans & continuum.
rtes verò naturam numeri magis sorti-
tur.

Quæ in vase eueniunt, quod clepsydram
camus, omnino quidem referri ad causam
bent, quã Anaxagoras explicat. Aer enim
i in ea excipitur, causæ est ne aqua ingre-
oisit, fistula scilicet obturata. Non tamẽ

simpli

ſimplici, abſolutáque ratione aer cauſam ha-
bere putandus eſt. Nam ſi quis eam fiſtula
apprehenſa tranſuerſam immergat, humori
admitti nihil eſt quod prohibeat: quamob-
rem non ſatis autor ilic expoſuit, quemad-
modum aer cauſam daret. Ergo cauſam aer
quidem tenere fatendum eſt: ſed hic ſiue im-
pellitur, ſiue per ſe ipſe fertur, nec quicqu
cogitur, ferri per directum ſolitus eſt, vt eti
cætera elementa. Itaque clepſydra tranſuer
ſè immerſa, aer qui è directo ſitus eſt, pulſu
à humore liberè effluit per ea foramina, qu
demerſis in aqua foraminibus oppoſita ſun
eóque cedéte humor ſubiens implet. At ſi er
cta in aquam deſcendat, aer impotens ſeſe e
ferendi per arduum, quoniam conſeptę ſun
partes ſuperiores, circa prima foramina ar
cetur, quippe qui ſupprimi in ſe contrahíq
nō poſsit. Argumentum verò aquam arcer
poſſe ab aere immoto, ꝙ in ipſa clepſydr
deprehenſum eſt: nam ſi aluum eius aqua re
pletam ad fiſtulam obturatam inuerteris, h
mor per fiſtulam in os minimè defluere po
terit: quippe cùm ore patefacto non pro
tinus, ſed paulò poſt de fiſtula profluat, v
qui non in ipſo ore fiſtulæ contineatur, ſe
poſtmodum in hoc per fiſtulam veniat, po
quàm patefactum iam eſt. Plena autem ere
ctáque clepſydra, fiſtula patefacta proti

nu

us per colum, id est, foramina inferiora e-
uit, quia illud attingit: extremam verò fi-
ulam non contingit. Clepsydrã igitur hu-
nor ingredi ob prædictam causam nequit.
greditur autem fistula patefacta, eò quòd
er contentus in fistula sursum deorsúmque
gitatus, humoris contenti in clepsydra mo-
m excitat pleniorem: cúmq; deorsum pel-
tur, eodemque ipse etiam sua natura pro-
ensior sit, meritò effluit vim inferens aeri,
ui clepsydram extrinsecus circumfundit,
citus quidem & compar potentia aeri su-
erius impellenti, sed renixu infirmior: quo
ã per angustã fistulam influens, ille ocyus
vehemẽtius labitur, vrgétque humorem.
ausa verò cur obturata fistula humor ef-
uere non possit, quòd humor dum clepsy-
am subit, aera omnẽ per vim ab ea expel-
. Cuius rei indicium spiritus ructúsq; mur
urans dant, quos ingrediente humore ni-
irum intus excitari sentimus. Cùm igitur
umor subiens vehementer aera cogit, sese
i clepsydræ fistulam trudit, ac modo lignei
nei, aut ærei disiectu oppressus, astrictúsq;
eret sine vllo alio vinculo, quousque alia
expellatur, quo modo præruptos clauos
pellimus: quod sanè aperta fistula incidit
ione, quã superius exposuimus. Aut igitur
effici potest, vt humor effluere nequeat,

aut

aut quòd aer exiens inflatur, emergitq; impetu violento, vt ſtrepitus indicat: humor idcirco à ſpiritu ſurſum attrahitur, quemadmodum multis in rebus accidere certum eſt. Attractus autem humor, ſibiq; continuus omni ex parte, conſtans manet, oppreſſus ab aere, donec pulſus ab eodẽ recedat. Cúmque initium ita retineatur humoris, reliquus & omnis humor vnitus, atq; continuus ex ſuo pendeat initio neceſſe eſt. Nec verò temerè ita agitur, quãdo quidem eiuſdẽ intereſt rei & dimouere quicquam ſuo de loco, & idẽ in eo continere ad quẽ mouerit, idq́; diutius facere ſi vel potẽtia quod tenet, quódq; tenetur, ſimili inter ſe contendunt, vel quod tenet, potẽtius eſt, vt in re de qua agit̃, accidit. Spiritus enim potentior quàm aqua eſt.

9 Cur partes tam ſtirpium quàm animantium, quæ nullis inſtrumentarijs officijs deputata ſunt: in orbẽ ſeſe omnes colligãt? ſtirpium quidẽ caudex, & rami formari in orbem ſolent, & animantium crura, femora, pectus, lacerti ad hanc eandem ſpeciem enituntur. Triangulum verò, aut multiangulum nulli, neq; ex toto, neq; parte aliqua eſt. An, vt Architas autor eſt, quoniã in motu naturali æqua proportio ineſt, moueri nanq; proportione omnia cẽſet. Hanc autem ſolam in ſeſe ęqualiter ſolui atq; reuerti, vt orbes, ro-

ndáque afformare poſsit cùm conſtiterit.

Cur extrema formari in orbem ſoleãt? quòd natura res optimas, & pulcherrimas creat, quo ad fieri poteſt. Figura autem pulcherrima eſt, quæ eadem vndique eſt, iq; ipſa ſimillima conſtat.

Cur ſi circulus proijciatur, primam lineam rectam ducet, deinde cochleam ſiue iculam aget dum decidat? An principio rectam ideo agit, quòd ęqualiter ab aere c inde dirigitur. Cùm igitur pari moto vtroque de latere pergat lineam quo effici talem neceſſe eſt, quæ locum ęqua r hinc atque inde poſsit diuidere: talis au recta eſt. At vbi in partem alterutram gere ob inæqualitatem circunfuſi aeris pit, non amplius æqualem illam parte in ore exterioréque ducit, ſed circularem, ſsitate ſcilicet aeris diuerſi & incompo-

Cur in magnitudinibus quæ profundo inæquali accidit, vt ſi partem moueris rem, circunferatur quòd iacitur? quẽad ũ in talis fieri opplũbatis videmus, quo quis partem leuiorẽ ad ſe vertẽs proij- An quòd fieri non poteſt, vt quod gra eſt, æquè cum leuiori feratur, cùm pro m eiſdem à viribus eſt: quòd commoue ceſſe ſit, & tamẽ fieri nõ poſsit, vt ęquè

omni ex parte directóq; tramite moueatu
circumferri necesse est, dum se introuert
quemadmodum si quid medio eius immo
le suo pondere penitus esset, alterum pro
ctò extremum vltra in partem moueret
priorem, alterum intra ad eum tẽderet q
dimisit. Sed quoniam, cùm totum mou
posit, pondus suo medio gerit, illud iden
quatur necesse est.
13 Quamobrem corpora quæ ferũtur, v
alicui occurrerunt, resilire partem in cõt
riam solent, quàm suapte natura ferri co
tur, nec nisi ad similes angulos resultare
leant? An quòd non solum eo feruntur i
petu, quo pro sua parte ipsa ferri aptissi
sunt, verumetiam illo, qui à mittente pro
ciscitur. Suus igitur cessat cuique impet
cùm suum ad locũ peruenerint: omnia n
requiescere solent, vbi eam in sedem sese
tulerunt, quã suapte natura desiderant.
externo illo quem habent impetu, necess
oritur amplius mouendi: quòd cùm in pa
priorem effici nequeat, quia re prohibe
obiecta, vel in latus, vel in rectum agi nec
se est. Omnia autem in angulos resiliun
miles, quoniam eodem ferri cogantur,
motus ducat, quem is dedit qui miserit
autem vt angulo vel acuto vel recto fer
tur, omnino incidit. Cùm ergo quòd ret

...it vetet, quo minus directè motus agatur, ...riter ... em quæ fertur, & eius impetum ...nirum prohibere poteſt. Vt igitur in ſpe...is extremum lineæ rectæ quò ſe aſpectus ...iecerit idem reſringitur: ita in ijs quæ fe...ntur, fieri ex aduerſo ſolet, quippe cum an...o tanto retorqueantur, quanto vertex cō...erit. Ita enim intelligendum eſt, vt trāſ...ri ſimul & angulus & delatio debeat: quo ...to in angulos reſultare ſimiles, eſſe neceſ ...palàm eſt.

...ORVM QVAE AD RES animatas pertinent, sectio deci-ma ſeptima, cuius quæ-ſtiones III.

CVR homines qui corpore cōſtant immodico, maiores tunc eſſe viden... cùm appoſiti modicis inſpiciuntur? An ...d res modica vnū eſt, & moderatio vnū ...m maximè. Vnum autem quod eſt, id ...icium eſſe poſtulat, indiuiduum autem ...nus: res verò immodica, multa pro ſui di...minis ratione oſtendit. Quamobrem vt ...n per ſeſe magnitudines inſpiciūtur qua...nam ſint, latere facilius poſſunt: ita ...n collatæ in propinquo ſpectantur, late...non poſſunt. Ergo vnum eſſe appa... quod indiuiduum eſt, ſpectatúſque eius ...is modici ratione exultat: immodicum

porrò, vt quod plura sit, suspectionem plu
rium suggerit. Et maius propterea esse v
detur, quod vnum cùm sit, plura esse vide
tur. Naturam enim & magnitudinis hab
propter continentiam, & numeri propt
partium inæqualitatem: itaque cùm vtrũ
obtineat incrementum, meritò maius tu
esse apparet, cùm spectatur ad id quod sin
plex est atque vnum.

2 Cur animantia omnia, & ea quorum st
pes terra continentur, crescere potius in lo
gitudinem soleant? An quòd ter longitu
auget, bis latitudo, semel ꝓfunditas. Lõgi
do eñ principiò fit, primoq; principio ex
stit, itaq; primò sola, secundò cũlatitudin
tertiò cum profunditate augetur. Latitu
autem bis, videlicet per se, & vnà cum lati
dine crescit.

3 Quonam modo prius & posterius ca
debeant? Vtrum quemadmodum qui tem
pore Troiano vixerunt nobis priores sun
& his ipsis priores qui superiores: atque
hunc modum in infinitum, vt qui superi
res sunt, ijdem priores habeantur. An si
initium, & medium, & finis sint vniuersi,
cùm quis senescens ad finem peruenerit, r
sus ad initium reuertatur, prioráq; sint q
propius ab initio absunt, quid vetat nos
initio minus distare? at si minus distamus

quoque priores possumus, vt si cœli, syde
q; cuiusque delatio quædam agitur circu
is. Qui non etiam rerum caducarum or-
sit talis atque interitus, vt eadem rursus
antur ac pereant? veluti etiam vulgò di
ur, circulum res esse humanas. Igitur ho
nes numero quidem eosdem semper esse
sere, furor est: specie verò seruari eosdē,
bari melius potest. Itaque vel priores
esse possumus, talémque aliquis statuet
em, vt eodem sit repetendum, vnde or-
extiterit, cogitandúmque ordinem con-
um, ac semper eodem constantem teno-
Homines enim idcirco perire Alcmæon
it, quòd suum initium fini coniungere
possunt. Scitè perhercle si quis non ar-
s recenseat, sed formula quadam eius ver
ccipiat. An si circulus sit, circulus au-
vnà & principio & fine careat, priores
e nos illis, neque illi nobis esse propin-
ate initij possunt.

ORVM QVAE AD LITE- *rarum studia pertinènt, sectio decimaoctaua, cuius quæstiones* x.

CVR alios si legere cœperint som- nus occupat, etiam nolentes: alios are volētes liber susceptus reddere per- es pòtest? An in quibus motus spirita- int, scilicet ob frigiditatē vel naturę vel

materiæ melancholicæ, qua excrementū spiritale crudum causa frigiditatis consistit, hic cum intelligentia mouetur, insistensq́; alicui intelligere nequit, repellitur motus alter qui refrigerandi vim habet: itaq; potius dormire incipiunt. At vbi aliqua in re suam intelligentiam firmarunt, quod lectio facere solet, nimirum à motu spiritali illo mouentur, cùm nihil sit quòd eum repellat: itaque dormire non possunt. Quorum autem secundum naturam habitus est, eorum virtus intelligendi cùm aliqua in re consistit, nec variè se dispergit, cætera quoque sita eo in loco hærent, quorum requies somnus est. Vbi autem mens constiterit, & quasi fatigata succubuerit, caput aggrauat, vtpote quæ sita in eo sit, somnumq́; inducit: at cùm secundum naturam animus noster agitatur, nullo tum somno premitur: tum enim maximè viuit: vigilātia autem quàm somnus causa potius est, cur viuere valeamus.

2 Cur contentiosa disputatio ingenia exercere possit? An quòd in eo disputandi genere accidit, vt crebrò quis aut vincat, aut vincatur: protinus ergo contentiosus hinc homo redditur, quando vel vincendo per lætitiam magis magisq́; adducitur, vt in contendendo perseueret: vel victus enititur, vt quod amisit recuperet. Quòd idem vel in

cæt

[…]eris certandi generibus euenit. Quãobrẽ
[…]è inter pugnandum, quanquam quis in-
[…]or est, tamen cessare minimè patitur.
[…]Cur homines in orando exemplis & fa-
[…]s potius gaudent quàm commentis? An
[…]dent, quia & discunt, & celeriter discunt:
[…]i per exempla & fabulas facilius disci-
[…] Sunt enim quæ explorata habeantur,
[…]articularia sint. Ratio autem commen
[…] demonstratio ex vniuersalibus est, quę
[…]us quàm partes nouimus: ad hæc ijs cre
[…] magis solemus, quæ plurium testimo-
[…]confirmantur. Exempla autem & fabel-
[…]estimoniorum speciem gerunt: fides au-
[…] perfacilis est, quam testimonium fece-
[…]dditur, quod verisimile quisque liben-
[…]discit: exemplum autem & fabellæ rem
[…] nisi similem docent.
[…]Cur oratorem, Imperatorem, & merca
[…]m callidum appellare solemus: tibici-
[…], hystrionem, hoc appellare nomine nõ
[…]mus? An quòd horum facultas sine cu-
[…]tate est: nititur enim tantũmodo ad ob-
[…]tionem: illorum autem conatus omnis
[…]lus acquirendum sibi contendit: bonus
[…] orator, & imperator, & mercator est, δεινότης,
[…]plus sibi acquirere potest: calliditas au- calliditas
[…]in acquirendo maximè sita est. uehemen
[…]Cur hominẽ philosophũ differre ab ora tia.

tore putemus? An quòd alter quidnam iu-
ſtitia ſit cogitat, alter qui iniuſtus ſit aliqui
ſpectat: & alter qualis nam tyrãnicus tenc
ſit, alter tyrannum quempiam eſſe animad-
uertit.

6 Cur in ijs ſtudijs quæ aliqui ſibi deleg
rint, quanquam interdum prauis, libentiu
tamẽ quàm in honeſtioribus verſantur? ve
bi gratia, præſtigiatorem aut mimum, au
tibicinem ſe potius eſſe quàm aſtronomum
aut oratorem velit, qui hæc ſibi delegerit
An volunt quidem nonnulli res honeſtiſſi
mas tractare, ſed quoniam minus ſibi confi
dunt poſſe efficere, ideò non ita agunt. A
quòd rem in qua ſeſe quiſq; poſſe præſtar
arbitratur, eam deligit ſibi: quàm autem de
ligit, eidem operam dat, illi obſequens par
tem diei maximam, vt ſe ipſe vincat, ſequ
ſit præſtantior. Quinetiam quæ principi
aliqui ſibi delegerint, quibúsq; inſueuerint
in ijs ne iudicare quidem poſſunt, quidnam
melius ſit: animus enim eorum corruptus i
eſt propter prauas delectationes.

7 Cur alios ſi legere cœperint ſomnus oc
cupat, vel nolentes: alios vigilare volente
liber ſuſceptus reddere peruigiles poteſt?
An in quibus motus ſunt ſpiritales, ob frig
ditatẽ vel naturæ vel humoris, multiplicić
humore excrementum ſpiritale cauſa frigi
dit

itatis consistit, ijs cùm intelligentia moue-
ur, insistensq́; alicui intelligere nequit, ex-
ellitur motus alter: itaque potius dormire
ncipiunt, cùm non multum sua intelligen-
ia mutentur: motus enim spiritalis ille su-
eratur & vincitur. At vbi aliqua in re suā
ntelligentiam firmarint, quod lectio facere
olet, nimirum à motu illo spiritali mouen-
ur, cùm nihil sit quod illum repellat: itaque
ormire non possunt. Quorum autem ha-
itus secundum naturam est, eorum virtus
ntelligendi cùm aliqua in re vnā consistit,
ec variè se dispergit. Cætera quoque sita
odem in loco hærent, quorum requies som-
us est: vbi enim pars vna, quæ potissima
t, institerit, cæteræ quoq; partes insistere
olent, perinde ac in copijs quæ versæ in fu-
am fuerint, agitur. Natura enim sursum
fertur quod leue est: deorsum autem defer
ir quod graue est. Cùm igitur anima secū
um naturā mouetur, non dormit: ita enim
habet: at vbi constiterit, & quasi fatigata
ccubuerit, mens immutat̄, & vapores cras-
ores sursum sese efferentes ad caput, faciūt
mnum. Lectio verò prohibere somnum
deri sanè pōt: quòd non ꝓpterea est, quia
ntisper intelligimus (anima enim tūc ma
s definitur) sed quia mutatur, & ideo in-
mnia euenit: nam intellectiones illæ vigi-

les ſunt, quibus anima quærat & dubitet, nõ illæ quibus aſsiduè contempletur: cùm illæ faciant indefinitionẽ, hæ non faciant.

8 Cur in diſputationibus contentio ſit, nunquam incidat? An quòd apparẽs ſyllogiſmus, id eſt, ratiocinatio eſt: ratiocinatio autẽ in paucis continetur: quinetiam ſi prolixius agatur, interpoſito tempore paralogiſmus, id eſt, peruerſa ratiocinatio interea deprehendetur, & reuocare quod dederit aduerſarius poterit.

9 Quamobrem libentius eas hiſtorias audimus, quæ rem vnam exponunt, quàm quæ plures? An quòd rebus magis attendimus notioribus, easq́; libentius audimus. Notius autem eſt quod definitum: vnum itaque finitum eſt, plura autem infinito participant.

10 Cur nos rerum narratio oblectat, quæ nec nimium veteres ſunt, nec admodum nouæ? An quòd rebus diffidere procul abſentibus ſolemus: q́bus verò diffidimus, nunquã ijs oblectamur: at quæ noua admodum ſunt, adhuc quaſi ſentimus: itaque de his cùm audimus, minimè oblectari poſſumus.



Eorum

EORVM QVAE AD CON-
centum pertinent, sectio decimanona
cuius quæstiones LI.

1 CVR tã in laborando quàm in fruẽdo solatio tibiam adhibere solemus? An vt laborantes minus angamur, fruentes magis oblectemur.

2 Cur idem voce eadem, longius sentiri cũ alijs cantans aut vociferans, quàm solus potest? An quia viribus vniuersis agere quippiam, vel premere, vel impellere, non tantuplum est, quantus singularum numerus est: sed quemadmodum linea bipedalis non duplum, sed quadruplum quiddam describit, sic composita omnia plus valent, quàm eadem diuisa. Ergo cùm vniuerso agitur ore, vocis potentia constans, vnaque redditur, simúlq; aera propellit, vt prodire multiplex valeat: quippe cùm vox quæ à multis proficiscitur, multiplex fit, quàm quæ à singulis.

	Nete	
Tetra chor- dium.	*Paranete* / *Parhypate* / *Hypate.*	

3 Cur maximè in cantando parhypaten, vox rumpi non minus soleat quàm in nete supremísque, quanquam cum intervallo ampliori? An quòd eius cantus & perdifficilis est, & cantandi primordium obtinet. Difficilis autem propter intentionẽ pressurámque vocis est, quibus in rebus ni-

mirum

mirum vrget:corrumpi autem quæque maximè ſolent, quoties labore acrius opprimuntur.

4 Sed cur hac difficilè,hypathe facilè cantatur,cùm nō niſi dieſi diſcrepāt?An ꝙ hypate remiſsior eſt,atque etiā leuius à conſtitutione aſcenditur:hæc eadem cauſa eſt,quamobrem ad vnam cantari videantur, quæ ad hāc paranetḗnq; cantantur : agendum eſt enim cum intentione, conditionéq; aptiſsima moribus pro voluntate & inſtituto.At conſonātia,vt exiſtat,quænam cauſa ſit.

5 Cur ſuauius cantilenam quam nouimus audire ſolemus, quàm eam quā ignoramus? Vtrum quia cùm quòd cātatur agnoſcimus, tunc melius patet, quia veluti calcem quod ſpectat aſſequitur:id autem contēplatu ſuaue eſt. An quòd diſcere lætabile eſt:cuius ratio eſt vel in capienda doctrina,vel in vtenda, agnoſcendáque verſatur : addo etiam quòd res ſolita ſuauior, quàm inſolita auribus accidit.

6 Cur immutatio & varietas in cantando tragicū ſit?An ratione inæqualitatis hoc euenit: afficit nanque triſtitia, quod inæquale eſt,accommodatúrque magnitudini calamitatis,aut mœroris:contrà quod inæquale atque continens eſt, minus id flebile auribus accidit.

Heptachordum.

Nete	
Paranete	
Paramese	
Mese	
Lichanos	
Parhypate	
Hypate.	

7 Cur veteres cùm septem fidibus concentus disponerent, hypaten, non netem relinquebãt? An falsò id dicitur: earum enim vtranque seruarunt, sed tritẽ adimere solebãt? An non, sed quia grauior sonum potest acutioris, idcirco neten reliquerunt: ergo hypate magis antiphonum quàm nete reddebat: nam vt acutum vim desiderat pleniorem, sic graue exprimi facilius potest.

8 Cur grauis sonum valeat acutè? An quia maius quod graue est: quippe tum vt graue obtuso, sic acutum acuto angulo simile habeatur.

9 Cur solitarias cantilenas suauius audire solemus, si ad tibiam, aut ad lyram vnam cãtantur, cùm tamen ad fides, canticúmque idẽ modo vtroque peragatur. Nam si idem ita amplius sit, plus ad plures tibias, atque etiã suauius esse oportet. An quoniam euidentius in assequendo quod spectatur est, cùm ad vnam vel lyram vel tibiam cantatur: ad plures verò suauitas seruari non potest, cùm cantilena offuscetur, totáq; penè deleatur.

10 Cur si vox hominis suauior est, non eius qui sine sermone cantat, suauior prouenit,

verbi

τερετίζον-των, teretãtis, ſeu laſciuè canentis.

verbi gratia teretantis, ſed tibia lyráue ſuauius ſonat? An ne illa quidem, quæ vocabulis articulata emittitur, æquè ſuauis eſt, niſi per ſimulationem formetur. Cæterùm opere ipſo efficitur, vt gratior ſit: vox enim hominis ſuauior conſtat. Oris autem inſtrumẽta pulſandi vim obtinent pleniorem, quamobrem ſuauius cantatur quàm teretatur.

11 Cur vox aut ſonus deſinens acutior ſit? An quia minor, vt quæ facta imbecillior ſit.

12 Quamobrem quæ grauior è fidibus eſt, huic ſemper actus modulandi committitur? Nam ſi proxima quoque à media pulſanda, ſit media tãtum, nihilominus reddi medium poteſt. At ſi media ſubiungenda eſt, per proximam à media idem reddi non poteſt. An quia magnum, quod graue eſt, itaque validũ eſſe neceſſe eſt: & ineſt profectò in magno ꝙ paruum eſt: & quidem duæ nete in hypate efficiuntur, ſi intercipiatur.

13 Cur in conſonantia diapaſon graue quidem acuti antiphonum accipi poteſt, grauis verò acutum non poteſt? An maximè quòd in vtroque modulus vtriuſq; contentus eſt: ſed ſi minus, certè in graui acutum eſt, maius enim hoc eſt.

14 Cur antiphonum diapaſon conſonãtiæ ita latitat, vt vniſonum eſſe videatur, velut in punico, aut atropo? quæ nanque poſitã

n acutis ſunt, non vniſona, ſed ex propor-
ione ſibi diapaſon concinentia reſpondent.
An modus proportionis facit, vt ſonus qua
i idem eſſe appareat: proportio enim in ſo-
is æqualitas eſt: ęquale autem omne ad vni
atem referendum eſt. Hoc idem in fiſtulis
tiam euenit, vt falli aures poſsint.

5 Cur genus cantilenæ, quod lex appel-
atum eſt, non per antiſtrophos olim age-
atur, quum tamen cæteris chorearum can-
icis antiſtrophi vſus non deeſſet? An quòd
lim leges à magiſtris certandíque peritis a-
ebantur, qui quum iam egregiè ſimulare
alentérque pertendere poſſent, cantum &
roliхum & varium conficiebant: itaque
t verba, ita etiam moduli numeríque variè
abinde ſimulationem inſequebantur: imi-
ari nanque modulamine potius quàm voca
ulis neceſſe eſt. Quamobrem dithyram-
i etiam poſtea quàm ſimulari cœperunt,
ntiſtrophis amplius non vtuntur, quan-
uam plurimum antè vterentur: cuius rei
auſa eſt, quòd olim homines liberi atque
ngenui ad choream adire ſolebant: itaque
multos eſſe, qui fungi cantu certatorio poſ-
ent, erat difficile: quapropter illis in mo-
e fuerat, vt modulos enarmonios canta- ἐναρμόνι-
ent. Vnus enim crebrò cantilenam mutare. ες, con-
ariámque contexere facilius poteſt, quàm cinnos.

multi

multi:& qui certat,facilius quàm qui more conseruat: quocirca simplicius illi modular debuerant. Antistrophus autem simplex est quippe qui numerus sit, vnitatéque mensu retur. Hæc eadem causa est, cur in scena nul lus, in chorea plurimus antistrophi vsus sit Histrio nanq; simul & certator & simulato est: chorus autem minus imitatur.

16 Qua de causa dissonantium copulatio quod antiphonum nominamus, suauior, qu consonum est? An quòd expressius ita cons nantia percipi potest, quã cùm voce conso na addita cantatur: alteram enim vocem id sonare necesse est, itaque duas ad vnam res nare, quæ tertiam offuscare facilè possint.

17 Cur sola diapason consonantia cante tur? hanc enim magadare, nec vllã aliam co sueuerunt. An quòd hæc sola ex fidibus inte sese obsonis constat: atqui in obsonis etiar si alteram canis, idẽtidem efficis. Voces enir ambarum vnà quodam modo illa continet. Ergo in hoc consonandi genere cùm vel v nà canitur, consonantia tota perfici potest & cùm ambæ, aut cùm altera canitur, alter tibia sonatur, vna quasi de duabus exultat Atque ita efficitur, vt sola hæc cantilenã p tiatur, eò scilicet quòd obsona vocem obti nent nerui eiusdem.

μαγαδί-ζειν, magadare, vel forsan magadissare pro magadide, vti quid magadis. Vide apud cœliũ

18 Sed cur solis obsonis datum hoc est? A

quò

uòd solæ pari interuallo distant à media:
aque medietas similitudinem quandã sono
um efficit, vt sensus aurium ambas, & eandē
extremas esse dijudicare videatur.

Cur in diapente & diatessaron consonan
is nunquam antiphonis cantatur? An quòd
on eandem consonandi ratio in ijs est, quæ
diapason concinentia: quippe cùm in illa
auis eundem ad proportionem modum ob
neat, quem acuta acuminis: itaque fit, vt &
dem quasi & diuersa vox oriatur: at verò
diapente atque diatessaron concinentijs
n ita est: quamobrem sonus vocis oppo-
æ perpendi non potest, quoniam idem
n est.

Cur si quis cæteris omnibus neruis con-
nnatis, medio verò inconcinno pulset in-
umentum, non solum cùm ad medij sonū
uenerit, sed etiam cæteris modulandi par-
us anget aures, modúmque incompositū
sipatúmque eliciet: sed si lichanon, aut
em sonum alium mouerit, tum discrimen
ntaxat apparebit, cùm eum pulsarit, quē
ouerit? An ratione hoc euenit optima, quã
quidem omnia egregia modulandi gene-
medio neruo sæpe vtuntur, omnésq; pro-
idicines crebrò ad medium veniunt, & si
cesserint, mox redeunt eodem, nec vllum
um toties repetunt. Ergo quemadmodum

Lichanō sonum ex musices arte deprehenderis.

ademptis ex oratione quibusdam coniũcti
nibus, vt τε & τοι, oratio minus græca reli
quitur: alijs verò quibusdam detractis, nihi
lo insuauior accidit, eò quòd alijs sæpe in
cendo vti necesse est, alijs minimè: sic etiai
medius veluti coniunctio est sonorum, ma
méque elegantiorum: quoniam eius sonus
sumi sæpissimè soleat.

21 Qua de causa qui grauius cãtant si abs
nãt, deprehendi facilius possunt, quã qui ca
tant acutius? nec verò secus in numeris acc
dit: euidẽtiores enim qui peccãt in grauior
Vtrum ꝙ plus temporis graue obtinet, pl
autẽ plenius à sensu aurium percipi potest
An ꝙ in tempore ampliori agitur, hinc eti
plus sensus adhibetur: velox autem & acut
facilè suam ob velocitatem latescit.

22 Quam ob causam multi cùm cãtant m
lius numeros seruant quàm pauci? An qu
multi melius vnũ suúmque ducem aspiciũ
tardiúsque incipiunt: itaq; facilius assequ
idem possunt, quippe cùm in accelerãdo c
niat vt plus erroris committatur.

23 Cur nete duplo acutior est hypate? A
primum, quòd cùm neruus parte sui dimid
pulsatur, & totus diapason concinentia ex
tat: quòd vel in fistulis æquè perspicere l
cet: vox enim quæ per medium foramẽ em
git, diapason resonat, cùm ea quæ per tota
fist

ſtulam promitur. Quinetiam in cæteris du
lo interuallo capi diapaſon cõſonantia no
imus: nam & qui tibias perforant, ita diſpo
ere ſolent: & qui fiſtulas aptè concinnant,
xtrema tantum cera marginant foraminis
rincipalis: neten verò ad dimidium implẽt.
t in triquetris nerui, quorum alter longitu
ne dupla, alter ſubdupla eſt, æquè intenti
apaſon conſonantiam reddunt. Genus au-
m concinendi quod diapente nominatur,
ſquialtera conſtat: quod verò diateſſaron
ocamus, interuallo ſeſquitertio continetur.

Nete
aranete
Trite
Karameſe
eſe
Lichan s
Parhypate
ypate.

dia-
-n-
n.

24 Cur ſi quis neten pulſatam apprehenderit, hypate ſola reſonare videbitur? An quòd tinnitus, qui ex hac pficiſci ſolet, ſono illius maximè conciliatur & cõgruit, vtpote qui cõſonus ſit. Ergo quia ſuo conſimili concreſcit, ſo
n apparet: cæteri verò incerti ſuam ob exi-
itatem occultantur.

Cur neruum medium in concentibus ap
lamus, cùm inter octo nullũ medium ſit?
quòd olim cõcentus ſeptem neruis cõſta
nt, ſeptem autem medium obtinent.
Cur ĩ acutũ magna ex parte vox aberrare

consueuit? Vtrum quòd facilius acutum quã graue cantatur. An quòd acutum graui deterius est: peccare autem non aliud est, quàm rem agere deteriorem.

27 Cur inter omnia quæ sensum patiuntur solum id mores obtinet, quod obuiam auribus esse potest? Nam & si quid sine sermone modulamur, mores tamen præ se ipsa modulatio fert, quos non color, non odor, non sapor gerere potest. An quòd motũ solum hoc obtinet, non dico quem strepitus reddit (talis enim vel cæteris adest, quippe cùm etiam color nostrum mouere aspectum possit) sed eum intelligi volo, quem genus id strepitum subsequentem sentimus: hic enim similitudinem gerit, tum in numeris, tum in sonorum ordine acutorum & grauium, non in mistione, quod esse in cæteris sensibilibus non potest. Atqui motum eiusmodi sibi actio vendicat, quæ morum index proculdubio est.

28 Cur leges pleræq; cãtilenæ appellẽtur? An quòd homines prius quàm literas scirẽt, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarẽt, quòd etiam nostra ætate Agathyrsis in more est. Ergo primas quoque posteriorum cantilenarum eodem appellauerunt nomine, quo omnes superiores vocabantur.

29 Cur numeri musici & modi qui voce sunt, moribus similes sese exhibent: sapores

erò aut colores, aut odores, nullam eiusmo-
i similitudinem gerũt? An quòd numeri mu
ci & moduli motibus continentur, quo mo-
o etiam actiones. At omnis efficientia mo-
alis res est, moresque condere potest. Sapo-
es verò aut colores hoc idem æquè confice-
e non queunt.

o Cur neque subdorium, neque subphry-
ium genus in tragœdijs choricũ habeatur?
n quoniam antistropho caret, vtpote quæ
cenica sint, imitationiq; accommodata.

1 Cur Phrynicus, cæteriq; eius ætatis mu-
ci, modulandi potius scientiam exercebãt?
n ꝙ tum in tragœdijs carminis vsus moda
aminum longè amplior erat.

2 Cur diapason consonantiam dicimus
on ratione numeri diaocto, vt diatessaron,
t diapente? An quòd priscis nõ pluribus vti
eruis quàm septem fuit in morem: deinde
Terpander tertia exempta neten adiunxit,
c eius temporibus diapason hæc appellata
st consonantia, non diaocto, quippe quæ se
tem, non octo constaret.

3 Quamobrem aptius de acuto in graue ca
itur, quàm de graui in acutum? Vtrũ quòd
ta fit, vt à suo inchoetur principio. Neruus
nim qui medius & dux est, acutissimus pri-
ni tetrachordi habetur: illo autem modo nõ
principio, sed à fine exordiretur. An quòd

graue generoſius ſonantiúſq; ab acuto ori
poteſt.

34 Cur bis diapente, aut bis diateſſaro
conſonantia cõponi non poteſt, bis autẽ dia
paſon poteſt? An quòd non bis diapẽte, neq
bis diateſſaron inſtrui poteſt, ſed diateſſar
ac diapente proportiones aptè in vnam di
paſon continentiam copulantur.

35 Cur diapaſon cõſonantia omnium pul
cherrima eſt? An quòd integris termin
huius proportiones continentur, cæterarum
autem non integris. Cùm enim nete dupl
ad hypaten ſit, quocunque in genere net
duo tenuerit, hypate vnum habebit: & vb
hypate duo, nete quatuor reſonabit, ac it
deinceps. At verò eadem nete mediæ ſeſ
quialtera eſt: proportio nanque ſeſquial
tera, qua conſonantia diapente concludi
tur, non integris numeris poſita eſt: maio
enim minorem intra ſe cõtinet totum, & pa
tem eius dimidiam: quamobrem non integr
cum integris comparantur, ſed partes ſu
perſunt. Conſonantia quoque diateſſaro
proportione ſeſquitertia continetur, qu
terminis conſtat, quorum maior minorem
intra ſe totum continet, & inſuper tertiam
eius partem. An quod ex ambabus conſiſt
perfectiſsima eſt. Et quoniam moduland
menſuram hęc tenet, meritò omnium elega

ssima constat.

6 Cur si neruus medius ex suo intentionis modo dimotus sit, cæteri quoq; omnes sonos incompositos reddent: sed si integrè illo manente aliquis ex cæteris sit dimotus, solus hic aberrabit qui modo suo caruerit? An quòd ratio concinendi neruis omnibus apta intẽtione continetur, quæ non nisi per habitudinem quandam ad medium accommodanda omnibus est, ordóque ratione illius disponi singulis debet: ergo sublata continendi concinendique causa, concentus æquè custodiri præterea non potest. Cùm tamen neruo medio sibi constante vnus ex cæteris aliquis discreparit, meritò illius pars dũtaxat deest: cæteri nanq; omnes modum suæ concinentiæ seruant integrum.

7 Quare cùm vocis acumen effici momẽto possit exiguo, grauitas autem non nisi magno proueniat? Vt enim graue ob multitudinem graue est, ita acutũ ob velocitatẽ acutum existit. Cur inquam, si ita est, maius negotium canticum cecinisse acutum, quàm graue sit? & quidem pauci reperiuntur, qui superna cantare valeant. Leges quoq; acutæ & arduæ, difficilè idcirco cantantur, quia intentæ vehementius sunt, quanquã minus negotij sit mouisse quod exiguũ, quàm quod multũ est. Itaq; vel in aere hoc idẽ accidere

oporteret. An vocem è natura mittere acu
tam, non idem est quòd acutum cantare: se
mittunt quidem acutam vocem omnia qu
natura sunt imbecilla, eò scilicet quòd aeri
parum, non multum ciere possunt: parum
autem aeris velociter fertur. Vnde hectic
id est, qui consumpto corporis habitu emar
cuerint, acutam proferunt vocem. At ver
acutum, nisi viribus valeant, cantare nō pos
sunt. Cuius certè indicium, quod velocite
ferri solet, quod vehementer fertur. Ita bon
rum virium index acutum est, cùm supern
cantare admodum difficilè sit: grauia auten
locum tenent inferiorem.

38 Cur numeris, modulis, canticis deniqu
omnibus concinendi generibus oblectari o
mnes consueuere? An quòd motibus natura
libus oblectari datum à natura omnibus est
Indicium, quòd pueri adeò nuper æditi hi
ipsis moueri oblectaríque possunt: modis t
men adiecticijs canticorum vt delectemur
efficere assuescendi ratio potest. Sed enim
numeri propterea mulcent, quia ratum or
dinatúmque computandi numerum habent
mouéntq; nos pro sua æquabili serie ordin
tè. Motus enim familiarior naturæ est ordi
natus, quàm inordinatus: itaq; secundū nat
ram hic magis esse probatur. Argumentū q
cùm ordinatè & laboramus & bibimus & co
med

edimus, naturam viréſq; noſtras & ſerua-
us & augemus. Contrà, inordinatè cùm
gimus, deprauamus naturam, atque de ſuo
atu dimouemus: morbos enim naturalis or
inis corporum eſſe motiones nullum du-
ium eſt. Conſonantia verò demulcere ideo
oteſt, quòd miſtio ſiue temperatio contra-
iorum eſt iunctorum aptè inter ſeſe, portio
emque inuicem cuſtodientium. Portio
itur ordo eſt, quem modo natura ſuauem
ſe propoſuimus. Et temperatum quoque
nne ſuauius quàm intemperatum eſt, præ-
tim ſi cùm ſenſibile ſit, pariter vim ha-
at vtriuſq; extremi, quemadmodum cõſo-
ntia ex portionibus temperatur. Et pro-
rtio ipſa amborum extremorum poten-
m æquè in conſonantia tenet.

Cur ſuauius antiphonum æquiſono eſt?
n quòd obſonum quoq; conſonum diapa-
n eſt, quippe cùm ex adoleſcẽtibus viríſq;
ſiſtat, qui ita diſtant inter ſe tonis, vt nete
hypate. At omnis conſonantia ſono ſim-
ici ſuauior eſt. Cur autem ita, dictum iam
t: atq; omnium ſuauiſsimè diapaſon perſo
t: æquiſonum autem illud ſimplici conti-
ri ſono conſpectum eſt.

Cur ſola in diapaſon conſonantia ma *Forſan*
dari ſolitum eſt? An quia vt pedes carmi- *legendũ, magadiſ*
m portionem, aut paris ad par, aut dupli *ſari.*

ad ſubduplum], aut aliquam aliam inter
obtinent: ita ſoni quibus conſonantia con
tinetur, motus portionem inter ſe aliqua
ſeruant,& rationem clauſulæ. Cæteraru
igitur conſonantiarum alterius termini in
perfecti ſunt, cùm finiant ad partem: quam
obrem fieri non poteſt, vt pari ſint facu
tate. Cúmque diſpares ſint, diſcrimen au
bus accidit, quo modo in choreis, cùm ad f
nem deuentum eſt, differentia ex amplio
voce aliquorum exultat. Adde quòd hyp
te accidit, vt exitum ſoni circuitalis habe
cum nete: vltimus enim à nete ictus aeris
ctus, hypate eſt: quòd cùm finiant in iden
quamuis non idem fecerint, euenit vt op
abſolui vnum communéque poſsit, non ſ
cus ac illis accidit, qui ſub poſtremam cant
lenam pulſent. Nam etſi cætera operis ne
adhibita tibia peregerunt, tamen quòd
idem deſierint, eo ipſo fine magis delectan
quàm diſcrimine agunt, quo ante finem di
creparint. Cùm igitur in diapaſon conſo
nantia ex diuerſis, quod commune exult
ſuauiſsimum ſit, magadare autem ex contr
riis vocibus conſiſtat, hinc magadare conſo
nantia diapaſon conſueuerunt.

41 Cur ſuauius cantum audimus quē ſc
mus, quàm quē ignoramus? Vtrum quon
cùm cantilenam agnoſcimus, melius pate
qu

ui veluti calcem quod spectant assequitur. oc autem contemplationem facit suauiom. An incidit, vt auditor vnà cum eo affiatur, qui notam illam exprimit cantilenã, uippe qui aliquid succinat, sociúmq; sese æbeat cantanti. Solet autem quisq; hilari curóq; animo cantare, nisi aliqua coactus cessitate id faciat.

Cur non bis diapente, aut bis diatessan reddi consonantia potest, vt bis diapan coaptari solet? An quòd diapente consontia posita in proportione sesquialterà t: diatessaron verò in sesquitertia. Quòd si rs sesquialteri, aut sesquitertij numeri orne disponantur, extremi nullam inuicem rtionem habebunt. Neq; enim super parulares, neq; multiplices esse poterunt. At apason concinentia, quoniam duplari prortione consistit, hac geminata quadruplã nicem proportionem extremi tenebunt: q; cùm consonantia sonorum inuicẽ prortionem obtinẽtium sit, proportionémq; icem soni habeant, quibus diapason inter lum continetur: penitus verò careant qui tessaron, aut diapente habitudine copulãb: idcirco soni bis diapason esse cõsoni pos t, cæteri non possunt, ob eam quam reddi nus causam.

Cur si qs neten cũ pulsauerit apprehẽ

dat,ſola hypate ſubſonare videatur? An
nete cùm deſinit elangueſcítque,in hypate
tranſit. Indicium quòd poſt hypaten pro
nus neten canere aptiſsimè licet:etenim q
ſi neten præ ſe ipſa ferat,ſimilitudo ex ea p
titur. Cùm autẽ echo quoq; ipſa cantus qu
dam eſſe probetur(eſt enim vocis nete ia
deſinentis tactio)tinnitúſq; ipſe ſono reſp
deat hypate, meritò ob ſuam affinitatẽ ne
mouere hypaten poſſe videtur. Nete enin
vbi ſe moueat apprehenſa certò nouimus,
hypaten cùm videamus in apprehenſam,
tamen eius ſonum percipiamus,ipſam ſon
re credimus:quod in multis accidere ſolet,
quibus ſcilicet neq; ſenſu, neq; cogitation
perpendere veritatẽ poſſumus. Ad hæc ſi n
te ictu intentè accidat vt iugum moueatu
nihil ſanè mirum fuerit:eius autẽ motu ne
uos omnes cõmoueri, ſonúmq; reddere al
quem probabile eſt. Sonus igitur nete ali
nus ab cæteris eſt, & cùm deſinit & cùm in
pit:cum hypate verò cùm deſinit, idem ex
ſtit. Quòd ſi eius propriæ motioni adiunct
ipſe totus eſſe illius videatur, abſurdũ hau
quicquam haberi debet. Amplior autẽ quà
ſonus reliquorum neruorum promiſcuus h
exultat: quoniam illi quidem à nete qua
impulſi,ſubmiſsè vel lentè, & leuiter ac m
liter ſonant, Nete autem ipſa fidium omni

hementiſsima ſua tota potentia ſonum
ddit. Itaque ſecundaria eiuſdem actio
ritò ſuperior eſſe quàm cæterarum po-
t, præſertim cùm leuiſsimo motu ipſa
oueatur.

Cur ſuauius cantilenam audimus cùm
tibiam, quàm cùm ad lyram cantatur? An
ne ſuaue quod miſtum cum ſuauiori eſt,
uius redditur. Atqui tibia quàm lyra ſua-
or eſt: ergo cantilena quoque miſta cum
ia quàm lyra ſuauior fit, quoniam quod
ſtum eſt, non miſto eſt ſuauius, modò quis
ſum amborum percipiat. Vinum enim
to mulſo ſuauius eſt, quoniam quæ natu
permiſcet, longè amplius temperantur,
àm quæ à nobis miſcentur. Vinum quip-
ex acido ac dulci ſapore miſtum eſt. Pro-
ri hoc idem poteſt vel malis punicis, quæ
nolenta appellamus. Ergo cantilena & ti-
miſceri ſibimet admodum ſuam ob ſimi-
idinem poſſunt: ſpiritu nanq; vtraq; con
tur. Sonus autem lyræ, quoniam non ſpi
u fit, aut minus ſenſibili quàm tibiarũ, mi
s voci immiſcere ſe poteſt: ꝙ cùm ad ſen-
n diſcrimen pariant, non immeritò minus
mulcent: quomodo dictum de ſaporibus
. Adde ꝙ tibia ſonitu, cognationéq; ſua
ores multos cantilenæ occultat. Sonus ly
cùm tenuis, vocíque commiſceri minus

ido

idoneus ſit, ipſe per ſeſe patens, ſuúmq; ge-
nus ſyncerum cuſtodiens, omnes cantilen
errores poſita quaſi regula patefacit. Cùm
verò multa perperàm in cantando agantur,
quòd promiſcuum ex erratis, recteque act
prouenit, deterius eſſe neceſſe eſt.
45 Cur neruum mediũ inter ſeptem voc-
mus, cùm inter octo nullum medium ſit? A
quòd olim concentus neruis ſeptem conſta-
bat, quorum medium eſt. Eorum item qu
inter extrema continentur, ſolum mediur
principiũ quoddã eſt: quod enim in medi
ſitum eſt: eorũ quæ in aliquo interuallo a
vtrunq; vergunt, extremũ hoc principiũ
medium eſt. Cùm autẽ extrema concentu
nete & hypate ſint, hiſq; interiaceãt reliqu
ſoni, quorũ medius nominatus, ſolus princi-
pium alterius tetrachordi eſt, iure medij no-
men habuerat: principiũ enim idem eſt dun-
taxat patuit, quod medium eſt eorum qu
inter aliqua clauduntur extrema.
46 Cur melius multi cùm cantant, ſeruar
numeros poſsint quàm pauci? An quòd mu
ti magis vnum ducémq; reſpiciũt, tardiuſc
incipiũt: itaq; facilius aſſequi, idem poſſun
plus enim erroris ſolet committi in celerit
te. Accidit autem, vt ſuo duci multi quàm
pauci ſint attẽtiores. Segregans verò ſeſe, n
mo eorũ exuperata multitudine clarere p

erit,quanquã inter paucos facilius procul bio poterit. Quamobrẽ inter sese ipsi per potius quàm cum principe certant.

7 Cur vox in partem acutam cantus ma a ex parte degenerat? An quòd acutum fa-lius quàm graue cantatur. Acutum igitur ebrius cantant: dúmq; id faciunt errorem ebrius committunt.

8 Cur veteres cùm neruis septem cõcen s disponerent, hypaten non neten relique unt? An non hypaten,sed eam quæ parame nostra tempestate vocatur, toniq; inter-allũ reliquerunt. Vltima verò densi in acu-m pro media vsi sunt, quamobrem mediã oq; eam appellarunt. An quòd superioris trachordi finis principium erat inferioris, medium tono proportionem extremorum nebat.

9 Cur tragœdiarum choris neq; subdo-o,neq; subphrygio cãtandi genere vti mos t? An quòd modulum præstare concẽtus hi equeunt,quo certè choris magnopere opus t. Mores verò subphrygium obtinet vsui rum deputatos. Quamobrem in Geryo-e excursus & arma eo ipso concentu agun-r. Subdorium verò magnificum,constans, rauéque est: quocirca omnium maximè oncentuum citharæ accommodandum. Sed æc ambo vt choris minimè congruunt,

sic

ſic ſcenis eſſe familiariora probatur: eteni
ſcena heroum facta dictáque ſimulat. Ve
terum autem ſolos duces fuiſſe heroas con
ſtat: populi homines ſunt, quibus chori con
ſiſtunt. Quapropter choro competunt mo
res, moduliqúe tranquilli & flebiles: ha
enim humana potius ſunt, quæ minus ca
teri concentus præſtare queunt, miniméqu
ipſe ſubphrygius: hic enim animos lymph
tis ſimiles reddit, cogitque debacchari. A
verò mixolydius nimirum illa præſtare po
teſt: itaque eo ipſo affici poſſumus. Sun
autem patibiliores qui inualidiores, quàm
qui validiores ſunt: quamobrem id genu
choro tribuimus: ſubdorio verò atq; ſubphr
gio agimus, quod choro non conuenit. E
enim chorus cliens quidam curatórq; ocio
ſus: quippe qui beneuolentiam duntaxat h
exhibeat, quibus adeſt.

50 Cur ſono grauiori mollior modulat
contineatur? An quòd modulus ſua quide
natura mollis eſt & quietus, ſed admiſti nu
meri ratione aſperior redditur, & mouētio
Cùm igitur grauis ſonus mollis quietusq
ſit, acutus contrà mouens & irritans, prorſu
eorum quoq; qui eundem modulum haben
mollior eſſe debet, qui grauior eodem mod
lo continetur. Modulum nanq; mollem eſ
eorum dictum iam eſt.

Co

Cur parium similiúmque doliorum, si
lterum inane,alterum dimidiatum sit,echo
iapason consonantia resultabit? An quòd
cho dupla dimidiati ad inanis existit. Quid
nim in istis potius quàm in fistulis res euaet:
motum nanque eundem acutiorem pumus,
quem velociorem. Amplioribus ve-
aer tardius occurrit, vt duplis duplo , &
eteris ad proportionem. Vtris quoq; du-
us diapason ad subduplum consonat.

ORVM QVAE AD STIRpium genus, & oleracea pertinent, sectio uicesima, cuius quæstiones XXXVI.

CVR aquam salsam apium recipit, porrum recusat? An quòd alterius
dix imbecilla, alterius valida est. Impati-
lius autem quod validius.

Cur in prouerbio est, Menthā belli tem
pre neque edito,neq; serito? An quia men
a refrigerare corpora potest,vt corruptio
constat seminis genitalis: id autem ipsum
uersum omnino est ad fortitudinem, atq;
imositatem,quamuis genere sit idem.

Cur aliqua fructu vacent,cùm florem
beant,vt cucumer,cucurbita, malus puni-
? An his fructus non deest , sed ipsa pro
uctibus habentur,quibus flos insidet. Fru-

ctus enim id est, quod florem gerit. Cucume-
ri autem florem inhærere perspicuum est.
4 Cur eorum quæ terra gignit, alia cocta
alia cruda sunt cibo idonea? An quibus suc-
cus esculentus non protinus est, ijs decocti
dulcior redditur à calore: quibus autem sa-
por vel protinus gratus consistit, hæc etiam
cruda esitantur.
5 Cur alia elixa, alia assa melius edi pos-
sint? An quòd humidiora non eatenus hu-
mectari, sicciora non amplius exiccari opor-
tet: elixa autē humidiora molliorá; omnia
reddūtur: quæ verò minus humida sunt, hæc
igne confecta sicciora prorsus euadunt.
6 Cur alia esculenta, alia inesculenta expe-
riamur? An causæ succus est. Quod enim &
ignis expers succum continet immitem, &
igne confectum, nihilo minus redditur, hoc
cibo ineptum penitus est: quod autem succo
esculento quidem, sed vehemētiusculo con-
stat, hoc pro condimento recipimus: quod
enim exiguo corpore vim magnam obtinet
id naturam condire potest ampliorum escu-
lentorum.
7 Quam ob causam stirpium aliæ ad se-
men vsque viuere tantūmodo possint, dein-
de cùm semen tulerunt exarescant, vt genus
herbæ, & quæ olera nominamus: aliæ nō, sed
sæpius fructificare solitæ sint. Ipsarū etiam
viuen-

uentium ad ſemen vſque ferendum, cùm
gna pars annua ſit, genus apij, quod ab
eo hippoſelinum appellatum eſt, quaſi
apium dixeris, anno poſtero fructum af
a, cúmque attulit, exareſcit: cur ita? An
nia eatenus vigent ætate, quatenus ſemi-
quoq; valeant: nam & homines ad annũ
eſimum vſque proficiunt, aut copia aut
ſitudine. Vbi autem ſemen ferre non
olius poſſunt, modo ſtirpium obareſcunt
ue ſeneſcunt: quanquam alia ocyus, alia
us occidunt, idq́; portione. Sed quam ob
ſam alijs longum vitæ ſpatium, alijs bre
atum eſt, porrò alterius intereſt diſputa
is declarare: ſed cũ omnibus finis ac ter-
us ſit perfectio ſeminis, quibus vita bre-
empore continetur, hæc ſemel aut certè
ſæpe. Quæ autem eſſe longæua natura
nit, hæc ſæpe fructificare neceſſe eſt.
amobrem quæ imbecillima ſunt, ferre
plus valeãt quàm ſemel, tum exareſcãt
ſſe eſt: ac eorum ipſorum alia anno pri-
ſimul & ſemen reddere, & vitam explere
ræ ratio ſancit; alia poſtero, vt e quapiũ.
e verò præualida ſurgunt, hæc annis plu
is poſt fructificare incipiunt, diuque vi
agere poſſunt, fructificaréque ſæpius,
rbores.
ur ſi quis apiũ radice tenus circũfodiat,

partíque imæ panicum vndiq, ingerat, dei
de terram accumulet, itaque irriget, radice
mira magnitudine adoleſcent? An quòd n
tura panici fungoſa & calida pabulum attr
hit, conceptúmque non ſurſum tranſmitt
patitur. Sed inter radicem contentum ca
lore ſibi indito concoquit, vt radicis ampli
ſimum ſequi incrementum neceſſe ſit.

9 Cur ſi quis cucumeres, aut cucurbitas
tinus paruulas condiderit in terram, maio
res multò efficiet? An ꝙ ſpiritus & ſol exic
cando incrementum impediunt, molemq
tum minorem, tum criſpiorem reddũt: que
admodum & arbores, quæ loca vento ſoliq
expoſita tenent, quæq; in cauis manent &
guis: alteræ enim magnæ fungoſæq; fiunt,
teræ paruæ & ſpiſſæ. Aſt verò inter terra
occulta, quoniam contrà afficiantur, contr
euadant neceſſe eſt. Quinetiam quæ vaſ
includim⁹, vt cucumeres in ferulis cauis au
tegulis, & mala punica, aut quæuis mala i
ollis, ampla redduntur & fungoſa: cõtrà qu
detecta ſunt, parua, ſolidáque augeſcunt nu
lo ambiente operculo, quòd alimoniam fa
ciat largiorem: id enim obiectũ facit, ne pa
bulum aut euaneſcat, aut areſcat.

10 Cur plantarum acrium ſemina acri
ra ſunt quàm radices & folia? An quòd ſem
ne omnia oriuntur, inq; cæteras omnes par

s ex eo veluti fonte quodam (vt quidam
unt) & sapores & odores deriuari necesse
t: nam etiam odores omnium vnà cum se-
inibus esse suaues incipiunt. Quòd si acri
do cæteris ex semine proficisci solita est,
men ipsum maximè esse tale ratio exigit.
Cur tenues radiculæ acriores sunt? An
òd ampliores illæ spatio temporis longio
plenius concoctæ mitescunt.
Cur capparis locis prouenire cultis haud
cilè potest? multi nanque tentarunt & ra-
e translata, & semine sparso, cùm apud
nnullos commodior capparis sit quàm ro
sed tamen efficere nihil potuerunt. Quid
go causæ sit, vt cultis nesciat hospitari, in
ta & auia persequatur, & maximè sepul-
ris adhæreat? Igitur de hoc cæterisq; ge-
is eiusdem accepisse illud oportet, quòd
n omnia eadem ex materia consistere so-
t, aut augeri: sed sunt quæ ex aliorum cor
ptione & principio consistant, & post au
itur, vt pedunculi, & pili corrupto alimẽ
aut qua labe alia corporis prodeunt. Er-
vt in corpore nonnulla excremento pro-
iunt alimenti, quod certè cruditas est, &
naturæ vires superare non queunt, absce
t quidem in vesicam & aluum, quæ in
omptu maximè sunt: aliqua verò animal
oducunt, itaq; in senectute & morbis hæc

augentur: sic in terra alia concocto aliment
& consistant & augentur, alia excrement
aduersaque concretione oriuntur. Cultur
autem officij est, vt concoquat reddatque
ficax alimentum, quo genus mite vrbanú
que fructuum consistit. Quæ igitur mitig
tione, informationéque huiuscemodi crea
tur, hæc vrbani vocabulo significamus, e
quòd solertia hominis educata quasi erud
taque meliora euadant. Quæ autem cu
adhibita mitescere nequeunt, aut etiam a
uerso habitu loci sui generis prodeunt, ha
syluestria sunt & rustica, cultisque viue
nolunt. Cultus enim dum ea melioribus i
stituere moribus contendit, deprauat atq
peruertit: quippe cùm à sua natura desci
re nequeant, quæ orta sunt ex corruption
quo in genere capparis quoq; profectò est

13 Cur si quis radicularum folia tempo
hyberno, cùm maximè vigent, absciderit,
terram pedibus complanarit conculcarité
vt imbrem nullum admittere posit, radic
læ ipsæ per æstatem amplitudine mira inc
scent? An propterea quia ne corrumpa
tur, causa conculcandi soliditas est, quæ h
morem putrefacere prohibet: alimentum v
rò quod aliter ad germen sursum transm
teretur, radix sibi ipsa totum dispensat: it
que vel amplior fiat necesse est, vel suo de
ge

ῥαφανί-δων, radicularũ.

re radices alias mittat geminans modo ce-
arum: has enim multiplices effici nouimus,
quis annuas non euellat, sed tempore hy-
erno relinquat. At cùm vim istam procreã
, vt lateri ceparum natura dedit, sic radicu-
rum negarit, necesse profectò est ipsas il-
s crassescere nimiam ob copiam alimenti.

Cur si quis cucurbitas aut cucumeres
ud puteum sitos in ipsum dimiserit pu-
um tempestiuos, benéque operuerit, viri-
s per annum totum seruabit? An quòd va
r aquæ refrigerans efficit ne assiccentur,
uátque virides & vegetiores: & obturatio
a & spiritus satis alere possunt, quæ iam
plenum creuerunt: permanendi verò fa-
itas propterea datur, quòd relictis radici-
s suppetit alimentum. Nam si quis cùm
ictificarunt, detractis sarmentis, præcisá-
e planta terram aggerarit, conculcaritq;
cum radices, cucumeres faciet præcoques
pote cùm radix valeat conseruari. Haud
im cucumer annuam sortitur naturam,
l viuere vlterius potest. Ferent autem isti
ctuum maturius, quàm qui semine pro-
ruat: quoniam radix bona pars scilicet
eris præcõdita iam naturæ habetur, quòd
s seminatis prius confici necesse est. Ter-
autẽ aggregatio & constipatio, teporẽ in
cit, quò radix & seruari, & germẽ mittere

celerius queat. Vnde etiam fit, vt si quis pe
ἐν ταλαρί- hyemem cucumeris semen in quallis situ
κοις, in aqua irriget tepida, & modo soli exponat
quallis, modo collocet apud ignem, præcoques ad
seu calla modum cucumeres faciat, si tẽpore congru
thulis. ad ipsum cùm quallis in terram demittet.

15 Cur non meridie, sed mane noctúue ir rigare consueuerunt? Vtrum ne solis feruo humorem absumat: an quòd si aqua calid sit, necabit quæ irrigantur.

16 Cur omne odoratum genus tam semi num quàm stirpium mouere vrinã potest An quia calidum est, concoctúque facilè: c ius sanè generis sunt, quæ vrinam ciere va lent. Calor nanque interior citò extenuat nec aliqua corpulentia odor cõtinetur. N & ea quæ minimè odorata sunt, vt allia, ca loris sui ratione vim mouendi vrinam ha bent, vel potius colliquandi. Seminum aut genus omne odoratum, calidum esse procul dubio nouimus: odoris enim natura calor aliquo omnino creatur. At verò quæ mal olent, haudquaquam apta cõcoctioni sunt Esse autem non calida solum, sed etiam con coctu facilia debẽt, quæ sint prouocatura vr nam, vt scilicet vnà descendendo humore extenuent.

17 Cur ocyus olus excaulescat, quòd semi ne vetustiori, vt trimo aut bimo prodierit

quàm

uàm quod nouo? An quòd ſicut in animan-
um genere ſemen id celerius affert quodvi
et: ita etiam ſeminum, quæ vetuſta admo-
um ſunt, vim ſuam omnẽ exhalarunt: quæ
centiſsima, imbecilliora propterea ſunt,
uòd excrementum adhuc procreationi mi
me conueniens continent: quæ media tem
ore, hæc humore inutili omni exacto, vali-
ſsima eſſe probantur. Celerius igitͤ ſemẽ
fundunt. Id autẽ ipſum non niſi excaule
ere eſt: quippe cũ ſemen ex caule ꝓueniat.

Quam ob cauſam ruta inſita in ficum
lcherrima plurimáque proueniat? inſeri
r verò inter corticem, limoq; obducto fo-
tur. An quòd rutæ radix fomentum tepo
mque deſiderat: itaque cinere quoq; cir-
ndata iuuatur: ficus autem calida eſt, ꝙ
is ſuccus omnium acerrimus docet, & fu-
is quem multum emittit. Habet igitur ca
em atque humorem talem, qualem etiam
is. Quamobrem ſi ille iuuare poſsit, fi-
s porrò copiam ac vigorem eò magis præ
bit, quò humor cineris quidem non per-
uè affluit: fici verò irrequieto confluuio
nat, vtpote cùm arboris ſuccus conſumi
toto non poſsit.

Cur ſtirpium nonnullæ caulem ſemper
nt inanem? An illis, quarum natura im-
cillior eſt, has rarum inanémque emitte-

re caulem necesse est.

20 Cur in terra Attica fructus cæteri dul-
cissimi fiunt, thymum verò acerrimum est,
cùm id etiam ipsum fructus quidē exista-
An quòd ager ille tenuis siccúsque est: quā-
obrem non multum humoris cōtinent, qu-
in eo nascuntur. Ergo quæ dulcia sua con-
stant natura, hæc ob humoris contenti me-
diocritatem, vbi sol partem consumpsit ma-
ximam, facilè reliqua cōcoquuntur: etenim
multum concoqui negotium magnum est
mediocre expeditus cōfici potest. Vnde fi-
vt fructus, qui lege suæ naturæ dulces crea-
tur, dulciores euadant: qui sicci è natura, m-
niméque dulces proueniūt, suam ob inopi-
tantum humoris retinent, quantum suo co-
ueniat generi, quod dulce nequaquam est
Sol autem quantum dulcissimum sit & le-
uissimum, eximit. Itaque acerrimi relin-
quuntur, qui humore superuacuo carēt, qu-
fructus cæteri obtinent.

21 Cur pulegium & lirium, & cepe, suspe-
sa florent solstitij tempore? An inest crud-
in his alimentum, quod vt hyeme conco-
qui ex frigore nequit, sic solstitio ex calor-
concoquens auget. Vtrum quia influxu c-
rent assiduo, breui marcescunt. Etenim qu-
nullum alendi initium, nullum influxum as-
siduum habent, intereunt exiccantúrque.

Qu

qua de causa accidit apud Scytas, vt frumentum diu in terra maneat, propter copiam niuis: & vbi emerserit, celeriter crescat.

Cur cepe vnum tam acriter mordere oculos potest? vnde nomen quoq; à Græcis crommyon impositum putant, perinde quã pupillam comprimi cogeret. Origanus verò nihil huiuscemodi facit, nec aliud quippiam ex cæteris, quanquam acre: neq; enim nasturtium, quod mordacius est, oblatum oculis efficit æquè vt lachrymæ profluunt: cepe & cùm oculis admouetur, & cùm comeditur, lachrymas mouet. An quòd acrium genus discrimine euariat numeroso, quo sua cuique vis consistit, ratáque habetur. Nasturtium ergo, quia calidius est, reuocare quod colliquauerit, amplius potest: tum extrudere lachrymam cùm editur potest: admotum tamen ad oculos, nil propterea mouet, quia nullum mittit vaporem: est enim id & siccius & calidius. Origanus, cæteraq; id genus calida sunt leniter & sicca: qđ lachrymas autem moueat, mordax id esse debet, & humidum & lentum. Quas ob res cepum quoque lachrymam excutit, quamuis leniter mordeat: subiens enim irreptansq; etiam ob lentitiam atque tenuitatem dolorem mouet, ac proinde humorem tabificat.

At

At cepe vim eiuſmodi ſanè habet, vt quòd & humore & vapore ſit calido, tenui & lento: itaque oculis admotum, eo quòd vapor eiuſmodi eſt, humórq; tenuis commeat, lachrymas mouet: cúmq; editur, itidem transmiſſa reſpiratione facere poteſt. Allium calidum quidem eſt & acre, & humoris aliquid continens: ſed lentum non eſt: itaq; lachrymam mouere non poteſt.

23 Quam ob cauſam myrta colliſa in manu dulciora ſentimus quàm integra? An quẽadmodum racemorum acini vindemiati dulciores ſunt quàm non vindemiati. Etenim muſto quod natura ſuaue eſt, excerpti acini quaſi condiuntur: quippe qui vel extrinſecus muſtum reſudent, at qui in racemo cohærent, vtique inconditiores conſtant. Ergo myrta quoq; natura dulcia, intúſq; ſuam dulcedinem acinorum in modum vuæ continẽtia, vbi manu compreſſa conflictatáq; ſunt, diffuſa inteſtina dulcedine, parte quoq; exteriore inopplentur: itaq; dulciora non immeritò ſentiuntur.

24 Cur myrta enucleatiora ſunt quæ minora, & palmulæ nucleo penè vacãt quæ minutæ adoleuerunt, & vuarum acini, qui paſſim conſtiterunt, exigui vinacea vel nulla cõtinent, vel pauciora minoráq;? An quia minus perfecta ſunt quæ minora: idcirco ſemẽ

con

ōtinent indiſcretum, cui perinde vt fini nu-
leus deputatus eſt: quamobrem & minora
ınt, vtpote ſurculi quidem agnati exterio-
es, partúſq; imperfecti, & minus dulcia, quã
uæ iuſtum continent nucleum: ſunt enim
ninus concocta. Concoctio autem non niſi
erfectio eſt.

5 Quam ob cauſam fructuũ alij partem
adici proximam habent amariorem, vt cu-
umeres: alij poſtremam ſuperiorẽ, vt glan-
es? An ꝙ alijs pars iſta radici proxima cru-
o veſcitur alimento, quoniam eſcæ conflu-
ium per radicẽ frequentat: alijs quia ſicci è
atura ſunt, poſtrema pars ſucco dulci con-
octóq; inde abſumpto iam plenius ſiccatur
mareſcitq; modo ſalis. Redditur enim vnũ-
uodque amarum, cùm amplius exiccatur:
t oliuæ, vt glandes inueteratæ efficiuntur
maræ.

6 Cur aliqua germinare non terra con-
enta, ſed abſciſſa aut euulſa, vel recondita
oſsint, vt caules liliorum, vt allia, vt cepæ?
In ꝙ omnes alimentũ intra ſe cõtinent, nec
erto definitóq; loco omnes oriuntur. Cre-
ere autem vnumquodq; poteſt, non eo ꝙ
n ſe continet alimentum, ſed quòd decoctũ
am & digeſtum illud pabulum eſt. Con-
inent igitur vel antehac alimentum, ſed au-
eri tum duntaxat incipiunt, cùm tempus

ad id adest, cuius opera res illa effici potest velut etiam oua crocodilorum tempus tu operiri sibi commodum nouimus: increme tum tamen continuari non licet, quonia aliud non suppetat alimentum.

27 Cur allia & cepę quò sicciora serātu eò meliora possint euadere: cætera autem d teriora? An quòd omnia istiusmodi maxim plena humoris conficiuntur: itaq; terræ cō missa sicciora temperamento commodo ge minare incipient. Adde quòd minus putrēt cùm sicciora seruntur.

28 Cur allia & cepæ solæ ex plantis recō ditæ germinare possint? An quòd humo re alimentóque sunt refertæ. Copia igi tur alimenti est, quæ germen efficere queat idque constat argumento tum squillarum tum etiam bulborum, qui idem facere pos sunt. Crescere autem quoq; solet, cùm tem pus venerit.

29 Quam ob causam quæ aqua frigida ir rigamus, dulciora, quàm quæ tepida eua dant? An quòd sic interclusum calidum sal sius est, vt calidius, quod salsius: dulce autem ita contrarium, vt frigidum est, & alimento oleribus humor est, vnde saporum genera oriuntur.

30 Cur allia cùm excaulescunt, plenius quàm recens ædita olent? An quòd recentia

[h]umoris multum adhuc extranei continent, [q]uò fit vt vim suã integrã habere nequeãt. [C]um autem decocta iam sunt, secreto humo[r]e illo inutili, tum suum odorem syncerè [ac]cipiscũtur, qui scilicet acer est. Quinetiam [ve]teri nuper æditi fructus dilutiores sunt [&] cepas recentiores ob eam causam minus [ac]res sentimus.

Cur fructus myrtorum non conditarũ [lo]ngis quàm folia defluant. conditarũ autem [as]eruatarúmq; alga, vt fit, folia defluãt, fru[ct]us adhæreant? An ita euenit non conditis: [qu]oniam natura sancitũ est, vt fructus per[ill]a decoctione flaccescant ac decidant: quæ [qu]idem decoctio repositis agi nõ potest, sed [ha]ctenus tantũ efficitur, vt algæ vapor prohi[be]at, ne humor fructus immutetur: folia cõ[tra] cùm siccent, decidunt. Algæ autem, vt sal [e]xiccandi vim habent. Ergo non idẽ folijs [acc]idit arbori adhærentibus, & conditis, mo[do] quo dictum est.

Quam ob causam cucumeres, cognomento pepones, optimi palustribus planis, [e]st, humidis fieri soleant, vt apud Orcho[me]num, & in Aegypto: aquarum etenim [...]rem terram esse Aegyptũ putamus. Cur [er]go cucumeres qui humidi sunt, & ob id [...]tenses ac rigui minimè laudati, locis pa[lust]ribus quæ madida sunt, egregiè fiant?

Vtrum quòd ob terræ duritiam altius cog
tur descendere. Solum nanq; limosum a
planum maximè indurescit: qui autē altiu
innituntur, meliores euadunt. An quòd ter
rā siccam esse oportet, quoniam cucumere
natura humidi sūt: ita enim sequetur, vt pe
retractum in medium veniant. Palustris ve
rò si plana altáq; sit, alimentum nec exigu
præbet propter soli altitudinem, locúmqu
ipsum: neque nimium, quoniam solum resi
cari necesse est.

33 Quam ob causam ruta & nonnulla p
gmēta odora sudorum faciant fœditatē? A
quorum in odore grauitas est atq; acritudo
ea cum excrementitijs mista humoribus de
prauare odores possunt.

34 Qua de causa rutā fascinationis reme
dium esse aiunt? An propterea, quia tum ef
scinari se credunt, cùm aut voraciter edunt
aut incommoditatum aliquarum tenentu
suspicione, aut cibum habent suspectum qu
capiunt: itaq; cùm de mensa eadem quid pr
uatè sibi assumunt, participem intuentem
quempiam faciunt, affanturq; cùm imper
tiant, ne me fascines: ergo cibum cum per
turbatione sument, nec quid bibent aut edē
sine turbatione & flatu, qui vnà hauriatu
& ingeratur. Quamobrem flatu ipso vel c
extrudendus effertur, cibus quoque vnà ela
tu

s eijcitur, vel cùm interclusus per humo-
m tenetur, tormina mouētur & cruciatus.
gitur ruta præesitata vi sua & potestate cal
ctoria, vas quod recipit cibos, elaxat, & re
quum corpus itidem afficit: ex quo fit, vt
atus ille interclusus, transmitti atque sece-
re possit.

Quænam causa sit, vt origanus musto
lecta vinū dulce efficiat: duas enim in am-
orā iniecisse heminas satis est. An quòd
lit quātū in musto est, aquabundū & fecu
tū sua siccitate in seipsa recipiēs, quibus
icet saporē confici austerū censemus: ar-
mēto quòd vina, si quid aquæ habeāt, sibi
tū, minus mollia redduntur: atq; & si diu
s stare in fece sinantur, itidē fiet: & cùm
rùm dulce molimur, vuas multum tempo
soli exponimus, vt sol quantum sit dilu-
n auferat, & reliquum decoquat: hoc au-
idem facere vel origanus potest, quippe
e sit & sicca & calida.

Cur nigræ myrti fronde sunt frequen
e quàm albæ? An ꝙ nigræ generis sunt
lestrioris, cuius indicium, ꝙ locis rusticis
prouenīunt, minimeq; ex cultu mutan-
humida autem omnia fronde crebriore
duntur. Quòd enim minus suos fructus
oquere possunt, idcirco ad frondem ali-
ntum se vertit.

EORVM QVAE AD FAR*nam & massam, cæteráque id genus pertinent, sectio uicesimaprima cuius quæstiones* XXVI.

1 CVR ptisana & farina triticea ob instillato reddi possint candidior cùm rufum oleum sit? An quòd spumare so let, dum cum humore miscetur, quod nō ni albescere est. Mistio verò versatu agit úque fit, & cum corpulentis humor con mitti melius potest: quod sanè in ijs acc dit, quæ aqua decoquit, atque ita candidio efficiuntur.

2 Cur cibus triticeus maximè corporib nostris competentior atque vescentior quàm ordeaceus? An quòd hic mediocre habet lentitiam quàm cibus habeat, op set, quippe qui adhærere conglutinaríq corpori debeat: quæ res non nisi lentore ci potest. Ordeum verò rigidius est: itaq massa eius longè pertritavalidius alit, quà parum attrectata.

3 Cur farinæ triticeæ primum, ordeac vltimum candidius est? An alterum vt rius circunfrangitur, idque agitur, cùm p rimum temporis molitur: alterum vt m lius atque tenuius, quamprimum exprim tur: candidius autem in vtrisque quòd in rius est.

4 Cur panes frigidi albiores cernuntur quàm calidi? An eadem quodammodo causa est, cur inueteratum quoq; oleum candidius sit quàm recés: causa nanq; nigroris humor est: hic autem in hisce vtrisq;, vt recentibus vberius continetur, sic tépore prouectis par cius in superficie residet, propter euaporationem. Euaporatur prorsus oleum vel tempore vel sole: panis autem calore inde egrediente per refrigerationem: humor itaq; frigidis iam eũ inuit, calidis adhuc inest.

5 Cur panes non saliti plus ponderent quàm saliti, modò cætera omnia pari habeãtur mensura? Contrarium nanq; verisimilius dixeris cùm sal adijciatur, & grauior sit quàm aqua. An quia sal exiccare potest, ex quo incorrupta seruantur, quæ confecta sale reponimus. Absumitur enim à sale, reficcatúrq; humor, qui ex calore putrescit: & in pane igitur humor à sale cõsumitur, extráq; afflatur: quocirca panes pridie facti leniores quàm calidi sunt, vtpote frigidiores, contrà ijs qui sale vacant, humor largior insidens efficit grauiores.

6 Cur panes frigidi humefacti, si inuicem tangant non cohæreant, calidi cohæreant? An quòd frigidi lentorem suum cum vapore vnà emiserunt, quo exacto conglutinari non amplius queunt: humor enim quò

maduere rigidus eſt. Calidi contrà lentor aliquid continent: ex quo fit, vt cùm made ctis vapor emigrat, calor ob ſuam tenuit tem reſpiretur & euaneſcat. Glutinoſu autem illud cum calore egrediens, ſéque cu humore permiſcens, facit vt inter ſe pan cohæreant.

7 Cur farinæ triticeæ primùm, ordeace vltimùm candidius prodeat? An ꝙ ordeũ rigidius, protinus obfrangi diffundiq; ap eſt, quod maximè fit cùm diu contunditu Triticum mollius eſt, atq; ob eam rem pa te exteriore leuiter diducta, interior quæ c didior eſt expreſſa, primũ cõtunditur: eſt tem in vtriſq; candidius, quod interius eſt.

8 Cur maſſa ordeacea, quò plenius tract tur teratúrq;, eò minus aluum ſubducere uigaréq; poteſt: triticea cõtrà quò pleniu eò magis? An quòd triticea maiorem in m dum contrita minuitur: lentũ etenim quo que affici ita ſolet: tum ignis humorem p nis vndique eximit, itaque rigidiuſculum more ſublato relinquit. Deniq; quanto p nius contrectatur & teritur, tanto frigidi redditur: partes enim ſingulas deminui ad agitatas, extenuaríq; neceſſe eſt. Rigidius tem omne cõcoqui facilius poteſt. Ordeac contrà quò amplius preſſatur & teritur, lentior & tenacior humore imbibito euad

T

...enax autem omne ac lentum diuidi sanè
...lud facilè potest: qua quidem diuidendi fa-
...ltate fit, vt ægrè concoquatur: quod enim
...concoctionem recepturum est, digeri in mi-
...ma debet.

Cur massa ordei contrita minor, tritici
...plior reddi potest? An quòd ordei farina
...nflata contritáque compescitur atque con
...et, scilicet glutinamento humoris, quia ra-
...& crassiuscula est: triticea quoniam spissa
...modum est, colleuatur atque extollitur:
...issa etenim omnia subacta pertritáque
...alescũt, & incalescẽdo inflantur ac extol-
...ntur: quòmodo etiam caro perfricata ex-
...litur.

Sed cur massa triticea in igne amplior
...àm ordeacea reddatur? An quòd humorem
...iticea continet indiscretum, qui cùm calfa
...is egredi nequeat, scilicet ex pertritionis
...pressu, mox spiritus de eo concalfacto hu-
...ore nascitur: largior autem humor largio-
...n pariat spiritum necesse est.

Quam ob causam cùm mel tenacius quã
...ua sit, farina mulso subacta rigidior redda
...r, vbi decocta est, quàm aqua subacta? An
...aqua feruore ignis cogitur atq; consistit:
...el cõtrahit quidem, sed non sine asicatio-
...itaque rem facit rigidiorem: causa nanq;
...goris in siccitate est.

12 Cur biſcoctus panis refrigeratus minu duritiem præ ſe ferat? An quod triticum di cem quendam ac lentum ſuccum in ſe conti net, qui veluti anima eius eſt: indicium quòd cùm ſiccet, omnino exinanitur: cùm autẽ v poris aliquid ſentit, mox crũpit & coaleſcit Ergo cùm humor hic in farina quoque tri tici inſit, maximéq; in ea quæ puriſsima eſt efficitur, vt in maſſa ex ea ipſa farina conf cta idem ſeruetur: argumentum quòd deco cta in pultem redditur lentior. Vbi igitur p nis primò igni commiſſus eſt, portio rigid & leuis cum humore euaporatur, & quantum in farina furfureum maximè eſt, totum deb ritur: mox pane educto cùm denuò maſſa r tritatur preſſatúrque, pars farinæ tenuiſsi ma & humoris lẽtiſsima, quę ſolæ ſuperſunt miſcentur amplius ſibi, tum quia tales am plius euaſerũt, túmque propter ignitionem: fit enim miſtura eorum tincturæ conſimilis vt maſſa pòſt trita ſimilis farinæ illi elixæ efficiatur, quippe quæ pertrita iam prima, re lictáque parte farinæ tenuiſsima, & humoris lentiſsima, glutinoſa & reſiccabilis redditur, vbi ignẽ præſenſit: nã & diſiungi facilè quod lentum eſt nequit, & humorẽ nullum per ſe- ipſum emittit quod ſpiſſum eſt. Hac igitur eadẽ re panis quoq; biſcoctus ob cauſas prę- dictas efficitur, itaq; minus dureſcit, cũ ſem-

per

...ut inter se humiditatem contineat.

...Cur nonnullis de genere cibi, tum humi-...ctum sicci, multum temporis sine fastidio ...i possimus, vt cibo quem triticea ex farina ...deaceaue conficimus, & vinis austeris, & a-...a: alijs verò quamuis suauioribus, non ta-...en sine fastidio toties vti possimus? An ...òd eorum quæ in cibo assumimus alia va-...lius alunt, suntque ad inundandum aptio-...itaque vel vbi cibo priore consumpto va...i sumus, inest præterea facultas multa in ...rpore, quæ vt ad priorem corporis confe-...onem decocta est, sic ad finem, & ad succe-...ntem coquendi vicem cruda animaduerti-... Cuius sanè generis pars plurima suauiũ ... quæ enim pinguia & dulcia & opima sũt, ...nobis gustu suauissima sunt, eadémq; o-...nia validè nutriunt, & decoqui possunt, lo-...ue inundare quocunq; inter se ipsa dis-...mine distent. Vnde efficitur, si quis sese ...olerit, vt facultas eorum diutius immore-..., nec breui sensus deficiat: non enim so-...n pleno ventriculo satietas oritur, sed ...esta quoque alimonia cæteras in partes ...ntidem vsu euenit. An non id solum ip-...n causæ est, verumetiam quòd nonnul-...perquàm modicè naturæ vsui sunt, no-...que familiarissimè conueniunt. Hæc e-...m omnia quia secundum naturam sunt,

idcirco melius à corpore quàm dulcia re
piuntur, vt quæ præter naturæ rationem
cilè respuuntur. Alia verò alijs temperati
nibus congruunt: vt mel apibus secundum
turam sic suppetit, vt eo vesci tantummo
possint, quanquam viribus sunt imbecill
Itaque relinquendum quidem est quantu
absumatur, sed id ex proportione ad vires h
minis. Quę igitur è suauibus ita sese haben
ea quoniam naturæ minus propria conu
niunt, suauia quidem sentiuntur, sed paru
temporis moram faciunt, & fastidiũ pariun
Quæ autem secundum naturam pro cibo
putata homini sunt, ea semper appetimu
itaque fit ratione naturæ, vt vsu quoque e
rum assiduo minus quàm suauium fastidi
possimus.

14 Cur eadem ex assuescentibus suauia,
admodum crebrò vtentibus insuauia sentia
tur, cùm tamen assuescere, sit sæpe & crebr
quicquam facere? An quia consuetudo hab
tum rei cuiuspiam capientem in nobis eff
cit, non satietatem. Frequens autem vsio de
derium explet: ꝙ & ipsum quasi causa qua
dam est. Habitus ergo cùm exercitantur, a
gentur, atque proficiunt. Conceptacula ve
rò infarcta nihilo ampliora redduntur. Qu
obrem consuetudo cùm exercitatio sit, auge
habitum illum capientem. Quod autem vsi

crebr

ebro in cibo aſſumitur, infarcit quidem ex
ſerque deſideriũ, quo expleto, non amplius
cam recipimus: ſed augere illud idem non
oteſt, ob eam ſcilicet rem quam modò de in
rctione retulimus. Ad hæc, nõ ideò ſuauius
nſuetudo eſt, quia ſemper delectet: nã res
iã ſolitæ moleſtæ ſunt, ſi vſu quis agit cre-
riori, ſed eo certè ſuauius agitur, quoniam
eris principium libẽter adimus, & diutius
m facere eandem aſſueti, quàm non aſſueti
alemus. Qua igitur re moleſtum hoc eſt,
ianquam ſuauè ſit, hac eadem cætera quo-
ue ſuauia efficere poſſunt: vtraque enim cũ
ebrò vel fiunt, vel pro cibo ſumũtur, tædio
os certè afficiunt: cuius ſanè cauſa eſt, quòd
os vires ſiue virtutes vel recipientes vel a-
entes, nõ infinitas, ſed finitas habemus: quę
bi quidem ſibi quod modicè competat ob-
nuerint (id enim eſt, quod continuè ampli
cari ſentiatur) alteræ ſatis explentur, alteræ
gere nequeunt.

Cur panes, vt parum triti, ſic nimium
iti rumpantur? An quòd parum triti, quo-
am partibus minus connexis inter ſeſe cõ-
nentur, idcirco rumpi facilè queunt: trita-
o enim partes copulat & coniungit: ergo
o ipſi diſcrimine ad diruptionem paratio-
s reguntur. Adde quòd multum humoris &
npromiſcuum continent qui minus tritu-

ram pressurámque recepere: at quos nimiũ tritos igni mandauimus, ij sicci admodum sunt, quoniam humoris parum immodica agitatio tritandi reliquerit, idque decoctis totum exactum est. Igitur rumpi vtrosque necessum est, quoniam humoris multum educitur: multum enim, vt absolutè in his continetur, quos parum tritaueris: sic reliqui comparatione in ijs est, quos immodicè agitaris.

16 Cur massa triticea candidior pertrita efficiatur, ordeacea nigrior? Vtrum quòd per summa ordeacea nimium aſsiccatur: calor autem humori permistus, candorem gignit. An quia cùm calfacta est, hùmorem ad seipsam trahit, vt quæ partibus maiusculis constet.

17 Quam ob causam farina aqua subacta melius coeat quàm oleo subacta, quòd tenacius est, quanquam glutinatius quod lentius est: oleum autem lentius quàm aqua? An quòd aqua tenuior est, vt vsquequaque subire mollireque valeat. Cohæret item & cõprimitur inter se melius farina aqua subacta, quanquam etiam sine contritu comprimi queat.

18 Cur massa tota leuior sit, quàm seorsum humor & farina? Vtrum quia cùm miscentur, spiritus intercluditur. An quia pars aquæ

calore farinæ indito euaporatur: itaq; mi-
us id redditur, quod ex vtroq; miſtum con
terit. Aer autem aquæ tametſi miſcetur, ni-
lo tamen leuiorem facit: nam ipſe quoque
r cum aere pondus auget.

Quam ob cauſam lac vinúmque dulce
oties cum farina ordei bibitur, dulcius ſen
tur? Vtrum quòd ad non dulce dulciora
æc eſſe videntur: farina enim dulcis non
: aliter quia humor dulcis miſtus cum fa-
na diutius immoratur. An propterea quia
rina quæ dulcedinem in ſe habet, ali-
andiu immoratur: itaque diutius ſenſio
betur.

Cur eadem potio minus mera appareat
farina ordei inſperſa bibatur? Vtrum quòd
rſa ſibi miſcentur, & temperantur. An
oniam farina humori obducta in ſeſe re-
hens abolet qualitatem.

Cur alica plus aquæ recipiat, quàm tri-
um, vnde cõfecta eſt? An propterea, quòd
ca farina quodammodo eſt: farina autem
s aquæ imbibit: moles enim amplior e-
quàm tritici eſt. Preſsius nanque & con-
patius triticum eſt, At quod amplius eſt,
s id capere poteſt. An non ſolum ea ipſa
auſa ita fit, ſed etiam calore, quem in-
ſe continet & farina & alica, efficitur,
bibacius hauriant: quod enim calidum
eſt,

est,humorem id & efficacius ad se trahit, & expeditius in vaporem consumit.

22 Cur farina tritici massata pertritáq; lõgè amplior reddatur,quàm ordei, scilicet ex proportione? An quòd altera multum humoris sibi admittit, altera parum. Sed qua de causa plus admittat? Cõgruens enim potius dixeris,vt ordeacea bibatior sit:quippe cùm ordeum tostum, triticum non tostum sit. An propterea ita fit, quia trituram pleniorẽ triticea patitur: cuius causa est, quòd partibus minutioribus constat. Fit igitur quasi vt quantuplo partibus contineri potest minoribus,tantuplo humorem sibi largiorem admittat, quippe quæ ipsum humorem pro glutine sibi capiat, vt Empedocles quoque suis in Persicis diuerticulo quodam ait: Munus vbi larga cæteris coniunxerit vnda,multúmque humoris proinde absumere queat.

23 Cur etiam igni mãdata massa tritici amplius augeatur,quàm ordei? An quòd humorem in se continet indiscretum, qui recalescens extrudi nequeat: hic ergo cùm in spiritum transeat,nec sese promere pariter, atq; ex massa ordei possit,videlicet propter tritici spissitudinem (spissius enim est quod partibus constat minutioribus) idcirco extollit, molémque agit ampliorem. Ad hęc plus ista

humo-

humoris continet, quo recaleſcente ſpiritus prouenire ſolitus eſt. Ex quaq; re autem plu plus proficiſcatur neceſſum eſt.

24 Cur piſtorum, cæterorúmque officio fungentium frumentario, qui ordeum attractant imbecilli efficiantur, & deſtillationibus infeſtentur: qui autem triticum, corpore sint bene habito? An quòd facilius triticum concoqui, quàm ordeum poteſt, atque ea re delibamenta inde manantia eſſe faciliora neceſſe eſt.

25 Cur panis toſtus durior, tepefactus humidior reddi aliquantiſper poſsit? An quoniam cùm torrefit humor extruditur, itaque panis relinquitur durior. Leniter autem cũ recaleſcit, humor conſiſtens ab igne diffunditur, humidiórque proinde exiſtit.

26 Cur farina tritici reſiccata minus conſtipetur, quàm ordei? An quòd intercapedine vacant, quæ ex partibus conſtant minutiſsimis: & plura quæ grauiora ſunt, compreſſa ſuopte pondere tantundem occupant, quantum pauciora. Sed farina ordei craſsiuſcula eſt, itaque ſiccata compeſci, atque in minus contrahi poteſt, vt quod minus eſt ſuo compreſſu, plus illud conſtipet in ſeipſum, capeſſátque: triticea porrò particulis minutiſsimis iam conſtat. Itaque non ideo reſiccatur, vt partes reddantur minores, ſed vt leuiores

effici

efficiantur, minúsque constipentur suo compressu,& nutu: natura enim grauior farina triticea, quàm ordeacea est.

EORVM QVAE AD FRVctus arborum pertinent, sectio uicesima secunda, cuius quæstiones XIIII.

1 QVam ob causam poma nō ita prius vt pòst esitata in repletionis mole respondeát? An quoniā cæteris esculentis genus pomorum longè grauius est: quod argumento ficuum constat, quæ nouissimè esitatæ, vltimæ tamen euomuntur. Poma igitur antè ingesta suo pondere in imum delapsa, spatij amplitudinem relinquunt superius, vt cibum sequentem admitti facilè liceat. At si è contrario sumantur, vsu eueniet, vt quoniam deorsum ferri expeditè non queant, innitentur, & partem totam ferè occupent inanem.

2 Quamobrem cùm dulcia nobis similiora quā acria sint, ocyus à dulcibus impleamur? Congruum enim vt contrà eueniant, quandoquidem à similibus minus satiari consentaneum est. An quoniam non æquè præmaturæ conceptaculum ex quo hausimus,& corpus quod vescitur, impletur: sed venter quidem repletus aliquando est, vt eorum qui sitiunt:

unt: ſitis autem nihilominus ſupereſt. Non enim ea de cauſa ſitis ceſſat, quia venter plenus humoris eſt, ſed quia membra corporis omnia humorem commodum ſibi attraxerunt: quod vbi illa ſatis ſuum deſiderium expleuerunt, tunc ſitire ceſſamus: ita etiam fames, nec aliter tolli poteſt.

Cur ocyus à dulcibus, quàm acribus ſatiemur? An quia ocyus dulce, quàm acre appetere deſiſtimus: ſed an perinde, vt venter impletur, nos quoque dulcibus ſatiari poſsimus, confeſſum non eſt. Cùm igitur deſiderium celerius his ipſis expleri poſsit, docendum eſt. Alimenti deſiderium, ſiue cupiditas, vt ſimpliciter loquar, indigentia eſt, cùm cibum vel nullum, vel pauculum habemus. Quòd cùm acria nõ validè nutricare queãt, ſed parum alimoniæ, multum habeant excrementi, meritò amplius hæc appetimus, parumque eorum cupiditatem explemus, quoniam alimento item indigemus, quo ipſa carẽt. An dulcia tota ipſa cibus idoneus ſunt, atque ex paruis quibuſdam eiuſmodi eſcam corpus capit vberiorem. Quòd cùm ſe abundè referſit, nihil edere præterea poteſt. Plus enim tolerare non poteſt: atque ita efficitur, vt ocyus à dulcibus ſatiemur.

Cur fructus arborum, & carnes, & cætera id genus, vtribus vehemẽter inflatis cõtenta

valeant

valeant incorrupta edurare: nec minus quæ diligentiſsimè piſcata, obturatáque circũun diq; fuerint? An quoniam corrumpi omni ſolent cùm mouentur: quæ autẽ plena ſunt immota perſiſtunt. Haud enim fieri poteſt vt motus ſine inani ſpatio agatur. At qu iſthæc, quæ ita incluſa ſunt, plena vndique conſtat ergo incorrupta ſeruari ratione.

5 Cur vinum poſt pomum putre epotum amarum ſentiatur? An amarorem putred habet. Itaque quod de pomo per ſumma in ſidet, linguæ humori qui bibitur permiſtũ diffuſúmq;, amaram efficit potionẽ. Ipſum autem pomum per ſe eſitatũ, minus depre hendi propterea poteſt, quia ſaporis id ge nus multa attingat, inq; exigua diſcernatur

6 Cur edenda bellaria ſint, vſusq́ue ſecun darum menſarum adijci debeat? An vt ſati bibamus. Non enim ſitis gratia ſolum, qua per menſam primam nos teneat, bibendum ſed etiam poſt hauſiſſe aliquid iuuat.

7 Cur nuces toſtæ refrigeratæ deterio res redduntur, & panis quoque, & glandes & multa id genus alia, rurſusq́ue calfact eadẽ meliora euadant? An propterea quod refrigeratis ſuccus concreſcit, & conſtat: te pefactis rurſus dilabitur. Suauitas autem non niſi per ſuccum percipi poteſt.

8 Cur fructuum eſitationem, vt ficuum

[…]erorúmque generis eiusdem, vel vinum […]rum, vel aquam superbibere debeamus, […]æ quidem aduersa inter se sunt? An quia […]ius pomorum, & calidum & humidũ cau[…]suæ generationis est: habet enim tũ ignis […]piam, tum humoris: itaque succus pomi […]uti feruorem intus per ignẽ excitat, quo[…]do mustum foris efferuet, vi tamen hebe[…]re: humor autem nimius cruditatem com[…]ttit. Aqua igitur suo frigore feruorem il[…]n frangit, atque extinguit: & vinum suo […]ore idem plerunque efficere potest, quip[…]quòd perinde atq; ignis igni multus pau[…]vires subtrahat: amplius tamen humoris […]piam suo calore emollit, & concoquit, […]óque pondere innatantem illum feruorẽ […]ncit ac reprimit.

[…]Quam ob causam caricæ bifidæ tantum […]cissimæ sint, nec multifidæ: aut omnino […]issæ dulcedinem præstent? An quòd ex […]ltifidis respirauit, euaporaúitq; cum hu[…]ore pars dulcedinis plurima. In ijs autẽ […]nfissæ cogerint, humoris diluti copia est, […]òd nihil ferè inde exactum fuerit. At quæ […]æ quidem, sed tamen fissura multiplici […]t, immunes vtroque isto incommodo ca[…]runt.

[…] Cur si ficus in furno siccantur, duriores […]ciuntur, quàm si exemptæ foris refrige-

rentur? An quoniam in furno humor tot
ex nimio calore euaporatur, foris aer circ
fundens humorem contrahi, emanaréq
prohibet: ita enim vt leuiter euaporetur p
tius accidit. Sunt autem quæ ficcent du
quæ hument mollia.

11 Cur ab acerbis vinum, aut aqua epc
dulcior sentiatur: exempli gratia, si quis g
des, aut myrta, aut tale quid ori mãdauer
An meritò ita fiat, quemadmodum vel in
teris agitur: omnia nanque plenius eade
apud sua contraria innotescunt. Contrari
rum autem sapores oppositi fermè inter
sunt. An vt res in ijs est, quæ colore infi
mus: ita enim lingua acerbis cõficitur ill
meatúsque suos patefieri patitur, vt dul
subire amplius posit. Res enim quasque
ficiendas humoribus quibusdam acerbis a
tè immergimus, vt inde affectæ infici colo
plenius atque ineluibilius posint.

12 Cur dulcia, minus dulcia sentiantur c
lida, quàm refrigerata? Vtrum propter
quòd simul sensus duo existunt, id est, ca
di, & dulcis: itaq; calidi sensus reliquum d
pellit, atque obfuscat. An quòd etiam su
cus dulcis calidus est, itaque ignis igni ad
citur: ergo calor est qui impediat. An qu
ignis vires omnium minuit, quia vim ob
net commutandi: calida igitur propiora n

...ioni sunt, refrigerata resident, sibiq́; ite-
...m constant.

Cur paleæ fructus duros atque incon-
...ctos emolliunt, in maturitatémque addu-
...nt: mites autem & concoctos non putre-
...iunt? An quòd palea calida, & attrahẽs
... Suo igitur calore concoquit, & per vim
...m attrahendi saniem omnem seuocat, at-
... imputridos seruat.

Qua de causa ficus cùm molles, dulcés
... sint, dentes offendant? An quia gingi-
... sua lentitate adhærent, seq́ue præmol-
...nter dentes insinuant, & putredinem per
...m calorem citò conficiunt. Forsitan &
...granorum suorum duritiam dentes cele-
... effatigant, cùm manducentur, confi-
...turq́ue.

...RVM QVAE AD MARE salsámque omnem aquam pertinent, sectio uicesimatertia, cuius quæstiones XLI.

CVR fluctus præalti pelagi sufran-
...gi non soleant, sed parui tantum &
...is? An quia parum humoris cùm fer-
... discerni à spiritu facilius potest, quàm
...um.

Cur nauigia onustiora in portu, quàm
...to esse videntur? Celerius etiã de alto in

terram veniunt, quàm de terra in altum pr
uehuntur. An quòd plus aquæ quàm minu
reniti validius poteſt: pauca enim oppreſſ
onere cedit, vt demergi neceſſe ſit: multa
contrario repellit, ac ſuſtinet. Vis enim
ea eſt aquæ, vt ſurſum verſus compellat in
ferius: ergo vt in portu maris parũ, ſic mu
tum in alto eſt. Itaque plus oneris conue
in portu videbitur, etiã mouebitur ægriu
quia magis immergitur, & aqua minus re
ti poteſt. At verò in alto res contrà v
euenit.

3 Cur fluctus interdum prius eueniam
quàm venti? An quoniam primo ſpirit
ortu maris pars prima impulſa, partem ſ
continuam ipſa compellit, itidémque de
ceps vice pari, ſeriéque agitatur perpetu
Quamobrem cùm mare ipſum continuu
ſit, efficitur, vt quaſi vnus ictus continuus
his omnibus exultet, idq́; fieri vno in te
pore poſsit. Itaque euenit vt prima & v
ma pars ſimul moueantur: quod aeri nu
quam accidit: quia corpore vno cõtinuo
eſſe non poteſt, eò quòd multiplici vnd
repulſu retorquetur atque conquatitur
primus validiſsimúsque mouendi imp
refringatur, impediatúrque. Quod mari
cidere propterea nequit, quia grauius a
motúque difficilius eſt.

4 Quam ob causam cùm aliquid in mare
undabundũ & æstuans iactum est, vt ancho-
a, vnda residet, & quiescit? An quòd mare
nõderi cedit, quòd defertur, quo cùm aer de-
abatur: qui cùm per directum in imum de-
ertur, atque attrahitur, secum eodem id tra
nit, quod mare de latere concitat: æstus autẽ
naris nõ desuper tendit ad ima, sed per sum
na versatur, quo sedato tranquillitas ori-
ur. Ad hæc, cùm mare in ea spatia coit, quæ
ponderi descendenti cesserint, vertiginẽ mo
net, quæ non nisi circulo agitatur: at cùm
inea recta circulum per punctum attingat,
luctúsque ad lineam rectam obliquè feran-
ur, fieri potest vt fluctus ipsi per punctum
noras vertiginis attingant, nec prædictam
ob causam tantum, sed etiam quòd ipsa ver-
igo accedens, suo impetu circũ vndiq; illos
depellit. Quòd cùm itaque fluctibus pars ea
vertiginosa careat, meritò vnda iacta ancho
a residet, tranquillatúrque. Adde quòd aer,
qui cum pondere illo delapso descendit, mox
sese referens, vndámque sursum compellãs,
bullas excitat: quippe cùm bulla humore cõ
istat, qui de imis ad supera pulsus ab aere
efferatur. Omnis autem bulla lenis, fere-
náq; est. Indiciũ verò quòd vnda, qua pon
dus in imũ corruit, submissa in cauũ paulò
post resurgit, & mari circundãti æquiparat.

5 Cur interdum nauigia, dũ cursum agũt
in mari quieto repentè absorbentur, totaq́
ita pereunt, vt ne naufragium quidem flui-
tans vsquã appareat? An cùm locus cauer-
nosus terræ subditę mari disrumpitur, simu
in mare nauigia introrũpuntur, introrsúm-
que spiritus impetu trahuntur: cúmque im-
pulsu pari circunundique agitentur, deor-
sum ferantur necesse est. Hoc idem apud Me
sanam quoque in freto fluctu reciproco eue-
nit. Fiunt enĩ eo ipso vertigines quę in imũ
absorbent, tum ob eam quam diximus cau-
sam, tum etiam quòd mare illud præaltum
est, terráque ad longinquum vsque subhiat
cauernosa. Vertigines igiť eousq; ꝑ vim du
ctitant: itaque efficitur, vt inibi fragmenta
nulla valeant fluitare. Fluxus autem ille fie
ri solet, cum flatu desistente priore, mari itẽ
fluẽte, flatus aduersus primò occurrit, maxi
méque cùm auster. Cùm enim vnde inuicẽ
cursitant, inflictu prętereunt mutuò, quo sci
licet modo in fluminibus fieri nouimus; atq;
ita mare in gyrũ vertitur, quæ vertigo, aut
vertex vocata est. Fertur autem vnda in an
fractum initio motus valido desuper irruen
te. Igitur cùm vndas vrgere in latus non
liceat (impulsu nanque repellũtur mutuo)
compelli prorsus in imum necessarium est.
Quamobrem id quoque deferri eodem vnà
cogi

rgitur, quod vertigo prehēderit: eadémq; causa est, cur etiam nauigia resimentur, re-undáque deferantur, cùm deuorātur à vertigine. Iam enim aliqua erecta ex toto descendisse memoriæ proditum est.

Cur mare Ponti candidius, quàm Aegei? Vtrum propter visus refractionem factam de mari in aerem. Est enim aer Ponti crassus, & albidus: itaque fit vt etiã maris pars summa talis esse videatur. Aegæi verò quoniam à longinquis vsque purus & liquidus est, cœruleus cernitur: quocirca mare quoque aeri renitens, colorem eundē repræsentat. An quòd lacus omnes, quã mare candidiores sunt. Pontus autem in lacus speciē propemodum transit, eò quòd multi in eum fluuij effluunt: nec verò mari solũ candidior lacus est, verũetiam fluuijs. Vnde pictores flumina pallida, mare cœruleum, lacum candidum pingere non ineptè consueuerũt. An quia per aquam bibi idoneam visus penetrare facilè potest, aerem versus reflectitur: è mari autem nec sursum reflecti potest, quoniam leuis aqua non est, & deorsum progrediens fatigatur, itaque fit vt mare nigrum videatur. Atqui mari quod lacum simulat, pars dulcis per summa innatat: salsa verò in imo est. Quamobrem ob id penetrare aspectus nequit, sed ad lucem reflectitur:

ctitur,albedinem per ſumma oſtendit.
7 Cur mare minus quàm aqua bibi id
nea, frigidum eſt , omnéſque ſalſi humor
non vt dulces frigidi ſunt? Vtrum quòd m
re ſpiſsius & corpulentius eſt:tale autē qu
que minus refrigerari poteſt: ſicut etiā am
plius incaleſcere aptum eſt,quippe quod c
lorē ſeruare ſuā ob denſitatē melius poſsi
An quia mare pinguius eſt , quocirca flām
æquè extinguere atque cæterę aquę nō p
teſt:calidius autem quod pinguius eſt . A
quoniam multum terræ in ſe continet,pro
pterea ſiccius eſt : quod autem ſiccius, ide
calidius eſt.
8 Qua de cauſa qui mari ſe lauerint,ocyu
reſiccent , cùm mare grauius ſit quàm aqu
dulcis?An quia craſsius & terroſius eſt:erg
cùm parum humoris habeat , meritò ſicca
poteſt celerius.
9 Cur perflante aquilone mare perſpectiu
atque trāſlucidius ſit quàm auſtro? An qui
mare cùm ſerenum eſt,colorem trahere ſib
aſſolet:ineſt enim aliquid pinguius in ſucc
ſalſo:indicium, quod die tepidiore oleoſum
quiddam ſecerni uidemus. Ergo tranquill
tepidiorīq; mari ſuccus iſte ſua leuitate pe
ſumma penditur,quod aquilone fieri minu
poteſt cauſa frigoris. Eſt autem aqua tran

ucidior quàm oleum, id enim colore obducitur. Aqua verò expers coloris visu obuia, pertionem sui præstat suspectionem.

o Cur fluctus ventum præ se omnes ferant? An quia flatus futuri indices sunt: flaus enim impulsus aeris est. An quia vice pellendi successiua consistunt. Propellit autem flatus nondum continuus, sed exoriens. rimus igitur quasi emarcuit, mox autem unc alter propellit factáque altera densita : elanguescit: quare cùm hoc propulsum iã dest, propellens quoque illud venturũ esse alàm fit: facit enim idipsum cùm incipit.

Cur fluctus ante quàm flatus erumpit? n quia non simul flatus desistit, & mare vnbundum sedatur: sed mare postea, ideo fie potest, vt qui mouerit spiritus, ante occiat quàm sensu obuius sit: itaque nõ fluctus iritu prior est, sed ille latet, hic patet. An atus non vndique simul spiret, sed primũ nde exortus sit: simul autem spirat & mare bi proximum agitat, quod exitum subinde roximum mouet: atque ita fieri potest, fluctus flatum possit anteire. Motus enim e velocior à mari, non à flatu principium icit.

Cur in mari melius quàm fluuijs natapossumus? An quòd qui natat sedulò aæ adnitendo natat: adniti autem firmius

t 5 ad

ad id possumus quod corpulenti⁹ est: at aqua marina fluuiali corpulentior est: crassior enim, & ad renitendum validior.

13 Cur mare deuri potest, aqua nō potest? An & aqua deuritur: sed mare minus ignem extinguit, quoniam pinguius est. Cuius rei indicium oleum facit, quod ex sale depromi potest. An etiam meatus maris minus congruant igni, vt qui crassiores sint, & eo magis quòd salis ratio non deest. Vt igitur quod siccum est, minus extinguere, quàm quod humidum potest, ita etiam quod amplius siccum est, idem ex ratione vrentius esse debet, & alterum magis altero: quò enim siccius, eò calidius est: mari autem istæc ambo inesse plenius palàm est.

14 Quam ob causam demersi in mare plus temporis valeant tolerare, quàm in fluuio? An quia fluuialis humor tenuior, subiēs igitur copiosius strangulat.

15 Cur mare perspectius & dilucidius est quàm aqua potu idonea, cū crassius sit? dulcis enim salsa tenuior est. An tenuitas causa non est cur mare dilucidius sit, sed directi meatus id faciūt, quos tū plurimos, tum amplissimos cōtinet: ergo illa potu idonea spissa ex tenuitate suarū partiū est, salsa amplioribus interstitijs inanit. An quia mare purius & syncerius est: terra em̄ nulla in eo perma-

et: arena suo pondere delapsa, in imum sub
det. At humor dulcis mistus cum terra est,
uæ interueniens facit vt citò perturbetur.
Quam ob causam mane aura frigida de
ari non spirat, de fluminibus spirat? An
oniam mare locis patulis spatiosisque di
tatur, flumina angustissimis concludun-
r. Aura igitur maris per multa vastaque spatia
spalata redditur imbecillis: fluminum au-
m vniuersa extinguitur, itaque amplius va
t, & frigidiuscula meritò occurrere potest.
n causa non in eo est, sed vt flumina sua
tura frigida sunt; sic mare nec frigidum
que calidum est: aura autem omnisque
spiratio, humore vel calescente vel fri-
scente excuti solet. Vtrum enim ex his
erit, humor aerescit, quo aerescente, aer
i inde ortus spirat, aura est: qui si à frigi-
s proficiscitur, frigidus meritò spirat: si à
lde calidis, citò refrigeratur. Fluuios igi-
r frigidos comperire omnes possumus: ma
autem neque frigidum, neq; calidum val
est: itaque nec frigidum esse id potest quod
eo respirat, cùm scilicet mare frigidum
um non sit, nec citò refrigeratur, quia ca-
um valde non est.

Cur fluctus altioris pelagi tardius desi-
nt, quàm breuioris? An quia res omnis se
s ex motione multa, quàm pauca regescit:

æstus autem magni pelagi amplior quàm parui est, ergo nihil temerè agitur, si tardius quietatur.

18 Cur aqua salsa frigida bibi non potest, calida refrigerataue postquam calfacta est, melius potest? An propterea, ꝙ de contrario in contrarium res quæq; mutari solita est. Aqua autem salsa dulci opposita est, & cùm calescit, portio salsi decoquitur, cùm refrigeratur, in imum defertur & subsidet.

19 Cur aquæ positę prope mare, dulces magna ex parte, nõ salsæ comperiantur? An quia percolatæ potu aptiores reddũtur: percolari autẽ id melius potest, quod mari propius situm est.

20 Cur aqua salsa profluere nequeat? An quia stabile quod graue est. Salsa autem aqua grauis est, quapropter calidæ tantummodo ex salsis profluere possunt: habent enim sibi leuitatem quæ pondus salsuginis superat: calidum nanq; leuius est. Adde quòd aquæ profluentes per terram nimirum percolari queunt: itaq; quantum crassius & grauius est, id assiduè magis magisq; defertur & subsidet, quantum leuius atque syncerius id seuocatur & profluit. Vt enim salsum graue, ita dulce leue est: atq; ita efficitur vt sint dulces quæ profluunt. Hæc eadem causa est, & cur aqua salsa cùm mouetur mutatúrque dul

alcior fiat: leuior enim per motum atq; syn
crior redditur.

1 Cur si quis in Affrica propter mare in
oderit, aquam principio dulcem, post breui
lsam eandem comperiet, cùm cæteris in lo
s minus idipsum eueniat? An prima loci
lius aqua concocta sub terra est, quæ cùm
iutius manserit, salsior à mari transmisso
ficitur, vt quæ nuper constiterit: cæteris
item locis aqua vel nulla est, vel plurima
alla prohibente siccitate est.

2 Cur sal eliquari ocyus aqua salsa quã
ulci possit? An quòd eliquari non aliud est,
isi ab humore caloréue subeunte resolui &
irimi ita vt liquidũ sit: eliquare autem ne-
ueunt quæ vel subire omnino non possunt,
el quæ ita subeunt vt tangere nequeant.
ix illa verò eliquãt quæ facilè transmeãt:
ontrà celerrimè dirimunt, quæ per vim se
ntrudunt. Subire autem nequeunt, quæ
mplius admodum partibus constant, quip-
pe quæ meatus rei subeundæ excedant, con-
rà quæ minutioribus constant, transeunt
ne tactione. Atqui vt dulcis aqua tenuior,
a salsa caßior est: ergo altera sua tenuitate
acilè penetrans vix liquefacit, altera subit
uidem, sed minus propter suarum partium
nagnitudinem: itaq; cogere & proinde diri
nere celerius potest.

Cur

23 Cur aqua minus candeat ſi moueatur? quod vel maris æſtu inſpici poteſt. Vnde Homerus, flatu oriente, inquit, & flatu nigreſcit pontus eodem. An duabus de cauſis: nam ſi ex propinquo contuimur, cauſa eſt, quòd viſio magis tranſmeat aqua manente quàm mouente: eripitur nanque trames omnis directus cùm mouetur. Candidum autem id eſſe videtur, quod perſpectum atq; perlucidum eſt: per quod enim viſus trāſire nequeat, id atrum eſſe affirmant: quamobrem aerem quoq; nigrum è longinquo, candidum ex propinquo videmus: & maris vt quod propè adeſt, candidum: ita quod procul, cœruleum & nigrum: ſed ſi è longinquo ſpectatur, cauſa eſt motus quidam, quo aſpectus mouetur, cùm ſe ad elongatiora deducit. Quinetiam cùm aqua quieſcit, aſpectus vniuerſus in lucem reflectitur: quod fieri nequit, cùm illa mouetur.

24 Cur fluctus præalti pelagi nequeāt ſuperfringi, quemadmodum parui? An quoniam aqua parua diſtrahi ab aere magis poteſt quàm multa, propterea percuſſa facilius frangitur. Atqui in alto multa, in breui pauca eſt, quæ in fluctus compellitur.

25 Cur loca auſtrum verſum ſpectantia aquas continent ſalſiores? An propterea quod mare in terram ſub auſtro interrumpit, dul-

ces

es cum salsis miscentur.

6 Cur aqua salsa vino dulci magis quàm austero supernatat? Vtrum quòd dulce plus terræ continet, sicuti vua passa. An quia grauius & lentius dulce est, itaq; minus miscetur, immistumq; residet atq; innatat.

7 Sed cur omnino possit innatare cùm terrena sit? nanq; delatio huius deorsum est. Vtrum propter calorem modo salis: excremento nanq; per summa erumpenti res similis est. An alia causa sit: nam si non propterea ita fiet, vel dulci innatare minus incredibile erit: calidissimum enim est.

8 Cur fluctus antè interdũ veniant, quàm venti? An ea de causa, qua etiam postea desistũt. Primus etenim flatus prius quasi languescit quàm fluctus ille impulsus: deuenit autem in terram, non ea vnda quæ prima impulsa est, sed id vice pari subinde impellitur, quod proximum deinceps exceperit.

9 Cur littora fluctuosiora solida sæpe efficiantur, adeò vt planè pauimentata videãtur: & vt solida sunt, quæ frequentia fluctuũ incalluerunt, ita pars remotior soluta sit admodum & cedens? An propterea quòd fluctus arenam non minutissimam, sed masculam procul eijcit, vt & manus non quod minimum est, id maximè longè iacere

po

poteſt. Tum etiam cùm permulta & varia promiſcuè conquatiantur verſentúrq;, pars minimorum interlapſa ſpiſſat, atque conſolidat: mox fluctus reſidentis motio nihil propterea protrudit, ſed opprimit, pauimentátque: ergo quòd exigua procul exilire non queunt, incidit vt ex paruulis moles coagmentetur, quæ quoniam motu frequenti agitatum eſt: continua redditur, arena ſcilicet interlapſante prætenui, dum compages contentione perpetua conſiſtat, cùm fluctu vltimo pauimentatur, & humor leniter, ſenſímq; irrorans conglutinet. At pars ſepoſita oræ arida, diſgregatur & finditur: lapillis etiam conſtat maiuſculis, minúſq; cõplanata eſt.

30 Cur ſuperius mare ſalſius & calidius ſit quàm inferius: & puteis quoq; potu idoneis pars ſuperna ſalſior ſit quàm ima? quanquã eſſe è contrario debuit: grauius enim quod ſalſum eſt. An quia ſol & aer partem humorum leuiſsimam aſsiduè detrahunt: dulciſſimum autem quod leuiſsimum eſt, potiſsimúmque de propioribus locis hauriunt. Et maris igitur & aquarum dulcium ſumma vis ſolis exercet, itaque ſalſius id eſſe neceſſe eſt, quod his reſiduum extat, vnde humor dulcis exactus eſt, quàm vnde nihil vel minus abijt: propterea calidior quoque pars eadem

ſi

-perior est: salsum enim quàm dulce cali-
-us est. Quapropter quibusdam ex ijs qui
-disciplina Heracliti sunt, placet, vt dulci
-o aqua siccata, concretáque, lapides ter-
-que creentur: mare autem sit, vnde sol ex-
-lationes eliciat.

Cur maris pars terræ proxima dulcior
-t? An quia frequentius mouetur: salsus au-
-m humor cùm mouetur dulcior redditur.
-n quoniam aqua in profundo salsior est:
-inus autem alta, quæ proximè terram est.
-uamobrem quæ statim à terra præcipiti
-titudine descendit, salsa est: nec dulcedi-
-s tantundem reddere potest, cuius rei
-usa est, quòd salsa suo pondere in imum
-otius deferatur.

Cur mare solum omnium aquarū deuri
-test? Non enim pluuia, non fluuialis, non
-qua potu idonea. Vtrum quia multum
-ntinet terræ, quod salis argumento ipsius
-nstat? An quoniam pinguiusculum est,
-uod oleum demonstrat, quod in sale re-
-detur.

Cur lacus arenam vel nullam faciat,
-el minus quàm mare, & fluuius? An quia
-xa in mari consistunt, & terra deusta ma-
-mè est, arena autem saxum in parua mini-
-áq; perfractum est, quod ictu fluctuū fran
-tur. At in lacū saxa non æquè consistūt pu

ra fynceráq;,neq; frangi itidem poſſunt, c quòd fluctus non pari modo excitantur. Se in fluuijs cõfici arenam potius dixerim, qu niam terram hi detrahunt,ſaxáq; ſuo fract perfrangunt.

34 Quam ob cauſam cùm lacus vel dimi nutus vel exiccatus eſt, frumentum in cam po acrius gelu deuritur? Vtrum quòd hu mor lacus aerem ſuo vapore tepefacit, vt m nus atque imbecillius congelaſcat, quàm lo cis paluſtribus & cauis. An de terra, vt vul gò dicitur, frigus incipiat, & ſubeat ſenſim Lacu igitur abſumpto, frigus per terræ ſpa tia ampliora plenus inuadens gelu inſtrin git, deurítque amplius. Locis autem caui atque paluſtribus frigora de imis aſpiran quod etiam vulgò creditur:& quãquam ter ra caleat tempore hyberno, tamen quia hu mida eſt, calor per ſumma inſidens, refrige ratur & perit. Humor enim nec adeò procu eſt vt refrigerari caloris interioris benefici nequeat: nec adeò paucus, vt nihil madea madet enim terra vbertim. Fit igitur eo ipſ congelaſcente, vt quaſi ſuper glaciem & am buletur & habitetur.

35 Cur mare ſimul ſalſum & amarum eſt An plures eſſe in mari ſapores nil prohibe quippe cùm genus ſalſum amaro coniung eſſéq; ſimul latiſsimè pateat.

Cu

Cur lapides & testæ in mari rotunda ddantur? An quia extrema compari adem- tu circunfracta, in rotundam se colligunt eciem: hæc enim sola simili extremo clau- itur, mare autem quoquo versus agitan- pariter circùm vndique frangit, atque otundit.

Quamobrem nonnusquam si quis cir- mare infodiat, aqua dulcis principio ema- t, pòst verò salsa efficiatur? An propterea mare ipsum dulcē illum humorē sub terra ansmittit percolatq́;, meritò principio dul s est: leuior enim dulcis, quàm salsus est; aque prior occurrit: & mare dulcis aliquid imoris in se habet, quod terræ permistum cilius innatare potest. Salsum verò, quo- ā & grauius est, & aptius, ad secandum in num defertur. Siue igitur ita est, siue per nas ex continente in mare dulcis profluat mor, non immeritò per maris summa ex- re posit, quà se cum eo committat: ergo eatibus postea patefactis humor salsus piæ suæ ratione vincendo, salsugine to- m afficit aquam. Accidit enim, vt superis ceptis meatibus, confluuium salsi humoris r aliud faciat, contráq; patefactis totum uc perferatur, quomodo in corporis venis ri nouimus,

Cur mare, cùm grauius quā aqua potu

idonea ſit, clarius atq; perſpectius eſt? Vtr
quia pinguius eſt: nam ſi oleum affuſum ef
cere poteſt, vt melius per aquam incerne
ſit, meritò cùm ipſum mare in ſe pingui⁹ a
quid habeat perſpectius & dilucidius fit
ipſum enim oleum aqua leuius eſt, quamu
non perſpectius. An mare nõ perſpectius e
ſed eſſe tale videtur: quippe cùm aqua dulci
aut fontis, aut fluminis ſit, fons ſuam aqua
non ſine terra emittit, vt puriſsima eſſe ne
queat, flumen tum terram, tum fecem detr
hat. Cauſa igitur hæc ſit, cur dulcia minu
perlucida appareant.

39 Qua de cauſa qui mari natant, vent
ſalubriter euacuantur? haud enim quia lab
rant: nam qui curriculo eunt, vehementiu
elaborant, ſed tamen non ita euacuantur. A
non omnis labor id faciat, ſed ſolus qui nul
lam dat cauſam tabeſcendi inteſtinorum: m
ris autem mora vel omnino edaciorem,
ventris inanitate aduſtiorem hominem re
di videmus: eſt etenim vapor maris calid
& ſiccus.

40 Cur lacus Pæſa, qui potu idoneus eſ
lauat ſimul & purgat veſtimenta? humor e
nim dulcis lauare poteſt, amarus purgar
atq; abſtergere, quæ quidẽ haberi ſimul no
poſſunt. An null⁹ humor veſtimẽta ſuo am
rore poſsit purgare, ſed lentore tantũmodo
quat

uamobrem trunculi, & quæcunque muco-
,vim absterſoriam obtinent. Igitur & ama
quæ fermè lenteſcunt, purgare queunt, cę
ra nequeunt. In hoc autem lacu accidit, vt
troſæ virtutis amarum totum deuſtum ſit,
ngue & lentum remaneat. Hoc igitur ab-
ergit & purgat, lauat autem ſuo dulci hu-
ore.

Cur maris vndabundi quod deſiſtit, al-
icat: quod prouoluitur, nigricat? An quia
uod minus cernimus, nigrius id eſſe vide-
r: minus autem cernimus quod mouetur,
uàm quod quieſcit. An quoniã cãdet, quod
iſpicitur: nigreſcit, quod aſpectu peruium
n eſt: minus autem id tranſpicitur, quod
ouetur.

ORVM QVAE AD A-
quas calidas pertinent, sectio uicesi-
maquarta cuius quæstio-
nes XIX.

CVR aqua perfuſi calida, minus calo
rem percipimus, cùm peruncti oleo
nus? An propter corporis leuitatem facilè
ua dilabitur, minúſque immoratur, quàm
calor ſubire valeat.

Cur puteorum aquæ tepidæ à meridie
tate reddantur? An quia tunc frigiditate
ris iã ſuperata, calor plenè inualuerit: an-
autem frigor calore ſoluitur & ceſſat. Nõ

enim ſimul alter ceſſat, alter inualeſcit, ſe
ſpatio temporis.
3 Cur aqua interdum facta calidior, quàm
flamma, ligna deurere nequeat, flāma queat
An quia flamma prætenuis eſt, ſpiritúſque
ex ea proficiſcens partibus tenuiſsimis con-
ſtat: aqua profectò craſsiuſcula eſt, itaq; ſub-
ire non poteſt. At verò flamma, carbonúm-
que ignitamentum ſuam ob tenuitatem fa-
cilè ſubeunt, atque reſoluunt.
4 Cur aqua feruens liquefacere nequeat
venter queat? Vtrum ventris calor ſua tenu
tate ſubire poteſt, aqua ſua craſsitudine ne-
quit. An quòd cætera quoque liquefieri hu
mor prohibet. Nulla enim res eſt, quæ inte
humorem dilabi, & tabeſcere poſsit. At in ve
tre humore in veſicam ſecluſo, facultas reſo
uendi acquiritur.
5 Cur fundus vaſorum non vrit, quæ aquā
feruentiſsimam continent, ſed plerique fun-
do ſuſtinentes deportant: aqua verò ipſa ex-
empta vrere poteſt? An eò quòd calor in
fundum vaſis contractus, extingui ab aqua
poteſt. Quò fit etiam, vt eliquari res ne-
queat, eliquabilis ſi quid humoris admit-
tatur.
6 Cur aqua non perinde hyberno tempore
vt æſtiuo efferueat, non ſolum pari concalfa
cta igni, ſed etiam pleniori, & tantundem ca-
lens,

ns,atque etiam vehemẽtius? An propterea
uòd aquæ efferuentia bullarum elatio eſt:
qua igitur ipſa non minus hyeme,quàm ę-
ate calefieri poteſt:ſed bullas efferri frigus
mbientis aeris prohibet, itaque minores,
auciores ſque conſiſtunt: at æſtate contrà o-
nino eſt. Ille autem efferuendi æſtus non
ſi frequentia, magnitudinéque ſpumæ ex-
tat.

Cur calida aqua rugare poteſt, ignis qui
m calidus eſt,non poteſt? An quia ignis ſpi
tum agit,vt tumefacere valeat: circũm e-
m cutis obtenditur; ruga autem cutis,con-
actiuncula eſt.

Cur fundi vaſorum,quibus calfacimus a-
uam,tandiu calidiores ſunt, dum aqua ipſa
igidiuſcula eſt? An quoniã aqua adhuc fri-
da calor concludatur circũm, obſiſtátque
itus,cũm ei exitus omnis denegetur. At ve-
aqua concalfacta, quòd nihil præterea ca-
r arcetur,ſed liberè reſpiret,diminuatúrq;
ndus frigidior redditur, non ſecus ac bal-
neæ has enim hyeme quàm æſtate calidiores
perimur, quoniam calor hyberno potius
uàm æſtiuo tempore aeris circumfundẽtis
igore intercluditur.

Cur aqua feruens nunquam expaſſat:fre
m omne, atque lenticula ſolida expaſſan-
r.? quanquam his leuior aqua eſt: leuius

autem procul proijci facilius poteſt. Quin etiam argentum cùm decoquitur, idem ho facit. Itaque qui in officinis argentarijs de candi funguntur officio, argẽti reliquias co ligunt lucro. An quia expaflationem calo agit euaporando, cogendóque ea quæ ſuo n turali impetu obſtant. Aqua igitur quoniam leuis & prætenuis eſt, nihil per vim reijci itaque nimius calor colligi non poteſt, ſe ante quàm contrahatur, reprimitur omn atque excutitur, quod ſubinde accesſit. A verò quæ corpulentiora ſunt, vt polenta vt argentum, hæc vt per ſui corporis gra uitatem arcent, repellúntque, ita vi pe renixum erumpunt, vt calor quà vicerit, ex liat vehemens. Facit enim corpulentiæ ſpi ſitas ne tranſeat, ſed arceatur, dum ictu calo ris ſuperfluentis extruſus ſit atque eiacula tus. Fit ergo ictus nõ impulſus, vtpote cùm calor inferius ſurſum verſus efferatur cele riter.

ἐκπαφλάζει, more bullarum exilit.

10 Qua de cauſa quæ parum temporis cal do in humore maduere, tumẽt: quæ multum hæc collabuntur & rugant? An quoniam ca lor, vt ex concretis humorem elicit, ita ex hu more ſpiritum creat, denſáque omnia laxat Principiò igitur cõcreta tepefaciẽs, facit hu midiora, cùm ſpiritum ex humidis ducẽs di fundit, & tumefacit. Cúmq; amplius calfaci

pa

arte summã elaxat, vt vapor inde respiret: umórque exiccatus facit, vt moles concidat: ta collapsa, cutis omnium summa rugatur: uò autem magis cõtractione inæquali flac- scunt, eò rugosa multiplici asperitate effi- iuntur.

Cur aquis calidis potius quàm frigidis pides concrescant atque coagmententur? trum ꝙ lapis defectu humoris consistit, ca réque potius quàm frigore humor deficit, lapidescit calore: vt etiam Empedocles, apides, inquit, & saxa feruentium aquarum era conficit. An non solùm calor elapidat, l frigor etiam humorem nimio gelu absu- endo indurat, facitque lapidem. Quod ni- ium frigus ita agit, simpliciter quoque ita i posse certum est.

Cur si inter aquam pedem quis teneat idam, pede quiescente aquam minus cali- m sentiat, mouente calidiorem? An idem ꝙ l in toto corpore accidat. Si quis enim cur ulo it, aerem qui subinde obuiã fuerit sen frigidiorem, eoque magis, quo cursum a- prolixiorem.

Cur amplius in sole res calidæ, quàm in bra refrigerantur? Vtrum quia minor ca à maiori absumitur. An ꝙ in vmbra fri- circunfundens, calorẽ interiorem repri- t, nec effluere sinit: quod idem moribun-

dis aqua offusa frigida aduehit, quippe qua calorem concludat & arceat, ne foras se pro mat. Deniq; per hyemem omnibus accidit calidiorem suam esse partē interiorem. At in sole vi nulla arcente calor effluit, atq; ocyus euanescit.

14 Cur aqua minus salubris balneo sit, qua sol tepefecerit? Vtrum quia corpori adhuc insidens refrigeratur, horrorémque mouet An est etiam istud: veruntamen & si quis e sæpe vtatur, valetudini fiat obnoxius. Res e nim calida, omnino vim coquendi, siccandíque obtinet: frigida compescere, atque cōtrahere potest. Itaq; vtraq; aliquid boni affert quapropter aqua & frigida & calida ex igne balneum præstat commodum. At quæ sub sole tepuerit, ob sui caloris imbecillitatem, pro bere illorum neutrum habet, sed humificat tantum perinde ac luna.

15 Cur aqua sole calfacta parum salubris sit? An quia rigorem aduehit, vbi refrigeratum est.

16 Cur aqua Magnesiæ & Artanæ feruida satis sint potu idoneæ? An quoniam aqua copia dulcis ad profluentem calida sese applicat, eo tum modo, vt salsugo tollatur, & calor eduret.

17 Cur aquæ Magnesiæ feruidę feruere quidem aliquando desierunt, salsæ tamen nihil

esi

ſe deſierunt? An quòd aquæ copia frigidæ liunde fuſa in fontes feruidos calorem omem extinxit. Itaque terra tametſi ſalſa perſtere potuit, calida tamé eſſe propter aquæ diunctæ copiam non potuit. Proximum igi ur id accidit aquæ quam per cinerem tranſ iſſam colamus: hæc enim tranſmiſſa per alidum cinerem, nec ipſa ſuum frigorem aittit, & cinerem frigidum reddit: ſalſa taen, amaráque per cinerem eſt. Sed cùm qua quæ frigida acceſſerat, alienigena eſſet alor vernaculus terræ frigorem illum pauiorem euincere vice verſa potuit: atque ita ium calorem aquæ receperunt.

8 Cur aquæ feruidæ ſalſæ magna ex parte rouenïant? An quòd pleræque omnes per erram aluminoſam percolantur: quod oore earum conſtat: exuſtorum autem omium cinis ſalſus eſt, ſulfurque redolet: qua ropter feruida omnia modo fulminis vrũt, t quidem plura fulminis tactu calida extierunt.

9 Cur calidæ balneæ ſacræ habeantur? An propterea quòd ſulfure atq; ful mine, rebus ingenuè ſacris proueniant.

Eor

EORVM QVAE AD AERE[M]
pertinent, sectio uicesimaquinta, cuius quæstiones XXII.

1 CVR mẽbra corporis nostri in vtr[i]bus obtenta inflatis doleant? Vtrũ[m] propter pressuram aeris. Vt enim extrins[e]cus vtrem prementi aer non cedit, sed repe[l]lit: sic etiam quæ intus tenentur, aer comp[ri]mit, atque affligat. An quia per vim aer re[ti]netur, stipatúrque, foras versus suapte natu[]ra vndiq; impetens: nimirum ad id corpu[s] enititur, quod medium continet.

2 Cur paludibus iuxta fluuios positis fie[ri] soleant, qui bomugi appellantur, quos tau[]ros numinis religiosos fabulæ narrant? est i[s] sanè fremitus mugitui tauri adeò similis, v[t] qui voces audiunt, non secus afficiantur, qu[am] si taurum senserint mugientem. An cùm au[tem] fluuij in paludes se fundunt, aut paludes re[] stagnant, & vel à mari offensæ retorquẽtur, vel flatum vniuersum emittunt, tum fremi[]tus ille excitátur. Causa verò quòd terræ c[a]uernæ infodiuntur, in quas aqua interrum[]pens, quoniam fluctus in eiusmodi redunda[]tione mouetur, aerẽ per angustias, ceu si qui[s] in amphoram inanem strepitum per oscul[um] mouerit, mugimento similis sonus exultabi[t]. mugitus etenim bobus per idipsum figur[a]

enus profertur. Multas autem, miráſque vo
es informare figuræ cauernarũ variæ poſ-
int: nam & amphoræ fundum ſi quis detra-
to operculo viciſsim modo intus attrahens,
nodo extra depellens perterat, ſonum per
ntercapedinem tam ingenuũ reddet, vt bel-
æ pertimeſcant, & fugiant, quod pomario
um cuſtodes emolliri conſueuere.
Cur aer cùm aquam tangit, nõ humeſcit?
ihil enim de cæteris eſt, quod ſi tetigerit hu
nidum nec reddatur. An ita eorum extima
oeunt, vt ſimul ſine vllo interſtitio ſint, nec
lano diuerſo diſtinguantur. Igitur cætera
uoniam grauiora ſunt, ſubſidunt, itaque hu
norem ſibi admittunt. Aer vt leuior nihilo
nferius vergit, quàm extremum limitet.
'angit ergo, quia nihil interiacet: remanet
xpers humoris, quia ſemper ſuper aquam
tat.
Cur nocte media & meridie maximè cœ
m ſoleat tranquillari? An quia venti tran-
uillitas aeris ſtatio & requies eſt, qui tum
nſtare maximè aſſolet, cùm aut vincit, aut
ncitur: etenim quandiu pugnat, mouetur
que inquietatur. Vincit autem maximè no
e dimidiata, vincitur meridie: vt enim me-
o noctis ſol remotiſsimus, ſic meridie pro-
mus eſt. Ad hæc, flatus vel ortu ſolis, vel
bitu incipit, ceſſat qui ortu cœperit, cùm

victus eſt: qui veſpera, cùm parta victor
deſinit. Itaque fit vt alij meridie, alij noct
medio ceſſent.
5 Cur prima luce & iam mane frigus ſit a
plius quàm nocte, cùm ſol à nobis propi
abſit? An quoniam cùm dies inſtat, ros cadi
atque pruina, quæ frigida ſunt: ergo inſpe
ſis locis omnibus frigido humore, meritò a
crius refrigeratur.
6 Cur in Ponto intentius & æſtus & frig
ra fiant? An aer regionis illius ſua craſsitud
ne nec hyeme tepeſcere, nec æſtate refrig
rari poteſt. An propter varium ſolis cu
ſum: recedit enim per hyemem, accedit p
æſtatem.
7 Cur noctu potius quàm interdiu ſer
num ſit? An quòd & flatus & perturba
tionis cauſa ſolis vis eſt. Iſtæc enim mot
accito quodam oriuntur. Calor igitur ca
ſæ eſt, ob eámque rem quum is adeſt, qui
ſcunt omnia, & ſole abeunte magis quà
veniente, & quòd dici ſolet: Nauibus hy
berno ventos dat terra ſecundos, Tur
mare fert ſæuos: calidi ſed menſibus anni,
Terra dabit ſæuos, Ponti feret vnda ſ
cundos. hoc ſibi vult, quòd vbi motus ma
ximus eſt, ibi minimè quicquam vel ſe
uari, vel conſiſtere poteſt: æquabili na
que ſtatu, viribúſque efficacioribus e

debet quod consistendum, conseruandumque sit. Mare autem hybernis temporibus, terra æstiuis sæuire illum in modum dita est.

Quam ob causam humor pleno contentus in dolio, diffusus in vtres, non solum in vtribus recipi ab eodem dolio posſit, sed etiam locum relinquere, quo etiam plus humoris capiatur? An quoniam aer in humore ineſt, qui dum in dolio eſt, excerni propter dolij magnitudinem non potest: fit enim vt exprimi de maiori vel humor, vel ſpiritus difficilius poſsit: quemadmodum etiam de ſpongijs amplioribus minus exprimitur. At cùm in parua diditur, extrudi iam de vtribus expeditius potest. Itaque dolium, & vtres, & humorem etiam alium capit, magiſque in vino id accidit, quia plus in vino aeris inest, quàm in aqua. Huic ſanè proximum, cineris & aquæ tantundem ſimul vas idem capere poſſe, quãtum plurimum vtrinque ſeorſum infuſi capiat. Cineris enim complura caua & inania eſſe videntur, quibus aqua ſeſe inſinuat, vt quæ tenuior ſit: & constipat verò, ſpiſſatque arctiſsimè, quoniam particulatim conſtipatio agitur. Denſantur enim adductantúrq; omnia plenius, cùm paulatim conſtipãtur, quã cũ vniuerſa;

quòd

quòd cùm ita fiat, cinis collabitur, & subsi-
det, simúlque humorem in se per cauorum
suorum opportunitatem admittit. At si ci-
nis qui in aquam immittitur, calidus est,
aquam dirimit, vertítque in aerem. Idem
illud agetur etiam, si primùm aqua infun-
datur, pòst cinis inijciatur: vnde aquam
etiam ipsa caua quædam & hiantia in se cō-
tinere putaueris. An non aqua cinerem
sibi admittat, sed cinis aquam. Quod e-
nim tenuius est, subire id posse congruum
est. Constat item experimento: cùm enim
cinis inspergitur, eodem reliqua aqua con-
fluit, quo loco inspersum est. Cuius con-
trarium certè fieri debuit, si aqua cineri
esset capiens. An si prius aqua vas ex to-
to impleuerit, nihil præterea capiet, sed ad-
dito quolibet effundetur: Sin autem vbi
semel aliquid aquæ infusum est, cinis descen-
derit, iam tunc quod dixi eueniet: quippe
cùm cinis sit ipse, qui capere valeat. Hæc
eadem ratio est, cur foueæ terram exemptā
recipere nequeant. Locus enim ab aere oc-
cupari videtur: itaque fieri non posse, vt tan-
tundem recipiatur.

9 Cur aer, qui luce crassior est, solida va-
leat permeare, lux ipsa non valeat? An quia
lux per directum tantummodo fertur, ob
eámq; rem oculus, qui transpicere per rara

non

...n posſit, vt per pumicem, quia meatus ...ariant, per vitrum facilè poſsit, quia mea ...s poſiti è directo ſunt. At aer impedimen ...nullo arcetur, quoniam quà tranſit, tende ...è directo non ſoleat.

Cur aer per aquæ tactionem frigidus ...di poſsit, humidus non poſsit, etiã ſi quis ...aqua vehementer inflarit, vt fluctus inde ...ueatur, & inundetur. Frigidum autem ...di conſtat, eò quòd qui ex aquis aſpirat, ...igerat? An frigidus eſſe, calidúsue na-...æ ſuæ habilitate poteſt, vt rei tactu im-...tetur, quam tetigit: humidus eſſe idcir-...non poteſt, quia leuior eſt, neque ima hu...ris vnquam ſua ipſe petit natura, ſed ſum ...ſemper planúmque attingit: & ſi deor-... cogatur, humor quoque feretur infe-...,ita vt nunquam in profundum ſeſe ire ...atur.

...Cur aer bullis contentus, aut de imis ...æ aſcendens, haud vnquã madidus emer... An quia humor non inſidet, ſed dilabi-...qui tamen cõtinet bullas, vel minor eſt, ...m humefacere valeat.

... Cur aer madere non poſsit, aqua au-...queat, quippe quæ etiam tranſlatã in ae ...madeat? An eadem cauſa ſit, qua & la-...nadere nequeat. Haud enim madendi ...ibus vis data eſt: ſed ijs tantum quæ len

ta sunt & humida.
13 Cur vtres inflati valeant fluitare? propterea, quod aer sursum effertur. Vt enim vt inanes deorsum feruntur: sic infl supra ideo resident, quod ab aere sustine tur. Sed si aer eleuet, atque prohibeat q minus deorsum ferantur, cur inflati grau res efficiantur? & qui fieri potest, vt cũ gr uior sit, emineat: cùm leuior deferatur?
14 Cur aer non sursum feratur? Nam si motu caloris spiritus excitari debeat, ign que sublimia petere natus sit, spiritus cc currere debuit. Siquidem mouens illud s sum versus impellit, quódque mouetur, dem ferri aptissimum est. Hunc enim tra te ferri obliquo latissimè patet.
15 Cur aurora frigidior, quàm vespera An quoniam altera noctis medio prop est, altera meridiei. Est autem, vt diei n dium calidissimum, quia soli proximum sic noctis medium frigidissimum, quia motissimum.
16 Cur temporis feruidi noctes molest res, quàm dies sunt? An quia flatus om tunc consilescunt: anniuersarij nanque & præuij minus nocte, quàm interdiu s rant.
17 Cur incorrupta durare possint, q vtribus continentur inflatis, aut vasis b

certis? An quia putrent omnia, cùm mo-
ntur: immotáque omnia ſunt, quæ plena:
æc autem plena.

Quam ob cauſam aere ſudo apertóque
gus fit acrius, quàm nubilo, cũ ſtellæ ſint
cidæ, & cœlum? An quia nihil tunc eſt qđ
porem arcere, cõtinerèque valeat, ſed dif-
idatur neceſſe eſt: at cœlo nubilo arcetur
quilone magis quàm auſtro, eadem illa
cauſa: auſter enim nubes colligit, aquilo
pellit: & quidem aquilone magis quàm
tro euaporari videmus, & hyeme potius
àm æſtate, aut propter diſsimilitudinem,
quia vapor non niſi refrigerato humore
do depromi poteſt.

Cur minus, quàm plus aeris calidius
cùm anguſta omnia ſint calidiora? An
a magis mouetur, qui pluris eſt: motus
em frigorem accipere poteſt: cuius in-
um, quod calida cùm mouentur, refrige-
tur,

Cur aqua & terra putreant, aer & ignis
putreant? An quoniam omne quod pu
calidiſsimum fiat neceſſe eſt: igne autem
dius nihil eſt. An quia refrigerari prius
rtet quod putredinem cõcepturum eſt:
s autem calidiſsimus ſemper eſt, aer ve-
gne refertus eſt: nihil autẽ putret, cùm

calidum est, sed refrigeretur antè oportet,
quàm putreat. At aqua & terra vicissim m
do calida, modo frigida effici possunt.

21 Cur cœlum nubilum tepidius sit, quàm
apertum, & placidum? Vtrum vt vetere
autores dixerunt, quia stellæ frigidæ sint.
An id absurdum admodum est, sed quia cœ
lo sereno vapor extringi melius potest: in
cium, quòd vento silente ros & pruina con
sistunt. Cùm igitur serenum est, calor di
flatur, quo humor eruitur, atque effertur, it
que aer frigidior fit: qua de causa humor
calore demissus irrorat: ast cùm nubilũ es
arcetur, & cõstat, quocirca nec ros, nec pru
na contrahi potest, cùm nubilum est: erg
calor ad terram remanens, facit vt tepor a
plior esse posit.

22 Cur altis ædibus aer soleat ventilari, r
ciprocariq;, præsertim cùm tẽpus quietum
est? An quòd aer prælaxo quodã cõtextu, d
hiatu lento est: ergo cùm hic extrinsecus in
troire incœperit, cedit & cõtrahitur aer, qu
domus continet: quo collapso adductoq; in
anior redditur, qui foris est, & spatia mult
laxiora capescit: quæ in spatia aer domesti
cus relabitur, fertúrque expeditè eodem
quoniam & ipse pendeat, & natura inanis n
niti nequeat: quòd cùm per multa eius me
ba

m eueniat, proximus hunc aer ſectatur adactus propulſione primoris. Tum eo lar- foras iam profluente, locus internus ina- redditur & vacuus, externus contrà re- tur, ſpiſſeſcitque: ac deinde in hunc mo- n reciproco fluxu actitatur.

RVN QVAE AD VENTOS pertinent, Sectio uiceſimaſexta, cuius quæſtiones LXIIII.

CVR ventus cæcias ſolus ex omniũ ventorum numero, nubes ducere ad poſsit? Vtrum quòd ventus aduerſus re eodem tempore. An quoniam de locis inẽtioribus ſpirat: ſunt enim partes, quæ ſolem orientem vergunt eminentiores, m quæ ad occaſum: indicium maris oc- i magnitudo facit, & latitudo. Quòd deſuper in aduerſum ſpiret, lineam ſua tione iſta terram verſus conuexam agit, ionemque inuadens, vt dixi occiduam, ésque per lineæ ſuæ figuram contrahẽs, e ſuo inde reflexu eas vocat, atque im- it: quod ſolus hic propterea facit, quia ris loca vel æditiora ſunt, vel ſubmiſsio quæ verſus, vt aut de imo, aut è directo s feratur deuexus, terram verſus neceſ- fit, ita vt ad poſtremum reflexus effi-

ci nullus queat, eò quòd flatus non ad ter-
ram subditam aeris amplitudini finem pro-
trahendi faciat, nec vbi aer cogi in nube
possit. Subsolanus ac cæteri minus caui
quoniam humidi non sunt, nubes non co-
gunt: itaque vel nullatenus, vel minus idip-
sum facere possunt.
2 Cur aquilones anniuersarij fiant, austri
non fiant? An austri quoque fieri possunt
sed continui, quia initium austri longè à n
bis est, aquilonis in vicino est, quippe cùm
sub aquilone habitemus. Item aquilones an-
niuersarij tranquillo aere spirant, quipp
qui per æstatem moueri soleant: austri ve-
rè oriuntur, cùm aer minus quiescit: add
etiam quòd auster humidus est, humido au-
tem superior locus alienus. Quamobrem h
mores qui eo in loco consistunt, citò resol-
uuntur, & euanescunt: & cùm humores err-
tici vagabundique sint, accidit vt aer quo
que eodem ducatur, quò humores ipsi vari
dilabantur. Qui cùm non loco eodem ag
tetur, efficitur porrò vt flatus diuersi oria
tur: flatus enim non nisi motus aeris est.
3 Cur auster post pruinam spirare soleat
An quia pruina nisi facta decoctione hau
vnquam consistere potest: mutatio auten
post cōcoctionem purgationémque fieri i
co

ntrarium solet: aquiloni autem contra-
us auster est. Hæc eadem causa est, cur
ost niuem auster spiret: omnino enim &
x, & grando, & imber, & omnis id genus
urgatio concoctionis indicium est. Vnde
etiam, vt post imbres, cæterásque eius-
m generis tempestates, flatus desistant &
nsternentur.

Cur procellæ, hoc est venti, qui excus-
nubibus sæuiunt, imbre superueniente
cyus cessant? An quoniam aqua expressa
ntres nubium confident, vnde flatus ori-
o est.

Cur non ijdem venti imbrem vbique
ferant? An quia non ijdem montibus vbi
ue occurrunt, sed alijs partes aliæ sunt ob-
ctæ. Nubes enim ibi magis consistunt, vbi
entus vix quasi loca ardua superans depel
re præterea nequit: cùm autem consistant,
remuntur, rumpuntur, imbrémque demit-
nt.

Quam ob causam cœlum purum & pla-
dum, serenum indicat, tempus turbulen-
um hyemem prænunciat? An propterea,
uòd hyems aere consistente, spissescen-
que fieri solet: ergo cùm sol euincit, dis-
ernit, illustrátque aerem: cùm euincitur
ubibus, obfuscat atq; incrassat. Quòd si cō

καθαρὰς λίθρος, cœlum purū uel serenū purum .i. occasus purus. χειμερινὸν hyemem, tempestates.

 stitu-

ſtitutio valida, hyems continuò luce prim
erumpit: ſed ſi imbecillior ſit, nec tamen e
toto ſuccumbens, occaſum verſus depelli
tur, quod conſiſtit, ac inibi manet, eò quò
aer terræ proximus hyeme inſtante craſsiſ
ſimus eſt: & mox reliquus quoque conſiſti
quoniam initium, firmamentúmque obtine
ſtabilitatis, quòd ſuſcipere, atque colliger
poſsit, quantum ſubinde acceſſerit. Vt enir
in acie conuerſa in fugam vno reſiſtente, c
teri quoque omnes inſiſtunt: ſic in aeris ra
tione fieri ſolitum eſt. Quamobrē citò, im
repente interdum fit, vt cœlum nubilū red
datur. Cùm igitur occaſus eſt perturbatu
conſtitutionem minimè victam eſſe à ſol
diu pugnante firmiſsimè indicatur: itaqu
plus item poſſe conſiſtere cōſentaneum eſt
Et quidem minus timendum, cū hyeme pr
greſſa, quàm cùm poſt ſerenum id accidit
quippe cùm illa ratione veluti reliquia
quaſdam reſtare, ac initium conſiſtendi or
ri videatur.

7 Quid eſt qđ flat⁹ moueat tropæos, id eſt
quos verſarios aut reciprocos appellamus
An eadē ratio eſt, qua euripi mari reciproc
te agitanť: nā & mare, & aer eaten⁹ ferť qu
tenus profluere licet. Deinde cùm obice qu
dam amplius prograſſandi licentia his tol
litur, qui terra pergunt ob eam ſcilicet rem

quò

uòd suæ motionis, delationisque primor-
ia parum habeant valida, tunc reciprocan-
ur, & redeunt.
Cur ijdem illi tropæi de mari spirare so
ant? Vtrum quia mare vicinum est. An
nia tropæus apogeæ, id est, flatui abterra-
o contrarius est. Versarius enim tanquā
euersio abterranei est: quippe cùm abterra
eus flatus ex terra in mare profluens sit,
ujus reciprocatio versarius est: itaque de
nari terram versus spirare necessum est. An
enire inde putandum quoniam aer colle-
tus in mari est, qui illo fluxerat. Sed ratio
ır nec in terram consistat, & reflectatur, cū
rofluit, quòd mare in cauo est. Aer autem
nodo aquę ad id fluit, quod cauissimum est.
Cur dici solet, Tertia lux nunquam no
turno aquilone laborat? An quòd flatus se
tentrionis imbecilli sunt, cùm nocte spira-
e incipiunt: argumentum enim non multū
eris esse motum, quòd eo tempore spirare
xorsus est, quo caloris exiguum est: exiguū
anque caloris, exiguum aeris mouet: atqui
atus minimi omnes intra triduum finiun-
ur; ergo nec is diuturnior esse debet.
o Cur aquilo crebrius quàm auster spi-
at? An quoniam aquilo parti orbis terra-
um habitatæ vicinus est, idcirco latere nō
otest. Simul enim ex sui temporis breui-

tate & ſpirat,& adeſt: at auſter quia è lõgin quo admodum,niſi vehemens ſit, venire nõ poteſt.

11 Cur auſter minus hybernis noctibus quàm diebus ſpirat ? An eſt quidem ſol noctis etiam tempore auſtrali regioni propinquus,& noctes ibi tepidiores quã dies aquilonem verſus:itaque aeris multũ mouetur, & nihil minus quàm interdiu. Sed calor dierum vehementior omnem abſumẽdo humorem,efficit vt minus ſpiretur.

12 Cur auſter canicula oriente moueatur, idq́; lege naturæ certiſsima fieri ſoleat? An propterea,quòd regio inferior orbis ſole ſcilicet remoto minus calida eſt:itaq; vapor inde largè emigrat, & multi profectò auſtri ſpirarent,niſi anniuerſarij prohiberent.

13 An omnibus aſtris tum orientibus, tum occidentibus,aer ſoleat commutari,ſed cane præcipuè ? quod quidem flatibus latiſsimè conſtat,qui eius ortu, & poſt ortum ſequuntur. Quòd cùm æſtus tunc vigeant, ſpiritus calidiſsimos per idem tempus oriri cõgruũ eſt. Auſter autem calidus eſt,& cum ex contrarijs in contrarium maximè commutari ſolitum ſit, ortúmque canis præuij nuncupati antecedant,qui aquilones ſunt, meritò poſt eũ auſter ſpirat: quãdoquidẽ aſsignari neceſſe eſt,idq́ue auſtris fieri oriẽtibus:huic

au-

atem verbo cũ aſsignari dicimus, ſubiecta
otio eſt aeré inſigniter cõmutari: & quidẽ
utari flatuum omnia genera in ventos ad-
rſos, aut dextros ſolent. Quòd cùm aquilo
on tranſeat in latus dextrum, reliquum eſt
t in aduerſum, hoc eſt, vt in auſtrum tranſ-
it. Quinetiam dies poſt brumam quintuſ-
ecimus, auſtrum prę ſe fert, eò quòd bruma
itium quoddam eſt, mouetúrq; à ſole is
otiſsimũ aer qui brumæ vicinus eſt: ſolem
item tunc ad auſtrum vergere certum eſt.
t igitur cùm ortum perreptat, flatus exci-
t ſubſolanus: ita cùm meridiẽ adit, auſtros
iocat: nec tamen ſtatim à bruma id facit,
uoniam breuiſsimas tunc agit diſtantias,
d quintodecimo, quia tempus id modi-
ſe habeat ad primam diſceſſus ſenſio-
em. Totum enim id tempus pars conſpi-
a eſt.

Qua de cauſa orionis exortu dies maxi
è varient, flatúſque importuni mouean-
r? An quoniam in mutatione varia maxi-
è omnia ſunt, quæ non vno certóque tem-
pre, motúue deſcribuntur: atqui oritur
ion ineunte autumno, occidit hyeme: ergo
ia non vno tempore conſtat, ſed alio inci
t, alio ceſſat, flatus etiam inconſtantes eſſe
ceſſe eſt, vtpote cùm ancipiti conditione
oueniant, quos ſibi tempus vtrunque ſor-

titum

titum eſt. Et quidem difficilem eſſe orionem & cùm oritur, & cùm occidit, ex temporis varietate rectè affirmat: turbulentum enim, atque inæquabilem eſſe neceſſum eſt.

15 Cur aquilo nocte exorſus die tertia ceſſat? Vtrum quia ex paruo, imbecillique initio prodit: tertius autem dies decretorius eſt. An quoniam vniuerſus modo ἐκνεφιῶν, id eſt, procellarum, & nubibus excuſſorum flatuum funditur, idcirco compendio ceſſat.

16 Cur plurimi aquilones ſpirāt? An quoniam pars orbis terræ habitata ſeptentrionibus ſubdita, eſt eminentior, & extra ſolſtitiū poſita, & niuis plena, quæ nix montibus nōnullis nunquam deeſt. Cùm igitur concreti humores tabeſcunt, flatus magna ex parte oriuntur: is autem aquilo eſt, qui à ſeptentrionibus mittitur.

17 Cur auſtri hyeme, atq; ineunte vere, atq; autumno ceſſante ſpirare ſoleant, vndabundiq; ſint, & contortuoſi, atq; Africæ non minus frigidi, quàm regioni noſtrati aquilones? An propterea, quòd ſolè propinquo ſpiritum moueri neceſſe eſt: ſol autem per hyemem auſtrum verſus perfertur, & ineunte vere, deſinentéq; autumno iam calfacere incipit: æſtate contrà ſeptentriones petit, & loca relinquit meridiana. Calidus autem

propterea eſt, quia ſpiritus aer Africæ miſcetur, qui calidus eſt: hinc etiã in mare corrumpens ingentes excitat fluctus, facitq; auſtralem æſtatem.

8 Cur auſter fœtidi halitus cauſæ ſit? An quoniam humida & calida corpora reddit, quæ maximè putredini opportuna ſunt.

9 Cur auſter profectus ex mari commodus ijs ſit, quorum ſtirpes terra cõtinentur? Nam & Thriaſio cãpo terræ Atticæ auſter de mari occurrit. An quoniam refrigeratus accedit, rubigo autem per humorem calidum alienúmq; conſiſtere ſolet.

10 Cur ventus magna ex parte ante lunę defectus excitetur initio noctis, cũ defectus medio incipit noctis, medio verò cùm mane? An quoniam calor lunæ propterea hebetatur, quia curſus iam proximè eſt, quòd defectus exultet. Remiſſo itaque calore, quo retentus aer quieſcit, rurſum moueri, ac ſpiritus reddi incipit.

11 Cur auſter non incipiens, ſed deſinens imbrem afferat? Vtrum quòd aerem cogit è longinquo, quo coacto aqua exprimitur: cogitur autem poſtea, quàm cœptum eſt. An quoniam incipiente calidus adhuc aer eſt, quippe qui profectus à calido ſit: proceſſu autem temporis refrigeratus, in aquam melius conſiſtere poteſt.

Quam

22 Quam ob causam cùm minor auster est, nubes nullas obducit: maior, nubilus, & diuturnior est? Vtrum, vt quidam aiunt, initij causa ita accidat. Nam si ex minori proficiscantur, liquidus, sudúsq; est: si ex ampliori, nubilus & crassus. An quia minor cùm incipit est, itaq; non multum aeris compellere potest, sed ad postremum amplificari cõsueuit. Vnde illud prouerbium, Cùm cessat boreas, cúmque auster surgere cœpit.

23 Cur tempore hyberno flatus parte veniunt exortiua, æstiuo occidua? An vbi sol amplius non euiocit, aer liberè profluit: cùm igitur nobis occidit, nubes relinquit, quibus fauonij prodeunt: cúmq; incolis inferioris hemisphærij oritur, spiritum illis parte exortiua producit: contrà cùm parti inferiori occidit, fauonios illis, subsolanos nobis consectante aere facit. Vnde fit, vt si quem alium vẽtum occupauerit, augeat, eò scilicet, quòd nonnihil adiunxerit.

24 Cur afflante fauonio canes vestigia minus valeant comperire? An quia plurimum hic ventus confundit, quoniam ventorum omnium continentissimus est, maximéque terram attingit.

25 Quam ob causam cùm stellæ prosiliũt, venti indicium datur? An propterea quòd à flatu feruntur, priúsq; ibi quàm apud nos

fla

latus excurrit. Quo fit etiam vt vnde stellę eruntur, huc flatus accedat.

6 Cur nubes maximas fauonius agit? An quia de alto spirat, regionéq; maritima nubes per ampla spatia colligit ampliores.

7 Cur venti ad postremum vehementissimè spirant? An quia vbi vniuersi efflarunt, caloris parum relinquitur.

8 Cur si circa æquinoctium africus spirauit, aqua fiat necesse sit? An quo loco orbis sol fuerit, inde soleat spiritus excitari: itaq; pro solis discursu vicissitudo spirituũ agat. Quòd cùm æquinoctiũ hyemis atq; æstatis confinium sit, dum sol nobis conspectũ ęquinoctium agit, aut iustum transgressus limitem regioni se dedit hybernæ, accidit vt venti partis illius vernaculi spirent, quorũ primus africus est natura humidus: & cùm sol partẽ orbis terrarum hybernam perlustrat, flatúsque regionis eiusdem mouet, euenit vt hyems suis fungatur muneribus: cuius generis imber est. Ad hæc cùm æquinoctium, nunquam paribus examinatis viribus hyemis atque æstatis, constet, si alterutris quicquam additum sit, obitus momentum exuperabit conspicuum, vt in æquilibrio pondus vnci adiunctum alteri efficit. Quòd cùm africus hyberni ordinis sit, naturáq; humidus, æquinoctio additus, hyemẽ imbrémque

me

meritò affert: imber enim hyems est flatibus familiarissima.

29 Cur auster atq; eurus, cùm flatibus sibi obiectis calidiores sint, alter aquilone, alter fauonio, aquæ fertiliores sint? quanquam frigor est, qui humorem ex aere depromat: haud enim ꝙ aquilo nubes hinc pellit, idcirco aqua non prouenit. Nam & fauonius & eurus nubes abigit, quippe qui ex altero pari modo proueniat: quinetiã cæteri omnes vnde spirant, inde depellunt. Vtrum quia frigor amplius introrsum circũobsistit, cùm calor extrorsum amplius vrget. An etiã regio facit vnde spirant, vt sereni illustrésque veniant. Eurus nanq; ex ortu, fauonius ex occasu aduentat. Quinetiam ratio sit, ꝙ aer præcalfactus celerrimè ac plenissimè refrigeratur, quomodo etiam aqua: igitur euri aer de ortu calidus, austri de meridie fertur: cúmq; frigidissimum locum adiere, compendio cõcrescunt, atque in aquam consistunt: magísque eurus aquam agit, quoniam aerem de solis parte nec minus calidum ducit. Auster aquam mittit, cùm cessat: quoniam aer qui primus ex mari accedit, frigidus est: vltimus autem tepidus ex terra occurrit. An nõ id solum causa sit, sed etiam, quòd ad postremum auster crescit. Vnde illud prouerbium. Cúmque auster surgere cœpit. Atqui

fri

gidiores qui vehementius ſpirant: igitur
rità in nubes aerem poſtea cogit. An ea
ſa ratio ſit, cur pòſt, quàm principio, fer-
ior aquæ occurrat.

Cur venti ſiccãt, cũ frigidi ſint? An quo
am qui frigidiſsimi ſunt, vaporẽ eliciunt.

Sed cur amplius ſiccent, quàm ſol? An
ia vaporem non ſolũ euocant, verumetiã
ducũt, ſol autem relinquit: itaq; vt magis
mificat, ſic minus aſsiccat.

Cur vnus ventorum cæcias nubes ad
vocat? quòd etiam prouerbium illud decla
: Vt cæcias nubes, ſic ille opes trahens. Cę
i nanq; vnde ſpirant, inde tantũmodo ex-
lunt. Vtrum ventus aduerſus eodem in tẽ
re ſpirans, id facit. An ſi hoc eſſet, haud
quam latere potuiſſet: etenim ſpiritus hic
pte natura circulari linea fertur: ergo cę-
i per terram vagantur, hic cœlùm verſus
lineæ cauum erigens non ad terram re-
inans, ſuam originem repetit: itaque nu-
facilè ad ſe ducit.

Cur fauonius ſerenus, ac iucundiſsimus
ntorum omnium eſt? & qualem Homerus
re per campos Elyſios carmine illo dixit:
zephyri aſsiduè ſpirant, auræq́ue ſalu-
s. An primum, quòd aeris temperiem
nè obtinet: neq; enim calidus eſt, vt qui
meridie, ortúque ſpirant: neque frigidus,

vt qui de septentrionibus eueniunt: sed medium frigidorũ & calidorum flatuum tenet. Quòd cũ vtriusq; ĩ vicino sit, particeps vtrarunq; virium euadit: itaq; temperatissimus est, & vere maximè spirat. Ad hæc flatus omnes transire, vel in sibi aduersos, vel in dextros consueuerunt: itaq; cùm post aquilonem fauonius spiret (dexter enim hic est) efficitur adeò tanquam mitis ad immitem, & simul vbi destitit hyems, serenum magna ex parte subsequi solitum est. atqui flatus hybernus aquilo est. Subsolanus quamuis inter calidos & frigidos situs, minus qualitatis corũ particeps est: hic enim cùm spirat, flatus vergentes ad austrum motitat quidem (istuc enim transferre assolet) sed misceri tamen cũ his minimè patitur. At verò fauonius & mouetur ab austro, & ipse cùm spirat mouet aquilonem: huc enim vsq; progrediens, vicissitudo spirituum finem sui circuitus facit. Quòd cùm vnus facit, alterius finẽ, alterius initium secum habeat, meritò suauius & est, & esse videtur.

34 Cur fauonius horis postmeridianis spirare, non mane soleat? An ꝙ sol magna ex parte vel oriens, vel occidens, autor spirituũ est: quoties enim aerem humidum tepefaciẽdo percoquit, atq; discernit, in spiritum sanè illum extenuat, quòd si tantisper acciderit,

vt aer spirantiusculus sit, magis magisque à sole vertetur in spiritum. Quoties igitur sol in exortu est, pcul à fauonio abest: hic enim ab occasu se promit: & cùm iam occidere proximus est, aer omnino extenuat° discretúsq; fluit: at dum cõfecto meridie pergat ad postmeridianum, tantisper ad aerem tepefaciendum discernendúmq; modicè admodum habet. Subsolanus quoq; ob eam rem mane spirare incipit: aerem enim qui supra terram sublimis impendens nocte humefactus, solo sui ponderis ratione appropinquarit, sol mane discernens proximum sibi excitat primũ: qui autem ex sole oriente spirat, subsolanus sic appellatus est.

Cur sole se attolente spiritus & sternũtur & augentur? An quia spiritus vel aeris, vel redundantis humoris commotio est: quę cùm parua est, compendio à sole consumitur: itaq; nullus spiritus inde existit: ita cùm magna est, solis exortu amplior redditur: sol enim autor & parens motuum est.

Cur fauonius horis postmeridianis spirare soleat? An ꝙ spiritus omnes sole humorem diffundante proueniunt: humor enim qui antehac concrescebat, tabescit, cùm vis caloris in propinquo est: itaque spiritum mouet: atqui fauonius de occasu spirat. Retur igitur postmeridianis exoritur: tunc

enim ſol eius ad locum accedit.

37 Cur aquilo & auſter ſæpiſsimè ſpirãt? An quia contrarium à ſuo cõtrario è directo ſcilicet oppugnatũ minimè edurare poteſt, ſed ex latere potius aduerſam vim tolerat: auſter verò & aquilo ex curſus ſolis laterib⁹ ſpirant, cæteri aduerſi potius occurrunt.

38 Vtrum ſpiritus fonte quodã emergat, quemadmodũ aqua, ſupra quem fontẽ efferri nequeat, an non? & vtrũ vno ex puncto, an ex loco profluat ampliori? Sunt certè nõ nulla in aere, quæ vel in aqua accidere pari ratione videmus: quippe cùm aqua per prona ocyus fluat, quàm cũ in planis atq; æquabib. ſtagnat: hoc enim & ſpiritus faciũt: nam locis editis atq; excelſis aer aſsiduè mouetur cauis è contrario ſæpè quieſcit, & cõſileſcit. Ad hæc, ſuper excelſiſsimos montes ſpiritus nulli excitãtur, vt ſuper Athon, ac reliquos generis eiuſdẽ: indicium, ꝙ quæ reliquerint, qui anno ſuperiori ſacrificarunt, poſteriori incorrupta comperire affirmant. Cõſtat igitur ſpiritus quoq; prolationẽ veluti ex fonte quodam actitari, ſuper quem nihil præter ea efferre ſe poteſt. Vnde fit, vt locis excelſis, quod modo diximus, accidat: quòd idem datum etiam aquæ putauerim. Nec enim aqua vehementem, nec ſpiritum rapidum locis excelſis fieri nouimus.

Cur

39 Cur auſtro ſpirante cœruleum mare fiat aquilone obſcurius atriúſque? An propterea quod aquilo minus mare perturbat. Omne autem quod tranquillius eſt, atrum eſſe videtur.

40 Quã ob cauſam auſtri cùm leuiter ſpirant, nequeant nubilare: cùm intentè, nimirum queant? An quoniam cùm leuiter frequentiam nubium agere nequeant. Itaq; breue ſit, quod obduci nubibus poſsit: at verò vbi excreuerunt, multas depellunt: itaque amplius obnubilare videntur.

41 Cur aquilo vt magnus incipit, ita paruus deſiſtat: auſter contrà, vt paruus incipit, ita magnus ceſſare ſoleat? An quia nobis aquilo in vicino eſt, auſter longè abeſt. Alter igitur vbi primum exortus eſt, nos occupat: alter ſuo diſperſo principio, vtpote diu per tracto, exiguus ad nos primum deuenit: at finem alterius ſentimus, alterius minimè. Itaque meritò alter imbecillus cùm ceſſat, eſt, omnium nanque finis imbecillus eſt) alter validus. Finem enim iſtius, nihil prætérea ſentimus.

42 Cur verſarij, qua mare ſinuatur, reflare ſoleant: qua porrecta panſáque maria ſunt, reflare non poſsint? An quoniam flatus in unum interrumpens nihil diſtrahitur, imò magna parte vniuerſus perfertur: at in diſpa

latis porrectísque abterranei,& protinus magis distrahuntur, & inter profluendum hac eadem re patiuntur: quoniam nihil obsistit quò minus multas in partes proruant. Versarius enim nō nisi reflexus abterraneus est.

43 Cur dici solet, Cùm cessat boreas, cúmque auster surgere cœpit? An quoniam boreas, quod nos ei subditi sumus, pársque habitata terræ vergit ad septentriones, intentus protinus accidit: quippe qui statim cùm ortus est, adest: auster, quòd ex longinquo ad nos deuenit, non primùm, sed pòst intentior est.

44 Cur spirantibus austris homines grauiores, inualidioresque sese redduntur? An propterea quod humor corporis flatus eius calore tabescens, multus ex pauco redundat, atque humor grauis leui ex spiritu consistit: quas ob res vires hominis debilitari necesse est.

45 Cur spirantibus aquilonibus cibi auidiores sumus, quàm austris? An propterea quod aquilones frigidiores sunt.

46 Cur auster oris terræ Aegypti non afflat, nec interius iter diei ac noctis: super Memphim verò vel iter diei ac noctis ingenuus spirat: nec verò occasum versus iter duum dierum, totidémque noctium adit: exortum autem versus africi incitantur? An quoniam

terra Aegyptus caua secundũ partes suas interiores est, superiores semotioresq; eminẽtior: hinc enim auster, vt caua intacta supergredi sic excipi ab eminentioribus potest.

47 Cur auster paruus oritur, magnus desistit, aquilo contrà? Vnde prouerbium illud, Secundæ nauigationi delegatũ est, Cùm cessat boreas, cúmque auster surgere cœpit. An quòd ad septentriones potius, quàm ad meridiem positi sumus: aquilo autem ex septentrionibus spirat, auster ex meridie, meritò alter statim quum ortus est, vehemens proxima sibi loca inuadit, post deinde suam vehementiam in loca transfert remotiora: alter è contrario homines meridie incolas inter initia vrget, post vbi præterijt, ingenuus ad nos venit.

48 Cur dici soleat, Fit glacialis hyems boream si duxerit auster? An quòd auster talis est, vt nubes largè, & aquam colligat. Cùm igitur boreas tali temporis conditioni superuenit, gelu indurat, hyemémque efficit. Vnde celebre illud est? Offendente lutum borea, mox terra gelascit. Lutum enim, & omnino aquam ab austro vel maximè, vel sæpissimè fieri palàm est.

49 Cur post austrũ citò aquilo spirat, post aquilonem non citò auster? An quoniam alteri ex propinquo, alteri ex longinquo venien

dum eſt, quippe cùm ſedes noſtra aquilon
verſus poſita ſit.

50 Cur flatus frigidi veniunt, cùm calori
commotione oriantur? An motionem à cal
re profectam calidam eſſe neceſſum non ſi
niſi modo quodam prodierit. Nam ſi vniue
ſa interrumpit, calida eſt: ſin per anguſtum
paulatímq; extringitur, nec ipſa calida pro
uenit: & aer, qui inde commotus eſt, talem e
ficit motum, qualis ipſe præfuerit: quomod
etiam eodem de corpore modo calidum, m
do frigidum poſſe ſpirari inquiunt. Sed i
verum nequaquam eſt. Semper enim quo
exit, calidum eſt: cuius indicium, quòd tal
propius admouenti percipitur: ſed intereſt
quo prodierit modo. Nam ſi multò poſt hi
te ore emiſimus, calidū idcirco videtur, quo
niam ſentire id poſſumus: ſed ſi per anguſti
extrudamus, calidius profectò extrictum ae
rem ſibi proximum impellit, atque ille ſib
continuum. Sed quòd aer frigidus eſt, motio
eius quoque frigida profluit. Nunquid igi-
tur in flatuum quoque ratione hoc idem eu
niat, ſitque per anguſtum prima eorum mo-
tio, cùm aere priore prolato ſubinde aliu
affluat? Quapropter hyeme frigidi, æſtate ca
lidi oriuntur, eò ſcilicet quòd talis eorum te
porum aer præeſt: nec enim à ſe ipſum aerē
moueri, neque à calore conuictum eo motu

profer

roferri conſtat, non ſolum quòd calore am
liori contento ſpiritus calfaciunt, verum
uòd ſurſum etiam efferuntur. Ignis enim
atura huiuſcemodi eſt: frigidũ contrà deor-
um ferri aptiſsimum eſt. Spiritus autẽ me-
itò in latus ſe vertunt. Cùm enim alterum
urſum, alterum deorſum verſus nitatur, &
ieutrum alterum ſuperet, nec fieri poſsit vt
naneat, obliquè perferri neceſſe eſt.

1 Cur auſtri frigidi in Africa ſint, vt apud
ios aquilones? Primum, quia vt nobis aqui-
onum origo, ſic Africæ auſtrorum propior
ſt. Nam ſi, vt dictum eſt, flatus per anguſtũ
xtrudi ſoleant, propioribus certè frigidio-
es occurrent, propter vehementiam ſui mo-
us, quam diffundi, hebetarique neceſſe eſt,
ùm ſe longius protrahit: qua de cauſa aqui
ones frigidi apud nos ſunt: colimus enim
ropius, imò iuxta ipſos ſeptentriones.

2 Cur auſtri ſicci, & aquæ omnino exper
es, febres contrahant? An quoniam humorẽ
alidum alienum in corporibus creant, quip
e qui natura humidi, & calidi ſint: quæ qui
lem qualitates febrificæ ſunt: febris enim ea
um conſiſtit exuperantia. Quoties igitur
er ſolis ardorem omni viduati humore ſpi-
ant, habitu planè huiuſcemodi ſunt: at cùm
vnà veniunt cum aqua, refrigerari nimirum
quæ ipſius beneficio poſſunt.

53 Cur flatus anniuersarij eodem tempo
atque modo afflare semper soleant: & cur
sinente die desinunt, noctúque non spiran
An id quidem ipsum, quoniam nix liquefi
ri cessat à sole, cùm vesperascit, totámq; n
ctem manet indomita: omnino autem spira
di tempus tunc est, cùm sol vincere, atque
soluere glaciem ad aquilonem positam co
pit: cùm igitur incipit, præuij appellati sp
rant: cùm iam amplius resolutum est, ann
uersarij.

54 Cur fauonius ventorum omnium len
simus, & frigidissimus est, duobúsque temp
ribus maximè spirat, vere ac autumno, cún
que vesperascit, potissimúmque terram a
tingit? An lenis, quia ex mari, campísque p
nissimis spirat, frigidus tametsi minus quà
aquilo est: quoniam aqua inflata non n
ue spirat: cæteris tamen frigidior est, qu
vel post hyemem sole adeò nuper reuigen
vel autumno, cùm sol amplius non viget, s
rare incipit: vicinus hic maximè terræ affl
quod è directo, nulláq; aduersante vi ex m
ri ad terram transit: haud enim vt per ter
materia obsistēte arcetur, sed liberè quoqu
uersus vagatur, quoniam humorē perrepta
& æquabili quoq; discursu hac eadem de ca
sa profluit. Non enim ex montibus, nequ
niue per vim tabescente, sed tanquam p

fauc

fices expeditè profunditur; pars quippe ad
quilonem, aut ad austrum vergens, monto-
sest: occasum versus nullus mons, nulla ter
est, sed mare Atlanticum spatiatur: itaque
icitur, vt terræ proximus, atque sibi æqua
permanet. Spirat, cùm vespera propè
: loci ipsius ratione: tunc enim sol proxi-
è ad locum accedit, vnde fauonius oritur.
octu quiescit, quoniam tunc solis mo-
deest.

Cur euro spirante omnia maiora videan
r? An quoniam eo flatu aer obscurior, cali
nosissimúsque reddatur.

Cur tempore hyberno flatus de ortu spi
are mane, æstiuo de occasu post meridiem
nsueuit? An propterea quod flatus qui no-
is æstiuo veniunt, hyberno his spirant, qui
ppositum terræ hemisphærium tenet. No-
is autem hyberno mane, atque de ortu spi-
itus veniunt, quod præhumidus noctis aer
iscernitur, mouetur q́; mane à sole: atque is
rimus, qui proximè solem est: quod etiam
nte suum exortum sol agere potest, ex quo
uræ spirare non minus ante solis exortum
olent. Ergo cùm sol humores ad se attrahat,
oueatq́; ante suum ortũ aera, qui per hye-
nẽ humidus apud nos est, cõstat vel ad se pos
e attrahere, cũ inferius hemisphęriũ inspicit
idq́ue

idq; post meridiem ibi efficere, quòd temp
nobis antelucanum est. Quamobrem acci
vt aer qui ante ortum hinc à sole attrahitu
fauonius inferis sit, aspirétque horis postm
ridianis: itaque flatus hyemis nostræ exor
uus nobis, postmeridianus illis est: & nost
æstatis nobis postmeridianus, illis exortiu
accedit: æstas enim apud illos est, cùm apu
nos hyems: nostrúmque postmeridianum,
lis antelucanū est, quo illis auras exortiua
nobis fauonios aspirare prædicta euenit r
tione. Nihil de ortu per æstatem spirare so
let, eò quòd sol ad aera sedis nostræ sicciore
exoritur: parum enim temporis abfuit. Fau
nij post meridiem nulli per hyemē aspiran
quòd exortiui eodem tēpore nulli inferio
hemisphærio flare ob eam quam modo dix
mus causam possunt: sol enim humores ind
ad se attrahens, nobis fauonios præstat.

57 Cur fauonius illustris, serenus, atq; gra
tissimus ventorum omnium est? An quia m
dium calidorum & frigidorum flatuum te
net, vicinúsque illis oriens particeps qualit
tum generis vtriusque euadit, temperatúsq
proinde accedit. Subsolanus quamuis inte
eosdem positus sit, minus tamen communen
se exhibet: hic enim mouet quidem cùm spi
rat flatus, qui austrū versus spectant: eò nāq
trāsire solitus est, sed misceri his nescit. A

..ò fauonius & mouetur ab austris, & spi-
..is ipse agitat aquilones. Istuc enim vlti-
..is spirãdi circuitus ducitur: vnde cùm idẽ
..e alterorum finem, alterorum initium cõ
..eat, iure gratissimus & est, & esse videtur.
.. Cur venti alij locis alijs imbrem affe-
..t? verbi causa, hellespontias terræ atticæ,
..ulísque vicinis: aquilo Hellesponto, atque
..renæ, auster Lesbo. An vbi frequentia
..bium, inibi imbrem obuenire necesse est:
..enim frequentia cogitur, vbi assidere nu
.., accersíque est: itaque montibus magis,
..àm planis pluit: ergo apud Hellespon-
..n aquilo multas desuper nubes compellit:
..òd idem ad Atticam, insulásque vicinas
..lespontias, quasi iam conditam nactus
..teriem efficit: quippe cùm copia larga cõ
..ta ab aquilone sit. Lesbo eurus atque au-
..r nubes affatim ex alto adducunt, atque
..hũc modũ vel de cæteris cogitare par est.
.. Cur dici solet, Nauibus hyberno ven-
.. dat terra secundos, Tunc mare fert sæ-
..s: calidi sub mensibus anni Terra dabit
..uos, ponti feret vnda secundos. An quo-
..am mare per hyemem calidius est: itaque
..quid in eo constitit, initio constitisse vali-
..ori certum est: nam si inualidum esset, faci
..maris tepore absumeretur. At per æstatẽ
..are frigidũ est, spiritúsq; maritimi omnes
frig

frigent. Terra è contrario tunc calida est quare si quid ex terra tunc fertur, primordio id constitit ampliori. Nam si exiguũ imbecillúmque esset, facilè solueretur, & euanesceret.

60 Cur apud Archadiam, qui locus excelsus est, flatus nihilo frigidiores, quàm cæteris locis sentiantur: & cùm flatus silet, cœlúmque nubilum est, frigor perinde, atq; in planis palustribus oriatur? An quòd Archadia non dissimilis palustribus est: aquarum enim cõfluentium nullos in mare exitus habet. Quapropter fauces, hiatúsque præcipites ea in terra numero ampliori sunt. Cùm igitur ventus spirat, vaporem ortum ex terra frigidum auertit, & reijcit: flatus autem ipsi frigidi propterea esse nequeunt, quia ex mari deueniunt. Spiritu tamen silescente, vapor de aqua stagnante, liberè ascendit, atque refrigerat.

61 Cur si ventus mane incœperit, edurare amplius possit? An quoniam sole oriente impetus fit vehementissimus, idcircò protrahi longius potest. Indiciũ quòd constitutio facta præualida est.

62 Cur aquilo interdiu spirat ingenuus, noctu desistit? An quòd imbre gignitur congelatio, cùm solis calore respirandum est: ergo sternitur noctu, quia sol abest, qui gignen-

causa est.

Cur flatus futuri indicium datur, cùm per aerem multæ feruntur araneæ? Vtrum quòd aranea suo fungitur opere, cùm cœlum serenum est: feruntur autem fila, quoniam refrigeratus aer in terram corruit: refrigeratio verò hyemis primordium est, itaque indicium fit illa aranearum perlatio. An quòd post imbres atq; hyemes araneæ vniuersim feruntur: opus enim suum araneus tunc exequitur, cùm cœlum serenum est, & occulit se impatiens frigoris, cùm hyems vrget, tractúsq; à flatu nimium, eruit filū: post imbrem autem flatus magnus parte oriri solitum est.

Cur locis frigidis aquilo per hyemem vehemens spirat, & vt proximè nubilus, sic transuorsum liquidus fertur, atque illustris? An ratione qua frigidus, eadem etiam vehemens sit. Quòd tamē è propinquo frigidior est, occupat, priúsq; nubes gelu indurat, quā pellat: quæ induratę pōdere suo obsistunt, & manent. Transuorsum autem vehementia sua potius quàm frigore agit.

EORVM QVAE AD METVM & fortitudinem pertinent, sectio uicesimaseptima cuius quaestiones XI.

1 CVR tremunt, qui metuant? An propter refrigerationem: deficit enim calor, atque contrahitur, ex qua aluus quoque plerisq; ob timorem effundi solitus est.

2 Cur metuētes nōnulli sitiunt, vt qui sunt tormenta adituri? Cùm enim per timorē refrigerentur, sitire minimè debeant. An non eodem loco refrigerentur, & caleant, sed refrigerentur per summa corporis, vnde calor discedit: caleāt per intima, caloris scilicet introrsum contracti efficientia: cuius rei indicium alui quoque solutio facit. Sitis autem parte quadam interiore siccata, solet accidere: nec aliter agi videtur, quàm in ijs quos epiala exercet, qui simul & frigent, & sitiūt. Nec enim illis pars eadem corporis inalgescit, & concalescit.

3 Cur homines cùm excādescunt, calore scilicet introrsum collecto, feruidi furibundiq; redduntur: cùm metuunt, contrà efficiuntur? An non eundem in locum calor se colligat, sed homini irascenti cor calore circunfusum efferuet, ex quo fidibundus, rubicundus, spirabundus efficitur, cùm calor sursum versus se efferat, metuenti sanguis & calor in imum

perfu

refugiunt: vnde fit etiã vt aluus fundatur. Iam & cordis compulsio non similis agitur il metuenti, vtpote ex caloris inopia frecens ac feriens est: irascenti è contrario, vt te cùm calor collectus sit copiosior. Quãrem efferuescere animo, excitari, perturri, cæteráque id genus verba non ineptè, l accommodatè dicuntur. Nunquid igitur s ea de causa obueniat: nam & siccum exere, & linguam hærere, & reliqua huius ritus elatio facit, & sanguis. Sitim quoq; calescente corpore nasci certum est: sed emadmodum pars eadem corporis, qua si lacessit, resiccari vtrique metuenti & iranti possit. Metum enim sitim posse affer constat militum argumento, qui superati gam rapuerint: nunquam enim tam grater sitibundos sese fuisse fatentur. Et verò i in dicẽdo conturbantur, sitire vehemen consueuerunt: itaque eluunt, & nonnihil sorbent, vt Ptarmenon histrio facit. An sce conturbatos non sitis, sed siccitas pulsanguine teneat: vnde etiã accidit vt palcant: indicium verò, quòd non multũ ebint, sed interdùm desorbuisse tantum satis: at qui se in fugam verterunt, laborant, que sitiunt: & quibus tormenta instant, dem ipsa efficiendi ratio est. Nec mirum icquam id est: fit enim in re bellica, vt nõ-

nulli etiam viri fortes, ac strenui, vbi struct
acie hostes sunt petituri, obtremiscant, no
perterriti, sed fidentes, qui etiam sua corpo
ra verberare lata fecula, aut suis manibus as
solent, vt vndique vorsum pari calore inse
ueant: quidam enim inæqualis ac tumultua
rius motus in eorum corporibus per acu
men, & nimium impetum caloris oriri fer
mè animaduertitur.
4 Cur homines fortes magna ex parte vi
nosi sunt? An quia fortes calidi sunt: calo
autem in pectore conditus est. Ibidem enin
metum quoque refrigeratione quadam effi
ci nouimus, vt cor fortibus caloris copia fu
tum persistat, timidis refrigeratum insiliat
Ergo qui sanguinolentum habent pulmoné
calidum hunc modo vinolentorum gerunt
ita vt rei aduersæ suspicione refrigerari n
queant. Atqui ita se habent, bibendi auidi e
se consueuerunt: nam & bibẽdi cupiditas m
bri eius calore oritur, vt aliàs dictum est: d
cupiditas ipsa, non nisi rei vim sedandi hab
tis desideratio est. Vinum autem, etsi natu
ra calidum est, sitim tamen amplius quàn
aqua extinguere potest, maximéque id ge
nus hominum: quam ob causam dictũ alià
est, ex quo & qui spirandi difficultate labo
rant, aut insania vexantur, vinum admodu
cupiunt: quanquam alteris ex instrictione
alt

...eris ex perturbatione pulmo efferueat,
...m igitur magna ex parte homines eosdē
...bundos ac fortes esse obueniat. vini au-
...n auidi, qui sitibūdi, talésque gestiunt, na
...as vicissim inter se consectari necesse est:
...de fit etiam, vt vinolenti, quàm sobrij for
...res sint.

Cur fortitudinem maximè honore pro
...uuntur respublicæ, quæ tamen virtutum
...ecipua non est? An quia semper vel ipse
...lum alijs inferunt, vel ab alijs sibi illatū
...iuntur: hæc autem virtus perutilis vtrāq;
...partem est: honorant verò non quę opti-
... sunt, sed quæ optima sibi existiment.

Cur voce, & manibus, & labro inferio-
...remant, qui metuunt? An quoniam hic
...ctus caloris defectio ex locis superiori-
... est, ex quo vt palleant accidit. Quòd igi
... calor pectus deserit, vox obtremit: id
...n refrigeratur, quod vocem mouet, &
...nus quoque pari ratione sunt, sed quæ
...ima, vtpote quæ ex pectore pendeant.
...erius tamen non superius labrum qua-
...r, quia superius eò pendet, quò suapte
...ura vergit. Inferius sursum caloris be-
...cio stabilitur, atque quiescit, quo subla-
...nalgescit, & tremit: & verò in excande-
...ido imum labrum eadem de causa laxa-
... & pēdet: quod latè in pueris patet: calor

etenim in cordis ſedem conferre ſe cõſueuit
7 Cur homines metuentes tremunt, maximéque vocem,& manus,& imum labrum An vocem,quia calor hinc deficit, quo in loco vox poſita eſt: labrũ verò & manus,quoniam partes iſtæ nobiliores ſunt, minimeq ſanguinolentæ, bilẽ quoque ijdem deijciũt & teſticulos contrahunt: deijciunt, quia calor deſcendens diffundit,& liquefacit:cõtrahunt,quia metus inuectus extrinſecus eſt,v fugam in aduerſum agi oporteat.
8 Cur homines metuentes,& algent, & ſitiunt, quæ quidem affectiones aduerſę inter ſe ſunt? An algent refrigerati,ſitiunt calfacti. Calor enim in metuendo ſuperiora deſerit loca,quod facie,aluóque conſtat:facie enim pallet, aluus interdum funditur: ergo quòd calor locis ſuperioribus deficit, algor oritur:quòd humor deficit,ſitis exultat.
9 Quam ob cauſam ,cùm & metus & dolor quædam ſit ægritudo, qui dolẽt clamãt qui metuunt ſilent? An qui dolent,ſuum r tinent ſpiritum : itaque is vniuerſus erumpens , cum clamore emittitur : metuentibu corpus refrigeratur, calórque ima petit, qu ſpiritum mouet. Quò igitur hic ſe contul rit, ibidem ſpiritum potiſsimum excitabit quapropter venter eorum qui metuunt,ob crepare ſolitus eſt. Vox aut ſpiritus ſurſur
vo

ersus elatus est, partibus qbusdã veluti in rramẽtis conficiendus absoluẽdúsq;. Cau- verò cur homines dolentes suum retineãt iritum, est, quòd omnes inditis à natura obis præsidijs, aliquo detrimento affecti, si vlla cogitatione vti solemus, vt etiam cę ræ omnes animantes: aliæ nanque corni- is, aliæ dentibus, aliæ vnguibus repugnãt, seq́ue defendunt: atqui ad dolores vel o- nes certè, vel plurimos calor adiuuat, quẽ ofectò is auget, qui suum cohibet. Cal- cit enim doloris incitabula, contracto in- orsus calore per spiritum, atque excoquit.

Cur metuentibus alui fundantur, libi- que vrinæ lacessat? An quia calor insi- s nobis quasi animans est: hic ergo rẽ quã nque timuerit, defugit: quòd cùm extrin- us, tum conturbandi, tum cæterorum me- endi generum ratio inuehatur, atque in a de superis defluat, & è summis ad inti- a sese penetret, efficitur vt alui, vesicæq; ndantur, facilésque reddantur. Nam & nethum, & absinthium, & quæcũque vri- m moueant, eadem calida esse manifestũ . Quinetiam medicamenta aluo accom- data calorifica esse nouimus, & partim eo m soluendi vim tantum obtinent, partim aliter tabefacere queunt, vt allium vri- tabificum est. Hoc igitnr idem quòd ea

† alij anisum.

ipsa calor quoq; efficere potest, qui de sum-
mis in hæc loca sese cogit & contrahit.
11 Cur homines metuentes suos testicu-
los contrahunt? Contrarium enim, vt re-
mittantur & flacceant, congruũ dixeris, cùm
calor metuentium in eum locum se colliga-
An metuentes omnes ferè similes frigent-
bus sint. Cùm igitur calor summa corpo-
ris deseruit, retrahẽdum sanè est: quamobr-
ventris quoque murmur citatur, cùm time-
vehemens detinet. Cutem quoque alge-
tium summam videmus contrahi, vtpote c-
calor inde destituerit omnis, ex quo subs-
qui horror consueuit. Scortum ergo su-
sum conuellitur, atque eo contracto, vnà t-
sticuli contrahuntur: quod melius in coi-
venereo patet. Metus enim excernit, m-
tísque conturbatis, aut perterritis, genitu-
mouetur profluuium.

*EORVM QVAE AD TEMPE-
rantiã & intemperãtiã, & continẽtiam
& incontinentiam pertinent, sectio
uicesimaoctaua, cuius quæstio-
nes VIII.*

1 CVR aliqui ægrotent, vbi vitam l-
xuriosam viuere assueti, agere lux-
riosè cessarunt? vt Dionysius tyrãnus, qu-

n vrbis suæ obsesione aliquantum temporis à potu solito destitit, tabe protinus intercepta laborauit. An consuetudo res magna vbique sit. Iam enim in naturæ habitum fermè absoluitur. Ergo vt pisces inter aerem, aut homo in aqua degens malè habeant necesse est: ita qui morem mutarint solitum, ægrè atque molestè ex consuetis discedunt: & eodem redijsse sibi saluberrimum habent: perinde quasi ad suæ naturæ statum redierint. Tabescunt item alimento carentes, quo antehac copioso suauissimóque vti solebant. Quòd enim cibo solito non vescuntur, perinde afficiuntur, ac si nullum penitus capiant. Quinetiam materia excrescẽs atque inutilis mista cum alimoniæ copia, hebetascit, exolescitque: immista autem ipsa innatat, fertúrque in oculos, aut in pulmonem. Quapropter cibo deinde ingesto solito temperatur, dilutáque & innoxia redditur. Redundat præterea vacans illa materia homini immoderatè, luxurioséque viuẽti, vbi luxuriari aliquantisper desijt, eò quòd multã in se materiam continet indigestam, vitæ scilicet superioris congeriem, qua tabescente, calore genuino ac intimo efficitur, vt fluenta vberius veluti copia niuis liquefacta moueantur.

2 Cur duorum tantummodo sensuum ra-

tione homines incótinentes vocamus, id e
tactus, & gustus? An propter voluptat
quæ pariter nobis, ac cæteris animantib
omnibus per hosce sensus administrantu
Quòd igitur communes eas cum bestijs h
bemus spernimus, & solas omnium, aut m
ximè vitio, probróque damus. Itaque h
minem eis addictum vituperamus, etiam
continentem, atque intemperantem appel
mus, quoniam à teterrimo voluptatum g
nere ducatur.

3 Cur homines incontinentes, ratione t
tum cupiditatis dicimus, cùm etiam in ir
scendo incontinentia sit? An quia incont
nens est, qui contra rationem aliquid agit,
incontinentia est assuetudo rationi contr
ria. Sunt autem cupiditates ferè omnes c
tra rationem, iræ verò cum ratione, non t
men ita cum ratione, vt ratio iubeat, sed i
uectam contumeliam, causámue significet.

4 Cur continentiam & temperantiam i
iuuenibus, atque ditibus maximè recens
mus: iustitiam verò in pauperibus? An qu
si quis re abstinet, cuius maximè indiget, la
dabilior est, quàm si è contrario: pauper ig
tur facultatibus indiget, iuuenis & diu
fruitione.

5 Cur minus sitim quàm famem tolerar
possimus? Vtrum quia sitis res magis anxi
est

eſt: cuius indicium, quòd ſuauius ſitientes bibimus, quàm eſurientes comedimus: triſtius autem quod ſuauiori aduerſum eſt An quia calor, quo viuimus, humidum magis, quàm ſiccum deſiderat. An quia ſitis rerum duarũ libido eſt, potionis inquam, & cibi: fames vnius cibi tantummodo eſt.

6 Cur minus ſitim, quàm famem patiamur? An quia ſiti amplius contriſtamur, quàm fame: cuius indicium voluptas ſanè facit, quam inter bibendum capimus vehementiorem. Tum etiam qui ſitit, res duas deſiderat, cibum atque refrigerationẽ: iſthæc enim ambo potio exhibet. Atqui eſurit, alterius tantum appetens eſt.

7 Cur incontinentes eos appellare ſolemus, qui voluptate contrectandi, aut guſtandi exuberarunt? Nam qui immodicè re vtũtur venerea, & qui luxu delectantur ciborũ, incontinentes vocamus. Ciborum tamen non eadem ratio eſt, ſed partim linguã, partim gulam ſua mouent ſuauitate: vnde Philoxenus gruis collum à dijs immortalibus ſibi dari optabat. At verò qui in videndo, audiendóue modum excedunt, non eodem vocabulo ſignificamus. An quoniam voluptates ſenſibus hiſce accommodatas, communes cum cæteris animantibus habemus: ergo vt communes ſpernimus, notamus, ſolasque

omnium, aut maximè probro damus: atque hominem his deditum reprehendimus, & incontinentem, intemperantémque appellamus, quòd victus à teterrimo voluptatũ genere ducitur. Sed cùm sentiẽdi genera quinque sint, cætera animalia duobus tantum, quæ modò dixi, voluptatem sibi acquirunt, cæteris vel nihil omnino delectãtur, vel per accidens ita afficiuntur. Quòd enim videt aut olfacit, tantisper gaudet, quoad gustus, tactúsque officio fruiscatur. Cùm genus id ipsum concupiscendi expleuit, illorum quoque suauitas desijt, vt etiam nobis salsamenti odor cùm indigemus, suauis est: vbi satiati, repletique sumus amplius suauis non est. Rosæ autem odor semper suauis est.

8 Cur minus risum retinere possimus, cũ amicos nostros, familiarésque videmus? An volubilius, quod elatius, atque suspẽsius fit. Atqui beneuolentia fermè huiusmodi est, ergo meritò tunc ad surridendum mouemur.

EORVM QVAE AD IVSTItiam pertinent, Sectio uicesimanona, cuius quæstiones XVII.

1 QVAM ob causam cùm maior iniuria sit offensa, quæ maius in bonum accepta est, honórque maius sit bonũ,

ma-

maior iniuria pecuniæ æſtimetur, quàm honoris: & homines iniuſti potius in re pecuniaria eſſe videantur? An quia multitudini pecuniæ honori anteponuntur, omnibúſque communes maximè habentur: honor autem paucis, raróque vſu contingit.

Cur depoſitum denegare iniquius ſit, quàm mutuum? An quòd amico iniuriam facere turpe eſt. Depoſitum igitur qui negat, amico iniuriam facit: nullus enim quicquam deponit, niſi credens, confidenſq;. At is cui debetur, amicus non eſt: non enim mutuat, ſed dat, qui amicus eſt. An quia maior iniuria committitur. Prẹter damnum enim fides negligitur: cuius gratia quamuis nil aliud cogat, abſtinendum ab iniuria eſt. Ad hæc, non par pari reddere vitio datur: hic igitur rem ſuam credidit tanquam amico, ille denegat tanquam inimico. At qui mutuauit, non dedit vt amico. Item qui depoſuit, cuſtodiendi, reddendique gratia dedit: qui mutuauit, fructus etiam ſui gratia dedit: minus autẽ ægrè ferimus iacturã, ſi quæſtũ, emolumentúmq; nobis petimus, vt piſcatores factam iacturá retium æquo animo ferunt: periculum enim exploratum ſibi habebant. Addo etiam, quòd qui ſuum deponunt, hominum vitãtes

per

perfidiam, fortunáq; laborantes, aduersa plerunq; id faciunt: qui verò mutuãt, pecunijs abundant, fortunatéq; degunt. Iniquius autem est iniuriam homini infortunato, quàm fortunato intulisse.

3 Quamobrem in foris nonnullis familiæ potius, quàm testamenti ratione sententiam fieri solitum sit? An propterea quòd de familia ementiri non licet, sed vera fateri necesse est. Testamẽta autem multa iam falsa esse redargui potuerunt.

4 Cur paupertas apud homines bonos potius esse, quàm apud prauos soleat? An quia omnibus odio habetur, atque expellitur, ad probos perfugit, rata maximè apud eos salutem, permanendíque locum se posse assequi: è contrario, si ad prauos venerit, nunquam eos fortuna ista fore contentos, sed vel furta, vel latrocinia adituros: quibus rebus futurum, vt ipsa amplius apud illos manere nequeat. An quia homines probos optimè se vsuros existimat, nec sibi petulanter contumelioséque quippiam facturos. Itaque vt nos pecuniarum deposita tutè hominibus bonis credimus, sic etiam hæc sibi dispensat, & statuit. An libenter se ad viros optimos cõfert, quia fœmina est, inópsque proinde & virium, & consilij, vt eiusmodi hominibus commendatam se esse magno-

pere

pere velit,atque desideret. An quia mala est, nunquam se malis iungere velit. Nam si ita maluerit,omnino malum irremediabile ipsa reddetur.

5 Cur non quemadmodum amplificantur iniuriæ in pecunijs, ita cæteris etiam in rebus valeant augeri? verbi causa,qui leue aliquid dixerit,non propterea rem quoque reticendam aperiet,neque qui vnum prodiderit,vel totam rempublicā prodere propterea velit:sicut qui obolū abstulerit, etiam talentum auferet. An quia sunt,quæ parcius quidem per impotentiam, sed volūtate amplius iniquè committantur.

6 Cur depositum etiam paruum denegare turpius est,quàm debitum magnum? An qui depositum negat, hominem fraudat, à quo bonus ipse existimatus est. An quoniam qui hoc facit,illud etiam facere velit.

7 Cur homo qui adeò eruditione præditus est, animātium omniū iniustissimus sit? An quia ingenio cogitationéq; plurimum valet. Voluptates igitur,& felicitatem rimatur maximè,atq; perpensat,quæ nisi cum iniuria nemo assequi potest.

8 Cur diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potius, quàm bonis habeantur? An quia fortuna cæca est,discernere sibi atq; seligere quod melius non potest.

Cur

9 Cur iuſtius habitum eſt hominibus vita functis opem ferre, quàm viuis? An quia viui ſibi præſidio eſſe poſſunt, illi defuncti nihil præterea poſſunt.

10 Quam ob cauſam qui moram cum homine ſano traxerit, nihilo reddi integriori corpore poſsit: neq; qui cum robuſtiori, aut pulchriori verſatur: quicquam in eiuſmodi habitus proficiat: iuſto autem & temperato & bono qui ſe iunxerit, melior in his ipſis bonis animi euadet? An quoniam bona corporis animo imitari non poſſumus, bona animi poſſumus: eſt autem quiſque bonus virtute animi, ſanus virtute corporis. Aſſueſcit igitur exemplo melioris rectè modò lętari, modò contriſtari: quòd is aſſueſcere nequit, qui cum ſano eſt: haud enim quiſquam ſanus in eo eſt, vt lætetur, quibus rebus lętandum: triſtetur, quibus triſtandum ſit: nihil enim ex his ſanitatem creare poteſt.

11 Cur mulierem interfeciſſe iniquius ſit, quàm virum? quanquã naturæ ratione, mas fœmina præſtantior eſt. An quia mulier imbecillior eſt, minúſq; proinde facere iniuriã poteſt. Item eniti aduerſus id quod longè infirmius eſt, nihil virile, imò ſtolidum, atque iniquiſsimum eſt.

12 Quam ob cauſam reo dexter apud iudi-

cem

em locus datur? An vt ratio compensandi abeatur. Cùm igitur res faciat accusatorem superiorem reo, status conceditur melior, vt se aduersario possit ęquare. Tum etiã eus magna ex parte cauere consueuit, quòd elius facere ita possit, si locum dextrum btineat.

Cur si suffragia pari numero accusato- & reo fuerint, reum vincere sancitum est? n quia quum agitur causa, tunc primum audit reus, atque respondere, testésque dhibere debet, aut aliquid facere aliud, nde sibi præsidium eruere possit: facilè utem nemini est diuinare quæ sibi præmolienda præparandáque sint, vt testes, aut liquam fidem aliam, qua se innocentem stendere valeat. At verò accusator, & anequam in iudicium vocet, rem disponere, tque statuere potest, prout sibi libitum est, cùm iam accersiuit, fictis veri quibusdam milibus agere: quibus rebus cùm legum utor minui partes rei videret, fauendum ensuit ei, quoties sententiæ iudicum pares nter se fiant. Quin etiam hoc in ijs maximè ntelligere licet, quos metus terruerit. Multa enim prætermittunt, quæ vel dictu, vel factu sibi necessaria statuerunt. Atqui reus ericulo semper ferè vtitur grauiori, vt mplius metuat: ergo si ea prætermittere

cogitur, quibus posſit ſuam augere defenſionem, dubium nullũ eſt, quin niſi prętermitteret, vincere aduerſarium poſſet: quando illis prætermiſsis, potuit tamen ſui iuris pręſidio æquiparare. Ad hæc, noſtrum vnuſquiſque nocentem potius velit liberare, quã innocentem condemnare: vt ſi de aſſertione libertatis, aut homicidij agitur, reum liberare potius velimus nocentem, quàm condemnare innocentem: cùm enim quis ambigit, errorem ſuſcipere debet leuiorẽ. Nam etſi iniquum etiam eſt liberum aſſeruiſſe, qui ſeruus eſt: longè tamen iniquius ſeruum ſanxiſſe, qui liber eſt. Item quemadmodum ſi Q. inuehit crimen C. litigat, non protinus rem criminanti reſtituendam cenſemus, ſed poſsidenti tenendam vſquequo iudicatum ſit: ita etiam de pluribus par eſſe putamus, cùm ſcilicet iudicum aſſerentium iniuriam, & negantium parem numerum eſſe conſtat. Vt enim in principio cùm alter criminatur, alter inficias it, legum autorem non criminanti fauere, ſed reum iubere dominum rei eſſe tantiſper debere, dum accuſator ſuperet, oportere exiſtimamus: itidem cùm pari ſuffragiorum iudicatur examine, reum ſuorum compotem eſſe cenſemus, cùm ſententijs paribus nihil exuperantiæ legum autor accuſatori reliquerit.

Magnis item delictis, magna supplicia statuta sunt. Itaque si iudices iniusta sententia hominem capite damnarint, post suum errorem emandare nullam temporis facultatem nanciscentur: sed si minus integrè liberarint, si hoc ita cautè tutéque fecerint, vt nihil præterea delinquere ille vellet, quid quæso errauerint iudices, quòd hominem vsque eò emandatum liberarint? Sed si posthac etiam delictum idem commiserit, morte eum vtriusque delicti causa mulctandum lex præcepit. Item hominis est profectò iniquioris ea committere, quæ crimini assignari inquè minus consentaneum est. Iniuria enim vel per iram, per metum, per libidinem, per multas alias huiusmodi causas aduehi potest, non tantummodo ex consulto: crimen autem ex consulto magna ex parte iniustè obijcitur: quamobrem cùm sententiæ accusatorem iniuste agere, pariter & reum deliquisse affirment, improbúsq; habitus sit qui iniustè accusat, victoriam lex iure optimo reo impertit. Item nos etiã ipsis nostris cum familiaribus ita agimus, vt cũ eos deliquisse aliquid suspicamur, & tamẽ nihil certi habem⁹, sed pariter culpa vacare existimamus, nõ protinus ad plectendũ veniamus: atque si nihilo rem amplius percensere possimus, culpa eos omnino absoluimus. Item gra

uiorem his facit iniuriam, qui ex consulto
quàm qui non ex consulto iniuriatur. Atqu
planus,atq; calumnians semper ex consult
lacessit: qui autem iniustè aliquid fecit, au
per necessitatem,aut per imprudentiam,au
prout aliter sors tulerit,delinquit, cúmq; p
res sententiæ sint,accusator iam ex consult
iniuriam facere dimidio iudicatur sententi
rum: reum autem facere quidem iniuriam r
liquo sententiarum dimidio asseritur,sed fa
cere tamen ex consulto non constat: ergo c
grauiorem accusator quàm reus facere iniu
riam iudicetur,meritò legum autor cum vi
cere censuit,qui iniuriam fecit leuiorem. A
do etiam quòd semper iniustior est qui se l
tere non putat,& tamen facit iniuriã, quan
qui se latere existimat. At qui iniustè crim
cuiquam obijcit, eum quidem ipsum quen
suis vexat calumnijs,haud vnquam latere s
posse arbitratur. Cæteri qui iniuriam fa
ciunt,latere sese plerique omnes eum exist
mant,in quem iniuriam animaduerterunt
ergo iudicari iniustiores accusatores debent
quàm rei.
14 Quam ob causam qui ex balneis fura
tus est,aut ex palæstra,aut ex foro,aut ex al
quo eiusmodi loco,morte mulctatur: qui au
tem ex domo priuata,furti precium duplun
exoluit? An quia in domibus rem custodir

melius possumus: nam & paries firmus, &
anis est,& familiaribus res domesticæ cu-
omnibus sunt,vt tutò seruentur. At in
lneis, cæterisque publicis locis facilis cui-
e facinoris perpetratio est:nil enim ad cu
idiam satis qui sua posuerit,habet, præter
ulos. Itaque facultas datur furandi, etiā
spectum paulisper diuerterit.Quamobrē
gum autor ratus sua ipsos custodire satis
n posse,legem adhibuit minitantem acer-
mè, vitam futuram nemini, qui furtum
blicis locis commiserit. Item in domo
nes dominum ipsum est,quem velit reci-
re,& cui minus credat,cauere.At ei qui in
lneis quicquam posuit,prohibere neminē
et,nec ingredi, nec ingressum vestem suā
deponere,vnde surrepturus sit, sed prout
itum est,eodem in loco surrepturi & amis
ri amicula promiscuè iacent. Quapro-
er legū autor hominis rebus, qui sua spon
furem suam in domum exceperit,sibique
rauerit, non magnis admodum supplicijs
fuit consulendum,ijs verò qui communē
lnearum aditū conuersationemq; habeant
cesse est, supplicium furti grauissimum
æsidio statuit. Item qui locis, quorum
itus omnibus patet, furtum committunt,
nnibus patent eo animo esse, vt & vi-
seruati ne sui quidem commodi gratia

probi eſſe vnquam videri velint, vtpote qu
fruſtra ſe probos apud eos emendantur, qu
rem norunt. Iam ergo palàm ſuam nequi
tiam, prauitatémq; exercere incipiẽt. Atqu
vni tantum palàm fuerint, diſſuadere vel p
cunia, vel re aliqua conantur, ne facinus pa
tefaciat: quocirca non tota vita hi praui pe
ſeuerent. Itaq; legum conditor damna his l
uiora præſcripſit. Item ea potiſſimum deli
cta dedecus reipublicæ afferunt, quæ in con
uentibus, collegijſq́; publicis committũtu
vt è contrario honorem comparant ſumm
ea maximè, quæ integrè publicè aguntur.
Ita enim fit, vt ciues & ſibi, & cæteris conſp
cui ſint virtutem præ ſe ferre & colere. A
qui eiuſmodi furtis, non ſolum priuatim, qu
ſuum amiſit, detrimento afficitur, verumeti
tota reſpublica conuitijs laceſsitur, & male
dictis. Igitur damnis meritò grauioribus i
punitur, qui locis publicis, quàm qui priua
tis in ædibus furtum egit. Item qui ex do
mo priuata rem ſuam amiſerit, ſine vlla cõ
tumelioſa affectione domi manens, ſuum pe
ferat caſum. At qui in balneis, aut alio i
genus loco amiſere, ægrè inde nudi diſcedũt
& plerique omnes irridentur: quod long
moleſtius, quàm rei iactura eſt. Qua d
cauſa legumlator damna his ſtatuit grauio-
ra. Quinetiam alia complura ſimili ration
lege

ges præcipiunt: vt qui homini magiſtratu
ædito maledixerit,grauiter mulctari: qui
inato,nullo affici detrimento, & rectè qui
m: ſic enim non tantum in magiſtratum
liquiſſe,qui maledixit,iudicatur,ſed in rē-
blicam etiam contumelioſè egiſſe.Pari ſa
ratione,& qui in portu furatus eſt,nō ſo-
m priuatim offendiſſe,verumetiam reipu-
icæ dedecus aduexiſſe putatur.Hæc eadem
l in cæteris reddenda ratio eſt,vbi aliquis
publicus conuentus & compitum.

Cur ſi iudicum ſententiæ pares aduerſa
s fiant,reum vincere ſolitum eſt?An quòd
us nullo ab aduerſario detrimento affe-
us ſit, ſed ſuffragijs paribus victor eua-
rit.

Cur ſuper furto damnum capitale ſtatu
m eſt: ſuper contumelia, quæ grauior ia-
ura eſt, æſtimatur quòd pati ſuo corpore,
t quantum ſoluere debeat, qui deliquerit?
n propterea,quòd agere contumelioſè, hu
ana quædam affectio eſt,omnéſque homi-
s plus minúſue eius participes ſumus: at
rari nulla neceſsitate humana cogimur.
Adde quòd qui furtum cōmiſe-
rit, idem agere quoq;
maluerit contu-
melioſè.

EORVM QVAE AD PRV-
*dentiam, & mentem, & sapientiam
pertinent, Sectio tricesima,
cuius quæstiones XIII.*

1 CVR homines qui ingenuo claruerint vel in studijs philosophiæ, vel in republica administranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis melancholicos omnes fuisse videamus? & alios ita, vt etiam vitijs atræ bilis infestarentur, ceu inter heroas de Hercule fertur: hic enim ea ipsa fuisse natura putatur, & morbum comitialem sacrum ab illo, & Herculeum prisci nominauere. Puerorum quoque motio mentis idem hoc explicat, & eruptio vlcerum quæ mortem interdum antecedit. Id enim plerisque atrabile cõsistit. Et Lysandro Lacedæmonio proximè ante obitum genus id vlcerum emersit. Adde Aiacem, & Bellerophontem, quorum alter penitus ad insaniam prorupit, alter loca persequebatur deserta. Vnde illud Homeri, Ast hic quando etiam grauior dijs omnibus errat, In campos solus latos, inque auia rura, Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitãs. Quinetiam plerosque alios ex heroum ordine morbo eodem laborasse compertum est. Annis verò posterioribus Empedoclem, Socratem, Platonem, & alios complures viros insignes hoc fuisse habitu

καὶ ἡ περὶ τοὺς παῖδας ἔκστασις, id est in pueros quoq; motio mentis.

nouim

ouimus, atque etiam partem ordinis poeta
um ampliorem. Nam & multos id genus ho
inum morbi ob eiusmodi habitum corpo-
is exercent, & aliqui suapte natura in eos ip
os affectus perspicuè vergunt: omnes tamē
erè, vt dictum iam est, natura huiusmodi
xtitere. Ergo causam primū exemplo haud
inè incommodo vini capiemus. Vinum
nim immodicum tales maximè homines
eddere videtur, quales melancholicos esse
ffirmamus: moresque varios id condit, cùm
ibitur, vt iracundos, humanos, misericor-
es, audaces: quorum nihil mel, aut aqua, aut
ac, aut eiusmodi aliquid efficere potest. In-
elligi planè, quàm varios reddat homines li
et, si quis potantes ipsum animaduertat, vt
radatim euariat. Vbi enim vinum homi-
em frigentem, taciturnúmque à sobrieta-
e accepit, paulò liberaliori poculo refouet,
xcitátque ad verba, tum largiori potu ver-
orum vberem, eloquentem fidentemq; red-
it: posthac processu potandi ampliori, auda
em, propensúmque facit ad agendum: dein-
e plenius amplificato, in contumeliam, &
etulantiam vertit: mox ad insaniam prope
nodum accēdit: postremo nimio ex potu re
oluit, stultúmque agit in modū eorum qui
pueris morbo laborant comitiali, aut etiā
orum, qui vitijs atræ bilis maiorē in mo-

 dum

dum continentur. Igitur vt homo idem inter bibendum moribus immutatur varijs, vinique mensura quadam idem crebrò à se discrepat, ita sunt qui singulis morum generibus adeò inualuerint, vt aliorsum nequeant commutari: qualis enim vinolentus hic est, talis quisquam alius factus à natura est, scilicet alius loquax, alius mẽte commodus, alius lachrymabundus: nam tales vinum quoque informat. Ex quo illud Homeri, Me victum Baccho lachrymas effundere dicunt. Quippe misericordes interdum redduntur, & aliàs efferi, aliàs taciturni. Sunt enim qui rursus taceant, & maximè qui ex melancholicis mẽte fermè summota, cogitabundi esse soliti sunt. Quinetiam ad amandum propensiores vinum facere idoneum est: indicium, quòd sæpè qui potat, vel osculari eos adducitur, quibus nemo sobrius dare osculum velit, vel quia deformes sunt, vel quia ætate prouecti: vinum tamen non longo hæc auget tempore sed breui. Natura sanè, dum vita eduret, assiduis incrementis amplificat. Alij nanque audaces, & temerarij, alij taciturni, alij misericordes, alij timidi per naturam & instituuntur, & augentur: quas ob res eandem esse causam constat, qua vel vinum, vel natura mores cuique inseminare possit, & augere: conficí nanque indies vi caloris omnia solent: ha-

bitui

itui igitur, naturæque atræ bilis flatus ciere latum eſt. Quocirca vitia corporis, quæ fla-um præ ſe ferunt, iliúmque dolores, atræ bi medici tribuunt: & vinum verè flatus mo-ere nimirum poteſt: quãobrem ſimilem am o iſtæ ſortiuntur naturam, atra bilis, & vi-um. Conſtat vinum eam habere vim è ſpu-na quam excitat. Oleum enim quamuis ca-idum, nihil ſpumat: vinum largè, ampliúſ-que nigrum, quàm albũ, quia calidius, & cor ulentius eſt: vnde fit, vt cupiditatem vene-is accendere vinum poſsit. Quare non ine-tè Venerem iunctam Baccho autumant. Et ıelancholici quoque magna ex parte libidi-e affluentius concitantur: concubitus enim atus copia agitur, cuius indicium, quòd pe-is ex paruo citiſsimè in molẽ augeſcit in-gnem: niſi enim flatus, non ita extumeſcere oteſt: atque etiam prius, quàm tempus pro ıendi ſeminis ſit, voluptas quædam geſtiẽs ueris adhuc oritur, cùm iam pubi propin-ui, teſticulos per libidinem pruriunt: quod :ilicet ob idipſum fit, quia flatus per meatus ranſit, quà poſtea humor perfertur. Et ſemi is quoque in concumbendo profuſionem iectionémque, à ſpiritu impellente fieri per picuum eſt: igitur vel in eſculentorum, po-ılentorum ordine meritò ea libidinem mo-ent, quæ locum genitalem flatu implẽt. Ex

quo fit etiam, vt vinum atri coloris talem hominem reddat, qualis melancholicus flatulentus eſt: quod latè in nonnullis pateſcit: ſunt enim magna ex parte duri veniſque tumidi, quibus atra bilis redundat. Cuius ſanè cauſa eſt non ſanguinis, ſed flatus copia. Sed cur non omnibus melancholicis, aut fuſcis, colore inuecta duritas eſt, ſed ijs tantum, quibus vitium amplius inualuerit, alia ratio eſt. Nunc de eo, quod principiò explicare maluimus, agendum eſt. Humoris id genus, quam atram bilem vocamus, protinus ſeſe conſtantiæ, naturæq; vniuerſi corporis intermiſcet, confunditque. Temperamentum enim omne calidi & frigidi eſt: quippe cũ ex his duobus natura & ſeruetur, & conſtet: quamobrẽ atra etiam bilis, & calidiſsima, & frigidiſsima reddi poteſt. Pati nanque iſtæc ambo eadem aptiſsima ſuapte natura eſt: vt etiam aqua, tametſi frigida eſt, tamen ſi ſatis concalfacta eſt, velut quæ feruet, calidior, quàm flamma ipſa ſentitur: & lapis quoque, & ferrum ignita, carbone calidiora euadunt, quæ quidem natura frigida eſſe nullum dubium eſt. Sed de his dictũ planius eſt, vbi de ignis natura & opera docuimus. Atra autem bilis non per ſumma, ſed natura penitus frigida omnino ita ſe habet, vt dictũ iam eſt. Si modum excedit, hominem facit attonitum, aut

obtorpētem, aut anxium, aut formidoloſum: ſed ſi admodum incaleſcit, ſecuritatem animi, cantilenáſque parit, & mentis alienationem & vlcerum eruptionem, & alia pleraq; generis eiuſdem. Parti igitur hominum maximè victu quotidiano redundans, mores nihilo immutat, ſed morbum melancholicum tantũmodo creat: at quibus habitu natura tali conſtiterit, mox his multa & varia morum genera exoriuntur, prout ſcilicet alius aliam habitus intemperiem ſortitus eſt. Exēpli gratia, in quibus multa & frigida bilis eſt atra, hi ſtolidi ſunt, & ignaui: in quibus permulta & calida, ij perciti, & ingenioſi, amaſij, propēſi ad omnem excandeſcentiam, & cupiditatem, nonnulli etiam loquaciores. Multi etiā propterea quod ille calor ſedi mentis in vicino eſt, morbis veſaniæ implicantur, aut inſtinctu lymphatico inſerueſcunt, ex quo ſibyllæ efficiuutur, & bacchæ, & omnes qui diuino ſpiraculo inſtigari credantur, quum ſcilicet id non morbo, ſed naturali intemperie accidit. Maracus ciuis ſyracuſanus, poeta etiam præſtantior erat, dum mente alienaretur: at quibus minus ille calor remiſſus ad mediocritatem ſit, ij prorſus melancholici quidem, ſed longè prudentiores: & quanquam aliqua in parte minus excedant, multis tamen in rebus cæteris ſunt omnibus

præſt

præſtantiores, alij in ſtudijs literarum, alij in artibus, alij in republica.] Magnum etiam ad ſubeunda pericula diſcrimen hic habitus affert: quippe cùm multi metu variè moueantur, ob eam ſcilicet rem, quòd ita à ſe ipſi differunt, prout incidit, vt vices eius habitus gererent, habitus enim melancholicus, vt morbos varios creat, ita etiam ipſe inæquabilis eſt, quippe qui aliàs frigidus in modum aquæ aliàs calidus ſit. Quamobrem cùm formidoloſum quicquam denunciatum eſt, ſi habitus iuſto frigidior ſit, timidum reddet: iam enim metui aditum patefacit, & metus ipſe refrigerat, vt ex ijs conſtat, qui metu perculſi obtremiſcunt. Sed ſi amplius caleat, metus inuectus ad mediocritatem reducet, temperabit, intrepidúmque proinde hominem ſeruabit. Quinetiam cùm ſponte moleſtijs animus tabeſcit, quod frequenter vſu euenit, ratio perquam ſimilis eſt. Fit enim ſæpenumerò, vt angamur, & animo ſuccumbamus: ſed cur ita nullam reddere cauſam habemus: aliàs contrà, vt ſecuritate animi geſtiamus: ſed quamobrem, minimè conſtat. Affectus igitur tam iſti, quàm illi ſuperius explicati, pauliſper quidem conſiſtere in omnibus ſolent: omnes enim aliquid illius materiæ facultatíſque ſibi intermiſtum proculdubio cõtinét: ſed quibus altè, ampliterq; cõſtiterint,

ij iã morũ qualitate quadã notescũt,& nominãtur: vt enim specie inter se distãt,nõ quia faciem habẽt,sed quia facie talem, id est,alij pulchram,alij turpem , & qui nihil superuacui gerunt,ij stata sunt forma: sic etiam qui leuiter habitu illo constant:ij medium tenẽt qui plenè,ij iam dissimiles multitudini euadunt.Nam si omnino merus bilis atræ habitus sit,melancholicos admodũ esse necessum est:sin autem quendam in modum temperetur,egregij,singularésque instituuntur:hi tamen si parum suæ valetudini consulunt, facile in vitia bilis atræ labuntur , alij parte alia sui corporis:alij nanque in morbum comitialẽ incidunt,alij attoniti fiunt,alij vehemẽtissimè anxij, aut formidolosi reddũtur,alij maiorẽ in modũ sibi cõfidũt,& sperãt:quod etiã Archelao regi Macedoniæ vsu euenisse accepimus. Causam verò tam variæ potestatis ipse habitus dat,scilicet prout frigidus,calidúsue constiterit. Nam si vltra modum frigidus sit,molestiæ, anxietatésque sponte sine vlla ratione nascentur, ex quo mortem laqueo sibi consciscunt, maximè quidẽ iuniores,interdum tamen & seniores. Multi etiam vinolenti sese interimunt. Nonnulli verò ex melancholicis vbi abundè potarunt , dolent , & animo vehementer succumbunt : calor etenim naturalis à calore vini extin-

guitur: calor autem qui eam continet sedem qua speramus,& sapimus,facit vt securo animo simus: qua de causa,omnes ad vinolentiã vsque prompto animo bibimus. Omnes animi spe bona vini copia afficit, quemadmodum iuuentus adulescétulos. Senectus enim parum sperare potest, iuuẽtus spe plena est. Non desunt quos angor inter potandum eadem illa de causa comprehendat, qua etiam post potum nonnullos occupat. Quibus igitur calore natiuo emarcescente oritur ægritudo, ij sibi laqueum potius petunt: quare iuuenes potius quàm senes laqueo se interimunt: alteris enim calor per æstatem marcescit, quod naturæ agitur ordine: alteris per vim ipsius affectus, quod cõtra naturam est. Quibus autem calor extinctus subitò est, ij repentè se interficiunt, vt omnes mirentur, eò quòd nullum indicium præcesserit. Cùm igitur atra bilis perfriget, (vt dictum est) varias animi molestias, anxietatésque gignit: calidior autem cùm est, securitatem & lętitiam præstat: quocirca pueri læiores, senes tristiores esse consueuerunt: alteri enim calidi, alteri frigidi sunt, quippe cũ non nisi refrigeratio quædam sit ipsa senectus. Accidit verò vt calor subitò causis quoque externis extinguatur, quemadmodum quæ præter suam naturam candent, ceu carbones

bones aqua superinfusa extinguuntur: vnde fit etiam, vt sedata ebrietate nõnulli seipsos enecent. Calor enim ex vino adiectus est, quo extincto vsu euenit illa perniciosa affectio. Et post coitum quoque venereum animo plerique omnes succumbũt, redduntúrque tristiores: qui tamen copiam excrementi suo cum semine effuderint, ij lætiores, hilarioréſque euadunt: quippe qui sic excremento & flatu, atque calore nimio leuentur: cæteros tristiores, demisſioréſque sæpe venus reliquit, eò quòd parti necessariæ aliquo subtracto refrigerantur: quòd humoris eius paucitate qui effluxerit, patet. Summam igitur rationum colligamus. Homines melancholici varij, inæqualéſque propterea sunt, quia vis atræ bilis varia, & inæqualis est: quippe quæ vehementer, tum frigida, tum calida reddi eadem posſit: & quoniam vim eandem morum obtinet instituendorum (mores enim calidum condit & frigidum, omnium maximè quæ nostro in corpore habentur) idcirco nos morum qualitate afficit quadã, informátq;, vt vinum, quod prout plus, minuſue corpori intermistum, infusúmque est, varios reddit: flatuosum autem vtrunque est, & vinũ & atra bilis: cúmq; ratio sit, vt portio quoque aliqua tẽperata illius inæquabilis ordinis habeatúr, statúſque modo quodam acquiratur

inte

integrè, habitúsque respondere calidior fri gidiorque posint ob exuperantiam qualitatis, hinc efficitur porrò vt melancholici omnes non per morbum, sed per naturã sint ingenio singulari.

2 Cur per aliquas scientias habitum nos habere censeamus, per aliquas non? An habitum non nisi per eas tantum adipisci putamur, quibus vim inueniendi acquirimus: inuentio enim ex habitu est.

3 Cur omnium animantium homo prudẽtissimus est? Vtrum quia capite minimo est, scilicet ad sui corporis proportionem. An quia variè minimo est: ob id enĩ ipsum, capitis quoque minutio accidit, & inter homines ipsos qui minori sunt capite, prudentiores nascuntur, quàm qui sunt grandiori.

4 Cur seniores amplius mente valeamus, iuniores ocyus discimus? Quia natura parens & autor omnium, instrumenta nobis duo inseruit, quorum opera instrumentis extraneis vti valeremus: manum inquam corpori dedit, animo mentem. Est enim mens quoque rebus à natura nobis impertitis annumeranda, vicem sanè gerens instrumenti. Cæteræ omnes scientiæ, artésque nostra opera sunt: mentem ipsam opus esse naturę fatendum est. Vt igitur manu non iam inde ab ortu naturæ vti possumus, sed cùm eã

natu

natura abſoluit, perfecitq́ue (procedente
nanque ætate, manus ſuum opus maximè ef
icere poteſt) ita etiam mens quæ res natu-
alis eſt, non protinus, ſed in ſenectute ma-
ximè nobis contingit, atque tunc potiſsimũ
onſummatur, atque abſoluitur, niſi detri-
nento aliquo lacera, læſaq́ue ſit, quemadmo
lum cætera quoque opera naturæ: mens ve-
ò poſterior, quàm manuum facultas acce-
lit: quoniam inſtrumenta etiam mentis po
teriora ſunt, quàm manuum inſtrumenta:
ſt enim mentis inſtrumentum ſcientia: mẽ-
i nanque vtilis ſcientia eſt, vt tibicini tibia.
Manuum inſtrumenta, res pleræque natura
es ſunt: natura autem ipſa, eiusq́; res omnes
riores ſunt quàm ſcientia. Quorum autẽ
nſtrumenta priora ſunt, facultates quoque
orundem prius contingere congruum eſt:
is enim crebrò vtentes, conficere habitum
olemus: & iſta ſic reciprocãtur, vt quam vi
em hæc inter ſe gerunt, quorum inſtrumen
a ſunt, eandem inſtrumenta quoque ipſa in
er ſe habeant, viciſsimq́ue quam inſtrumẽ-
a inter ſe, eandem illa quorum ſunt inſtru-
nenta. Mens igitur ea de cauſa nobis ſenio
ibus potius contingit: diſcimus autẽ ocyus
iniores, quia rem fermè nullam tenemus:
ùm enim res pleraſq; ſcimus, nõ æquè præ
erea capere alias poſſumus: quomodo etiã

meminisse melius ea valemus, quę mane primùm percipimus: deinde procedente die memoria hebetamur, quoniam multa iam perreptauimus.

5 Cur homini potius, quàm cuiquam ex cæteris animantibus credendum est? Vtrum vt Plato Neocli respondit, quia homo solus omnium animantium nouit enumerare. An quia solus deos veneratur, & colit. An quia omnium maximè vim obtinet imitãdi: hinc enim discere tam multa & varia potest.

6 Cur nihil in eo delectamur, quòd triangulum duobus rectis pares angulos internos vel habere spectamus, vel habiturum speramus: neque in aliquo generis eiusdem, nisi fortè in speculatione ipsa delectandum sit: hæc tamẽ æquo modo iucunda sanè sit, etiã si tribus rectis, aut etiam pluribus pares angulos habeat: sed nimirũ tũc delectari est, cũ aut ludis Olympiæ nos vicisse meminimus aut apud Salamina nauali pugna hostes superasse, aut tale quid futurũ speramus, nõ cũ his ipsis contraria expectamus. An in rebus istiusmodi delectemur, quòd vel fuerũt, vel sunt consilio nostro, aut omnino humano, & opera. Quæ autem natura lege incommutabili ita esse voluerat, hæc suæ tantummodo rationis contemplatu nos alliciunt, & oblectant: sed cùm rerum gestarum

perquam aduersa ratio sit, efficitur porrò ut quæ inde profecta sint, in parte lætabilia, in parte tristia veniat. Oīa aūt lætitiæ, tristitiæue ratione, aut vitamus, aut pseqmur.

Cur medicus ad sanitatem vsque tantū-modo suam operam præstat? Primū enim corpus extenuat, dehinc siccat, tum sanitatem inducit, posthac nil vlterius agit. Vtrū quòd fieri non potest, vt ex sanitate aliud quicquam efficiatur. An si quid fieri posset, ad aliam spectet scientiam, afferriq́; præterea ex sanitate aliquid licebit. Ergo si omnia fieri, vel ex contrarijs, vel ex medijs soleant, cōstat vt illud ægrotet quod vel siccius, vel humidius, vel tale aliquod est: igitur ex nimis frigido in minus frigidum, & postremò in iustam vicem caloris, vel siccitatis, vel humoris medicus adducit, transferens sese ex contrarijs, aut medijs, dum ad eū perueniat habitum qui sanitati accommodatus est: ex quo quidem nihil esse natura fert, nisi quid medium. Ergo aliquid præterea facere potest: vt eñ eatenus venit, sic trorsum abire potest. Sed ars nō istuc ꝓfitetur: semp. n. qđ melius est, id artis ratio & spectat & facit: itaq; nec vlla alia, nec ipsa medendi ratio de sanitate quicquam aliud faciet. cùm vel nihil effici necesse sit, vel rei destinanda contrarium: quandoquidem eadem est

ſcientia contrariorum. Itaque vel in ædificandi ratione nihil eſt quod contrarium faciat. Nec verò vlla ars alia eſt, quæ ex hoc quicquam faciat, niſi veluti ex parte quemadmodum ſuendi ratio ex proſciſſo calceum reddit: fieri nanque bifariam aliquid ex aliquo ita poteſt, vt vel cùm illud cōponitur, vel cùm hoc deſtruitur, conſiſtat.

8 Cur hominem philoſophum differre ab oratore putamus? An quia philoſophus in rerum ſpeciminibus agitandis, exquirendiſq́ue ſuum ſtudium poſuit: orator his rebus verſatur, quæ conſortes illorum ſpeciminū ſunt: verbi cauſa, alter quid iniuſtitia ſit nouit, alter quis iniuſtus eſt: & alter quid tenor tyrannidis ſit, cognitum habet, alter qualis ipſe tyrannus ſit.

9 Cur genus id hominum, quod Dionyſiacos technitas, id eſt, artifices bacchanales, aut hiſtriones appellamus, improbis eſſe moribus magna ex parte cōſueuerunt? An quia minimè ſeſe ſtudio ſapientiæ dedunt, eò ſcilicet, quòd in artibus neceſſarijs magnā ætatis ſuæ partem conſumunt, vitámque plurimum traducunt incontinētem, partim etiā cum inopia, quòd quidem vtrunque vitia & gignit & auget.

10 Cur veteres præmia certaminibus corporum poſuerunt, ſapientię nullus quicquā

ſtatu

statuerit? An quia iudices, quod ad ingenium attinet, vel præstãtiores, vel nihilo deteriores nimirum esse ijs debent, qui inter se certant. Quòd si homines sapientia excellentiores certare deberent, præponeretúrque præmium, arbitris sanè sibi careret: at verò in certaminibus gymnicis, quisq; suo tantũ aspectu iudicare integrè potest. Item autor ille præmiorum tale suis hominibus certamen proponere noluit, vnde inimicitiæ, seditionésque maximæ exorirentur: homines enim cũ in re sui corporis aliqua improbantur, non molestè omnino ferunt, neque ijs infesti redduntur, qui ita iudicarint: at si stolidiores iudicati sunt, iudicibus admodum ipsis succensent, ægréque vehementissimè ferunt: quæ quidem res seditiosa, & stolida est: ad hæc, præmium præstantius esse suo certamine decet: itaque certaminum gymnicorum præmium optatius & præstantius, quàm ipsa cõcertatio: est prudẽtia verò quodnam præmium præstãtius esse posit?

Cur homo maximè aliud intelligat, aliud faciat? An quia contrariorum eadem scientia est. An quia mentis officium plurima contingit, appetitus in vnum tantummodò profluit: at qui homo mente magna ex parte viuit, & ratione: bestię appetitu, ira, cupiditatéque ducuntur.

12 Cur nonnulli pecunias acquirere, non impendere consueuerunt? Vtrum quòd suis moribus viuunt: an oblectamine, quod in spe positum est, alliciuntur.
13 Quam ob causam qui grauiter & suauissimè dormiunt, nihil somniant? An quia & sensus, & intelligentia hominis tunc suo fungi officio potest, cùm animus tranquillatur, & requiescit: qua quidem requie, vel ipsa sciendi ratio constare videtur, quippe quæ animum sistat, atque ex temeraria agitatione in tranquillitatem adducat: cùm enim animus mouetur, vagaturque, fieri non potest vt aliquid vel sentiatur, vel intelligatur: ex quo fit etiam, vt amentes sint pueri, & ebrij, & insani: facit etenim calor, qui nimius in his est, vt motu plurimo, vehementissimóque inquietentur: quo motu desistente, prudẽtiores esse incipiunt: cùm enim vis illa intelligendi sedata est, facilius sistitur, rerúmque rationibus adsistit. Et quidem qui inter dormiendum somniãt, nõ alia de causa videre sibi illa videntur, quàm intelligentia constante, requiescẽteque: quod quidem somno contingit leuiori: iactatur enim animus noster maximè in somnis, calore scilicet, qui vndique in partem se colligit interiorem: atque ita efficitur, vt plurima vehementissimaque illa obstante ia-

atione, nullum interuenire somnium pos
t. Nec putandum vt animus tunc con-
uiescat, & per se maximè fit, cùm nullum
mnium trahitur, vt multitudinis opinio
t. Sed contrà omnino incidit, vt qui in
motu plurimo est, nec paulisper quiescit, hic
telligere nequeat. Plurimus autem mo-
us cùm suauissimè quis obdormiscit, meri-
propterea est, quòd tunc maximè larga
loris copia in partem contrahitur interio
em. Animum verò concitatum non solum
iter vigilandum, sed ne per quietem qui-
m intelligere posse, argumẽtum illud etiã
st, quòd in somnis, quos cibo ingesto pri-
nos agimus, nulla facultas videndi somnij
atur, cùm maximè accidit, vt animus pro-
ter cibum ingestum concitetur: somnium
erò ipsum occurrit, cùm cogitantibus no-
is, & ante oculos rem ponentibus, somnus
ccedit. Quapropter ea maximè somnia-
nus quæ agimus, aut acturi sumus, aut volu
nus: de his enim maximè cogitationes, ima
inationésque obueniunt: & qui instructi
irtutibus sunt, meliora somnia vident, ꝙ
tiã vigilãtes meliora animaduertũt: qui de
erius, vel animo vel corpore sunt affecti, de
eriora concipiunt, quippe cùm etiã affectio
orporis faciat ad somni visionem: hominis
 enim

enim morbo laborantis proposita quoque animi vitiosa sunt, atque etiam propter corporis perturbationem animus quiescere nequit. Melancholici idcirco in somnis crebrò excitari consueuerunt, quòd calore largiore vrgēte, animus moueri æquò amplius cogitur: quòd cùm motus vehementior sit, meritò dormire minimè possunt.

EORVM QVAE AD OCVLOS pertinent, sectio tricesima prima, cuius quæstiones XXX.

1 CVR oculo pfricato sternutare cessamus? An ob eam rem humoris respiratio moueatur. Lachrymam enim oculus perfricatus emittit: sternutamentum humoris copia excitatur. An quia plus caloris minus corrumpit, absumítque. Oculus autem perfricatus plus caloris sibi acquirit quàm nares contineant: quamobrem etiam si quis nasum perfricuerit, ipsum sternutamentum desistet.

2 Cur vnò oculo exquisitius cernitur, quā duobus? An quia plures motus duobus, quā vno excitantur: quemadmodum oculis peruersis multiplicem agitari motum certum est. Ergo duorum vnus motus nō est, vnius vnus & simplex est: itaq; efficitur, vt exquisitius vno, quàm duobus cernatur.

Cur

3 Cur homines irati oculis maximè erubeſcunt, pudefacti auribus? An quoniã oculi refrigerantur eorum quos puduit. Pudor enim in oculis eſt: nec reſpicere valent quos pudor tenet: & timor quoq; refrigeratio loci eiuſdem eſt: calor autem in partem trãſit aduerſam, quæ poſterior eſt: aures verò ſatis ex aduerſo poſitæ ſunt: itaq; pudore maximè erubeſcunt. Iratis porrò præſidium in eam partem tanquam violatam tranſmittitur, quæ & ſenſu, & motu facilior eſt: nam & in metuendo calor eam ipſam maximè deſerit.

4 Cur altero oculo apprehenſo, alter conſtantius cernat? An quia oculorum initia ex eodem dependent. Cùm igitur alter mouetur, commune quoque illud mouetur initium, quo mouente, alter etiam oculus moueatur neceſſe eſt: quamobrem altero apprehenſo, vis illa communis tota alterum mouebit: itaque plenius contendere poterit.

5 Quam ob cauſam qui cæci ab ortu naturæ ſunt, calui nunquã efficiantur? An quia humor cùm redundat in capite, oculos vehementer infeſtat: qua de cauſa quibus fluctiones oculos vrgent, venas temporum ferro candente medici tangunt, quo humoris foramina obcæcentur, atque ſpiſſeſcant, & caput quoque diſſecta cute obſcalpere conſueuere.

Cum igitur humor excrescens, vacánsque in capite, oculis detrimento sit, fieri potest vt minus humoris in caluaria ob id ipsum consistat, quia magna parte lapsus in oculos est: & cum excrementis humorum, materiaque inutili capillus proueniat (quæ quidem in capite cæcorum ab ortu naturæ largè redundant) meritò nunquam isti calui efficiuntur.

6 Cur homines qui oculis prominentioribus sunt, magis à fumo infestantur? An quia fumus citissimè oculis protendentibus incursat.

7 Quam ob causam vtrunque aspectum simul diuertere dextro, sinistroque versus, & ad nares demittere, atq; etiam alterum dextrorsus, sinistrorsusque deducere possimus vtrunque verò seorsum, alterum sinistrorsus, alterum dextrorsus simul distrahere nũquam possumus. Quinetiam deorsum, sursumque haudquaquam ita conuertere licet, quamuis facultas simul dimittendi in idem detur, vt dictum est? An propterea, quòd quanquam duplex aspectus sit, ex eadem tamen origine, æquo modo nexus, aptúsque dependet. Vbi autem ita est, quoties alterũ extremum mouetur, reliquum consequatur eodẽ necesse sit: alterius enim extremi principium, extremum reliquum est. Quòd si

res vna ſimul, ac eodem in tempore nunquã in partes aduerſas moueri queat, nec aſpectus ita moueri poterit: quippe cùm ita cõnitatur, vt extrema in partes moueantur aduerſas, ſiquidem alter ſurſum, alter deorſum mouebitur, initiumque ſequi vtrunque neceſſe ſit, quod impoſſibile eſt. Oculorum verò limitas euenit, quia globi continentur principio, quo & ſurſum, & deorſum, & latera verſus lubrico ſeſe vertere poſſint. Cũ igitur ita poſiti ſunt, vt ſitu inuicem ſimili reſpondeant, atque medium teneant, mouendi ſeſe ſurſum, deorſum, latúſque verſus, eodemque in puncto ſibi pupillam habeãt, tũc ſitu integerrimo conſtant, præcipuéque mobiles circumaguntur: at qui eodem in puncto pupillas cõtinent, limi quidem nõ ſunt. Diſcrepare quoque inter ſe poſſunt, & alijs parte alba retracta, nigræ nonnihil occulitur modo eorum qui ſternutaturi ſunt: alijs in angulum exteriorem nigra conuellitur, vt furioſis: alijs in interiorem nares verſus incumbit, vt tragicis, laruis, hominibúſque acerbis, ſeueriſque: ſunt enim contuitu graui, cogitabundóque. Quoties verò ſitu diſsimili globi poſiti ſunt, ſed puncto eodem radij profluunt, aut ſitus ſimilis eſt, ſed punctum non idem, limis oculis hominem eſſe neceſſe eſt: itaque hic ſuſpi-

cit,

cit,& oculos cõtrahit: globum enim eundẽ in habitum collocare conatur, atq; alterum firmum continet, alterum agitat. Haud enim fieri poteſt, quin limus ſit qui non eodem de puncto radios depromat, quippe qui dimotũ cõtuendi principium habeat, perinde ac ille, cui res vna geminari oculo ſuppreſſo videtur. Ergo ſi oculus ſurſum dimotus eſt, terminus inſpiciendi, deorſum eſt: ſed ſi oculus lapſus, deorſum eſt, terminus ſurſum habetur. Oculo tamen vno ſitu ſuo dimoto moueri quidem res viſa ſurſum, deorſúmue ob idipſum videtur, quia pupilla ita ſe mouet: ſed geminari haud vnquam videri poteſt, niſi duplex conſpectus ſit, peruertatúrque ratio videndí: ita fit vt ſtrabonibus res eadem geminari videatur. Cauſam ſitus habet, eò ſcilicet, quòd oculus non ſuo medio nexus, locatúſq; eſt.

8 Quamobrem qui cognomen luſcioſi habuerunt, literas minutas ſcribere conſueuerunt? Mirum enim vt qui obtuſis ſunt oculis, rem faciant, quam eorum facere intereſt, qui acumine valeant oculorum. Vtrum quia proximè poſita magna eſſe videntur: illi autem oculis proximè admotis ſcribere ſolent. An quia contractis palpebris ſcribant: fit enim per imbecillitatem, vt ſi laxatis, diductiſq; oculis ſcribant, aſpectus diſtra

ctus, passúsq; hebetescat: si adductis & conniuentibus, vniuersum depromptus acutius videat. Quod tamen angulum informat exiguum, efficit necessariò, vt exiguæ literæ scribantur.

9 Cur nõnulli post lippitudinem, acutius videant? An quia purificati oculi sunt: fit enim sæpe, vt exterior dẽsitas pupillæ aciem arceat, quæ lachryma emissa laxatur, atque resoluitur: quamobrem prosunt interdum quæ mordent, lachrymam euocant, vt cepe: obsunt quæ tantummodo assiccant, vt origanum.

10 Cur vno videre oculo impatibilius sit? An quia minus animo, qui ita cernit afficitur: quò fit, vt minus affectionis cõtrahatur.

11 Cur distracta conspectuum societate, res vna geminari videatur? An propterea quòd oculi vtriusque radius non ad punctũ idem deuenit: ergo quod bis noster animus inspexit, inde geminum se inspexisse existimat? Proximum euenit, cùm digitos mutatis vicibus implicamus, itaque aliquid tangimus: duo nanque sentimus, eò quòd vnum bis tangimus.

12 Cur sensus dextri nihilo sinistris præstantiores sint, cùm in cæteris omnibus dextra sinistris commodiora habeamus? Vtrum ex consuetudine ita fiat. Statim enim cùm

nati

nati ſumus, vtrunq; ſenſum exercere incipi-
mus. Pars autem dextra exercitatione inſue-
ſcere, inq; frugem euadere meliorem vide-
tur: effici nanq; vtrinq; dextri per conſuetu
dinem poſſunt. An quia ſentire affici eſt:
Pars autem dextra præſtantior propterea
eſt, quòd efficacior: & affici peruicacior, quã
ſiniſtra eſt.

13 Cur in cæteris dextra ſuis ſiniſtris præ
ſtantiora ſunt, ſenſus nullus dexter ſuo ſini-
ſtro intereſt? An quia parte ſentiendi vtra-
que pariter vti à primo natali die conſueſci-
mus. Adde tamen quòd ratio ſentiendi affe-
ctio quædam eſt: dextrarum autem partium
differentia in efficiendo, non patiendo ſi-
ta eſt.

14 Cur exercitatio corporis incommoda
oculorum acumini eſt? An quia exercitatio
ſanguinem efficiat ſicciorem, ſicut etiã reli-
quum corpus. Siccitas autem totam cutem
indurat, ergo vel eam qua pupilla integitur:
quapropter homines natu iam grandes obtu
ſius vident: oculi nanq; ſenum tunica dura,
ſimúlq; rugoſa teguntur: itaq; vis illa conſpi
ciendi cooperitur, & deliteſcit.

15 Cur homines luſcij cognominati, qui
obtusè vident, literas ſcribere minutiſsimas
poſsint, cùm rem minutam perſpicere illi va
leant, qui acumine oculorum præſtant? An
quia

quia conspectu sunt imbecilli, palpebras contrahant in angustum. Cùm enim radius profluit vniuersus, acutius explorare potest: cōtrà laxo diductóq; oculo diffunditur, ob eamque rem hebetascit. Ergo imbecillitas facit, vt palpebras contrahant in angustum: quòd cùm ex angusto inspiciant, exiguam magnitudinem videant, quantáq; vident, tanta perscribant necesse est.

16 Sed cur ijdem illi contractis palpebris videant? An propter sui conspectus imbecillitatem. Vt enim manum rebus sepositis admouent, sic palpebras iuxtà positis perinde quasi manum adijciunt; quod sanè faciunt, vt radius per locum sese depromens angustiorem, congestior profluat, ne protinus ex patulo proficiscens distrahatur: videt autem is acutius, qui frequentior collectiórq; prodierit.

17 Cur non res vna geminari videtur, cùm in latus oculum vertimus? An quia conspiciendi primordium eadem item in linea situm est: tunc enim res geminari videtur, cùm illud mutatum sursum deorsúmue est: in latus verò nil refert, nisi vnà etiam sursum moueat.

18 Cur in ratione videndi tātum fieri possit, vt res vna geminari videatur, si quodammodo inuicem oculi locentur: in cæteris

sen

ſentiendi generibus fieri idētidem nequeat? An etiam in ratione tangendi, cùm digitos mutatis vicibus implicauimus, fit vt res vna duæ ſentiatur: in cæteris hoc idem fieri nequit, quia cætera membra, quibus ſenſio administratur, neque foras verſus deducta, neque bina tam inter ſe apta, colligatáque ſuo funguntur officio: fit ita in ratione videndi eadem de cauſa, qua in tangendo perplexis, vt dictum eſt, digitis. Tactus enim viſum æmulatur & ſequitur.

19 Cur oculus ſiniſter nihilo imbecillior eſt, ſed æquo modo atque dexter videre poteſt, cùm reliquæ corporis partes omnes ſiniſtræ inualidiores, quàm dextræ ſint? An quia pars dextra in eo diſcrepat à ſiniſtra, quòd efficacior eſt, non in eo, quòd affici aptior. Videndi autem vires non vt afficerent, ſed vt afficerentur comparatum à natura eſt.

20 Quam ob cauſam cùm cæteras intuimur res, conſpectus noſter fatiſcit, atque deterior redditur: cùm ad virides, & herbeſcentes inſpicimus, vt olera, cæteráque his ſimilia, recreatur, meliórque euadit? An conſpectum in alba, nigráue intendere minimè poſſumus, propterea quòd vtrunque id genus coloris videndi viribus officit: colores autem illi, quibus oculi acquieſcunt, medium albi,

nigri

nigriue obtinent: itaque aſpectus cùm mediocri lenique obuio afficiatur, nihil debilitatur, imò verò corroboratur, atque reficitur. Et forſan quemadmodum cùm corpora noſtra vehementer laborant, deterius habent, cùm mediocriter, optimè afficiuntur: ita etiam oculi, cùm ad res ſolidas contendunt, laborant, laſſanturque: cùm ad humidas, molléſq;, quòd nil ſibi obſtat, paſsim oberrant, & licentia perliqueſcunt: cùm ad virides, quòd iſtæ vt ſolidæ mediocriter ſunt, ita ſatis humoris continent, neque vllo detrimento afficiuntur, & ad immorandum in hiſce amplius innituntur, eò quòd coloris huiuſmodi habitus modicè ſe conſpectui offert.

1 Cur cætera melius vtroq; oculo cernimus, rectam verſuum virgulam vni literis admouētes inſpicimus exquiſitius? An quia radij oculi vtriuſque non ſine perturbatione in idem concidunt, vt autores conſpiciendi rationum affirmant: itaque cùm vno inſpicimus, ad rectum conſpectum tanquam regulam melius quod rectum eſt deprehendere, iudicaréque habemus.

2 Cur fumus oculos potius infeſtat? An quia infirmiſsimi ſunt: infirmiſsima nanque omnia quæ corpori interſerta occuluntur: indicium, quòd acetum, & quódque acre carnē non exteriorem, ſed interiorem demordet.

C An

An quia laxiores, refertique meatibus sunt. Conspectus enim per quosdam meatus protruduntur, & excidunt: itaq; quod his mordacissimum est, cæteris corporis partibus obuium subire densiora non potest, sed perreptat, & decidit: æquo modo & cepe, & quæcunq; talia oculos mordent. Oleum omniũ maximè humorum id facit, quia tenuissimũ est, ob eámq; rem meatibus se expeditè insinuat: acetum reliquis partibus corporis pro medicamento est.

23 Cur oculus solus omnium membrorũ non rigeat, cùm infirmissimus sit? An quia opimus est, nec carnis quicquam in se continet. Quod autem tale est, securum manere à frigore potest. Haud enim audiendi sunt illi, qui propterea rigere oculos negant, quia vis illa conspiciendi ignis est: non enim talis in oculo ignis est, vt calfacere valeat.

24 Cur lachrymæ quas mœrendo emittimus, calidæ sunt: quas oculis laborando, frigidæ? An quia frigidum quod incoctum, crudúmq; est: calidum, quod concoctum. Languorem autem omnem ex cruditate proficisci, nullum dubium est. Quòd cùm lachryma cruda eorum sit, qui valetudine oculorũ laborant, non immeritò frigida est: hinc medici sudorem frigidum argumentum grauis esse morbi existimant: calidum contrà decreto-

rium

rium esse,& salutarem. Cùm enim vacãs materia multa est,satis à calore interiori concoqui minimè potest:itaq; frigidam esse necesse est:cùm pauca est,plenè à calore victa cõcoquitur:morbos autem copia vacantis materiæ confici certum est.

25 Quare cùm partes corporis nostri dextræ mobiliores sint,oculus sinister expeditius quàm dexter cõtrahitur? An propterea, q omnia sinistra dextris humidiora sunt,humidiora autẽ contrahi plenius possunt. An dexter amplius efficere posit:sinister vel ex se vt humidior obsequentior sit.

26 Quam ob causam cùm & senex, & luscius per imbecillitatem parum oculis valeant,alter proximè admouet,si quid inspicere vult,alter procul abducit? An quia dissimilis eorum imbecillitas est. Senex enim quia videre non potest, vbi minus radij coeunt,rem videndam eò abducit, vbi visurus maximè est:procul enim coire radij solent. Lusciosus ille videre quidem rem isthic potest,sed quænã rei cõspectæ caua sint,queue excedant;discernere nequit,itaque in his fallitur: caua quippe & excedentia splendore discerni maximè possunt: quem, quoniam procul percipere, queadmodum rei obuiæ ingruat, nequeant, proximè adducunt.

27 Cur homo ſolus, aut certè maximè animantium omnium oculis deprauetur per limitatem? An quia vel ſolus, vel maxime comitiali morbo in tenera ætate laborat, cùm deprauari omnibus accidit.

28 Cur vni animantium homini transuerti, deprauaríq; per limitatem oculi poſſint? Vtrum quòd oculos minimo interſtitio diſcretos, è directóque poſitos homo habet, perſpici idcirco menda in eo maximè poſsit. An quia cæterorum animantium oculi vnicolores maximè ſunt? Nec deprauatio ſequeretur, ſi vno quolibet colore præditus oculus eſſet. An quia ſolus ex omnium animantium genere morbo comitiali rapitur: quod genus morbi tranſuertere oculos ſicut cętera etiam membra, poteſt. Nonnullis tamen, vt ſerò eo morbo vexari incœpere, ſic lumina ſerò deprauantur.

29 Quam ob cauſam manu præ lucerna, aut ſole obiecta melius inſpicere poſſumus? An quia lucernæ, ſolíſue lux noſtris ocurrẽs luminibus reddit ſuam ob nimietatem infirmiora, quippe quæ rem etiam ſibi cognatam interimere præ ſua poſsit exuperantia: at verò manu ita arcente, nec luminum acies offici poteſt, & res viſui obuia nihilominus in luce poſita eſt: vnde fit, vt & acies plenius agat & res inſpectanda nihilominus videatur.

Cur

30 Cur manus dextra & pes dexter à suis sinistris differunt, oculus & auditus nullo discrimine distant? An quia immista, synceráque elementa súsque déque sunt. Discrimen verò situm in his est, quæ elemẽtorum coitu constant. Sunt autem sensus isti è synceris illis, immistisque: visus scilicet ex igne, auditus ex aere.

EORVM QVAE AD AVres pertinent, sectio tricesima secunda, cuius quæstiones XIII.

1 CVR aures quæ omniũ maximè partium nostræ faciei exangues sunt, rubore magis afficiuntur, vbi nos pudor apprehenderit? Vtrũ quòd peregrinus humor partem adire inanem aptus natus est: itaq; cùm calore per pudorem orto resoluitur, statim se in aures colligit. An quia temporibus appositæ sunt, quò versus maximè humor confluit. Cùm enim hominem pudet, calor se in faciem recipit, itaq; ruborem adducit: aures verò minimo in ea profundo extãt, naturaq; calidissimæ sunt, & coloratæ, nisi longè frigoris rigore obtorpuerunt: ideo hæc particula omnium faciei particularum coloris est optimi. Quamobrem passus dispersusque calor, quod per summa res tenet, rubicũdas red- *Forsanlegendũ humor, & nõ calor.*

dere poteſt.

2 Cur vrinantibus aures, dum inter mare ſunt, rumpi ſoleant? Vtrũ quia retentus ſpiritus impetu cogit vehementiori. An ſi cauſam hoc haberet, idem vel in aere fieri poſſet. An quod non cedit, diſrumpi ocyus poteſt, & à duriori, quã molliori facilius. Quod itaque inflatum eſt, minus cedit: aures verò, vt dictum iam eſt, ſpiritu retento inflantur: itaque ab aqua quæ aere durior eſt, obtundũtur offenſæ, atque rumpuntur.

3 Cur vrinantes ſpongias alligare auribus conſueuere? An ne mare per vim occurrens, aures rumpat: haud enim ita ſtipatæ impleri vt inanes, exemptis ſpongijs, poſſunt.

4 Cur ſordes aurium amaræ? An quia putri ſudore contrahuntur, qui ſalſus, amarus eſt.

6 Cur ſpongiarij ſuas diſſecant aures & nares? An vt ſpiritum cõmodius reddant: hæc enim eſſe ſpirandi itinera videntur. Laborare quippe difficultate ſpirandi eos affirmant, dum foras emittere animam non poſſunt, leuarique, cùm propellentes extrudunt. Mirum tamen ſi reſpirandi aſſequi facultatem refrigerationis gratia nequeant, ſed eſſe id neceſſarium magis videatur. An meritò plus in retinendo laboris ſit, cùm corpus ex-

tum e

tumeat, distendaturque: spiritus verò foras sponte efferri posse videtur. An intus etiam tendere ita posit: cogitandum tamen æquè videtur. Plerique verò lebete demisso, respirandi viam vrinatoribus moliuntur: haud enim aquæ lebes impletur, sed aera seruat ad demersum hominem vsque: quippe qui erectus per vim dimittatur, vt vndique æquali nutu descendat: nam si quantumlibet inclinauit, humore protinus interrumpente impleatur necesse est.

6 Cur nonnulli, cùm suas inscalpunt aures, tussiunt? An quia sensus audiendi foramen cum pulmone, canalique ab asperitudine cognominato sortitur: indicium, quod his ipsis repletis, obseptisq; homo surdescit. Humoris itaque aliquid è frictione ista aurium liquescit, atque in canalem, quem modo diximus, per foramen illabitur, quod tussim mouere potest. τῇ ἀρτηρίᾳ, cana li &c.

7 Cur sinistra auris ocyus magna ex parte perforata consolidari, quàm dextera potest? quocirca mulieres alteram marem vocant, alteram fœminam. An quia partes sinistræ humidiores, calidioresque sint: quæ autem habitu huiuscemodi sunt, cõsolidari possint facilius. Vnde in plantis etiam tenellis, atq; viridibus, coitus concorporãdique vnio facilius agitur. Et verò vlcera iuniorũ prõptius

compaginantur, quàm seniorum. Argumentum partes sinistras esse humidiores, quòd molliores sunt, atque effœminatiores.

8 Quam ob causam pudefactis aures summę rubescant, iratis oculi? An quia pudor in oculis refrigeratio quædam cum timore est: itaq; calor iure oculos deserit: quòd cùm inde secedendum sit, locum sui capacissimũ petat necesse est, quales certò summæ sunt aures. Cæteræ nanque partes longæ ossibus omnes compactæ sunt. Iratis contrà calor in oculos, totámque faciem reuocatur: sed conspectior in oculis est, videlicet albi eorum coloris ratione.

9 Cur aurium sonitus accito strepitu cesset? An quia minorem strepitus amplior pellit & eruit.

10 Cur si aqua lapsa in aurem sit, oleũ, quo humor effluat, instillamus? nullo nanque humore alio effluere potest. Vtrum, vt quoniã oleum per summa aquæ innatat, eíque aqua præ lentitate adhæret, effluente oleo aqua etiam ipsa effluat. An vt per lubricam aurem labens aqua excurrat: oleum enim vtpote leue, facit vt properè labescere possit.

11 Cur minus aures vrinantibus rumpantur, si oleum sibi instillatum habentes, in mare interrumpant? An ratio cur rumpi aures possint, antè exposita est. Oleum verò in au

res

res instillatum, facit vt mare superueniens relabi facilius possit: quomodo in parte corporis exteriori peruncta fieri nouimus. Labens autem ictum parti interiori auris nullum inuehit, itaque dirumpere non potest.

12 Quam ob causam aures cùm exangues adeò sint, pudore erubescere possint? An res quæque ferri in eum solcat locum, qui suiva cuus est. Cùm ergo sanguis efferri sursum calidus videatur, aures maximé, partémq; inanissimam adit: itaque rubore inibi afficit. Quòd idem intelligendum de genis etiã est. Adde, quod tenuissima cutis quæ distenta est, ita fit, vt rubor percipi in auribus præcipuè possit.

13 Cur nemo oscitans aurem inscalpere suã audeat? An quia membrana etiam, per quam audimus, inflatur cùm oscitamus: indicium, quòd audiendi facultas tollitur, cùm oscitamus: spiritus enim vt in os, ita etiam in aures interrumpens, membranam expellit, ac prohibet, quò minus somnus ingrediatur. Quòd cùm ita sit si sedem audiẽdi, cùm oscitamus, auriscalpio tetigerimus, plurimũ mẽbranam lædemus. Ictus enim ad obijcientẽ, enitentémq; spiritum, non ad cedentem inferetur, & membranã abiunctam solidis esse certum est: quare dolor ita moueri, vulnúsq; excipi facilè potest.

EORVM QVAE AD NA-res pertinent, sectio tricesima-tertia, cuius quæstiones XVIII.

1 CVR singultus sternutamento sedari queat, ructus nequeat? An quia ne partis eiusdem vtraque ista affectio est; sed ructus vētriculi, singultus vero refrigeratio cruditásque spiritus, atque humoris pulmoni coniunctissimi est: sedes autem cerebri n cum pulmone communem sortita est, quod quidem ratione cōstat aurium: interdum enim surditas accidit, simul & morbus ipse aurium in pulmonis vitium transit, & nonnullis tussis statim mouetur suas scalpētibus aures, locum autem sternutandi rem naribus esse cum pulmone cōmunem respiratis docet, quæ communis vtique est: sternuimus itaq; loco eo ipso calfacto: calorem autem eius locus sentit inferior, cuius singultus est: calor vero vim obtinet & concoquendi, quamobrem aceto etiam, retentioneque spiritus finiri singultus leuior potest: spiritus enim retentus satis concalfacit. Vnde fit etiam inter sternutandum, vt spirandi retentio idem obducta efficiat, & conuenienter quoque expirantia superiori de loco educitur: quippe cùm fieri nequeat vt quis sternutet, nisi ex-

piret: impetus itaq; ſpiritũ interclusũm rũ-
pit, diſpellitque, qui ſingultus ciere poteſt.

Cur ſi quis ſternutaturus oculum perfri-
cauerit, minus ſternutet? An propterea quòd
ſternutamẽtum à quodam excitatur calore:
fricatio autem calorẽ ciere poteſt: qui calor,
quoniã locus quo ſternutamus oculis in pro
pinquo eſt, alterum ſternuendi calorem tol-
lit, quemadmodum minor ignis ab ampliori
marceſcit, atque abſumitur.

Cur bis ſternuere magna ex parte ſole-
mus, nõ ſemel, aut ſæpius? An quia binis na-
ribus ſumus: per vtranque itaque narem ve
cula partita diſcurrit, quà ſpiritus ſolet per-
manare.

Quam ob cauſam qui ſolem aſpexerint,
ſternutare magis conſueuerunt? An quia ſol
calfaciens mouet perinde atque qui nares pẽ
na ſolicitant. Idem enim vtrique agũt, quip
pe qui per motum calfacientes ocyus ſpiritũ
ex humore eliciant, cuius excurſio ſpiritus
ſternutatio eſt.

Cur ſingultus ſternutamento finitur, & re
tentione ſpiritus, & aceto? An ſternutamen-
to, quia ſpiritus cohibetur inferior, atq; cir-
cumobſiſtit: quemadmodum medicina parti
ſuperiori adhibita aluus ſentit ac immuta-
tur, ſpiritus retentione leuiores tolluntur ſin
gultus, eò quòd exiguus ſpirandi impetus
ſi

ſi pauliſper retinuimus, vt in tuſsi deſiſtit, ſi etiam in ſingultu reprimitur, cogitur, ſtrangulatur. Aceto idcirco ſedatur, quia humo circunſtans, ac prohibens eructandi licentiã in ſpiritum per vim aceti calfactoriam extenuatur. Fit enim ructus, cùm ventriculi humor recaleſcens inflatur, atque cõcoquitur ſingultus verò, quoties ſpiritus vacans ab humore in loco ſpiritui deputato retinetur. Hinc enim dum enititur, nec erumpere poteſt, diſtentionem inducit, quæ diſtentio appellata ſingultus eſt. Inde fit, vt ſingultus vbi inalguimus, oriatur. Frigus enim humorem ſpiritui obductum coangit, ſpiritus circunuentus exilit, cuius commotio, non niſi ſingultus eſt.

6 Cur aquam nonnullis frigidam in faciem fundimus, cùm è naribus ſanguis effluit? An ita calor intus ſe colligit, atque circumobſiſtit, qui ſanguinem ſummum reddit liquidiorem.

7 Cur ſternutamentum pro numine habetur, non tuſsis, neque grauedo? An quia de capite membrorum præcipuè omnium diuino vnde cogitatio eſt, ſuum ducit principium. An quia cæteri illi affectus ratione morbi eueniant, hic ſecus exultet.

8 Cur oculo perfricato ſternutamenta deſiſtunt? An quia humor ſic reſpirat: lachrymã

quippe

uippe oculus post frictionem emittit: ster-
utamẽtum autem humoris copia excitatur.
ın quia minor calor corrumpi ab ampliori
onsumíque potest. Oculus autem perfrica-
ıs, plus caloris sibi acquirit, quàm sit quem
asus complectitur. Hinc etiam fit, vt si na-
ım quis perfricet, ipsum sternutamentum
esistat.

Cur eruptio cæterorũ, vt flatus, vt ructus
ıcra haudquaquam habetur, sternutamenti
ıcra habita est? Vtrum quoniam cùm tres
artes principes sint nostri corporis, caput,
horax, & aluus, flatúsque alui expiratio sit,
uctus vẽtriculi, sternutamẽtum capitis, quę
ars sacra præcipuè est, spiritum hinc exeun
em, vt sacrum veneramur, & adoramus. An
uia spiritus omnis eruptio, partes quas mo
ò dixi, melius sese habere significat. Cùm
nim minus sternuere queunt, spiritus erum
ens leuat ac mitigat. Ergo sternutamẽtum
uoque bene caput valere, posséque conco-
uere, indicio est. Cũ enim capitis calor hu-
ıorem, spiritúmue conuincit, tunc moueri
ernutamentum solitum est. Quamobrem
ıoribundos interdum sternutatorio excita-
ıus, tanquam si hoc affici nequeant, spes
ulla salutis sit. Perinde igitur quasi bonæ
ıdicium valetudinis partis optimæ, atque
ıcerrimæ, sternutamentum adorant, benéq;

augur

augurantur.
10 Cur homo omnium maximè animantiũ sternutare solitus est. An quia foramina sui corporis obtinet latiora, per quæ spiritus interrumpere potest: his enim spiritu impletis sternuimus: latiora autem esse indiciũ, quòd omnium minimè animãtium homo olfactu valet: foramina quippe tenuiora sentiũt exquisitius. Quòd si latiores meatus plus humoris, ac sæpius subeat, necesse est, quo inflatu sternutamentum moueri solet, taléscq; homo maximè animantium habet, meritò sæpissimè sternutat, presertim qui naribus breuissimis est. Sic enim humor concalfactus celerius effluere conuersus in spiritum potest. Cæteris verò præ longitudine narium antè refrigeratur, quàm effluat.
11 Cur sternutaměta, quæ de medio noctis ad meridiem vsque moueantur, damnemus, quæ de meridie ad noctis medium approbemus? An quia cùm rem aliquam exordimur, tunc sternutamentum potius obseruandum sit. Itaque cùm rem agere pergimus, atq; inter initia sternuisse acciderit, amouemur, rémque incœptam prosequi temperandum censemus. Dies igitur & aurora, & de medio vsque noctis quasi initium quoddam est: itaq; ominosum tantisper sternutamentũ esse putamus, temperamúrq; sternutare, ne pergẽ-
tem

m quempiam ad agẽdum reuocemus: post
eridiem verò, atq; mediũ vsq; noctis, finis
eluti quidam est, tempusq; illi contrarium
aq; contrà tunc & existimatur, & agitur.
Cur senes laboriosius sternutant? Vtrũ
uòd his foramina per quæ spiritus perma-
are solet, adducta atq; coniuncta sunt. An
uia senes facilè eleuare nequeunt, per vim
emittunt, atq; concassant.
Cur si spiritum quis retineat, singultus
esistat? An quia refrigeratio est, quæ singul
um inducat: quamobrẽ & qui timent, & qui
igent, singultiunt. Spiritus verò retentus,
artem corporis calfacit interiorem.
4 Cur homines surdi è naribus magna
arte loqui consueuerunt? An quia pulmo
orum vitiatus est. Surditas enim detri-
entum pulmonis est: vox itaque ferri ex-
editè non potest: sed quemadmodum qui
irandi laborent difficultate, spiritũ vniuer
um suam ob imbecillitatẽ reddunt, sic vocẽ
li emittunt. Nituntur itaq; naribus, etiam
um loquuntur, quà vox protrudens sese, so
per attritum rancido illo profertur: fit e-
im vt verba per nares afformentur, cùm
ars nasi superior, quà per palatum forami-
a patent, caua est: resonãt enim tintinabuli
star, ob claustri inferioris angustiam.
Cur sternutamentũ solũ non dormien
tib

tibus, ſed propè dixerim ſemper vigilãtibus fiat? An quia fieri ſternutamentum non poteſt: niſi à calore, qui partem meam commoueat, qua effici ſolet: ex quo faciem ſoli obijcimus, cùm ſternuere placet. Dormientibus autem calor intus circumobſiſtit. Quamobrem imæ dormientium partes calidiores redduntur, ſpiritúſque abũdat: quæ quidem res cauſam habet, cur genitura in ſomnis præ libidine profluat. Meritò igitur dormientes nõ ſternutamus. Cùm enim calor ſecedat capitis, qui eius partis humorem natus mouere aptus eſt, quo in aera extenuato, ſternutamentum exultat, affectionem conſequentem illam obuenire non poſſe conſentaneũ eſt. Crepitus tamẽ inferius, ructúſque ſuperius dormientes magis quàm vigilantes extrudimus. Quòd enim vẽter inflari in ſomnis amplius ſolet, accidit, vt eius inflati humores loca ſibi proxima adeant: eò nanque vel à ſpiritu per quietem excito compelluntur. Retinere enim potius quàm emittere poteſt, qui ſopitus eſt: itaque intus calorẽ contrahit: at qui ſpiritũ retinet, deorſum impellat neceſſe eſt, quippe cùm imum deferri ſpiritũ præter ſuam naturam ſit. Vnde fit etiam, vt per difficile ſit ſpiritum retinere. Quinetiam cur dormiamus, hæc eadem ratio eſt: cùm enim vigilia motus ſit, qui membra ſentiendi officio

io accommodata magis cùm vigilamus ex-
rcet, conſtat ſomnum poſſe accedere, cùm
adem illa membra quieſcunt. Cùm verò
is ignea ſit, quæ membra corporis noſtri
nouere poſsit, & hæc intus ſe contrahat, cir-
umſiſtátque, in ſomnis caput relinquens,
uod ſenſus retinet omnes, tunc maximè ſen
uum ſedes quieſcere poſsint, quæ quidem
es cauſam afferat dormiendi.

6 Quam ob cauſam vbi ſternutauimus,
ut minximus, membra noſtra inhorreſcere
olent? An quia vtraque re illa venæ aeris
nanes redduntur, quem calidùm ante con-
inebant. Inanes aer extrinſecus alius ſubit
llo frigidior, qui antè in venis fuerat quàm
ternutaremus, aut mingeremus. quòd cùm
alis ſubeat aer, meritò facit vt membra in-
orreſcant.

7 Cur ſingultus ſternutamento deſiſtere
oteſt? An propterea quòd ſingultus non
uemadmodum ructus à ventre, qui cibi cõ-
eptaculum eſt, ſed à pulmone proficiſcun-
ur, quod maximè refrigeratione, aut rigore,
ut dolore, aut medicatione ſuperiore acci-
ere ſolet: quòd enim membrum id calidum
ua natura eſt, quoties refrigeratum ſit, to-
um admittere ſpiritum non poteſt, ſed bul
as quodammodo excitat: quamobrem retẽ-
o etiam ſpiritu, ſingultus finitur. Sic enim

D pars

pars iſta recaleſcere incipit, & aceto quoqu
hauſto deſiſtit, quoniã vis aceti calefactori
eſt. Cùm itaque calidum quódq; concalfa
ctum reddetur, ſedesq́; cerebri foraminibu
peruia pulmoni reſpondeat, efficitur, vt re
tentio ſpiritus quæ ſternutationi anteceſsit
repreſſusq́; deſuper illatus, affectioné iſtan
pulmonis membri calidi abigere valeant.
18 Cur homines capillo criſpo & tortil
magna ex parte reſimiores ſint? An ſi criſp
tudo ſita in craſsitudine eſt, & craſsitudo n
ſine duritia cõſtat, & durus ſanguis calidio
eſt, & calor materiã excreſcere inutilem m
nus patitur, & os ex vacante materia conſi
ſtit, & cartilago non niſi os eſt, meritò dimi
nutio naſi conſequatur. Indicium ætas adh
bet puerilis: ſunt enim pueri omnes naſo re
ſimato.

EORVM QVAE AD OS ET ad ea quæ in eo ſunt pertinent, Sectio tricesimaquarta, cuius quæſtiones. XII.

1 CVR homines qui raris dentibus ſunt, vitam longè agere nequeant? An quia longè animantia viuunt, quæ dentium ordine prædita ſunt numeroſiore: vt mares, quàm fœminæ longius: viri nanqu diutius quàm mulieres: atq; in pecudũ gene re, cæterorúmque animalium perſpici iden-

idem licet. Qui itaq; raris dentibus sunt, habere quasi pauciores indicantur.

Cur dentes, qui longè solidiores quàm caro sunt, frigus amplius sentiant, quàm caro? An quia meatibus nituntur infixi tenuibus, quorum exiguus calor celeriter à frigore vincitur, mouétque dolorem.

Cur dentes frigidum amplius quàm calidum sentiant, caro è cōtrario? Vtrum propterea quòd caro mediocri, temperatoque habitu est: dentes verò perfrigidi sunt, itaq; rem frigidam sentire plenius possunt. An quoniam meatibus continentur tenuibus, quibus calor inditus exiguus est: itaque res aduersa potius patiuntur: caro quia calida est, vt nihil affici à frigido potest, ita calidū compendio sentit. Ignis enim quasi igni adijcitur.

Cur lingua rerū index pluriū esse potest? Nam & febris ardētioris, & grandinū, si quę insunt, & pecoris versicoloris varia est. An quia humoris capiens est, & super pulmone posita, vnde febriū principium ducitur: versicolorum autem ratio referri ad humorum varietatē debet. Inficitur tamē id primū, quod humor primū manat, colaturq́; cuius generis lingua est. Grandines verò lingua propterea cōtrahit, quòd inanis, spongiosáq́; est: quippe cū grādo veluti panis incōcoctus, cru

dusq́;,parte interiore corporis naſci ſóleat.
5 Cur lingua amara,ſalſa, & acida fieri p
teſt, dulcis non poteſt? An quòd natur
corruptiones iſthæc ſunt. Conſtantiam v
rò ipſam, naturámqne ſentire nequaquan
fieri poteſt.
6 Cur totidem coloribus lingua euaria
quot cutis? Vtrum quòd ea quoque in mē
brorum numero exteriorum recipitur,quā
quam in ore abdita eſt. Verum quia præ
tenui cute integitur, vel minima in ea vari
tas deprehendi poteſt. An quòd aquæ ra
tio eſt, quæ facit vt colores mutentur: lin
gua autem affici ex potione maximè poteſt
7 Cur alitum ex ore tum calidum,tum fr
gidū reddere poſſumus? quippe qui frigi
dum efflemus,calidum verò exhalemus:ind
cium, quòd manus ori admota exhalanti ca
fieri poteſt. An vtroque modo aer cōmotu
calidus eſt. Sed quoniam qui efflat, nō vn
uerſum aera mouet, ſed ore anguſtiori ex
tringit:paucum expirat, quod multum ex
terni aeris excitat. Itaq; calor ore pfectus
paſſus in eo ſuam ob exiguitatem deliteſcit
at qui exhalat, vniuerſum, ob eámque ren
calidiorem expirat. Eſt enim efflatio ſpiri
tus ſtrictim protruſus:exhalatio verò ſpiri
tus vniuerſim profuſus.
8 Cur ſi vehementer, vniuerſúmque exp
rar

arimus, iterum expirare nequeamus? quòd
dem in reſpirando etiam accidit: bis enim
x ordine id facere nequimus. An quoniã
lterum dilatatio, alterum contractio loci
ſt: idcirco quadantenus non vſquequaque
oſſunt. Conſtat igitur ambo viciſsim fie-
i eſſe neceſſum: bis verò ex ordine poſſe
eutrum.

Quam ob cauſam cũ alius locus ſit, quà
ibus, potúsque tranſeunt, alius quà ſpira-
nus, vbi grandiorem bucellã deuorauimus,
trangulemur? An nihil abſurdum id eſt: nõ
nodo enim ſi alicuius interuentu locus ſpi-
andi ſtipatus ſit, verum etſi adductus ſit ex-
rinſecus, æquè imò magis abſtrangulamur.
ſtæc verò proxima inter ſeſe poſita ſunt,
uo cibum excipimus, & quo ſpiramus: qua
e vbi iuſto amplius fruſtum incidit, locum
pirandi proximum adducit, inſtringitque,
t via ſpiritui omnis denegetur.

Cur homines qui virgulam ſuæ palmæ
uctam per totam latitudinem habent, vitæ
ongiſsimæ eſſe poſſunt? An quia breuis ęta
s imbecilláque ſunt, quæ artuum beneficio
arent. Imbecillitatis indicium ætas prima,
tque tenerrima affert: vitæ autem breuis te
timonium dat genus omne aquatile: quæ
um ita ſint, coarctata, cõpactáq; omnia cõ
à ſeſe habere liquidò eſt: quo in genere illa

etiam sunt, quæ cùm ex natura artubus maximè careant, articulari tamen cōtigerit: palmæ autem partem interiorem penitus carere articulo certum est.
11 Quam ob causam dum longè spiramus venter trahentibus adducitur, reddētibus diducitur, atq; repletur? Veri enim simile dixeris esse, vt contrà eueniat. An quia cùm respiramus, venter adductis costis in imum comprimitur: idcirco distendi in ampliori molem follium instar appareat.
12 Quam ob causam spirare necesse habemus? An quemadmodum humor dissolui in spiritum potest, sic spiritus transire potest in ignem. Calor itaque naturalis, vbi bonam spiritus partem in ignem conuertit, dolorem admouet, atque etiam meatus diducit & ampliat. Quamobrem ignem cum spiritu expellere cogimur: quibus extrusis, meatus cōtrahūtur atque refrigerantur: itaque dolor iterum tentat. Rursum igitur aerem trahimus, atq; vbi posthac spirandi meatus patefecimus, vocemq́; reddidimus, ignis iterum oritur, atq; iterum præ dolore spiritū reddimus, idq́; vicissim ordine perpetuo agimus: sicuti etiã palpebras agitare solemus, vt corpus oculorū refrigeretur, atq; siccetur. Et verò cùm ambulamus, ingressui nostro attendimus, scilicet ex ordine gubernandi, atq; regendi,

li, quem vis nostra intelligendi percõmodè
istruit. Hunc ergo in modum spirãdi quoq;
vsum exequimur: ingenio quippe trahendi
teris reddim⁹, atq; illico rursum attrahimus.

EORVM QVAE AD TA-
ctum pertinent, sectio tricesimaquin
ta, cuius quæstiones X.

1 CVR inhorrescere magis solemus, cùm alius modo quodam nos tangit, quàm cùm nos ipsi tangimus? An quia tangendi sedes rem plenius externam: quàm suam sentit: quod enim natiuum, atq; insitũ est, id sensum effugit. Quinetiam quod clanculò atq; subitò fit, terribilius certè occurrit. Metus autem refrigeratio quædam est: at verò tactus extraneus præ suo vtrunque id habet. Deniq; affici vnumquodq; ab alio vel tantundem, vel magis aptum natura est: quod etiam in titillando constat accidere.

2 Cur in alis, & pedum vestigijs titillamur? An propter cutis tenuitatẽ. An quia tactus earum partiũ insolens est, vt etiã auris.

3 Cur non eisdem in rebus inhorrescere omnes soleamus? An quemadmodum nec in eisdem omnes delectamur, nec in eisdem angimur omnes, ita nec in eisdem omnes horrescimus. Quædam enim refrigeratio æqua omnibus ratione inuehitur. Sed alij tamen cùm vestis rumpitur, inhorrescunt: alij cùm

ſerra vel acuitur, vel trahitur: alij cùm pu
mex ſecatur, alij cùm lapillus mola perfra
gitur.

4 Quam ob cauſam cũ æſtas calida, hyem
frigidiſsima ſit corpora tactu frigidiora pe
æſtatem ſint, quàm per hyemem? Vtrun
quoniam à ſudore refrigerari corpora poſ
ſint, qui, vt fieri per æſtatem ſolet, ſic ab hy
me alienus eſt. An quia in contrarium tem
pori tum frigor, tum calor circumobſiſtit
intúsque per æſtatem calor refugit: itaqu
ſudorem poteſt exprimere: per hyemem ve
rò vis frigoris arcet, & corpus perinde qua
ſi terra euaporat.

5 Quænam cauſa pilos inhorreſcere fa
ciat? An meritò cute cõtracta exurgãt, qua
contrahi tum à frigore, tum à pleriſq; alij
affectionibus poteſt.

6 Cur nemo ſeipſum valeat titillare? An
ne ab alio quidem titilletur, ſi rem præſen
ſit, vel potius ſi ipſum videat titillantem: er
go minimè titillari quis poſsit, ſi quæ tactio
affertur, non lateat. Riſus verò lapſus qui
dam, & fraudatio eſt, qua cùm in ſede præ-
cordiorum quis verberatur, ridet. Haud lo-
cus quilibet eſt quo ridemus: clandeſtinum
autem omne fraudulentum eſt. Qua de cau
ſa fit, vt illa eadem res & moueat riſum, &
non moueat.

Cur

7 Cur labris maximè intitillamur? An quia membrũ, quod titillari posſit, nõ longè à ſe de potiſsimũ ſentiẽdi abeſſe debet: labra autẽ eo maximè in loco poſita ſunt: ſed omniũ maximè locorum capitis propterea titillantur, quòd carne ex toto conſtant, quare mobiliſsima eſſe poſsint.

8 Cur ſi quis locum noſtrarum alarũ moueat, in riſum continuò labamur, ſi quam aliam moueat partem, nullam poſsit ridendi cauſam afferre? Et quænam ratio eſt, cur naribus penna tentatis ſternutamentũ moueatur? An quia loca quædam venularum habemus, quibus vel refrigeratis, vel contrà affectis, venulæ ipſæ aut humectantur, aut in ſpiritum ex humore diſſoluuntur, quemadmodum ſi venas ceruicis dormienti quis premat: lætitia itaque geſtiens cõcalfactio quædam eſt: ſpiritum autem cùm redundarit, foras mittimus vniuerſum. Sternutamẽti quoque ratio illa eadẽ eſt: cùm enim penna mouemus, atq; tepefacimus nares humor in ſpiritum ſoluitur, quem mox redundantem expellimus.

9 Cur ſæpenumerò vſu euenit, vt ingeſto cibo inhorreſcamus? An quòd cibus frigidiuſculus admiſſus, vincit principiò magis naturalem calorem, quàm vincitur.

10 Quam ob cauſam quòd digitis vice mu

tata implicatis circumagitur, duo esse videatur? An quia duplici sentiendi parte attingimus. Nunquã enim fieri potest, vt lateribus digitorum exterioribus vtrisq; idem cõplectamur, & agitemus, dum manus ordinẽ suũ obtinet naturalem.

EORVM QVAE AD FAciem pertinent, sectio tricesimasexta, cuius quæstiones 111.

1 CVR faciẽ effigiare consueuerunt? Vtrum quòd qualesnã simus, ea ipsa corporis parte intelligi possit. An quòd ea præcipuè qui simus agnosci potest.

2 Cur faciem maximè sudare solemus, quę carnis omnino expers, atq; gracilis est? An quòd ea propensiora sunt ad sudorem, quæ humida laxaq́; sunt. Caput autem tale est, quippe quòd humorẽ suum plurimum habeat, quem venæ tendentes inde declarant, & destillationes, quæ è capite ventre solent. Cerebrum item humidum est, & foramina capitis permulta. Capilli profectò foraminũ multitudinẽ foras vsq; productã latissimè indicant. Sudor igitur nõ ex parte inferiore, sed ex capite oritur: quãobrem frons prima & maximè sudat. Prima enim subiecta vertici est. Humor autem deorsum, non sursum fluit.

3 Cur in facie maximè tubercula oriri solent,

lent, quos varos vocamus? An quia locus iste rarus, atq; humidus est: indiciũ pilorum eruptio, & sentiendi potentia faciunt. Tuberculorum autem genus id veluti pustula, minutúsque abscessus cuiusdam inconcocti humoris est.

EORVM QVAE AD TOTVM corpus pertinent, sectio tricesimaseptima, cuius quæstiones VI.

1 QVAM ob causam cùm corpus assiduè fluat, defluxusq; ab excremẽtis proficiscatur, leuari non potest, nisi exudet? An quia nõ satis secerni sic potest, diutius tamen secernitur. Cùm enim ex humore mutatur in aera, plus certè oritur ex minori. Plus nanq; quod secernitur est: quare tempore ampliori secerni necesse est.

2 Sed cur ita fiat? An quia foraminibus lõgè angustioribus effluit. Pars enim humoris lenta, glutinosaq;, vt excerni permista cum liquida potest, ita cum spiritu nequit: quæ quidem res maximè infestat. Quapropter vomitus magis, quàm sudores leuare queũt: quoniam ij partem illam lentã secũ educũt, vt qui crassiores, corpulentioresq; sint. An etiam ꝙ locus, qui partem humoris lentam glutinosamq; cõtinet, semotus à carne est: ventri autẽ in propinquo manet. Aut enim in eo, aut in vicino lentũ illud contrahitur:

vnde

vnde fit, vt aliter educi vix posſit.

3 Quam ob cauſam frictiones carnem augeant? An quia vim præcipuam obtinent augendi ea, quæ noſtro in corpore calida habemus: molem quidem adipiſcitur ampliorem quod aſsiduè ipſum in motu eſt, ſurſúmque effertur, & in ſpiritum humores extenuat inteſtinos, quæ certè fieri in perfricando videmus: quare vbi vſus defuit perfricandi, corpus decreſcit, atq; minuitur. An ita fieri poſſit, vt vel per alimentum auctior caro reddatur, concalfaciendi ſcilicet beneficio. Calidũ enim omne humoris detrahens eſt: alimentũ autem quod in carnem digeritur, humidum eſt: plus quoq; alimenti caro ex laxitate ſibi admittit, quippe quæ laxior copioſius capere inſtar ſpongiæ poſsit. Frictio autem nimirum carnem elaxat, & ſpiritibus reddit opportuniorem, & prohibet quo minus inutiles coitiones in corpore contrahantur: quæ ſi abſunt, tabes nulla conſequitur: vitioſum enim illud ieiunium corporis, & tabes naſci ex materia ſolet, quæ inutilis congeſta eſt. Quòd ſi caro ſpiratior, laxior, atq; æquabilior ſit, molem capiat ampliorem conſentaneum eſt. Nam & alimenti capacior, & excrementorum ſecernentior redditur.

καὶ ἀτροφίαι, uitioſum illud ieiunium.

4 Quam ob cauſam vbi perfriximus, eodem à calore vehementius vrimur, atq; dolemus?

lemus? Vtrum quòd caro ſua denſitate calorem interrumpentem coercet: quare plumbum calidius, quàm lana eſt. An quia caloris tranſitio per vim agitur, quoniam corpus ſtrictum à frigore conſtat.

5 Cur ſiccæ fricationes carnis ſoliditatem moliãtur? An quia caro perfrictione recaleſcit, humor conſumitur. Adde quòd caro perfricata denſatur. Quæ autem frictionem attritúmq; pleniorem experiuntur, omnia maiorem in modum denſari reddíq; ſolida conſueuerunt: quod multis in rebus planè intelligi poteſt. Nam & farina & terra, & reliqua generis eiuſdem, ſi aqua infuſa trahas, humida titubabũt, & fluida: ſed ſi plenius atteras, longiorémq; tractationem adhibeas, ſpiſſeſcunt, ſolideſcunt, lanteſcúntq; celeriter.

6 Cur amplius frictio, quàm curſus corpus implere poteſt? An quia curſus carnem refrigerat, nec alimenti reddit capaciorem, ſed pars in imum conuertitur, pars à naturali calore penitus extenuata, tranſit in ſpiritum: at manus carnem permulcet, laxat, capacem alimoniæ facit. Et verò exterior iſta intentio premendo ſtipandóq; refringit interiorum impetum, obſiſténſq; arctius continet, & carnem attollit.

Eo

EORVM QVAE AD COLOrem pertinent, Sectio tricesimaocta ua, cuius quæstiones x.

1 CVR oleum & cera solis calore candefiunt, caro nigrescit? An illa sol propterea candefacere possit, quòd humorem nimium eximit: nigricat enim per naturam, quod præhumidum est, propter humoris terreni mistionem. Carnem verò, quod nullam inde humoris copiam detrahit, adurit, atroq; afficit colore.

2 Quam ob causam piscatores, & purpurarij, & omnino qui rem exercent marinam, ruffo sunt omnes colore? Vtrum quòd mare sua sallugine calidum, & squalidum est, tale autem quodque pilos conficere ruffos potest, vt lixiuia, vt auripigmentum. An parte exteriore calidiores, interiore frigidiores reddantur, eò quòd summa corporis vicissim modò madefiunt, modò à sole resiccantur, idq; perpetuò agitur. Itaq; pili assiccati extenuantur, & rutilantur: & omnes quidem incolæ plagæ septẽtrionalis ruffo sunt pilo, & tenui.

3 Qua de causa cursus, quem induti agimus, & olei sub vestem perunctio pallidulos reddat? An propterea quòd vt spiratio commoda gratum affert colorem, sic obseptio, & stran-

strangulatio cõtrà afficiat necesse est. Quòd itaq; humor passus per summa corporis cũ incaluerit, refrigerari non quit, pallorem facilè trahit. Quod idem vtrunq; illud sudor & oleum sub amictum committit: calor enim introcluditur, atq; arcetur. Cursus verò quẽ nudo corpore agimus, colorẽ præstat amœniorem, scilicet ratione contraria: delibamenta quippe excrementitia, quæ subsistunt, aer refrigerat, corpúsq; ita difflat, euaporatúrq; commodius. Ad hæc oleum cùm tenue, atq; humidum sit, subter perunctũ, meatusq; corporis intersepiens, neq; humorem, ac spiritũ è corpore profluere sinit, neq; spiritũ exteriorem admitti patitur. Quapropter materia vacans in corpore humida, putrescens pallorem inducere potest.

4 Qua de causa spiratio commoda calorem parit amœniorem? An quia pallor putredo quędam per summa corporis est. Cùm itaq; humor summum obtinens corpus, calidus est, vt palleat accidit, nisi refrigeretur diffletúrque.

5 Quare qui mediocriter insudarint, statim ab exercitio colore hilarantur amœno, athletæ verò pallidi longè euadunt? An quia labor mediocris colorem leuiter prouocat, & ad corporis summa inuitat. Nimius verò cùm sudore, & spiritu extrudit, dum corpus

inter

inter laborandũ rarescit, atq; laxatur. Cùm igitur calor per summa residet corporis, color ille exultat, quemadmodum calfactis, aut pudefactis euenire solitum est. Vbi verò inde euanuit, pallor continuò succedit. Cæteri itaque mediocriter se exercent, athletæ prorsus vehementer laborant.

6 Quam ob causam qui se exercent, amplius à sole vruntur cùm sedent quàm cùm mouentur? An cùm in motu sunt, aera agitant: itaq; spiritu quasi ventilantur: cùm verò sedent, quia aer immotus est, vim solis acriorem experiuntur.

7 Cur solis calor summũ adurere potest, ignis non potest? An quia sol tenuior est, carnem subire amplius potest: ignis verò etiam si adurat, per summa tantum colorem inducit nigrum, quas phœdas nominant: interius autem subire minimè potest.

8 Cur ignis hominem nigrum non reddit, fictile reddit: sol contrà hominem nigrore afficere potest, fictile non potest? An non eadem vterq; ratione agit, sed sol adurendo nigrificat, ignis fictile replet, obducítq; fuligine, quæ fauilla prętenui dum carbones frãguntur simul & flagrant, contrahitur: hominem nigrum sol reddit, ignis minimè: quoniam solis calor lenis, mollisq́; est, & prę sua tenuitate cutẽ ipsam leniter per summa adurit.

rit. Quoniam itaq; carnem non attingat, dolorem nullum potest infligere: quoniã vrat, nigrorem inuehit: ignis profectò vel nihil tangit, vel intrò irrumpit: nam arbusta quoque igni atra redduntur. Verum hic non eatenus tantummodo vrit, quatenus color ater se pandit, & auget.

9 Cur homines cùm senescunt, nigriores reddantur? An quia res omnes, excepto situ, nigriores cùm putrescunt euadant: senectus autem non nisi quædam putredo est. Ad hęc cùm sanguis siccescens nigrior reddi soleat, meritò senes sunt nigriores: sanguis etenim est, qui nostra corpora colore intingere valeat naturali.

10 Quam ob causam oleum sol candefacit, carnem nigrificat? An quia olei terrenam eximit partem, quæ nigroris causa est, vt etiam vinum sortis ratione terrenę nigrum est. Carnem verò nigram propterea reddit, quoniam vrit: terrenum nanq; omne cùm vritur, nigrũ effici solitum est.

PROBLEMATVM ARISTOTELIS FINIS.

THEODORI GAZAE THESSALONICENSIS IN PROBLEMATA ALEXANDRI APHRODISIEI, AD NICOLAUM V. PONT. MAX.

Præfatio.



VM ægrè interim feras Pater sanctißime, si ego falsam deprehendam libri descriptionem, an liberos tantum illos de Hierarchia autoris esse Dionysij Atheniensis uiri doctißimi uelis, ne quid religioni derogetur: cætera autē sint, nec ne, quorum uolumina esse inscribuntur, parum referre censeas, modò fructus ex his aliquis capiatur. Equidem ita censere te arbitror, nec uereor, ne quod hactenus per tam longū tempus crediderint homines, à me reprobari uideatur. Multa enim docti interdum per incuriam, indocti sæpe per ignorantiā improbè credūt, & quòd Thucidides autor grauißimus inquit, additam rerum ueritatem nullo cū labore multitudo inuestigare consueuit: labitur in ea potius, quæ in promptu, & in propatulo habētur. Problemata igitur quæ tanquam Alexandri Aphrodisiei opus cōuertere me in Latinam linguā iußisti, conuerti quidē, & eò hercle libentius, quò non tantū morem me tibi gerere, uerumetiā pleraque in his quoque scitè discuti intelligebam: sed Alexandri illius hæc, uiri fæcunda sapientia

prædıti, & ueri atq; germani opinionum Aristotelis speculatoris, nullo pacto equidem credere possum. Nam & doctrina autoris illius cùm in plerisq; alijs, tũ in ijs quæ de animo isthæc disserunt Problemata, omnino desiderantur, & ab elocutione illius adeò longè hæc dissonant, ut facile quisq; lectione ueterum literarum Græcarum exercitatus inteligere poßit, nõ id opus ad Alexandrum Aphrodisieum, sed ad aliquem multò recentiorem autorẽ referri oportere. Doctrinæ iudex nullus te melior esse poterit. Elocutionis uerò, quoniam id per interpretationem patere satis non poßit, si meo parum confidis iudicio, sint illi arbitri uelim, qui neq; per malignitatem ementiantur, neque per ignorantiam literarum gentis Græcæ bonarum aberrent. Sed quanquã Alexandri Aphrodisici Problemata hæc esse non putẽ, utilia tamẽ, legendaq; ita iudico, ut nec tibi conuerti iußisse displiceat, nec me munus hoc unquã pœniteat suscepisse. Quamobrem hæc illis Aristotelis Problematibus, quæ superiori anno cõuerti, tuoq; dedicaui nomini, adiungenda, si placet, iubebis, ut copia larga Problematũ eodem codice cõtineatur, fructumq; sic capere ex uicino liceat ampliorẽ. Nã & sermonis faciem talem nos scitamẽtis huius recẽtis, parũq; linguæ periti autoris posuimus, ut ex eadẽ officina interpretis, ex qua illa Aristotelis, hæc quoq; exisse uiderentur. Vale.

ALEXANDRI APHRODISIEI IN PROBLEMATA

Proœmium.



VAESTIONVM naturalium ratio partim certa ex se, cõspectáque est omni ambiguitate, discusioneq; abiuncta. Quis enim, modo mentis sit compos, quærat, quam ob causam natura pennas uolucrum generi largita est? cũ tam longè omnibus pateat, pennas primum fouendi gratia, perinde atque amiculum genus animantium illud induisse: deinde ornatus etiã causa eum in modũ extitisse, scilicet eadem illa ratione, qua pilis naturæ ingenio teguntur, quæ ingressu utuntur animantes, qua cortice serpẽtes, qua squamis, aut testis bestiæ incolæ aquarum. Cur item natura alijs animãtibus cornua dederit, alijs aculeos, alijs ungues acutos, aut rostra, aut quid tale quis quærere debeat? Constat enim naturã his ipsis ueluti quibusdã hastis natiuis bestias suas muniuisse, quò se defendere ab his poßint, quæ detrimentũ inueherent. Constat item fructuũ ac seminum genera, quæ ad ortum uitámque succedendi perpetuam natura molita est, tunicis, aut corpusculis aliquibus humidis, aridísue, aut corio uestiri, ut secura tum à frigore, tum ab æstu, tum etiam ab animantium iniuria præseruentur. In multis certè ne

ipsum

ipsum quidem tegumentum penitus esse inutile naturæ solertia passa est, sed cibo idoneum suis prouida animantibus astruxit. Stirpes iam ipsas frondibus, libro, cortice, reliquis id genus pennarum, pilorúmue uice obduxit: quippe quæ ferè norit, ut uel à nimio frigore, uel ab æstu immodico offendi, interireq; possent, nisi ita operta, conceptáque manerẽt, nonnulla etiam spinis tanquam spiculis contra animantiũ morsus armauit. Flores præterea uarios præstitit, ut exornaret, formosumq; genus stirpium liberalißimè redderet, utq; nuncios quasi statueret, qui mortalibus fructuum infantiam mox prædicerent emersuram. Hæc tã dilucida, tã certa, qui discutiẽda in mediũ affert, mẽte proculdubio uacat. At qui ambigat an calor igni insitus sit, hic tãgẽdi sensu orbatus degit. Qui quærit utrũ natura, & ratio prouida rebus oriendis, occidendisq; cõsultet, decernátque ordinem, motũ, positum, speciem, colorem, cætera generis eiusdem, hic porrò criminis teterrimi reus est, grauißimisq; pœnis obnoxius. Quæstionum igitur ratio, quod proposui, partim ex se certa, manifestáque est, partim inexplicabilis, modumq; penitus humani ingenij excedẽs, Deo duntaxat cognita immortali, qui rerum omniũ parens, atque autor est. Operis quidem solertißimi cuiusdam rationẽ artifex qui extruxit, integrè tenet: cæteri uerò qui artis sintillius ignari, ra-

tionem nullam reddere queunt, sed tantummodo rem inspectant, & demirantur. Quæstiones quas inexplicabiles dixi, huiuscemodi sunt: Quam ob causam ridere hi soleãt, quos in alis, & costis, aut plantis titillamus. Cur nonnulli cùm mutuum marmorum attritum, sectionẽue, aut ferri stridorem, limarumue sentiunt, dentibus obtorpescunt. Qui fieri potest, ut stupori dẽtibus à frigidis fructibus iniecto portulaca herba, quæ frigida est, medeatur, cùm non res similes, sed contrariæ remedio contrariis esse debeãt. Qua de causa lapis, qui magnetis uocatus est, ferrũ solus attrahere, ramentisq; ferri iuuari ualeat: electrum, siue succinum floccos, festuculásque sibi ita coniungit, ut hærentes possit attrahere. Vnde fit, ut leo gallum tantummodo extimescat. Quid est quòd gallina edito ouo, festuca aliqua se, & ouũ lustrat. Quare ueratro coturnices, cicuta sturni uescuntur, quæ toxica hominibus esse certum est. Quamobrem scammonea bilem ducat: cucurbita agrestis, agaricum, ueratrum candidum, euphorbium, granum cnidium pituitam: ueratrum autem atrum, ac empithymum bilem atram. Cur aluus nõnullorum rebus astringitur, quæ aluum resoluere consueuerunt: contráque his resoluitur potius, quæ astringere possunt. Quamobrẽ alius alio cibo delectetur, eundemq; alius facilius, alius difficilius concoquere ualeat, cùm nulla ratio, uel caloris, uel ali

cui

cuius rei eiusmodi intelligatur. Nemo sanè uel torpedinem piscem torporem per funiculum no stro inuehere corpori, uel triglam obtentam uitium à torpedine acceptum tollere ignorat. Permulta id genus licet enumerare, quæ nesci tantum experimento potuerũt: unde apud medicos abditæ illæ, delitescentesq; causæ his in rebus habentur, quarum nulla ratio reddi poterit: quocirca temerè sanè agunt, qui genus id quæstionum solutionibus mandare contendunt, nec dici improbabilius quicquam potest, quàm rationes, quas illi adducunt: quippe medicamenta, quibus purgandi uis data est, idcirco materias ducere posse inquiunt, quoniam habitu sunt calidiori: quod error est. Nam si iure calori causa daretur, calida omnia uim illam purificam sortiri utiq; oporteret: nunc uerò piper, quod longè calidius, uim non trahendi, sed concoquendi, corroborandiq; possidet: cuius etiam generis masticen, & aloen esse nulli dubium est: itaq; reciprocari ista nequaquam censendum. Nam etsi omne quod ducere potest, calidum est, haud tamen uicißim ita consequitur, ut quod calidum est, idem etiã ducere possit. Volunt item struthiocamelum ui sui caloris ferrum concoquere, quod absurdũ penitus. Leo enim qui longè quàm struthiocamelus calidior est, ferrũ concoquere nõ potest. Nec uerò medicinæ artis autores tantum rerũ statuere proprietates coguntur, sed philosophi etiã

Causæ abditæ, id est, proprietates occultæ.

& grammatici eodem persæpe ueniunt. etenim quæ pathe, id est, affectus appellant, usuq; comprobata obseruant, non nisi uicē complent proprietatum. Quærenda igitur illa sunt, quæ locum obtinent medium, hoc est, non quæ perspicua ex se sunt, uel tam occulta, ut percipi à nemine poßint, sed quæ quamuis difficilia & obscura, explicari tamen, lucemq; recipere rationum, & doctrina hominis, atque ingenio poßint. Solutionem autem quæstionis cuiusque petendam ex rei uel habitu, uel specie, uel actione, uel ex rei simili consensu, uel ex colore, uel ex deceptione sensus, uel ex equiuocatione, uel ex uiribus, quæ magis, minúsue efficere poßint uel ex eo quòd res durior, aut solutior, aut maior, uel minor, uel ex tempore, aut ætate, aut more, uel parte essentiali, aut euentitia, uel ex rerum similium conditione, quorum exempla ex quæstionibus, tum à nobis, tum ab aliȷs explanatis colligi possunt. His igitur normis ac metis omne quod quæritur, probationi potest solutioniq; mandari. Sed cùm non solum ratione, quæ in uniuersum deceat, uerumetiam singularum rerum tractatione animus auditoris regēdus sit, hæc proponenda, soluendaq; censuimus.

Alexan

ALEXANDRI APHRODISIEI PROBLEMATVM LIber Primus, cuius quæstiones CXLVII.

1 CVR Homerus homines à canitie tẽporum πολιοκροτάφους cognominauit? quòd ea maximè parte capitis canities oritur, ob eam scilicet rem, quòd pars capitis prior humidior, quàm posterior, & pituitosior est: & parte priore capitis sola caluescere solemus, quòd mollis, & laxa est. Cùm itaque pilus ob naturalem siccitatem vacat alimento, facilè defluit, vt qui nõ ita solidè parte innitatur priore, sicut posteriore, quæ siccior atque spissior est, Caluitium ex siccitate oriri solitum est: quamobrem quibus crispus capillus est, citius caluescunt, canescunt autẽ serius, vtpote qui capite sint sicciori: siccitas enim pituitosam illã materiã totã absumit. Sunt ijdem præterea vigiles plus quã cæteri: somnus enim humore cõsistit. Quod quidẽ argumento cõstat infantiũ, qui vt humidi excremẽtosiq; sunt, sic somniculosi esse consueuerunt. Patet idẽ vel ex humidis corporum affectionibus, atq; ex ijs qui vel vino sese inebriarunt, vel crebro balneo vsi sunt. Quinetiam minus excrementi mittere ijdem solent per partes, quæ secessui vacan-

tis materiæ deputatæ sunt, os inquam, nares, oculos. At qui capillo sunt promisso, & simplici, capitis humore abundant, itaque cōtra afficiuntur, quippe qui aut nunquam, aut lentius caluitium sentiant. Fieri tamē potest, vt vel vitio sui generis quis caluescat, sicut & articulorum dolores, & plerique alij corporis affectus de parentibus ad prolem descendere consueuerunt, vt non desint, quos morbos liceat hæreditarios appellare. Ergo vel ea ipsa de causa, vel celerius caluescere, vel excremētosus, somniculosúsq; esse quis potest: canos autē candidos esse propterea necesse est, quia pituitæ, ex qua orti sunt, calorem imitantur: nonnunquā etiam ad colorem penè auri vergunt, videlicet vbi se cum pituita bilis vitellina permiscuit.

2 Cur excremētis abūdare, ac vigiles esse senes consueuerunt? Excremētis certè abundāt quia frigidiores, atque debiliores, atq; ad concoquendum ineptiores longi temporis spatium reddidit: hinc enim excrementis foramina, meatúsque corporis redundant. Vigiles verò, quia sicciores parte corporis solida efficiuntur. Infantes prorsus, quia ex contextu foraminum, & parte solida corporis sunt humidiores, non tantum excrementosos, sed somniculosos quoque esse necesse est.

3 Cur pueri nō canescunt, cùm humidi ex-

crementosiq́; esse soleāt? Quia humidi & calidi sunt: pituita autē, vnde canicies, humida & frigida est: adde ꝙ puerorū caluaria mollis saxáque est instar cutis: itaq; vacans materia & inutilis difflari potest, atque euaporari: seniorum prædura est: tempore nanque obdurescit, ac densa, solida, ossea redditur, vnde rimas in ea natura perduxit, quibus vapores excrementitij efflari, atque euanescere possent.

4 Cur mulieres & spadones canescere celeriter soleant? An mulieres, quia natura frigidæ sunt, atque ex ocij causa: sic enim plus materiæ inutilis cōtrahi potest, præsertim si mēstrua defuerunt. Spadones, quia nō amplius semen excernunt, sed excremētum illud seminis genitale, quod pituitosum est, per totum corpus mistum cum sanguine digerunt.

5 Cur item careant pilis? Mulieres quidem quia frigidę sunt, foramina sui corporis spissiora habent, atq; coarctiora: vis enim frigoris contrahere, constiparéque aptissima est: itaq; exitus pilis denegatur. Spadones verò, quia iusto humidiores sunt, excrementísque admodum redundant: hæc enim ratio est, cur loca, neque præhumida, neq; præsicca, saxosaq́;, herbas ædere valeant.

6 Cur pedes spadonum magna ex parte solent deprauari? Quoniam præ nimio, quem

dixi, humore membra admodum madefacta, & emollita, & proinde debilitata gerũt: fit enim vt pondere superimposito corporis, crura parum ad sustinendum valida, peruertantur quo modo harundinem pōdere super annexo, flexi necesse est. Rem autem duram & siccam esse validiorem, inq́ue suo officio stabiliorem. Humidam verò & mollem imbecillam, parúmque efficacem extare, argumento sunt ligna, pelles, funes, atque etiã homines: quippe si qui per luxũ à balneo poculo immodicè vsi sunt, imbecilliores reddãtur: sed si per frugalitatem modicè sese resiccarunt, robusti efficaciores euadant. Vnde fit, vt spadones quidem effœminati, imbecillique sint, forsitan & vinosi: cùm enim habitu sint frigidiori, auidos esse rei contrariæ verisimile est. Vinum autem natura est calidum. Aethiopes verò, vtpote sicciores, crispi macilẽti, musculosi, robustíque constant.

7 Cur ijdem vocem reddunt acutiorem?

Quoniam humor ille immodicus fauces canalem asperum cognominatum obcrassans, atque infarciens, longè reddit angustiores: & cùm spiritus per angusta se promat, vocem agat acutiorem, quàm in integris fiat hominibus, necesse est. His enim vox ampla per meatus laxitudines informatur, & ducitur. argumẽtũ ex tibiarũ foraminibus accipi aptissimè

ſimè poteſt. Humor autem nimius ſpadonũ vel ex eo conſtat, quod percraſſari, & mammas fœmineas explere, & genas habere tumidiuſculas, & pilis eſſe promiſsioribus, & canescere facilè conſueuere.

8 Cur è ſpadonibus nonnulli rem aliquantiſper veneream appetant, & amore interdũ teneantur? Quoniam ſunt, qui cùm pubeſcerent, caſtrati, colliſiúe fuerunt, itaque veluti ſemiſpadones ſunt: adde quibus iecur feruentius, & ſeminis conceptacula ampliora, hi veneris vſum ſæpe imaginantur & appetunt, agere tamen quod cupiunt, non poſſunt, quoniam coles eorũ mox emarceſcat, & lãgueat. Spiritus enim qui diutius tumefacit, deeſt: quippe cùm ſemen non adſit, vnde ſpiritus ortus per meatus ſemini attributos deferri ex parte coxarum conſueuit. Quamobrẽ fit, vt meatus illi collapſi perinde atq; in puerili ætate poſsint excæcari.

9 Cur cæteris omnibus noſtri corporis partibus, quas pili integunt, caneſcere conſueuimus alijs verò nequaquã? Quoniã locus iſte calidior eſt, quippe qui conceptaculis, tũ ſpiritus naturalis, tũ ſanguinis ſit refertus: qui etiam, quia laxior, atque ſolutior eſt, idcirco excrementa pituitæ digerere, atque difflare aſsiduè poteſt: quod quidem argumento cõſtat ſudoris aſsidui alarum.

Cur

10 Cur nonnulli pudore affecti, alis insudare coguntur? Quia pars ista corporis laxior est. Natura quippe ab eo recedit, quod vel reuerendum, vel cauẽdum est, atque paulisper sese cum sanguine colligit, recipitque in venas, atque arterias ampliores, quæ vbi expletæ fuerunt, extillare incœperunt: quod idem etiam euenire ijs nouimus, qui affecti lætitia sunt ob eam scilicet rem, quòd elaxari, resoluíq; corpus totũ, maximéq; alias necesse est.

11 Quam ob causam pallidi qui metuerũt, efficiuntur? Quòd natura humana, visq; interior quæ corporibus nostris cõsulit, ne quid extrinsecus capiat detrimẽti, continuò fugit, & se ad loca confert penitiora custodiæ gratia: quemadmodum nos quoq; domum eadẽ causa petere solemus: quò cùm properat, sanguinem secum trahit, quo solo vehiculo, alimentóq; vti consueuit. Sanguis autem est qui florem nostro largiri corpori potest.

Florẽ, id est, roseũ & purpureũ colorem.

12 Cur ijdẽ illi cõtremiscere consueuerunt? Quoniam vis etiam animalis per cõsensum vtique naturalem diffugiens, neruos relinquit imbecillos, qui suo robore membra sustinent, firmáq; tuentur. Hæc eadẽ ratio est, cur & aluo fundantur, & mingant incõsultè: musculi nanque, quorum interest meatus excremẽtorum claudere, debilitati retinere amplius nequeunt.

Quam

13 Quam ob causam rubescere solent qui gaudent? Quoniam natura sponte rei occurrit, quæ grata extrinsecus accessit: quemadmodum nos amicis, aut liberis obuiam vltrò festinamus. Naturam autem sanguis comitatur, quem suo colore cuti florem posse largiri, palloremq; ob eius orbitatem oriri proposuimus.

14 Cur erubescere consueuerunt, quos puduit? Quoniam natura sua naturali quadam, non arbitrali conscientia verecundatur, ac reueretur quod honorandum, colendúmq; senserit. Itaq; more pudicæ, nobilisq; puellæ cõpescitur, & se ad loca penitiora corporis recipit, atq; occulit: ꝙ cùm agitur, sanguis concitus liberalius fluitat, cutémq; suo colore pertingit. Sunt tamen qui naturam sese protegere copia sanguinis asseuerent: quomodo & manum naturali ingenio tantisper faciei admouere solemus, dum pudore afficimur.

15 Cur nonnulli à vita præ nimio metu discesserũt? Quoniam vis naturalis admodũ interiorem subiens partem sanguine calorẽ insitum, atq; vitalem solitum de corde oriri, obruit vniuersum, atq; extinguit, qua ratione oleũ quoq; multũ, vniuersúmq; lucernæ infusũ flammã potest extinguere: calor qppe corporis ille peraptè flãmulæ lucernæ respõdet. Et verò qui dolore vexantur nimio,

eadem ipſa de cauſa diſceſſere è vita: interit enim motus interior natiui caloris, quemadmodum ignis quoq; obturatus extinguitur.
16 Cur multi ebriati vino obierunt? Quoniam vini copia naturalem animalémq; vim omnem ſuo calore opprimit, maximéque id ſentiunt, qui calorem inſitum exiguum continent, atque imbecillum. Qui enim multus ac validus eſt, reſiſtere amplius, ac ſpatio tẽporis copiam omnem illatam cõcoquere poteſt. Quemadmodum plus olei infuſi flamma tolerat, quæ largior eſt.
17 Quam ob cauſam membra ſenum obtremunt? Quoniam nerui membrorum, & muſculi vi ſua mouendi priuati non amplius ęquè partes continere, firmare, ſtabiliréque poſſunt: fit etenim tremor, cum põdus quidẽ membrorum corporis trahit deorſum, animę autem vis ſurſum eleuat, idq́ue viciſsim, atq; aſsiduè agitur. Hinc enim incurui ſenes in terram corruunt, & ne id fiat, baculis ſeſe ſuſtinent, & tanquam caducos parietes lignorum adminiculo cõtinent erectiores. Hæc eadem virium imbecillitas facit, vt & vrina, & alui excrementa prodeant inconſultè.
18 Quam ob rem pallеſcere ſolent, qui ægritudine ſuccumbant? Quoniam rem triſtem natura ſentiens, paulatim deſcendit ad loca ſibi penitiora cum ſanguine, qui coloris
autor

autor eſt: minus tamen *illi*, quàm qui metuunt, palleſcunt.

19 Quam ob cauſam qui lętitia exultant, vementer reſoluuntur? Quoniam vitalis vis, & inſitus calor foras ad rem lætabilē immodicè profluens diſpalatur, ac interit. Vnde fit, vt & ſudènt, & rubeant ſanguinis aduentu: calorē enim natiuum, ignemq́; ipſum, vt per loci ſui appetitionem ſurſum efferri, ſic per alimēti deſideriū ima petere neceſſe eſt. Igitur vtralibet mouēdi ratione perempta, calor inſitus interit, & vis omnis vitalis euaneſcit.

20 Quam ob cauſam qui vel anguntur, vel iraſcuntur, vel amant, frequēter ampliterq́; ſuſpirare cōſueuerunt? Quoniā qui anguntur, animū totum ad rem quæ dolori eſt, cōuerterunt: qui iraſcuntur, rei qua cōciti fuere intendunt: qui amant, rei tantum incumbunt cuius deſiderio detinentur. Itaq; animus conuerſus ad id quo ſolicitatur, negligit, & quaſi officij ſui obliuiſcitur, videlicet vt muſculis thoracis vim mouendi ſuppeditet. Cor igitur cùm neq; per intentionem pectoris aerem capiat, quo ventilari, refrigerariq́; poſsit, neq; per remiſsionem ſeuocet, quæ ſanguinis ardor fauillacea excrementa cōmiſit, ne ſtranguletur, animam cogit, & ad deſertum officiū reuocat & hortatur, pluri-

mam musculis præstet rationem, & inspirationem, expirationemq; ampliorẽ efficiat, vt & copiam aeris frigidi capiat, & excremẽtorum largam eijciat copiam, ita vt quod vices minutæ, crebræq; spirandi essent facturę, hoc vna amplior respiratio subministret. Quam rem στενάζειν hoc est, suspirare veteres ab angustia corporis dixerunt: & quidem ad quoddã tempus latè suspirant, idq; sæpius faciunt: quoniã animus quidẽ (vt dictum iam est) rem à qua excitatur, assiduè dispicit: natura verò aliquando cordis gratia cogit vim mouendi transmittere thoracis musculis ampliorem. Quòd autem in thorace respiratio est, hoc in reliquo corpore seductio spiritus per arterias habetur, ac inspirationi intentio, expirationi remissio respondet. Sphygmus autem, id est, pulsus, ipse intentio meatus, & remissio in corde, & in arteria est.

21 Cur ægrè id genus carnis concoquitur, quod insitiũ appellatũ est? Quoniã sua leuitate fluitat in vẽtriculo per cibi humidi medium, nec eius corpus attingit, quo tactu fieri cõcoctio potest: sed iuxta gulã redundat, cuius officiũ cibis nõ coquendis, sed appetẽdis delegatũ est. Quinetiã foris aquæ iniectum nõ subsidet, sed innatat: quoniã dũ carnes teruntur, spiritus admittitur præleuis, qui cor-

ἔσικος, insitium.

pus

pus eleuet, & in humore fluitare aptiſsimũ reddat: hinc etiam mollis, ſolutusq́; fortè ta lis ſpiritus, euadat neceſſe eſt.

22 Cur aqua perferuida grata prurientib. eſt? Quoniam cauſa cur membra pruriant pituita craſſa, & perfrigida eſt: hæc autem fa cit, vt cutis hebetior ſit, atq; ſtupentior.

23 Cur iidẽ balneis delectãtur calidis? Quo niã pituitã calor digerit, vngues excutiunt.

24 Cur terga amplius quàm cæteræ corpo ris partes pruriant? Quoniam plus pituitæ continent, vtpote quæ frigidiora ſint: quam obrem ſenes pruritus magis exercent, quia frigidiores ſint.

25 Cur homines qui breui ſunt corpore, prudẽtiores magna ex parte ſunt, quàm qui longo? Quoniam animus toto in corpore coactius & cõptius manet, ſi breue eſt: ſi lon gum, paſſus per longitudinem exoluitur, & hebetaſcit. Vnde Homerus Vlyſſem breuẽ, ac prudentiſsimum refert, Aiacem longum, & ſtultiſsimum prodidit.

26 Cur pleriq; ſtulti liberos prudentiſsi- mos procreauerunt? Quòd homines ſtultio res cùm concumbunt, totos libidini ſeſe de- dunt. Itaq; animo penitus in corporis cõ- creationem demerſo, aſtrictoq́; rei tantũ ve- nereæ, ſemen vires optimas tũ rationales, tũ naturales adeptum perfluit, creatq́; proinde

hominem prudentiorem: at homines pruden tes, & docti, ſemper aliquid vel honeſti, vel vtilis animo complectuntur, ne in ipſo quidem venereo coitu omnino à rerum ſtudio deſiſtunt: itaq; animo remiſsiori profluēs ſemen, expers longè facultatis illius animalis incumbit. Hinc etiam deduci ratio poteſt, cur homines ſtulti, atque indocti, filios robuſtos maximè procreant, prudentes & docti imbecillos.

27 Cur ferarum animantium ſtercus minus, quàm vrbanarum fœteat: & damarum, & aliorum quorundā excrementa pauliſper aroma redoleant? Quoniam ferè cibo ſicciori, ſimplicioriq; veſcantur, laborantq; vehementius. Hominum verò ſtercus omnium maximè animantium fœtet, quòd vario, humidoq; cibo magis cęteris vtūtur, atq; plus q̃ ſit ſatis, importunè, prius quàm egeamus, gulæ ingerimus, atq; minus nos per laborē exercemus, atque minus calore abundamus. Cùm igitur cibus, vel plenè concoqui, vel ſatis difflari non queat, putreſcit aliquantulū, itaq; grauius fœtet.

28 Cur ſinapi & piper, & acrium omne genus cuti ſuperimpoſitum noſtri corporis vlcerare nimirum poteſt: deuoratum ventrē vlcerare non poterit? Quoniam antè immutatur, atq; concoquitur, quàm incipiat agere;

re:adde quòd eius vehementia hebetaſcit nimio ventris humore: quinetiam cutis ſuam ob denſitatem tempus ad agendum rebus ad motis acribus ſatis adhibet, & quoniam imbecilla eſt, facilè ſentit: at pars inteſtina vna & laxior, & humidior eſt.

29 Cur & præ nimio dolore, & præ nimia lætitia æquè lachrymæ excutiantur? Quoniam qui dolent, ſpiſsitudine meatuum, qui poſiti oculis ſunt, humorem quem oculi continent exprimunt: dolor enim meatus refrigerat, atq; aſtringit, at qui lætantur & geſtiunt, humorem ex laxitate meatuũ effundũt: oculi tamen quicunq; arctioribus conſtant meatibus, lachrymam, neutra de cauſa mittere conſueuere.

30 Quam ob cauſam qui dolẽt, ſumma corporis parte palleſcere conſueuere? Quoniã vires naturæ cùm ſanguine partes interiores corporis ſubeant, ſicut ſuperius dictum eſt: ſanguis autem eſt, qui ſummam corporis partem calfacere poſsit, & laxare.

31 Cur ſæpenumero euenit, vt qui mingũt etiam flatum ventris extrudant? Quoniam veſica plena vrinæ intumeſcat, & premat, atque adducat rectum inteſtinum. Itaq; vrina dum egeritur, inteſtinum illud relaxatur, & flatibus inteſtinis incluſis libertatẽ effluẽdi cõcedit. Sunt tamen qui, dum vrina ſecer

nitur, consensum quendã membrorum effici omnium censeant.

32 Quamobrem qui oscitantem viderint, oscitare incipiant? Quoniam natura animãtium consentiens inter se, afficiéq; mutuò aptissima est, maximéque brutorũ. Hinc vbi è grege asinorum meiere vnus adorsus est, cæteri quoque omnes identidem faciunt.

33 Cur sanum lippiens sua aduersa valitudine afficiat, sanus verò lippientem sua bona valitudine emendare non queat. Quoniam oculi humidi, molles, affectuique opportuni sint: adde ꝙ sanitas tẽperies quædã sit corporis, morbus autem intemperies: faciliusq; medicus habitus ab immodico mutetur, vertaturq;, quàm contrario meritò lippitudo, quæ habitus quidẽ immodicus est, sanitatem, habitum laudabilem celerius mutat: omnem mutationem autem ob naturalẽ consensum corporum fieri certum est.

34 Cur numus, aut pomum in aqua demersum amplius seipso videatur? Quoniã aqua submerso adhærens corpori, eadem afficitur qualitate, coloremq; proinde trahit eũdem, quo fallere oculum possit, quasi corpus amplius sit, cùm vndique aqua continetur. Hac enim eadẽ ratione sol quoq; & luna, & errores omnes cùm vel exoriuntur, vel occidunt, corpore esse ampliori videntur, quippe cùm

ita proximum cœlum recipiat eãdem qualitatem, afformeturq́; consimilius.

35 Cur quadrata è longinquo rotunda esse videantur? An quia quadrati angulos è longinquo percipere oculus nequeat, quibus detractis, rotundũ videtur quod relinquitur.

36 Quam ob causam cùm aliquid procul percutitur, ictum statim cernamus, strepitũ lentius audiamus, quanquã vnà cũ ictu strepitus oriatur? quia visum tenuiorem atque acutiorem quàm auditũ habemus. Visus igitur anticipare vtpote acutior potest, auditus vt crassior, lentius suo fungitur munere. Eadem hæc ratio est, cur in attritu cõfrictuq́; nubium, ictum, quod tonitruũ appellamus, & ardorem cui nomen fulgur inditum est, non ex æquo percipiamus, sed fulgur primum videamus, pòst tonitruum audiamus: quanquam ictus vel prius tonitruum, quàm fulgur efficiat, vel vtrunq; simul cõmittat. Ergo vel hac in re visus vtpote agilior, & tenuior præcurrit, atq; anticipat: auditus: vt crassior & retardior postmodum sentit.

37 Quamobrem ex frigoris vehemẽtia partes nostri corporis cæteræ rigeant omnes, facies minimè, cùm hęc vna detecta frigori pateat? An propter consuetudinẽ, facies enim quòd semper detecta est: aeris mutationibus insueuit: iuuat autem plurimũ ad resistendũ

consuetudo, atque exercitatio.

38 Quam ob causam bilis suo cõceptaculo affectu admodum facili complexa nunquam id corrodat: vbi verò in dentem corpus solidissimum paulisper decubuit, illũ corrodat atque interimat? Dixerim, quia natura, vt in illo vno corpore bilis cõtineatur, statuit: vis enim naturæ plurimũ ad prohibendum ne quid officiat valet. Constat hoc etiam rebus alijs: fœtus enim decem ferè menses in vtero permanens, nullum ponderis sensum gerenti fœminæ mouet: at si quis flatus eodem ruat, tormẽto protinus excitatur, & põdus sentitur, & distentio rapit intolerabilis. Arteria item aspera spiritus vnius conceptaculum est, ita, vt si quid cibi, aut humoris in eam delapsum sit, strangulatio sequatur, & tussis subita: natura enim non cibo, sed spiritui viam hanc vni vendicauit.

39 Cur alij balneas sitibundi ingressi, extincta siti egrediantur, alij contrà? Qui habitu sunt sicciori, siti balneo humefacti absoluũtur, præsertim si non penitus tabeant siccitate. Atqui humidiores sunt, & siti omni vacãtes, ijs humor per sudorem absumitur, itaq; sitis creatur, quippe quæ siccitate oriri solita sit.

ῥάφανον radicem reddit.

40 Quam ob causam radice per cibũ ingesta, alij fœdè eructant, alij nõ? Quorũ ventriculus

culus non vitiosis excrementis, maximéque pituitosis redũdat, horũ eructus purior est: quorũ autem illis redundat, impurus, & malè olens: radix enim vim calfaciendi, incidẽdi, extenuándiq; materias obtinet, flatusq́; ex humoribus mouet, quos per ructum retrudit, ac reijcit. Ita feces quoq; diri odoris si immotæ manent, fœtorem non spirant: si mouentur, ampliter spirant. Haud enim audiendi sunt illi, qui radicem ipsam vitiosam natura, & fœtido constare genere censent: argumento, quòd etiam foris tam marcida malè olet: nam si id esset, omnes qui eã edissent, fœtidum eructarent.

41 Cur summis frigoribus digiti & omnino extrema corporis nigrescant, & decidãt? Quia vis summi frgoris, calorem insitum ad corporis profunda impellit, & claudit: itaq; extrema, quoniam vires animales nequeant adipisci, primum liuent, deinde nigrescunt, & moriuntur: decidũt verò propterea, quòd natura reliquo suo corpori cõsulens, astringit ad se quod integrũ est: relinquit, atque reijcit, quod mortuũ vacat. Extrema ita affici possunt, eò quòd parum carnis, calorisq́; obtinẽt: hinc enim & in genere stirpiũ, quæ infirma laxioraq́; & minus calida sunt, frondes hyeme ineunte amittunt. Errãt enim qui principiò calorẽ innatũ, vim aduersam fri-

goris aufugere introrſum exiſtimēt: proinde coactū,& quaſi recreatū proficiſci vniuerſum larga cū copia omnibus auxilio mēbris itaq; feruore nimio extrema poſſe exuere: nam dum intus manet,cogi melius poteſt.
42 Quamobrem qui extremis perfrixere, ſi membra igni admoueant, doleant vehemēter? Hoc vniuerſum & ad ſubitam qualitatis mutationem accidere arbitrandum eſt : fit enim vt ex multo frigoris, repente trāſeant ad multum caloris. Omne autē quod immodicè vniuerſumq; malo agitur habitu, dolorem naturæ infligere poteſt: ſicut quod per habitū bonū modicè,atq; ad naturalē conditionē vniuerſum mutatur:naturā verò vehementer ꝑmulcet, atq; oblectat:corpus enim humanū habitu temperatiori, quàm cætera animalia conſtat.
43 Quam ob cauſam qui piper, aut panis inciſum grandiuſculum deuorarint, ſingultiant? Qui ventriculū mundū, & ſentientē, & calidū habēt, hi celeriter piperis acritudine mordētur: quo morſu ſtomach⁹ ad repellendā rē, q̄ id efficit, excitatur: itaq; oritur, qui ſingultus vocatus eſt. Atqui ventriculo ſunt frigidiori,pituitoſo,atq;hebetiori,hi lētius ſingultiūt.Quinetiā q̄ panē inciſum iuſto amplius deuorarint,oppreſsi magnitudine panis, ſingultire cogūtur mēbrorū enim
natu

natura nequit quiescere, quoties aliquo detrimento infestatur. Piper igitur qualitatis suę acritudine facit, quòd singultus obueniat: quomodo bilis quoque interior pungit & concitat. Panis verò sua opprimens quantitate, idem committit more pituitæ, quæ singultum aggrauando ciere potest: respondet enim piper bili, panis pituitæ: vtraque verò proxima rebus extrinsecus infestantibus dixerim, spinis & lapidi. Piper enim & bilis acumini spinarum respondent, pituita & panis lapidum ponderi.

44 Quamobrem vitia, quæ in vnguibus digitorum constiterint, dolore afficiant vehementi? Quoniam nerui ad extremos vsque porrecti, digitos suis ipsis excrementis vngues cõficiũt: sicut etiã dẽtes in gingiuis. Cũ igiť vis quæ per neruos autor sentiendi præstať, profluens extremis insistat digitis, eò se colligẽs augeatur aquæ modo, quæ in cõpita cõfluit, cõstat eò magis dolorẽ posse amplificare, quoniam plus sensus vitijs augetur.

45 Quamobrem ijs qui panem incisum grãdiusculum deuorarint, & ob eam rem singultire incipiunt, retentio spiritus singultũ sedare posit? An quia stomachus ad asperam arteriam positus est, idcirco premitur ab ipsa arteria, & instringitur, ita vt panis intrusus in vẽtriculũ excutiať: quo excusso, põ

dus

dus tollitur quod ſingultum ciere poteſt.
46 Quam ob cauſam qui ex pane ſingultiunt, ſoluantur ſingultu cùm triſte aliquid audierint? Quoniã ſunt intenti ad hoc quod ægritudinem attulit. Cùm enim vis animalis aliorſum conuerſa, mouere thoracem deſinat, ſpiritus parum tantiſper affluit: itaque coactus ſingultum præ ſua copia ſedat, vt dictum iam eſt.
47 Quam ob cauſam cùm picturas intuemur, ſi propè aſtamus, colores plano contineri omnes videamus: ſi procul, partim cauo, partim deuexo repræſentari neceſſe eſt? Quoniam vis conſpiciendi, quoties per longum extenditur interuallum, langueſcit, atq; ita colorum profunda diligentius nequit explorare, ſed partem albiorem deuexam videt, nigriorem cauam. Album enim quoniã lucido proximum, foras verſus elucet: nigrũ vtpote obſcurum, introrſus nitet. Hic adijci illa congruum iudico: Artium aliæ materiã transformare ſolent: vt cùm fictor æneum equum, bouem, aut quod aliud animal conflando, aut ducendo hominẽ, aut vas aliquod affingat, videlicet materia æris à forma in formam immutata: aliç per adiectionẽ agũt, vt quæ cera, aut luto effigiant: aliæ per demptionem, vt quæ animal ſculpẽdo afformãt: aliæ per compoſitionem atq; appoſitionem,

atq; conglutinationẽ, vt ars ædificandarum ædium, aut nauiũ, aut ars textoria, aut lignaria Sunt prę̨terea quę per habitus alteratio nem, penitiorémq; immutationẽ fiant, quẽmodum natura genus animalium ex ſemine creare ſolita eſt. Non deſunt quæ per habitus mutationem, atq; additionem prodeant corporis, quomodo natura membra enutriẽdo augere vtiq; conſueuit: addo etiam quæ per colorum miſtionem, atq; adiectionẽ corporum conficiantur, vt artem piugendi ſuo fungi officio nouimus.

48 Cur aqua frigida neruis officiat, calida non proſit, ſed talis quoq; aduerſa ſit? Nam ſi quid noxiũ eſt, contrariũ eius commodum eſſe neceſſe eſt: haud enim fieri poteſt, vt cõtraria modo cõſimili efficiãt. Dixerim aquã non quà eſt calida, poſſe officere, ſed quà calida & humida: neruorum etenim ictus, quoniam ſumma in neruis ſenſio eſt, contendi, aſtringíq; deſiderant: quod humor præſtare nequit, imò neruos emollit, laxat, ad cariem ducit. Calorem verò neruis haudquaquam eſſe incommodũ conſtat, argumento olei, cuius perfuſiõe iuuari neruos palàm eſt, eò ſcilicet, quòd aliquid obtinet acerbitatis. στύψεως, acerbitatis aſtrictionis.

49 Cur poma obeſſe ſua frigida, humidáq; natura poſsint: aqua quæ frigida, & humida eſt, non tantundem officiat? An quòd aqua

po

pomis tenuior est, ac digeri celerius potest, idcirco nō ex æquo offendit, præsertim cùm membra firmare aliquantulum valeat.

50 Quam ob causam pleriq; cibos crassos atq; difficiles concoquere facilius possint, vt carnes bubulas: faciles, & succi compotes laudabilis ægrè concoquant, vt pisces saxatiles? Rationem alij ad consuetudinem referunt, alij ad habitum quendam naturalem ingenio humano inexplicabilē, alij ventris calore immodico cibos cōcoctu faciles vltra modū pro sua facilitate cōcoqui, itaque perfringi, corrūpique cēsent: difficilè verò, & quod modicè immutatur, concoqui tantū, nō præterea quicquā vitiari: nam & paleæ, quoniā perquam facilè afficiuntur, in cinerem vertuntur ab igne largo, & rapido: quod ligno querno accidere non potest.

51 Cur farina ordeacea extinguere inflāmationes possit, cùm frigidū omne cogendi, densandíque, non digerendi vim habeat? Dicendum, non vi refrigerandi, sed tergendi, discutiendíque farinā posse digerere ordeaceā: scindit enim, & dirimit. Et verò pleraq; aliarem sibi contrariam efficere queunt, videlicet non ratione primaria, & per se, sed secundaria, & per accidens. Exempli gratia: apium quod calidum est, febrē minuit, nō eò quòd calidum, sed quòd materias infestantes discu

tere

tere atque detergere poteſt,& vim mouendi vrinam habet. Iris item & hyſſopum herbæ, quamuis calidiores, proſunt tamen ad laterum dolores, quoniam materias incidũt, quę inflammationem membranę coſtis ſubditæ excitant. Quin etiam aquę perfuſione frigidæ neruorum diſtentionem ex materia ortam, frigida ſedatam aduertimus, per accidẽs ſcilicet caloris interuẽtu interioris. Quoties igitur ex ſe nullo interueniẽte medio quicquã agit, propriè, rationéque primaria rẽ efficere dicimus: at ſi non ex ſe, ſed per aliquod mediũ agat actionẽ, per accidẽs, rationeque ſecũdaria proficiſci dicere cõſueuimus.

52 Cur antè quàm balneas introeamus, tepidam egeramus vrinam: cùm diutius intus manſerimus, frigidam? Dixerim quaſi per comparationem alterius ad ſolitum euenire: vrina enim cũ tepida effluat verè foras, quoniam noſtrũ corpus iam frigidũ eſt, tepidũ quod emingimus, corporis cõparatione ſentitur: at verò intus, quoniã plus quàm vrina corpus recaleat, frigida eſſe videtur, quanquam aliquantulo calidior eſt. Conſtat hoc etiam, quòd ſi Balneas ingreſſus, prius quàm recaleas te recipias in labrum, aqua quę calida leuiter eſt, feruens admodum ſentietur: ſed ſi poſtquam concalfactus es labrũ adieris, nõ ex æquo feruore eandẽ percipies.

Cur

53 Cur aqua interdum locis effosſis maritimis dulcis comperiatur? Cauſa, quòd pars maris tenuior dulcis eſt, craſsior ſalſa. Quantum igitur tenuius eſt, dulcéq; eſt, hoc per terræ foramina tranſmiſſum, liquatúmq;, in ipſam ſe condit tellurem, quòd ea effoſſa cõperitur. Hæc eadem pars maris tenuior efferri quoq; in cœlum, atq; in humorem dulcẽ, ac in pluuiam euadere ſolita eſt. Craſſa illa reſiccata, cocta tranſit in ſalem. Quæ igitur littore laxiori cõtinetur, ſalſa propterea eſt, quia craſsior quoq; humor terrã ſubire per meatuum amplitudinẽ poteſt, qui ſalſus eſt.

54 Cur aqua puteorum per hyemem calida, per æſtatem frigida eſt? Quoniam contrarium omne ſuum vitare contrarium ſemper ſolitum eſt. Cùm igitur frigidum, quod calido contrarium eſt, atq; exitioſum, fugiat per æſtatem, cùm cœlum recalet, ſe ad ima telluris recipiat neceſſe eſt, quoq; euenit, vt aqua frigida efficiatur. Contrà per hyemem quoniam extrinſecus frigus vergit, calor ad ima fugiens, aquam tepefacit: cõtraria enim per idem loci & temporis ſimul manere natura noluerat.

55 Cur in Aegypto, quæ terra calidiſsima eſt, vinum frigidum naſci ſoleat? Ratio eadẽ illa eſt, quàm ſuperiori reddimus quęſtioni: calor etenim facit, vt frigida omnis qualitas defe-

deferat ſe ad radices vitium, itaq; illas refrigerat: quod cùm ſtirpibus commune eueniat omnibus, vites amplius ſentiũt, quia molliores, atq; affici opportuniores ſunt.

56 Quam ob cauſam aqua, quæ feruida demiſſa in puteum eſt, frigidiſsima fiat? Quoniam frigor putei calori pugnans, aquæ demiſſæ, facileq; præ ſua frigidiſsima copia ſuperans, calorẽ vniuerſum expellit, magnaq; cùm vi permeat per aquam, atq; ita vehemẽter eam refrigerat.

57 Quamobrem cùm beſtiola oculo inciderit aliqua, cõprimi alterum prodeſt? Quoniam ſpiritus viſui à natura delegatus, non præterea adfluit, ſed ſe colligens, copia larga redundat: itaque ad apertum oculum ſua copia deriuatus, implet illum, & tumefacit, & in priorem partem reddit propenſiorem: vnde fit, vt quod incidit infirmum ac leuius expellatur. Fortaſſe ſpiritus quoq; ipſe vniuerſus occurrens, per foramina oculi beſtiolam reijcere poteſt.

58 Quam ob cauſam qui in faciem percutiuntur, ignem videant? Quòd ſpiritus viſui accommodatus, extenuatus per ictum ardet, profectúſq; in aerẽ talis videtur, qualis per ictum redditus eſt. Sic enim & duobus lapidibus, aut ferris mutuò attritis, aer interueniẽs ictus extenuatúſque maiorem in modum in

ignem conuertitur: quòd idem & in nubibus euenire certum eſt.

59 Cur non lapides omnes per mutuum attritum ignem excutiant? Quoniam ſunt qui corpore ſoluto, leui & laxo conſtent: haud enim æquè per attritum aer extenuatur, cùm nullo vehementiori afficiatur ictu propter corporis leuitatem: & cedens quoq;, & ſe in foramina laxioris cōtextus recipiens, non omnis pari modo percuſſus recaleſcere poteſt. Hoc etiam per attritum lignorum mutuum accidit. Ignis verò quē de ſole & aqua excipimus, reflexu radiorum ſolis ad vitrū, ac inde reditu ad planū contrahitur: fit enim ita vt aer amplius concalfactus igneſcat, quo modo etiam in ſpeculis agitur.

60 Cur ſcalas facilius deſcendamus, quàm aſcendamus? Quoniam in deſcendendo pondus noſtri corporis iuuat, vt pronius deferamur: at in aſcendendo, vires dum pondus corporis ſuſtinent, atque efferunt, laborant: ſic enim & lapis facilius deorſum, quàm ſurſum fertur: nam graue omne deorſum ferri aptiſſimum eſt.

61 Cur pueri ſtatim vt ex vtero parentis in lucem venerunt, plorare incipiant? Quoniam ſenſum iam & naturam alienam ſibi experiuntur: quippe qui ex corpore calido & molli, quo continebātur, ad aerem frigidū

pro-

prodeant: fortaſſe vel luce ipſa perculſi, contriſtari, vociferaríq; incipiunt. Haud enim illi audiendi ſunt, qui animum dicant, quòd amiſſo cœleſti domicilio corpus inhabitare terrenum occœpit, idcirco infantem cogere dolere atq; plorare.

62 Cur apes, formicæ, muſcæ, atq; ad ſummā animalia inſecta oleo pereant? Quia ſpirandi meatus continent anguſtiſsimos. Oleū enim, quoniā lentū eſt, interſepit, & claudit iter, ita vt via ſpiritui omnis denegetur: quod cùm accidat, interitum ſequi neceſſe eſt.

63 Cur flando calida refrigerare, frigida tepefacere poſsimus? Quoniam noſtra reſpiratio calida eſt: ſpiritus qui ore profluit, qualitatem abolere contrariam poteſt. Calida verò refrigeramus, eò quod calidam etiam qualitatem mouerimus, atq; digeſſerimus.

64 Quam ob cauſam carnes, quæ lunæ plenæ expoſitæ pernoctarunt, putreſcant, & pereant? Quoniam aer orbe lunæ completo calidus reddi ſolet, & humidus: quæ quidem qualitates putredinem contrahunt: ita enim à natura ſancitum eſt, vt ſi calor & humor modicè adſunt, concoctionem efficiant: ſi humor paulò exuperat calorem, putredinem moueat: ſi nimium, extinctionem committeret: ſi calor valde humorem vincit, deuſtionem adduci neceſſe eſſet. Luna

verò cùm quadriformi notetur habitu, primò cùm æqua portione diuisa est, humida & aliquantulum calida regit: secundò pleniter orbe calida, & quodammodo siccior est: tertiò cũ senescit, sicca & frigida redditur: quartò cùm luce omni exhausta silet, frigida, humidáque euadit. Tum enim expers est radiorum solis, quos calidos esse nemini ambiguum est.

65 Cur piper & sinapi, si solida deuorẽtur, calfacere nequeant, si cõtusa nimirũ queant? Quoniam quæcunq; non actu, sed potentia suas continent qualitates, aliquod extrinsecus desiderant auxilium, quo suam potentiã ad actionem promant. Cùm enim per contusionem tenuiora reddantur, meatúsq; corporis altius subeant, atque à calore moueantur natiuo, meritò iam suam exercere potentiã valent. Hæc eadem ratio cæteris quoque qualitatibus afferẽda est. Rerum autem quę sua qualitate agant, aliæ actu proferunt qualitatem, vt aqua, ptisana, lac: sunt enim hæc humida ex se, atque frigida, præsidij nullius indigentia exterioris quo refrigerent, atque humefaciant. Consimili modo & sal, & terra, & reliqua generis eiusdem: sicca enim cõstant natura tam potentiá quã actu, & facie. At mare & feruida naturæ fluenta, faciem quidem humidam præ se

ferunt

ferunt:ſicca verò potentia intelligũtur. Cõtrà panis & ſemen lini, cùm ſiccam præ ſe ferant ſpeciem, humidam potentiam ſortiuntur.

66 Quamobrem plæráque omnia animalia videre interdiu queant, noctu nequeant? Quoniam ſpiritum vſui viſus accommodatum, habent craſsiorem, quàm vt aerem permeare ad rem vſque videndam valeat: craſſeſcit enim per noctem, cùm ſolis abſentia refrigeretur: extenuatur interdiu beneficio aeris, qui tenuis, & calidus eſt. Feles tamen & hyænæ, & veſpertiliones contrà ſe habent: cùm enim interdiu nihil ferè videant, acutè omnia per noctem conſpiciunt: ſpiritũ quidem illum viſorium, & tenuiſsimum, & dilucidiſsimum habẽt, ita vt per noctem hic modicè incraſſeſcens, idoneus ad rerum conſpectum reddatur: per diem luce pręclara ſupra modum extenuatus expẽdatur, & euaneſcat. Quamobrem leones quoq; per ſolem ingredi acriorem nõ patiuntur: ſunt enim acie oculorum acutiuſcula, & ignem interdiu ijdẽ ob eam rem fugiunt, conſtant talem leonis aciem eſſe argumento pupillæ, quæ præfulget, atque etiam partis humidæ oculorũ dilucidiſsima eſt.

67 Quare cùm per noctem inter dormiendum oculos repente aperiamus, lucem perci-

pimus? Quia ſpiritus videndi coactus, ampli ficatúſque in dormiendo vniuerſus larga copia erumpit per tenebras, atque elucet: itaq; ſpeciem quandam lucis meritò poteſt conſpicari.

68 Quare quos puduit oculos deorſum vertere ſoleant? Quoniam oculos ſpeculum planè animi natura extruſerat: quippe cùm cæteras quoq; affectiones animi per oculos intelligamus, videlicet cùm angitur, cũ iraſcitur, cùm verecũdatur. Quòd cũ animus perſonam quampiam reuerẽdam reſpicere liberè, atque alloqui audentius temperet, palpebras trahi deorſum à muſculis cogit, quaſi occulens partem qua facultas conſpiciendi administrari ſolita eſt.

69 Cur ſedes audiendi humorem omnem inoffensè præterquàm aquã patiatur? Quòd aqua prę ſua frigiditate neruum illico audiẽdi miniſtrum ſubit: frigus autem omne neruis inimiciſsimum eſt.

70 Quam ob cauſam cùm ventus futurus vehemens eſt, ſplendores quidam tanquam ſtellæ diſcurſent, aut tanquam fulgura coruſcent, potiſsimum per cœlum ſerenum & ſudum? Dicendum iam moueri ventum incœpiſſe: verum nobis, vt corpore conſtantibus craſsiori, atque ad ſentiendum hebetiori, non dum patet: aerem tamen ſuperiorem vt te-

nuior

nuiorem, ac ætheri proximiorem mouendo incendit, atq; ita nos partes illius more ſcintillarum duci cernimus: pòſt vbi ventus inualuit, aerem quoque familiarem hunc terræ, & craſsiórem mouet, cuius agitationem percipimus.

71 Cur ventus vehementius per loca ſpiret anguſta, quàm per ampliora? Quoniam vnũ in locum coactus, vires auget, robúrque pro ſuo profundo accipit amplius: at verò expãſus, diffuſúſque per ſpatia laxiora infirmus redditur, atque imbecillus: hinc ignis quoque & aqua, & qualitas omnis coacta validior, quàm expanſa eſt eadem ratione.

72 Quamobrem nõnulli cùm magna poſita procul videre nõ poſſunt, parua in propinquo cernere queãt, quos myopas ideo cognominamus, quoniam non niſi conniuendo reſpiciant? Dicendum ſpiritum, cui videndi officium deputatum eſt, tenuem, ſyncerúmque in his eſſe: itaque longè deductum, vt rem apprehendere non poſsit: propinqua tamẽ, vel parua explorare ſuam ob tenuitatem, ſynceritatémq; non immeritò poteſt. At qui etiã minima è longinquo cernũt, vt ſenes quoq; aliqui faciunt: his cauſa contraria reddi debet, quòd ſpiritum oculorum craſſum, largũque habent, opúſq; eſt ob eã rem moueri lõgo itineris ſpatio, videlicet vt attenuetur, &

ad rem percipiendam reddatur idoneus.
73 Quam ob causam canes soli ex omnium animantium numero colligari post coitũ venereum soleãt? Quoniam & ceruix vuluæ caninæ angusta est, & coles in vsu venereæ rei inflatur ac intumescit, nec protinus retrahi potest: adde quòd semen lentũ glutinosumq́; est: vtrunq; verò per immodicam siccitatẽ accidere intelligimus: nam & indensare, arctiúsque colligere membra, & humores stringere, atque durare siccitas potest.
74 Cur soli animãtium canes rabiant per æstatem? Censendum id fieri propter habitus amplificationem. Canes enim cùm semper suapte natura habitu sicciori constant, tum per æstum magis resiccantur, & tabent: humor enim contentus in his, totúsque habitus concalfactus, resiccatúsque supra modum incenditur: itaq; ritu hominum per febrem insanientium furiunt, & saliuam siccissimam rubiginosissimámque emittunt, incendi totum habitum constat, eò quòd & frequẽti ore anhelant, & oculos habẽt igneos, & fauces reserant, oréq; hiscente vagãtur, vt refrigerẽtur. Cauda item præ nimia siccitate horret, tabescit, extenuatur, nec inter eos quilibet rabit, sed qui siccissimus est. Placet quibusdam sydus quoque caniculæ rabiem canibus per delibationem quandam cœlestẽ atq;
influ

influentiam emoliri.

75 Cur qui rapidè, inconſultéque incidun-tur, minus doleant quàm qui conſultò? Quoniam alteri animo ſunt occupato cuique negotio, vt ex æquo ſentire præterea non poſſint: alteri ſuum animum ad mēbrum id vertunt, quod ſecandum eſt, atq; ita, vt amplius ſentiunt, ſic vehementius doleant.

76 Quam ob cauſam qui onera portant, aut trahunt, cùm cantu ambulare conſueuerūt? Quoniā dum animus modulis permulcetur, attenditq; numerorum ſuauitati, minus ſentire poteſt: itaque minus ab onere angitur. Hæc eadem ratio eſt, cur lugentibus tibias atque tympana adhibeamus. & cur ad eos qui vel morte ſuorum anguntur, & mœrent, vel morbo laborant, homines congregari, varióque vti ſermone ſolitum ſit: animus enim cū ſe ad verba transferat, minus rem ſentit aduerſam: vnde veteres varia ſcenarū oble-ctamina ſibi excogitarunt, vt animum ſolatijs, modò his, modò illis exceptum angore ſeiungerent.

77 Cur Aethiopes magna ex parte cùm febricitant, intereant, & cùm lippiuerint exulcerentur? Quoniam calidi ſunt nimium, & ſicci: fit enim per febrem, vt omnis elementorum deſtruatur conſtantia: quandoquidem humor qui eſt in his exiguus, abſumptus at-

que abditus, facit vt tota elementorum constructio resoluatur: calorem enim deleri per alimenti inopiam necesse est: qui cùm defuerit, frigus oriri nulli dubium est. Quinetiam siccitas humore interẽpto exuperat, quapropter mortua corpora, sicca & frigida sunt. Vnde Homerus cùm ex elementis duo quæ tenuissima & leuissima sunt, abire, & euanescere, duo reliqua manere corporibus mortuis nosset, deprecatus in hunc modũ est: Sed Dij vos omnes faciant vndámque, solúmq;, videlicet gelidos & siccos. Exulcerantur per lippitudinem oculi, quoniam sanguis bilé ex inflammatione accipiens, oculos præ nimia acritudine exedit, & lacerat.

78 Cur in conuiuijs poculis modo contrario vtamur? Cùm enim comedere incipimus minuto bibimus poculo: cùm satiati sumus, amplo iam agendum censemus: hoc etsi contemnendum potius quàm discutiendum videtur, habet tamen causam non ineptam. Vt enim epularũ gratia crebrius bibamus, à minutis incipimus poculis, atque ad ampliora finimus: quippe cùm minuta implere satis, vbi potare liberalissimè libuit, non queant. At si ab amplioribus incipiamus, ocyus expleri necesse est: itaque frequentius, quod epulantes decet, haurire non possimus: adde ꝙ natura largo protinus, vniuersóque haustu

excep

excepta,rem molestè fert alienam,&copiam omnem succeſsiuam aſpernatur. At verò minutis exorſa,paulatinis amplioribus aſſueta, copiam quoq; familiarius demum admittit, & patitur.

79 Quam ob cauſam qui aqua intercute laborant, aſsiduè ſitiant cùm aqua ſint pleni? Quoniam humor qui in his nō digeritur,ſed putreſcit,ſalſus quoque efficitur,atq; ita ſtomachum reſiccare poteſt,præſertim cùm febriculæ adſunt: ad hæc quantò venter amplius intumeſcit, tantò reliquum corpus minus ad portionem capiens alimentum reſiccatur: vnde etiam extenuari conſueuerunt: maxima enim pars cibi conuerſa in aquam , ortum , amplificationémque vitij exhibet.

80 Cur per conuiuia, vt inter initia cibi,& antè quàm impleamur,anguſtia premimur: ſic poſt ſatietatem,atque ad finem cœnæ relaxamur,neque vllo accubandi cœtu adduci præterea conſueuimus? Quoniam principiò omnes præ nimia edēdi auiditate ad partem lectiſterniorum exteriorem tendimus: hinc euenit porrò, vt non mediocri premamur anguſtia. At poſt ſatietatem,alius in partem potius vergit inferiorē,alius in latus diſcumbit,alius itē erectius ſedet,alius vel priorem in partem inclinatur,vel in poſteriorem

paulò

paulò resupinātur, atque ita efficitur, vt post satietatem relaxemur: adde quòd omnes inter edendi initia in pectus propensi, & in lata enixi corporis accubamus, itaque euenit, vt angustia premamur necesse sit.

81 Quam ob causam cùm tres corporis nostri materię simplices, vniformésque sint, nō tres quoq; morbi vniformes, atque simplices veniāt, sed plures? Duplex enim in qualibet materia genus est ægrotandi, videlicet continens, atque intermittens. Censendum propterea id accidere, quoniam non tantum ex materijs morborum discrimina oriuntur, verum etiam ex locis; calida enim tenuísq; materia febrem acutam, breuem, ardentémq; efficit: frigida & crassa, hebetem & longam: sic enim & ligna quæ calida & siccissima sunt, vt tedæ, & laurus, ingētem excitant flammā, atque ocyus absumuntur: at quæ humida & viridia, ignem humilem reddūt, & fumosum & lentius deuruntur. Locus item si amplus latúsque sit, celerius pleniúsque accendit materiam, ob eam scilicet causam, quòd quantum materiæ vitiatum est, coactum eodem in loco substat, perpetuáque via accensum vitat. Sed si angustus, exiguúsque sit, vt nō totam sed particulatim materiam capere totā possit, febrem imbecillam creat, & diuturnam. Ergo si materiæ naturam & locum coniunxeris

καὶ ὑφ' ἓν ὅλον ἐξάπτεται συμπόμενον. Sic Politianus: Vna ōnis .s. humor putrefactus accēditur.

xeris,numerum omnem comperies febrium, quas putrens materia contrahere potest. Nã si in amplis conceptaculis, id est venis atque arterijs flaua bilis putrescit,quoniam calida est,febrem accendit ardentem, acutam, breuem,qui ardor vocatus est. Sed si pituita frigida in paruis venis & arterijs cuti propinquans putreat,febrem imbecillam, & longã mouet,cui nomen quotidianæ inditũ est. Itẽ si flaua bilis paruis in cõceptaculis putret,febrẽ creat breuẽ, diuturniorem tamen quàm ardor sit, quam tertianam,vel acutam simplicius nominamus. Sed si pituita in amplis putret conceptaculis, febrem excitat quotidiana aliquantulo breuiorem. Pari modo & atra bilis,si amplioribus venis putrescat, quoniã tota vno tempore incendatur, breuem agit quartanam:at si in paruis, diuturnã: accidit enim vt simul & materia frigida, crassa, immutaríque difficilis sit, & locus arctior obsistat, ne bilis tota simul deuri posſit, & absumi.

82 Cur febris quartana diuturnior sit quã quotidiana,cùm pituita,quæ frigida, crassa, lentáque sit?quomodo etiam atra bilis, quæ quartanam agit,frigida,crassa,atque etiã lõgè minor, quàm pituita contineatur. Quoniam pituita,quamuis frigida & crassa,tamẽ humida est:humidum autem quodque facilè

immu

immutari potest. Atra bilis sicca & frigida est: siccum autem omne difficilè immutatur. Captiosè igitur agunt, qui missa, & quasi operta reliqua aduersáque qualitate frigidi, vnius affinitate, & pituitæ copia ratiocinantur: adde quòd pituita naturæ accõmodatior est, quàm atra bilis: vnde per esuritionem pituita pro alimento natura vti consueuit. Febre igitur quotidiana vrgente, natura quantum pituitæ vtile comperit, totum id ad corpus alendum cõcoquit, atque dispensat: quãtum autem inutile est, id putrescens, accendere potest febrem.

83 Quamobrem materiæ nostri corporis cùm quatuor sint, putrescántque omnes, genera febriendi non quatuor, sed tria cõstant? Quoniam sanguis naturæ familiarior est, alimentúmque suppeditat corpori: hic enim si abundat, plethoram; id est, repletionem tãtummodo creat: si putreat, non sanguis præterea esse potest, quippe qui recalescens flauam in bilem trãseat. At reliquæ omnes materiæ, si superent, vitia per cutẽ maximè pariunt, vt vlcera, quæ à serpendo herpetes appellamus, vt cãcros, vitiligines: sed si putrẽt, febrem excitare consueuerunt.

84 Cur si per parietes inuicem obiectos fenestræ sint, accidat, vt altera clausa, nõ præterea multus ac vehemẽs ventus irrumpere

per alteram posſit? Cenſendũ hoc propterea euenire, quoniam aer excitus, id eſt, ventus non niſi corpore ſtat: ergo altera clauſa, aer qui ingreſſus per alteram eſt, domum replet: & quoniam corpus eſt, nihil amplius aeris ſuper ingredi patitur, ne corpus in corpus admittatur. At ſi feneſtra aperiatur, aer qui domum præoccuparit, pulſus per eam extruditur, itaque locum exteriori dat aeri, & cedit, vt liberè ingredi valeat: qui etiam ipſe per obiectam feneſtrã curſu conſimilis effluẽs, facit vt alius per alteram admittatur: quòd cũ aſsiduè agatur, impetus aeris, & agitatio vehementior excitetur neceſſe eſt.

85 Cur hominũ qui amoribus detinentur, partes poſtremæ aliàs frigidæ, aliàs calidę efficiuntur? Cẽſendum id propterea fieri, quia quoties angũtur, deſperántq; potiri ſe poſſe, quam ardẽt: calor inſitus in profundũ ſe cõtrahit cũ natura, itaq; extrema omnino refrigerantur: & pallent verò ob eam rẽ, & triſti vultu demiſſóq; redduntur. At verò quoties contrà vel ſpem obtinent bonam, vel admodum excãdeſcunt, calor ille natiuus idem ad cutem cum natura effunditur: itaque calidiores, rubentioréſq; redduntur. Quam ob rẽ pictores cupidinẽ aliàs triſtẽ, anxiũ, iacẽtemq; pingũt, aliàs hilarẽ, ſubridentẽ, volitantem: puerũ item eundem repræſentant: quoniam

cupi

cupido vehemens quidem eſt,ſed nõ diuturna & ſtabilis. Amor enim honeſtus perpetuò vel inter bonos amicos eſt,vel inter parẽtes,& liberos, vel inter maritum & vxorem: inhoneſtus ille parum edurat, magnaq́; ex parte inter externos, parumq́; cognitos oritur:honeſtus item moderatus,ac ſobrius eſt: inhoneſtus vehemens,furibundusq́;. Tenet funale,atque pennatus eſt, quod animantiũ videlicet animi efferri, mutariq́; facilè conſueuerunt, & calor eorum natiuus propter vehementem,aſsiduamq́; ſolicitudinem marceſcit, & vritur. Enſis parte dextera pendet, leua pharetra ſagittis referta pluribus: quoniam principiò amor per radiũ oritur vnũ oculorum:ſtatim quippe vt aſpexit,amauit pòſt, frequentes ad rem amatam radios mittit,quaſi tela iaciat,& capere illã conetur:ſagittæ abditæ in pharetra ſunt, quoniam qui amant,occultè radios mittunt oculorũ. Accedit ad hæc conſuetudo, quæ amorem ita accendit , vt ignem auget afflatus: quanquam ortus amoris non ad conſuetudinem,ſed exiſtere ſubitò arbitrandus eſt. Nudus prætereà fingitur,quòd & palàm fit animus amantis,& ſine vllo interuentu rei prodit cupiditas:haud enim per alium amare quis poteſt, neque ita occultè, vt intelligi à nemine poſſit. Vnde ſtatuarum quoque artifices deos

ac reges nudos sæpenumero causa honoris, & laudis effingunt, scilicet vt perspicua eorum potestas, & animo synceri, nulloque vitio protecti, per coporis nuditatẽ indicentur. Plures cupidines facimus, vel quia varia libido est, (aliud enim alius cupit: vnde Plato cupidinem multiplicẽ belluam appellat) vel quia sæpius euenit, vt idem pluribus se cupiditatibus dedat. Matrem omnes Venerem habere vnam dicuntur, id est, libidinem: Venus enim libidinis effigies est. Ferunt cupidinem furiam arsisse infernã, quoniam sunt qui in amores turpes, detestãdos, illicitos irruant, vt libro secundo allegoriarum de dijs abundè docuimus.

86 Cur per statum aeris pestilentem alij intereant, alij resistere possint? Censendum id habitus ratione accidere: etenim qui corpore malè habito sunt, ijs aer vitiatus exiguum quoque materiæ, quod integrum extat corrumpit: atque ita materiæ corporis omnes deprauatæ, morbos plures, & insanabiles creant, vt moriendũ sit: at qui corpore bene habito est, hunc pestilens aer aut nihil offendere, aut parum potest. Habilitatem verò corporis esse, quæ causam illã efficiendi euocet ad agendũ, constat argumẽto materiarũ externarum. Quercus enim difficilis passu, ignis aspernatrix est: harũdo facilius ignem

recipit, longè facilius ſtuppa: verum ſi ſtuppam madefeceris, & harundinem ceperis viridem, quercum, verò ſiccam, aut etiam ſulphure illitam igni mādaueris, hæc facilè corripietur, flagrabitq́; ſtuppa & harundo nullum penitus ignem excipient. Hoc eodē exemplo reddenda ratio eſt, cùm quęritur quā ob cauſam labor febrem ephemeram, ex tempore diei vnius appellatā, potius quàm putridam facit, aut hecticam ex firmitate habitus nominatam: quoniam ſi corpus ſpiritū integrum habet naturalem, nulliſq́; materiarum recrementis vitiatum ſit, aptum iam cōſtat ad genus morbi eiuſmodi cōcipiendum: quò enim ſolidius, eò ſiccius, & perinde languori id genus opportunius eſt. Cur item ſo lis feruor alijs ſomnum afferat, alijs remoueat, eadē illa ratio eſt: quorum enim caput plurimū pituitæ cōtinet, ijs ea ipſa humoris copia per ſolis ardorē reſoluta, diffuſaq́;, cerebrū humefacit, itaq; adducere ſomnū poteſt: at quorū caput humore vacat immodico, ijs amplius reſiccatum vigiliam auget.

87 Qua de cauſa ſol hominem nigrum reddat, linteum candidius faciat: & ceram emolliat, lutum induret? Cauſam prædicta habet patientis materiæ aptitudo: materiæ nanq; noſtri corporis, excepta pituita, quoties nimiū recaleſcunt, per cutem nigrent: at linteum

ceum nitro, aut falsugine purgatum, sole deters as maculas absumente, meritò candidius redditur. Sol item humorem ex cera penitiorem euocans omnem, emollit: luti nimiū, summumque humorem exhauriens, siccat, atque indurat. Quòd si præter rem patientem atque efficientem aptitudo quoque rei patientis causam affectus adhibeat, fieri potest vt nos quoque, si animum pietate muniamus, si corpus victu sobrio tueamur, si spretis opibus magnis, contenti paucis degamus, labe humana immunes, quoad humanis viribus licet, euadamus, dum scilicet occasionem rei efficienti nullā suggerimus, quā agere quicquā valeat in rem patientem, siue dæmon infestus sit, siue sydus, siue quodlibet aliud, quod extrinsecus causam afferat nostri erroris, vel vitij.

88 Cur qui morbo laborant regio, astricta sint aluo, excrementaq; admodum alba egerunt? Quoniā flaua bilis per totū corpus eorum effusa est: quòd & oculorū, & cutis colore indicatur: neq; ad intestina præterea ita cōfluit, vt tingere possit excremēta, neq; per suā acritudinē vim excremētariam intestinorū excitat ad feces eijciendas. Quamobrem ars medicinalis, quemadmodum cæteræ quoq; artes, natura sequēs pro viribus, quoties valetudo vrget aduersa, virib⁹ infirmis,

& languidis corporis auxiliatur. Cùm enim ſtercus excerni bilis beneficio incitatis, purgatisq́; ſoleat, videlicet ita, vt & inteſtina cũ muſculis ad ea ipſa pellenda enitãtur, & ſtercus ipſum molle ac lubricum per humores lentos inteſtinis appoſitos contineatur, ars perquàm aptè clyſterem adhibuit, qui mel vice bilis continet: nitrum verò, quia purgat, & morſu incitat inteſtina, & muſculos ad expellẽdum: aquam atq; oleum, vt humefaciat, emolliatq́; feces, quę febre exaruerũt. Conſtat enim aliàs naturam ſolam ſine opera medici poſſe agere, vt cùm iudicatur de morbis, & materia quæ concoquitur: tunc enim natura veluti aduerſariorum duorum arbitra, morbi & naturalis potentiæ, adeſt, & de ægro decernit, ac iudicat: aliàs medicũ ſolum ſine naturę auxilio ſubuenire, vt cùm mẽbra quæ ſuis ſemota ſedibus ſunt, medicus ipſe reponit, & collocat: aliàs naturam ſimul & medicũ opitulari, vt cũ medicus quidem ſordida vlcera purgat, & obſtruſa foramina reſerans, liberos meatus ſanguini præbet: natura verò per inuiſibilia foramina vlceris ſanguinem ſyncerũ tranſmittit, quem per alimentorũ immutationẽ ad eũ finẽ cõfecit, vt carnẽ crearet: medicus item carnem recens conditã atq; infirmã, medicamẽtis deſiccantibus ſtringit, atq; conſolidat: natura

colo

Mel, nitrũ, aquã atq; oleũ.

colorem ad postremũ adducit,& quoad maximè licet,expolit & ornat.

89 Quam ob causam multi, cùm febre synocha,& feruore continua appellata laborassent,cutem aliquandiu nigram post decretorium diem habuerunt? Quoniam febris bili cõmissa,est flaua, quæ morbo inualescẽte deusta, atrum sibi colorẽ hausit: itaq; cũ iudicaretur,pulsa in cutẽ ab natura, summa corporis tinxit, quo modo per albugines cutem reddi albidã nouimus: crassitudine verò materiæ accidit,vt difficulter color is deleatur.

90 Cur atra bilis,si in mammã decumbat, aut in crus,exesionem faciat:si in cerebrum, nihil exedat,sed insaniã tantũ excitet? Censendum propterea id fieri, quoniã in mammam venæ amplæ,permultæq́; propter lactis originem coeunt: itaq; atræ bilis copia illò confluit: & verò in crus bilis dilabitur largior, quoniã grauiora quæq; ad ima tendunt facilius.At verò in cerebrũ,quia & venæ tenues, & assensus difficilis, parum bilis effertur, ita vt pungere illic possit, exedere nequeat:adde quòd cũ cerebrũ nõ modo frigidũ,verũ humidũ etiã sit,pungit aliqua ex parte bilis atræ naturæ,& mitigat.Quæ igitur bilis atra vehemẽs est, cancrũ esitantem in mãma gignit, vlcus diuturnum depascens

in crure insaniam feram in cerebro: quæ autem flauior est, fluctionẽ tantummodo agit, & tumorem cancro similem sine exestatione creat, & ad insaniam vertit leuiorem.

91 Quamobrem vbi aluus suppressa nihil reddit, papyrus prosit conuoluta in longum, intrusaq; in sedẽ? Quoniã musculos sedis collapsos, cõpressosq; diducit humefacta & excitat: quòd idem etiã in vlceribus facit, quorum oræ importunè contrahunt, & conniuent: diductis autem musculis foras excedunt, & quicquid affligit reijcitur.

92 Cur vasa quę baucalia nominamus strepitũ quendã, dum aqua implentur, reddere soleant: vnde nomen his inditũ est: quo modo & murmur, & susurrus, & reliqua factitia nomina dici incœperunt? Censendũ id propterea fieri, quoniã vas, cùm nullã continet aquam, plenum aeris est, corporis longè tenuioris: itaq; cùm aqua in id vniuersum irrumpit, aerem tenuem facilè pro sua grauitate extrudit: simul eodem in vase contineri aquam & aerem, fieri nõ potest. Demonstratum quippe habemus, nunquã duo corpora locũ eundem per idem tempus posse occupare. Quòd cùm aer sursum vniuersus per locum expellatur, cõpressiorem strepitũ excitari illũ necesse est, neq; vnũ, sed plures: agitur enim veluti pugna inter humorẽ & aerẽ,

cùm

H 3

cùm deorſum aerem humor premat, aer ſurſum humorem compellat: hoc enim cùm viciſsim crebrò agatur, meritò accidit, vt etiam ſtrepitus percrebreſcat.

93 Cur vaſa quæ harpagia nominamus, ſi, digito admoto foramẽ eorũ ſuperius obturetur, aquã nullam per foramẽ ſui fundi emittant: ſed ſi apertum ſit, liberè emittere poſſint? Cenſendũ hoc propterea fieri, quoniã ore aperto aer ingrediens, aquã deorſum cõpellit. Cùm etiam humor ipſe labi deorſum aptiſsimus ſit, ita efficitur, vt aqua, quæ ore per digitũ clauſo effluere nequit, reſerato liberè effluat. Hinc omnẽ ferè fabricam machinalẽ per aerem atq; humorem conſtruimus, vt horologia, clepſydras, vt ſonus ſimulacrorum, cæteraq́; generis eiuſdem.

94 Cur tam vinũ quã aqua delirium, atque inſaniã faciat, ſi inopportunè febriẽtibus detur, cùm hæc contraria inter ſe ſint? frigida enim aqua, vinum calidum eſt. Quoniã vini calor efferens ſeſe ad partem ſuperiorẽ, cerebrũ cũ febre deurit: itaq; primũ illud animi inſtrumentũ, quod ſpiritus gerens, ſpecimen ætheris eſt, cõmotũ, vexatũq́;, vim qua ſapimus, delirare, atq; improbè agere cogit. Cõſtat hoc argumẽto multorũ, qui cũ corpore & animo eſſent integro, ſuæ mentis eſſe per vſum meri frequẽtẽ atq; immodicũ deſierũt.

Aqua ſanè, quoniã obtrudit foramina, & iter claudit, quo putris materia poſsit exhalare, putredinem febresq́; auget: itaque facit, vt mens de ſuo ſtatu moueatur, Sæpe etiã feruore nimio corporis aqua iniecta pro alimẽto febribus eſt, quemadmodũ & fabri ferrarij nonnihil humoris conſpergere conſueuerunt, vt carbones ardentius candeant.

95 Cur mulieres, ſpadones, & pueri vocem reddunt acutã? Quoniam eorum arteria propter humoris copiam ſe dilatare nequit: diducere enim amplificareq́ue meatus caloris vnius intereſt. Vt enim anguſta tibia ſonũ reddit acutũ, ita etiã canalis ſpirandi quæ arteria nominata eſt aſpera, vocem pro ſua anguſtia extringit acutiorem: haud enim audiendi ſunt, qui mulieres ꝓpterea vocẽ acutiorẽ emittere cenſeant, quoniam in parturiendo vociferare iuuat ad partus facilitatẽ.

96 Cur infantes deſtillatio ꝑexercet, quæ ſiriaſis appellata eſt? Aeſtu tantiſper detineri infantes multitudo dicere conſueuit: febriunt enim parte interiori febre tenui, oculis ſubſidentibus redduntur, vigilant omnino, debilitantur. Cenſendum propterea hoc fieri, quia infantes per quã facilè affici poſſunt, & pituitã largiorẽ ſuo in capite continent: ergo per æſtus pituita recaleſcens, putreſcensq́; febrẽ accẽdit, & mẽbranas cerebri

fer

feruefacit, vt insomnia augeãtur: feruor deinde per arterias descẽdens ad sedẽ cordis, & spiritũ animalẽ feruefaciens, febrẽ sine putredine accẽdit. Et verò bilis augeri per febrẽ solet, quæ mouere profluuiũ potest, aluum mordens & intestina. Causam atq; originem mali esse in cerebro intelligimus, eò quòd capiti admota quæcunq; refrigerant, prosunt, quasi feruor extinguatur, qui inde ortus corpus totum infestat. Accidit hoc idẽ etiam firmæ ætati, cùm pituita redundat in capite, aut flaua bilis vel colligitur, vel etiã putrescit. Quinetiam per aerem, quem feruidum trahimus, membra spiritalia recalescunt, & febrem per feruorẽ nimiũ excitãt.

97 Cur difficulter vlcera rotunda curẽtur? Quoniã per bilẽ acrem, atq; exedentẽ consistunt: exulceratur quippe in orbem quoties bilis guttatim confluit, & exedit: itaq; fit, vt medicamenta quæ admodum sicca, & propè deurendi vim habent, afferre necesse sit. medici ita volunt. Naturæ verò & sapiẽtiæ studiosi curari hæc difficilius propterea dicunt, quoniã principium nullũ est, vnde cicatrix adduci incipiat: circulus enim & principio caret, & fine: vnde figuram hanc vlceris ferramento immutandã censent in angulos, vt pars idonea sit, vnde cicatrix oriatur.

98 Cur sæpe eueniat, vt locũ quem statui-

mus, petere prætereamus? Quoniã noster sæpenumero animus rebus alijs occupatus, diuersus ita est, vt sensibus non planè insistat ad ea ipsa percipienda, quæ sua singulis sensibus habentur. Fit igitur, vt quasi videntes non videamus: quoniam illa vis non aduertit, quæ iudex rerum sensibilium est.

99 Cur mel, quòd omnibus dulcissimũ est, amarum ab ijs sentiatur, qui morbo laborãt regio? Quoniam eorum lingua bile, amara redundat: sic etiam quæque pars alia corporis. Vel igitur materiam excitat quiescentẽ, & gustus bilem amariorem percipiens, falsam affert imaginationem, quasi mel sit amarum, quod dulce est.

100 Cur hominũ admodũ irascentiũ oculi rufi efficiantur? Quoniã ira sanguinis cordi suffusi, & spiritus calidi feruor est: hic igitur vt tenuis ad caput effertur, atq; ad oculos, quoniam perlucidi sunt, se ostendit, & vapores ascẽdunt sanguinei: vnde facies quoque rubicũda existit. Hoc & Homerus cùm ita fieri aduertisset, Ex ritu ardenti candebant lumina flammæ; Retulit.

101 Cur serpẽtes aqua aspersi infestentur, & fugiant? Quoniã natura sunt frigida, sicca, neruosa, exangui: hinc enim refrigeratione immodicã fugiant necesse est. Habitu verò serpẽtes esse eiusmodi cõstat, eò quòd per

hyemem

hyemem latebras, & terræ profunda, quæ per id tempus calidiora sunt, petunt contraque per æstatem quòd terræ ima refrigescunt, inde discedunt, & loca poscunt tepidiora: quinetiam sole occidente, aerem sæpenumero fugiunt, vt frigidiorem.

102 Cur ouum non quemadmodum cùm assatur, sic etiam cùm in aqua feruenti decoquitur, rumpi possit? Quoniam ignem sine aqua experitur, humor contentus in eo immodicè recalescens, copiam spirituum parit largiorem, quæ cùm per angusta exire cogatur, disrupto oui tegumento exiliat necesse est. Quod idem fit etiã in dolijs, cæterisque fictilibus, si prius quàm mustum efferueat, obturentur: adde quòd flamma nimia testã oui corripiens rumpit: quod etiam vasis fictilibus euenit, cùm vltra modum torrentur: quapropter ouũ plerique; antequã igni admoueat, aqua diluunt: at verò aqua ebulliens, paulatim ꝑ sua mollitudine humores effundit, absumitq; relaxãdo nõ subitò corrũpit.

103 Cur per venereũ coitũ oculi paulisper coniueat? Censendũ id ꝓpterea fieri, quoniã in cõcumbẽdo ita voluptati nos dedimus, totiq; dilabamur, vt erigere oculos, animũq;, & sensum in sublime euehere neqamus: quò fit, vt anim⁹ min⁹ corporea sentiat affectiões

104 Cur nonnulla ex medicamẽtis simpli-

cibus

cibus vires contrarias ſimul contineant, vt experimento latiſsimè patet? Maſtiche enim & abſtergit, & digerit, & firmat: acetum calfacit, & frigefacit. Dixerim vires illas contrarias propterea contineri, quoniam eorũ particulæ indiuiduæ per appoſitionem, non per confuſionem coeunt: vt arena, ſi lento coglutinetur humore, inq; vnũ corpus coagmẽtetur, non per confuſionem corpuſculorum ſuorum in corpus, quod vnum videtur, concreſcit, ſed per cõiunctionem, contractúmq; conſiſtit: ergo ſi ita eſt, contrarias qualitates diuerſis particulis maſtichæ, aut aceto inditas, confundiq; inuicẽ recuſantes, exiſtimaſſe abſurdum non eſt.

τ̃ ὁμοιομερῶν βοηθημάτων, medicamẽtorum ſimpliciũ & uniformium.

105 Cur per offenſionem digiti pedis, inguen intumeſcere ſoleat? Quoniam natura ſubuenire parti cuique dolenti ſoleat: & cùm materia, quæ eſculẽta, cognata, & benignior eſt, ſanguine inquam pro vehiculo vtatur, cùm in digitos pedis deſcendit cum ſanguine, venas ampliſsimas inguinis impleri, & perinde adenes, quæ corpuſcula rotunda ſunt poſita inter ſanguinis conceptacula, neceſſe eſt: ergo per immodicam ſanguinis rarefactionẽ inflammatio excitatur, & tumor: quę quidem res inguen à parte qua oritur corporis, nomen acceperat.

Politianus cõſtipationẽ, & nõ rarefactionem σφήνωσιν.

106 Cur auium generi veſicam, & renes natura

tura dare noluerit? Quoniam larga humoris copia opus erat ad pennarum ortum, & incrementum: quinetiam continens volandi cuibratio poteſt abſumere humorem. Aues igitur hac de cauſa vſu mingendi caruerunt: cùm tamen bibunt, ſtercus larga cùm copia humoris eijciunt.

107 Cur pueris calculi in veſica naſcuntur, ſenibus verò in renibus? Quoniam renes puerorum meatus continent præanguſtos: hinc enim terrena, craſſáq; permanans materia per renes, vi arctioris meatus ab vrina, & renibus, canaliculatiſq; cõceptaculis propellitur ad veſicam: hæc locum prę ſua amplitudine dat tum excernendi quà affluat vrina, tum conſiſtendi, quà materia ſubſideat calculi. At ſeniorum renes, quoniam meatu ſunt ampliori, locum & vrinæ effluendi præbere poſsint, & terrenæ materiæ ſubſidendi, & cõcreſcendi: colore autem calculi quænam materia ſit quæ peperit, noſci poteſt.

108 Quam ob cauſam cùm calculus per calorẽ conſiſtat (pueri nanq; calidi ſunt) & in ſenibus non niſi per illam eandẽ cauſam concreſcit? Haud enim tantã refrigerationẽ eſſe in illis putandũ, quantam nix & gelu contrahunt: quippe cùm ſummũ frigus renes omnino interimere poſsit. Cur inquam, ſi ita eſt, non medicamentis contrarijs ad reſoluendã

calculi concretionẽ vtamur, sed similibus, id est, calidis, vt saxapio, vt feniculo, & eiusmo di cæteris. Ipsum per nimiã vstionẽ, exactio nẽmq; accidit, vt calculus in arenã frãgatur modo pulueris, qui ex fictilibus immodicè torrefactis dilabitur: itaq; minuti calculi facilè cũ arena minguntur Fieri tamẽ potest, vt etiam per frigidã potionem calculus expellatur, videlicet cùm renes ita corroborentur, vt bonis admodũ viribus per vim excernendi eijciant, necnon renũ feruorem immodicum, qui calculorum concrescendorũ causa est, frigida potio extinguit.

109 Cur vlcera tam renum, quàm vesicæ difficulter curentur? Quia vrina per suã acritudinem recẽtem cicatricem relacerat: vnde fit, vt & difficilius curentur quæ in vesica cõstiterint: manet enim in ea vrina, transit verò tantummodo per renes.

110 Cur aquam ingressi balnei calidiorẽ postmodum sentiamus, si moueatur? Quoniã vbi ingressi sumus, aqua quæ calida nobis obducta est, non solum egit, verum affecta etiã est, quippe quæ & corpus calfecerit nostrũ, & refrigerata ex eo aliquantulũ sit: res enim omnes quæ sub ortum atq; interitũ veniũt, dum efficiũt, affici etiam ipsas demonstratũ planè habemus. Quoniã igitur aqua refrigerata parumper, nõ ex æquo præterea calfa-

ciat, minus pòst, quàm principiò calida sentiatur necesse est, præsertim cũ nec assuescẽdi ratio desit. Quòd si aquã mouerimus, partem quæ obducta nostro corpori, & proinde moderata iam est, diuertimus, calidioremq; aliam quę nõ effecit, affectáq; est, allicimus: quam suũ item immodicum seruantem calorem, meritò calidiorem, & meritò propè vrẽtem tantisper experimur, donec etiam hæc efficiat, atq; afficiatur, itaq; suo in calore frãgatur: quod vice pari facere licet per successionem: quandiu enim aquam mouemus, tandiu calida, vt est quæ accedit, percipitur: vnde qui amplius sese calfieri velint, aquam assiduè mouent, quandiu libeat calfieri.

211 Si omne cùm moueatur calidi⁹ seipso effici solet, præsertim si in aere atq; loco feruentiore moueatur, cur aer agitatus, ventilatúsq; frigidior sentiatur, & quidem per æstatem cum solis calore feruescit ardentiori?

Hoc enim rationi pugnare videtur superiori: quandò quidem aqua si mouetur, calidior reddatur: aer autem si vẽtilatur, frigidior occurrit. Censendũ hoc fieri propterea, quoniã quod qualitate, aut viribus superat, quanquã euincere id potest, quod eodem in genere minus est, tamen ita euincit, vt etiam ipsum mutuò aliquantulum afficiatur à minori. Aqua igitur, quæ admodum calida corporis

nostri cõparatione est, dum calfacit refrigeratur, nec eandem seruare qualitatẽ preterea potest: at circunfusus aer cùm per æstatem mediocriter calidus, videlicet aquæ illius feruentis cõparatione, nostris obducatur corporibus, quæ statu cœli calidiori referuent, calfit, itaq; nos mutuò calfacit. Quod idẽ linea quoq; faciunt vestimenta: frigida enim primùm calore nostri corporis obtepescunt, deinde nos mutuò calfaciunt. Ergo cùm aer, qui iam calfactus à nobis est, per ventilationem è nostro semoueatur corpore, atq; alius non calfactus accedit, meritò is sentitur fridior qui subinde accessit.

112 Cur vlcerum cicatrices quę in pupilla oculi constiterunt albæ videantur, cũ extra pupillam, parte inquam oculi nigra, cicatrix nulla alba induci possit? Quoniam liquidus ac perlucidus illę spiritus, cui videndi vis data est, per pupillam tantum permanat: idcirco euenit, vt vbi cicatrix meatus tunicæ corneæ obcæcauit, spiritus ille transmeare præterea nequeat, itaq; coactus cicatricem pro sua copia maiorem in modũ illustrando reddere albam potest: & facultas quoq; videndi propterea tollitur, quoniam per condensationem ocelli spiritus non emanet.

113 Cur vt paleæ aquam seruare calidam, ita niuem continere integram possint, cùm

aduersæ sint istæ inter se qualitates? Naturã palearum certa explorataq; qualitate vacare censeo; quã ob rem nõnulli paleas apœas, quasi sequales nominarunt. Cùm igitur media, &, vt ita dixerim, dubia temperatione cõstent, qualitatem eorũ quibus obductæ sunt, celeriter capiunt: itaq; seruare modo calida, modo frigida possunt. *Sequales qualitatis expertes.*

114 Cur vbi per hyemem imber desijt, stellæ illustriores videantur? Quoniam tam aer superior, quàm inferior per agitationem extenuatur; & quasi per imbrem detersus conspectum synceriorem corporum cœlestium prestat, & transitũ liberiorem oculis prebet, & ampliorem: constat hoc argumento eorũ corporum quę aquis demersa puris atq; dilucidis, clara & nitida percipiuntur: turbulentis verò & feculentis, aut nullo modo videri posint, aut obscurè & dubiè.

115 Cur sæpenumero accidat, vt inter mingendum inhorrescamus? Quoniã bilis acrior confluens, & mordens vesicam, totũ excitat corpus ad consentiendum, protendendúmq; paulisper suas excernẽdi vires: horror enim talis excitatio est: ꝙ quidem pueris potissimum accidit, quoniam illa ætas largiore excrementorum copia redundat, propter nimium edendi vsum, & varium.

216 Cur dolores per noctem magis soleãt

augeri? Quoniam per id tẽpus animus ociosus est, nullis videndi, aut audiendi, aut gustãdi, aut cuiuslibet sensus negotijs occupatus: tractúsq; ad exteriora, hac de causa corporis affectiones per sensum tangẽdi, amplius percipit: actiones enim paucæ per noctem animales seruantur, spiratio inquam, & cogitatio. Animum verò ductũ per actiones ad exteriora, minus corporis affectiones percipere constat, eò quòd cũ aut lugemus, aut ægrotamus, aut alia qualibet molestia angimur, amicorum præsentia & sermo leuat nostrũ malum, & mitigat. Neque verò ignorare debemus naturam suis actionibus minus interdiu fungi solitam, coctione inquam ciborum, materiarum mutatione, sanguificatione, digestione, munificatione, agglutinatione, assimulatione, cæterísque generis eiusdem: animum autem suas per id tempus exequi potius actiones ad vsum mouendi, sentiendi, imaginandi, cogitandi, reminiscendi, & quicquid eiusmodi, cõtráq; per noctẽ naturam magis, animum minus agere cõsueuisse.

117 Cur vitra per hyemem, si quid vehementer calidum immittatur, rumpi soleant? Quoniã frigoris multũ ex aere ambiente gelido auxerũt. Quoties igitur antequã vitrũ tepefacimus, aquã feruentẽ indimus, caliditas contrariam sibi frigiditatẽ persequitur,

tum illa derepente fugiens vnà cum ipso spi ritu distrahit corpus cōtinens vitri, atq; disrumpit: foramina quippe corporis vitri, etsi visum, sensumq; nullū patiuntur, tamen nō nihil aeris tenuioris, contineāt naturæ ratio exigit. Sunt qui per nimium rigorem frigoris exiccari, indurariq; corpus vitri existiment, quoniā quantū in eo est tenue, vel humoris, vel aeris exprimat, inde & euanescat: itaq; ruptioni, fractioniq; reddere opportunū, cū lignū exaruerit. Hinc enim Hippocra tē quoq; medicū venas rumpi à frigido scri psisse affirmant. Ergo si ita est, cùm nimius calor amplius vitrū reficcet, q; ficciusculum occuparit, meritò id irrumpere potest: si tamen prius quàm subeat calor, molliter tepefiat, ac moderetur, nullum penitus sentiet de trimentū: quemadmodū athletæ cùm perluctādi certamē adituri sunt, oleo sese permulcent, ac reddūt ad flexum, tractuq; obedietiores: etenim qui modulorū sunt studiosi, ante quàm ad rem veniant, promere non nihil cōa suerunt, quo spirādi meatus relaxēt, & mē bra emolliant ad vocem eliciendā elegantiorem: fit enim vt relaxatis meatibus, rigor facilè cum spiritu obeat, & mollior constantia vitri relinquatur, quæ cedens calori superue nienti immunis ruptioni omni ᵽsistere valeat. Vitrum autē foramina continere inuisi

bilia, vel vaſorum fictilium argumento pro bari poteſt: nam ſi pice intus cruſtetur, aquã largè per æſtatem reſudant, quam continẽt. Quinetiam vitrum ipſum per æſtatem aqua admiſſa frigida, reſudare per hyemẽ, ſi aquã continet feruidam: fumigare vidimus. Et cor ticem verò mali medici, ſi vitrum admotum extinſecus collidas, humor contentus qualita tem corticis recipit, vt poſsit eundem red-dere odorem.

118 Cur pueri, præſertim infantes, in ter-ram non facilè, quemadmodũ viri infringã tur? Cenſendũ corpora puerorũ propter ſuã mollitiem ſic duritiæ ſoli cedere, vt eius vi-res intentas, rigidúmq; ictum reſoluant, & he betent, adeò vt parum affici poſsint. At viri quoniã duro ſunt corpore, ſoli duritati, aut lapidis cuiuſpiã renitũtur, itaq; amplius ictũ intendũt, vt lapis pro ſua acriori duritia age re efficacius poſsit. Hæc eadem ratione ſpõ-gia quoq; frangi non poteſt: vitrum autẽ & fictile, & aliud quodlibet generis eiuſdẽ cùm ceciderit, frangitur. Hinc etiam cauſam du-ces, cur vehemens venti impetus quercũ euer tat, harundinem illæſam prætereat: quercus enim vt prædura, valida, ampla, excelſa, ven to renititur, itaq; facit, vt impetus plenius in tendatur, atq; forteſcat: harundo vt mollis, leuis, tenuis, breuis, huc & illuc flatui cedens

aduerſo vires noxias tutò tranſmittit & hebetat. hinc & athleta cũ ſuo reſiſtit, atq; renititur aduerſario, vires ſibi cõtrarias auget: cũ aliquantulum cedit, & huc & illuc circũ agit magis, reſoluit facilius, & proſternit.

119 Cur infantes cùm modulos audiant, primùm vagitu ceſſent, deinde dormire incipiant? Quoniam modulandi ratio, quæ muſica nominatur, eſſentiæ noſtri animi indita à natura eſt, vt etiã cęteras omnes ſcientias haberi inſitas opinio fert, non aliter quàm in igne calor inſitus ſit, neq; per doctrinã quicquam acquiri, ſed per reminiſcentiam, atque recordationem omnia ſciri Plato autor eſt. Igitur quoties animus concentum aliquem, modulúmq; comptiorem ſentiat, primùm reminiſcens ac repetẽs cogit infantem quieſcere, tum permultus in ſomnũ vertit: ſic enim intelligendum, vt artes omnes habitu ſyncero promptóq; in animo inſint, quandiu immunis luceat ſordibus corporis: demerſo autem in corpus, pollutóq;, omnia obliuioni mandentur, & deliteſcant.

120 Cur nutrices cùm in ſomnum velint puerulos vertere, mouere eos conſueuerunt? Vt humores delapſi per agitationem cerebrũ moueãt, quòd homines ætatis perfectæ nunquam patiuntur.

121 Cur aliqui ex vinolentis gemina vi-

deant? Quoniam musculi oculorum variè humore completi, factiq; proni & languidi, oculos deprauāt, vertuntq́, alterum sursum, alterū deorsum: itaq; radij oculorum non eundum in locum præterea concursare possunt, sed diuersas partes eiusdem corporis adeunt, vt cùm radij seorsum mittantur, conspectum rei geminari necesse sit. Cōstat hoc etiam eò, quòd qui alterum oculum premit, sursumq́; impellit, gemina omnia videt.

122 Cur q ab ortu naturæ strabones sunt, gemina non conspiciunt? Quoniam oculos non sursum deorsumq; habent deprauatos, sed dextrorsum, ac sinistrosum: quòd enim oculi suum obtinent situm, id est, directum, radij eundem in locum profluant, atq; identidem referant necesse est.

123 Cur pubescentes adulescentuli videlicet annum ætatis circiter quartumdecimum vocem reddere asperiorem incipiant, quòd tragescere à vocis hircinæ asperitate dici solet? Quoniam per id tempus natura parens & gubernatrix humani corporis, magnam, vniuersamq́; agit mutationem: argumētum quòd fœminarum mammas tum ampliari solitum est, vt lactis idonea sint conceptacula, & sedes quoque augetur coxarum, vt capax sit fœtus futuri: virorum pectus & dorsa amplificantur, vt onera sustinere va-

leant

leant grauiora: testes item ampliores reddũtur, vt semen satis gignant, & teneant, & coles insignẽ accipit magnitudinẽ, vt per ampliorẽ meatũ genitura expeditius profluat: quinetiam totum corpus ijsdem ipsis ampliari solitum sit, quòd vel morborũ mutationes, abolitionesq́; indicant. Et vocis ergo asperita ,qua de re agimus, per spiritalis mẽbri immutationem tunc euenit, Cùm enim arteria aspera dilatetur, accidit vt partim plus, partim minus incrementi proueniat, eiusq́; pars interior inæquabili structura ad guttur vsq; ascẽdat. Igitur spiritus cùm per eas partes emanet, quasi per itineris inæqualitatẽ impingat, vocem etiam inæqualem, asperam, & raucam agit: quòd idem etiam accidit ijs, quorum arteria destillatione infestante affecta per ductionẽ est: delapso nanque humore leuis interior mẽbrana facta inæqualis, exitum etiã spiritus prestat inæqualem. Talis hircorũ quoq; arteria est, & guttur, ob nimium humorem: & qui immodicè oleo vtuntur, illo eodem vitio non carent: qui cùm per intentos, frequẽtesq́; clamores raucè proferãt, hi deniq; siccitate arteriæ vocem reddunt inæqualẽ & asperã. At verò gruũ arteria, cæterarũq́; auiũ quæ raucè vociferant, facta est à natura omni ex parte aspera, quia ita esset ad id commodior, ꝙ autor

illa,& parens omnia ſpectabat. Poſt pubẽ verò adoleſcentes trageſcere deſinunt,quod iam in plenum arteria tota ſit dilatata, ſuamq; naturalem æqualitatem receperit.

124 Cur oleum epotum vomitum moueat, & potiſsimum bilis flauæ? Quia vt leue,& ſuperiorum appetens,cibos ad ſtomachum inuitat,& effert: quibus ſtomachus ipſe oppreſſus aggrauatúſque,vim excernẽdi incitat ad euomẽdum: ſed maximè bilem reijcit flauã, quia leuis hæc,& tenuis eſt,& facilius petens ſuperiora. Oleum verò factum ſic eſſe à natura, vt ſemper ad locum tendat ſuperiorem, perſpicuum eſt: quoties enim cuiquã miſcetur humori, recipit ſe ad ſedem ſuperiorem, & innatat.

125 Cur oleum humidis nullis ſe permiſcere patiatur? Quia cùm lẽtum ſuiq; pertinax ſit,in particulas ſecari indiuiduas,cæteriſque humoribus cõmiſceri neſcit: hinc dilapſum quidem in humũ,non poteſt celeriter ſubire.

126 Cur oleum & aqua, ſæpe & facilè gelu durentur: vinum, acetum, garum, aut nunquam aut rarenter congelaſcant? Quoniam oleũ nulla exuperat qualitate,ſed medio potius conſtat temperamento, refrigerari ob eam rẽ citò poteſt,atque adeò vehemẽter, vt ſtringatur,& conſiſtat: aqua quia frigida eſt facilius ſeipſa frigidior redditur, itaq; gelaſcit.

ſcit. At garum, quia tenue & calidum eſt, idcirco minus perriget, & vinũ quoq; eadẽ illa de cauſa poteſt reſiſtere. Acetũ verò quia partibus tenuiſsimis conſtat, incongelabile eſt.

127 Cur quæ contraria ſunt qualitate, efficere identidem valeant? Nam vt frigus, ita etiam calor humorem ſtringit: aqua enim gelu cogitur, calculus calore in veſica cõcreſcit: per diuerſas id effici vires cenſendum eſt. Calor enim quia nimium abſumit, humorẽ indurat: gelu quia cogit, cõſtipátq;, humorem omnem ſqualidiuſculum exprimit: ſicut ſpõgia manu compreſſa, humorem quem ſuis in foraminibus continet, emittit.

128 Cur ſæpe contingat, vt frigus ægrotũ affligens ſe remittat, ſi ſtrepitus, aut aliud quodlibet terrificum per id accidat tempus, quo frigus vrget, aut ſi aquæ copia in ægrotum vniuerſa iaciatur? Quoniam ſæpenumero materijs iam per temporis ſpatium cõcoctis, attenuatíſque, calor naturalis ex cute ad partem corporis interiorem vniuerſus irrũpens, materiam morbi digerit & abſumit. Quòd idem etiam facere theriaca poteſt, & pars magna generis calidi & ſicci, modo opportunè poſt concoctionem ſumantur.

129 Quam ob cauſam in ſpeculis, atq; aquis dilucidis noſtram ſpeciem conſpicere valeamus? Quoniam oculorum radij profecti in

corpora, quæ nobis splendida obducta sunt, refringantur, ac suam repetāt sedē: speciem enim nostrā iam sibi habēt obductam postquam refracti sunt, itaq; illam conspiciunt.

130 Cur vastę, synceræq; speluncæ, & loca excelsa, puraq, soleant resonare? Quoniā loca eiusmodi, vbi aerē ictum, quæ vox est, exceperunt, refringunt, nobisq; reddūt eundem aerē quem nos pecussimus, afformauimusq; in vocem: vox enim aerem, aer locū ferit: & quò plenius percussus hic percutit, eò vehementius resonare necesse est: loca humida, vt pote molliora, illato ictui cedunt. itaque omnis impetu, elanguescit, vt nulla effici possit reciprocatio. Errore igitur vulgus echo reueretur & colit: errore Pana deum illam arsisse credidit. Pan enim homo doctus causam resonātiæ primus indagauit, ductusque auiditate noscendi, cūm aliquandiu in scrutando elaboraret, molestè ferebat, more eorum qui puella quam arserint, potiri non queunt. Vt etiam Endymion, homo cœlestiū cursuum studiosus, cum lunæ cursus, faciesq; varias quæreret, nocteque vigilaret interdiu dormiret, delicias lunæ fuisse, somnoque dormiuisse inexpugnabili, edoctusque ab ea vt philosophus causæ ipsius solutionē fingitur. Illum etiam pastorem fuisse ferunt, quòd in solitudinibus ac excelsis montibus lunæ mo-

tum

tum specularetur, Citharam verò habuisse, quia quæ alta sunt, à ventis magis efflentur, siue quòd concentum cœlestium figurarum indagauerit. Quinetiam Prometheus, quòd studio rerum cœlestium flagrarit, naturámque & situm & causam sydereæ aquilæ indagando elaborarit, libidineque pernoscẽdi tabuerit, dum beneficio Herculis hominis doctioris rem didicerit, quam desiderauit, fabulam de se præbuit, cruciatibus liberari opera Herculis, qui aquilam iecur lacerantem, exedentémque amouerat.

131 Cur aqua manens, parũq; alta, iacto in eam lapide orbes agat permultos? Censendum lapidem per sui iactus vehementiã vndiq; aquã à se propellere, atque ita orbẽ agere primũ pleniorẽ: sed cùm ad terram vsque lapis deferatur, suaq; mole aquam deinceps secet, dispellatq;, meritò non vnum, sed plures orbes conficere potest. Primùm enim aquã per summa feriens dirimit, inde suo continenti delapsu depellendo aliũ atque alium orbẽ ducit, idq; tantisper vice agitur successiua, dum lapis stet, atque quiescat. Quòd tamen se lapidis contentio paulatim remittit, idcirco orbem posteriorem eo qui proximè antecessit minorem obduci necesse est: quando etiam aqua variè hunc scilicet in modum lapidis iactu depelli consueuit.

Cur

132 Cur mulæ parere nequeant? Quoniam ex animalibus cõstant speciē diuersis: mistio enim seminum, quæ tam habitu quàm natura inter se discrepat, aliud quippiam præter vires suorum simplicium cõficit, & naturam eorum penitus abolet: quemadmodum albi & nigri mistio, abolitis extremis coloribus alium parit colorem fuscum nominatum, qui neuter extremorum est: igitur habitus genitalis aboletur, & specierũ habilitas omnis destruitur, quæ creatrix certi indiuidui est.

133 Quamobrem qui surdi ab ortu naturæ sunt, iidem & muti viuant? Quoniam quæ nunquam audierunt, hæc fari nequeunt. Medicis tamen placet, vt par idem neruorum sit cuius pars altera ad linguam, altera ad aures vsque porrigatur, atque ita necesse sit communem accidere affectionem. Verum mutos fieri, qui ex morbo surdescunt, negant. Præterea quod pars altera tantum, quæ scilicet audiendi officio delegata est, suas vires amiserit. Et mutos quoque eadem ex causa, non etiam surdos reddi affirmant, videlicet quòd alterius nerui linguę accommodati læsio est.

134 Cur plerique postquàm ieiunarunt, cibo ingesto frigere incipiant? Quoniam vsu solito cibi prætermisso bilescũt, & materiam aggregant acriorem: pòst enim cibo ingesto membris iam cõfirmatis, bilis cutem versus

expellitur, itaque fit, vt rigor oriatur, cùm bilis membra remordeat, excitétque ad repellendum.

135 Cur sues, cùm sursum videre cogantur, sileant? Quoniam genus id animantium vnũ semper pronum in terram est, cibi auidum & rebus gaudens fœdis ac sordidis, idcirco subita mutatione conspectus stupescit, lucísque copia perculsum vocem emittere nullam potest. Sunt tamen qui asperam huius animalis arteriam comprimi per angustiam velint, cũ in sublime erigitur.

136 Cur stercoribus sues gaudeant? Medici rationem reddunt, quòd iecur habeant maximum, quod quidem membrum sedes cupiditatis, siue libidinis est. Aristoteles philosophus aliter docuit: ꝙ enim sues naribus crassis, interceptísque sunt, idcirco vim hebetem olfaciendi habere, itaque fœtorem nequire percipere scripserat.

137 Cur vlceribus sanescentibus inflammationéque cessante, prurigo soleat excitari? Quoniam membrum iam corroboratum reliquias materiæ noxiæ, quam vlcus commiserit, expellit: cùm enim per cutem illæ digerãtur atque excutiantur, pruriginem pariunt.

138 Cur alterius oculi morbus grauior, multóque diuturnior esse, quàm vtriusque consueuit? Ratio bifariã reddi potest. Aut enim

quia

quia fluxio in alterum tantum oculum tota decumbit: redditur nanque infirmius, quod diuiditur, eóque magis hebetatur, quò sectũ numerosi⁹ est: aut quia cùm alter integer oculus frequenter se moueat, cogit etiam ægrũ toties moueri, quod noxium est: quietem enim summum esse remedium membri affecti nouimus.

139 Cur homo amplius, & crebrius, & vehementius, quàm cętera animalia soleat sternutare? Quoniam cibo & potione largius, magisq́; variè vtitur, & sæpenumero vltra satietatem repletur: hinc enim cùm cibos satis concoquere nequeat, multum spiritus ob humoris copiam mouet: spiritus verò præ sua tenuitate efferens se ad cerebrum, cogit id crebrò ad se expellendum incitari. Strepitus itaq; mouetur, quoniam per nares meatus denique arctiores spiritus extrudat vniuersus: quemadmodum etiam ad partes inferiores spiritus idem euolutus murmur per intestina excitat, & per sedem insigni cum sono excedit: atque etiam ad superiora enixus, ructum per stomachum agit, & vocem per guttur, & sonitum, ac tinnitum per aures.

140 Cur defunctorum pili, & vngues augeri aliquandiu soleant? An non augeri censendũ, sed carne emacerata cõsumptaq́; partes

imas,

imas, quæ antè opertæ latebãt, detegi, atq; pa
tere: itaq; fallere, quasi per adiectionẽ auctũ
quicquã sit. An, q nonnulli volunt, augeri vn
gues vel mortuo homine propterea possunt,
quoniam per excrementa, vacantémq; mate
riam oriantur: mortua autem corpora in re-
crementa per cariem resoluuntur, quæ cùm
per foramina, extremáq; corporis effluant,
meritò pilos augent, & vngues.

141 Cur digitis manuum potius quàm pe
dũ nascantur, quæ albugines appellatæ sunt,
& per puerilem magis quàm per firmã ætа-
tem? Quoniam pituitæ excremento oriun-
tur, quæ in pueris potius, vt edacioribus, at-
que ociosioribus superat. Vnguibus autem
pedũ minus propterea hoc accidit vitium,
quoniam pedes per ambulationem frequen-
tem & agitationem amplius exercẽtur: itaq;
vacantem illam materiam digerunt melius,
atque absumunt.

142 Cur pili pedũ non cũ barba, aut capil
lis, sed lentius canescere soleãt? Eadẽ illa red-
denda ratio est: pedes enim per continentẽ,
contentioremq; ambulationẽ excrementum
pituitosum, quod canos efficit, digerunt atq;
consumunt. Et pubes quoq; serò canescit,
quia pars calidior est, & pituitam absumere
per coitum venereum potest.

143 Cur homini vox atq; sermo lètè perfi

ciatur, cætera animalium genera aut statim, aut paulò pòst vocem suam reddere plenè incipiant? Quoniam vox hominũ multiplicior & artificiosior est, & doctrinam magis deside rat: bestiarum simplicior, & naturalis potius est quam animalis.

144 Cur plurima ex animalibus suas perui brare caudas soleant, cùm notos sibi agnoscãt, & cur leo iratus costas per caudam ver beret, atque etiam taurus? Quoniã dorsi medullam ad caudam vsque habent porrectam, quæ vim continet animalem, & motionis au torem: igitur cùm animal notum sibi agnoscat, per caudam quasi per manum ritu homi num excipit, & partẽ sui corporis mouet quę agilior & promptior est. Leonũ verò & taurorum anima, vt per iram affici potest cum natura, sic eandem naturam propterea moue ri vehementius cogit, vt etiam homines sæpe manus, aut aliquam sui corporis partem per iram percutere nouimus. Cùm enim ilico vlcisci animus nequeat, alio quodam modo feruorem suum extinguit, id est, ictu, aut stre pitu, aut alio quolibet generis eiusdem remedio.

145 Quam ob causam ordeum tostum, redactúmque in puluerem cicatricibus equorum conspersum, faciat, vt pili non albi, sed cæteris vnicolores oriatur? Quoniam vim

discuti

diſcutiendi, purgandiq́; obtinens, detergit atq; abſumit excrementum pituitæ, atq; materiam omnem vitioſam, quã vlcus per mẽbri infirmitatem collegerat.
146 Cur hominibus pili per cicatrices oriri nequeãt, equis verò queant? Quoniã cutis hominum ſpiſsior eſt: quòd pili indicant ipſi; qui molles, ac tenues ſunt: & cicatrix verò, quòd longè quàm cutis ſpiſsior foramina omnino adducit, & excęcat. At verò equis laxior cutis eſt: quod pilis eorum percipitur, qui duri, craſsiq́; exeunt, quare cutis foramina claudi ex toto per cicatricem nõ poſſunt. Ergo cùm ſubiecta, collectaq́; excrementa per meatus tenues, qui relicti ſunt, exeant, & concreſcant, pilos gignunt & augent.
147 Cur hominibus morſis à dipſade, ſitiq́; ob eam rem intolerabili detentis, theriaca, quæ calida & ſicca eſt, ſitim epota extinguat non augeat? Cenſendum nõ ſui habitus ratione theriacam ſitim poſſe extinguere, ſed auxilio, quod mẽbris afferre offenſis poteſt, & ſuæ penitioris naturæ ratione: conſtat enĩ ex pluribus herbis, quæ ſingulæ mẽbris principalibus ſubueniunt ſingulis. Dictamnum enim cordi accõmodatur: quippe quòd mirificè cor firmet, atq; conſeruet. Eupatorium iecur adiuuat, ſcolopendriũ lienẽ, petrapiũ os ventriculi, hyſſopus tranſuerſum ſeptum

atque pulmonem: inula campana renes, ruta laxum intestinum, gentiana cerebrum, seseli vesicam. His omnibus viperarum carnes miscentur, quæ vi suæ naturæ contra venenata omnia genera, omnemq; illatam iniuriam auxiliantur. Igitur cùm mébra omnia præsidium sibi ex theriaca trahant, meritò malum sedatur, quòd sitim creat, atque ita extingui sitim congruum est.

ALEXANDRI APHRODISIEI PROBLEMATVM LIber secundus, *Theodoro Gaza interprete, cuius quæstiones.* CXXX.

1 QVAM ob causam qui per arduã febrem insaniũt, vt laxius, sic plenius soleant respirare? Animam per neruos ac musculos fungi suis muneribus certum est. Pectus igitur totúsque thorax per ea ipsa mouetur media: sed quoniam vires animæ læsę sunt, deserunt suum officium, nec neruis & musculis ex æquo præterea imperant: itaque meritò fit vt spiritus interstitio hic reddatur laxior. Plenius tamen eius gratia rei effunditur, vt cor satis possit refrigerari: vis enim vitalis exurgit, & vim animalem stimulat, interitum planè minitans, nisi suum ad munus redeat, spiritúmque red-

dat, & trahat. Ergo quòd anima exequi assi duè propter morbũ nequiuit, hoc vires cordis ob sui vsus necessitatem amplitudine spirandi compensare consueuerunt.

2 Quam ob causam æstuosos esse necesse sit, quorum guttur inflammatione laborat? Quoniam eorum pulmo humoris copiam continens, calorem excipit aduentitium: factus enim sic est, vt assiduè moueretur: hinc vapores quoque citantur, qui suam ob leuitatem sese ad sedem cerebri efferunt, quæ concrescunt, & in naturã suæ originis trãseunt. Quod idem etiam in balneis, atq; opertis lebetibus euenire videmus: vapores enim suum omnem calorem amittunt, redduntúrque ex natura cerebri longè ortu suo frigidiores, atque ita morbum creare aliquem possunt.

3 Cur tabe hi consumantur quibus gargar penitus abscissum est? Quoniam quandiu gargar tegumentum gutturis extet, aer qui per os trahitur recalescit, & antequàm adeat pulmonẽ, desistit à suo immodico frigore: contrà verò illo detracto, aer prius ad pulmonem defertur quàm moderetur, itaq; supra modum refrigerat, & sanguinẽ contẽtum in conceptaculis indurat, & pulmonem facit tardiorẽ: quòd cùm ꝑ vim pulmo moueri enitatur, rumpuntur conceptacula san-

guinis, quamobrem tabem oriri necesse est. Hic addidisse non ab re forsitan sit, quid gargar, quid columella, quid vua oris significet. Gargar illa carnicula est, quã gutturi pro tegumẽto natura addidit, nomine ab soni genere indito, vt etiã susurrũ, & murmur, & reliqua huiuscemodi nostri maiores nominarunt. Columella vitium gargaris est, cùm scilicet in longum per fluxionem adducitur. Et vuam quoq; gargar idem per morbũ appellare solemus, quoties per inflammationẽ speciem accipit vuę acini. Sunt qui fundibulum gargar ipsum appellent, eò quòd suprà amplius, infrà arctius est.

4 Cur hominũ malæ rubeant, quorũ pulmo inflammatione laborat? Quoniam sanguis cùm in pulmone ebulliat, vaporem sibi similem emittit: quod enim oritur, similitudinem suæ originis præferat esse necesse perpetuum est. Hic igitur vapor, cùm præ sua leuitate ad malas se extulit, consistit, atq; ita per cutis tenuitatem, veluti per vitrum colorem suum ostendit.

5 Cur pituitã per hyemem nasci, augeriq; solitum est, cùm per id tempus parte interiore corporis simus calidiores, vt Hippocrates medicus libro Aphorismorũ scribit? Quoniam cibos, quos per hyemem largius sumimus, venter minus concoquere potest. Ergo

lar

larga ista ciborum copia pressus, calore insito quasi extincto, pituitam per refrigeratio nem gignit: quæ sanguis imperfectus quidã non perperàm potest appellari.

6 Cur in terra Aegypto, quæ calidissima est, vinum fieri frigidũ soleat: contrà in Scythia, quæ frigidissima est, calidũ fiat? Vinũ omne calidũ est: verum quoniam aliud magis minusúe alio hanc obtinet qualitatẽ, nomen illud contrarij habitus accipit, frigidumq́; vocatur, quia longè minus calidum est. Terra autem Aegyptus vina frigidiora cæterorum scilicet cõparatione affert, quoniam calor illius cœli immodicus ita humũ elaxat, vt calorem omnẽ soli intestinũ euocet, atq; absumat. Scythia, quòd frigida est, calorem ad ima terræ cõpellit, atq; includit, itaque vina efficit calida, & validiora: quod idem etiã incolis terræ Scythiæ, & Aethiopiæ accidit. Aethiopes enim loca inhabitantes feruentissima, timidi sunt, & effœminati, & nigri. Scytharũ gens sedem gelidã tenẽs, animosa, fortis & candida est: quippe cùm calor Aethiopibus eductus ad summa corporis sit, quòd atro cutis colore indicatur: Scythis interiora teneat, situsq́ue in sedibus sit principibus, id est, corde, & iecore, quod coloris candor planè ostendit.

7 Cur ex febre ardua pulmonis inflãma-

tio excitetur? Inflāmatione pulmonis febrē oriri arduam haudquaquam necesse sit, quoniam ardor ex bili proficiscitur flaua, quæ ad ventriculū & pulmonē è sui, refluere cō ceptaculis solita est. Igitur natura cùm variè materiam noxiā reijcere tentet, si tenuis materia sit, & vires suppetant, & tempus calidum iuuet, per sudorem causam morbi exhaurit. Si è contrario, per aluum educit, aut per os euomit, quod magna ex parte facere solita est? quoniā & oris habitus in propinquo est, & bilis flaua efferri aptior est quàm deferri: quòd cùm se bilis pulmoni insinuet, membrūq; id impleat totū, excitat inflāmationē, quā peripneumoniā nominamus. Ardor tamen nullus oritur, quoniā prius extinguitur, quàm vt possit cōmittere ardorem.

8 Cur febris tertiana quæ ex bili materia calida, agili, efficaci creatur, die vno prætermisso accedat: quotidiana, quæ ex pituita prouenit materia frigida, graui, hebete, nullū intermittat diē: quartana diebus duobus intermissis conflictare incipiat? Quartana cùm exiguū materiæ habeat, statim à sudore, aut vomitu potest digeri: itaque accessio ad tertium vsq; diem protollitur, donec tantum materiæ moueatur, quantum valeat infestare. Quotidiana, quòd ex larga, crassaq; materia oritur, frequens est: morbum verò

per copiam augeri materiæ constat ex febre continente: hæc enim quia sanguine abundante prouenit, nullam obtinet intermissionẽ. Quotidiana, tamẽ quia minus quàm continens habet materiæ, nõnihil intermissionis, quod vel sensu percipi potest, ostẽdit: multóque amplius tertiana, quã materia calida & tenuis codidit: atq; etiã longè amplius quartana: quò enim minus materiæ subest, eò lentius venit accessio. Quin & quintana, & septana, & nonana cõmitti potest, prout minus, minusúe materiæ vitiatum est: sic enim natura statuit: vt sanguis q nostra aleret corpora, cęteris omnibus materijs esset largior: pituita locum teneret secundum: nã hæc quoque alere potest. bilis flaua tertio loco haberetur: hæc enim suã ob acritudinem vsum nullũ pręstat alendi, atra bilis fortis esset postremò, quoniam naturæ est inimica, quippe quæ mẽbra exedat, atq; interimat.

9 Cur vbi altera gena resoluta est, non ei remedia admoueamus, sed alteri? Quoniam cùm duo musculi obiecti inter sese genas moueant, si accidat vt eorum alteruter resoluatur, reliquus suam vim integram prætereà obtinet, trahitque ad se alterum languentem, ita vt pars sana rugetur, ęgra distẽdatur, trahatúrque. Hoc idem etiam euenire oculis nouimus: nam si pupilla in angulũ

vergat ampliorẽ, minoris anguli facta resolutio est: si ad minorem, è contrario.

10 Cur si pes offendatur, inguen intumescere soleat? Quoniam vis animalis ad postremas vsq; corporis partes per neruos se porrigit, atq; ita cùm oblæsus pes sit, crus quidẽ totũ perreptat, sed nihil agit, quoniã locum nullũ idoneũ inuenit: pòst verò vbi in inguen ipsum decubuit, nacta iã sedẽ aptiorem subsistit, aggressaq́; adenem, vitiat eius habitũ, inq́; tumorẽ excitat cõtrarium naturæ. Adenes corpora sunt parua, rotunda, laxa, inter amplas venas & arterias posita modo cuneolorũ, ne conceptacula ipsa humida ex copia sanguinis mutuò putrerent adesu: & equidem eo ipso venarum humore nutriũtur, & inflammati inguina faciunt, concalescentes scrofulas committunt.

σκιῤῥούμενοι, cõcallescentes, indurati.

11 Cur capitis pars anterior calueat, vnde caluaria nominata est, tẽpora hirtiora reddãtur? Quoniã partes capitis eminentiores humoris indigent: quãobrẽ suos cõtinere pilos non queunt: inferiores autẽ, vtpote humidiore, pilorum copiam & gignunt, & seruant: quomodo etiam telluris loca excelsa, atque saxosa parum fructificant, submissa & humecta fœcundiora sanè experimur.

12 Quam ob causam, cùm ex quatuor elementis constemus, id est, igne, aere, aqua, & ter

terra, non quatuor, ſed tria illa cõtineamus genera, humidũ, ſolidum, animale, ſiue ſpirabile? Quoniam, vt aliquibus placet, ignis in aeris tranſit naturã, quemadmodũ & aerem concoctũ extenuatũq; ignem gignere nouimus. Sunt tamen qui vel igneam ipſam naturam actu eſſe opinentur, vt non tria, ſed quatuor enumerent genera ignium, animale, humidum, terrenum.

13 Cur in abſceſſum doloribus frigus præcedere, febrẽ ſequi ſolitum ſit? Quoniã calor naturalis vehementia doloris conflictus cedit, ac recipit ſe ad loca interiora: qua de cauſa corporis ſumma refrigerantur, & ſanguinis conceptacula cõcreſcunt: pòſt tamẽ vbi calor ſe recollegerit, expulſuſq́; bonis viribus, partes ſui corporis omnes aduerſus iniuriam frigoris occuparit, ſanguis concretus recaleſcit, atque diffunditur: itaq; conceptacula vaporis repleta, accendere febrem poſſunt: adde quòd cùm membro affecto cæteræ omnes partes cõſentiant, iniuriam collectionis quaſi propulſando, vires excernendo intendunt, ac excitant. Horror itaque friguſq́; exultat: febrem verò poſthac ſanguis putridus accendit, & auget.

14 Cur ex fructibus alij partem inutilem intus cõtineant, vt palmulę, pruna perſica: alij extrinſecus ea ipſa contineant, vt nuces,

vt mala punica? Quoniam natura cùm ortum æternum, vicesq́; succedendi perpetuas moliretur, prætegenda, occultandaq́; semina, quæ ortum præstarent, censuit: sic tamen ne pulpam quidem suorum fructuum nudã relinqueret.

15 Quãobrẽ aut semen & pulpã eodem tegumento muniuit, aut semen ligno intus inclusit: pulpã autẽ membrana, aut corio, aut alio quolibet eiusmodi, quantũ satis esse operuit? deniq; variè de custodia fructuũ, prout res exigebat & patiebatur curauit.

16 Cur fieri potest, vt qui carnes bubulas concoquunt, pisces saxatiles concoquere nequeant? Carnes bubulæ, quoniã duræ sunt, vi magna caloris conficiuntur, & cõcoquuntur: materiam enim patientem causæ respõdere efficienti conuenit: aliter fieri non potest, vt effectus is prodeat, quem vel natura, vel hominis ingenium spectet. Quòd si venter supra modum calidus sit, piscis non paulatim concoquetur, sed subitò corripietur, deuretur, fumigabitur, vt cruditatem penè quòd accidit imitetur.

17 Cur homines qui tabe laborant, vnguibus reddi aduncis videãtur? Vngues quia corpore cõstant solido, tabescere nequeunt, quippe cùm affici difficulter possit quod solidũ sit: verũ carne vndiq; tabefacta, speciem adun

aduncam illam emetiuntur, ſenſúmq; decipiunt. Licet hic de tabe illa adijcere. Vlcus quod ex hoc vitio in pulmone committitur, inſanabile propterea eſt, quoniam nunquã pulmo quieſcit: natura enim ita conſtruxerat, vt per motum cordis perennem pulmo aſsiduè moueretur, atq; agitaretur. Quinetiã cùm pus per tuſsim efferatur, vlcus amplius lacerari neceſſe eſt.

18 Cur in febriendo carnes minuantur, pili augeantur, & vngues: contrà in conualeſcẽdo pili defluant, corpus augeatur? Quoniam alimenta pilis per excrementa adminiſtrari natura voluit, quæ quidem excrementa redũdare in febriendo ſolent per aduſtionem. Ergo vt corpus propter habitum malum enutriri non poteſt, ſic pilus abundè iam habet quo nutriatur: verum cùm vires ſuas colligere corpus incipiat, conſumptis iam materijs omnibus, redactiſque quaſi in puluerem, vapores deſiſtunt, atq; ita per alimenti inopiam pili defluunt: corpus tamen effœtũ, cibos auidius trahit, liberaliúſq; replens ſeſe augetur & viget.

19 Cur ſi quod in vrina ſubſidet, albũ ſit, bonum dari indicium exiſtimemus? Quoniã partes ſolidiores, firmioreſq; noſtri corporis, id eſt, oſſa, neruos, venas, arterias, colorem habere huiuſmodi certum eſt. Coloris enim

enim ſimilitudo naturales iam vires reconciliari, corroborariq́; indicat: quippe cũ natura partibus ſolidis & firmis ſedem ſuã crediderit: fit enim vt cùm materia in cõceptaculis cõcoquatur, & per vrinã quod cõcoctũ inutile eſt, excernatur, color quoq; rei cõcoquẽtis, qui albus eſt, deſtringatur, atq;, vt ita loquar, delibetur. Quamobrẽ cùm vires per febrem debilitatæ paulatim materiã concoquant vitioſam, principiò parũ agunt, itaq; exiguum admodũ cum vrina mittunt, quod pro ſua leuitate ſublime ſpecie araneę ſuper natat, facitq́;, quòd enæorema, id eſt, ſublimi tamentum vocatũ eſt: deinde cùm proficiãt, ampliúſq; poſsint cõcoquere, plus excernũt, ꝙ in medio vrinæ conſiſtens, facit quod nubeculam appellamus: eò nanq; magis delabitur, quò factũ grauius eſt. Pòſt, vbi per materiæ morboſæ omnis cõcoctionẽ plenè excernitur, iam quod antè leue pẽdebat, graue pro ſua copia ſubſidet, fundóq; vaſis cõiungitur, redditq́;, quod hypoſtaſin, id eſt, ſubſidens, ſiue ſubſtantiam nominamus, quod planè ſanitatis eſt indicium. Materiam enim vitiatã, quæ integro permiſta ſanguini eſt, demũ natura ex toto per concoctionẽ ſecernere, atq; reijcere poteſt. Albedo igitur ſubſidẽtis colorem ſolidiorũ membrorũ, hoc eſt, ſedis viriũ ſeruari ſignificat. Leuitas materiæ concoctæ

æqua

æqualitatẽ oſtendit: quod partim enim craſſius, partim tenuius eſt, inæqualitatẽ concoctæ materię indicat, cõtinẽtia talis videlicet, vt nihil diſtractũ, diſcuſſumue ſit, plenã virium efficientiã præfert. Reſpondet pus in collectionibus ſubſidenti in vrinis: verũ pus fœtidum eſt, quoniam in anguſto arcetur, quod putret, vt neq; difflari, neq; miſceri poſſit cum ſanguine, quippe quod per ſumma corporis cutis ſubſtare ſolitum ſit: ſubſidens illud vrinæ, quoniam è contrario ſe habeat, meritò fœtore immune eſt.

20 Quam ob cauſam febrẽ bilis & faciat, & tollat? Facit cùm exercitata acrior reddatur vt putreat: tollit, cùm viribus naturæ intentis ad id expellendum, quod detrimento eſt: ea quòq; foras verſus concurrat, atq; ita educta, cauſa morbi per ſuam detractionem aboleat.

21 Cur oculi ſubſident eorum quos angor detinet? Quoniam per angorem anima intus vergit, itaq; corpus conſidet, atque tabeſcit: cuius rei contrarium illis euenit, qui vehementer irati ſunt: oculis enim redduntur propenſioribus, videlicet ob animę impetum ad exteriora: fit enim vt quocunq; vis animæ tendat, eodem etiam inſtrumenta, materiæq́; moueantur.

22 Cur oſſa quæ validiora ſunt ex lapſu,

caſúq; frangantur, caro quæ mollior & mobilior eſt, ictus iniuriã euadit? Quoniam quę validiora ſunt, rei noxam inuehenti renituntur: itaq; ſua perſiſtendi contentione corrũpuntur. Quæ autem infirma, & mollia ſunt, locum rei dant occurrenti, & cedunt: itaq; tutius ſubterfugiũt. Licet hoc etiã in ſtirpibus, & in quibuſuis alijs rebus conſpicari.

23 Quid eſt quod ſpadones proceros, blæſoſq; faciat? Proceros humoris copia reddi, & caloris inopia, blæſos imbecillitas facit. Cũ enim eorũ partes inferiores nequeant ſuſtinere ſuperiores, facilè peruertũtur: itaq; vitium, quod blæſitatem pedũ vocamus, cõmittitur: ꝙ idem etiam ędificijs accidit, niſi ſuperior moles fundamentis reſpondeat.

24 Cur partes corporis noſtri poſtremas rigere maximè ſoleamus? Quoniam tenues, neruoſæ, veſangues, atq; ob eam rem frigidæ ſunt.

25 Cur per metum, aut horrorẽ pili erigi ſolent? Quoniam affectus omnes refrigerant: refrigeratio autem foramina cutis adducit, & cõdenſat: pilus quippe cùm vndiq; aſtringatur, intenditur atq; erigitur.

26 Cur homines melãcholici munera quidem naturæ exequi valeant? quippe qui cibos concoquant, atq; in ſanguinem vertant: animi nullum munus integrè exequi queãt:

haud

haud enim rectè hi cogitare possunt, quibus atra bilis redundat: quoniam vitiosus hic habitus sedem animi, qua sapimus, id est, cerebrum occupat, & deprauat.

27 Cur morbi qui crebrius veniũt, curari possint facilius, quã qui rarò? Quoniã quod sæpius euenire solet, minus naturã infestat, videlicet ratiõe assuetudinis: adde ꝙ crebriores committere parua deprauatio habitus potest: graues magna inducit: curatur autẽ facilius, quod ex causa prodijt leuiore.

28 Quam ob causam qui febriunt, plus siti quàm fame affligãtur: qui conualescũt plus famescant, quàm sitiant? Quoniã sitis ex nimio calore febris consistit, quemadmodum etiam ijs qui bene valent, si multũ meri hauserint, sitis oriatur necesse est: fit enim sitis ex nimio calore, vt modo dixi, aut à siccitate, videlicet humore absumpto: quòd ijs accidit qui ieiunarunt: verũ famem non sentiunt, quoniam multũ vitiosæ materiæ suo in stomacho cõtinent. Contrà qui cõualescũt, propterea fament, ꝙ febris latè humores cõsumpserit: siti non infestantur, ꝙ febre sublata corpus refrigeratur, & rehumescit.

29 Quam ob causam caudæ quorundã animalium abscisæ magis quàm reliquum corpus moueantur? Quoniam propter meatuũ suorum angustiã, magis seruant naturalem

ca

calorem, quo vis mouendi, & ſentiendi conti netur: vnde fit, vt etiam ſi quieſcant, rurſus moueantur, ſi tangas.

30 Cur medicina epota, oculi primũ perturbentur, & caligent, pòſt purgatione peracta, emendentur, atq; acutius videant? Quoniam principiò materias medicina mouet, trahitq́; ad ventrẽ, quare vaporum copiam excitat, quæ ad caput effertur, perturbatq́; cerebrũ, vt neq; ſenſus, neq; cogitatio cõſtare integrè poſsit: pòſt vbi materiæ exceſſerũt, extinctúſq; eſt omnis vapor, nihil præterea eſt, ꝙ vel ſenſum, vel rationem impediat.

31 Cur tabidis & purulentis copia interdũ pediculorum oriatur? Quoniam pus humores corrumpit: humores deniq; vitiati calore naturali concalfacti, animalia creant: ſicut etiam in cœno, aut quibuſlibet fecibus enaſci vermes conſueuerunt.

32 Cur vehementius per ictum teſtiũ doleamus? Quoniam appendices teſtium ſentire maximè omniũ mẽbrorum poſſunt: adde quòd natura ſummã voluptatem ex pene orivoluit, vt propenſiores eſſemus ad rem veneream, qua vna genus humanũ ſeruari poteſt: atqui teſtibus cum pene, & cognatio & ſedes cõmunis eſt, ergo cõmunem etiam affectionẽ, ſenſionémq; ſortiantur neceſſe eſt. At vbi magna ſenſio eſt, indidem etiam magna

voluptas exultat: vbi autem magna voluptas est, dolor etiam indidem vehementior: bono enim maiori, malum obijci maius certum est. Hic subiungere illa non incongruum censeo. Consensus rerum, atq; affectus cōmunis trifariã fieri solitus est: aut enim per cognationem, vt cerebri, & stomachi: habent enim communem copiam neruorum: aut per situs propinquitatem, vt cordis, & stomachi: sic enim cor sentit, quoties materia acrior stomachum mordet, mouetúrq; ad id expellendum quod molestum est. aut per imbecillitatem, & transitionem, vt cùm pedis digito offenso inguen tumescit. Dum enim vis naturæ cum sanguine ad partem læsam festinat, adenes inguinis sanguine implentur, & contumescunt. Accommodari vel moribus, ac vitæ hominum tripartita hæc diuisio potest: dolemus enim vicem cuiuspiam, vel quia parentela coniuncti sumus, vel quia vicini habitamus, vel quia casum audimus miserabilem: atque ita efficitur, vt affectio tum propria quædam, tum communis obueniat.

33 Cur super lippitudine caput totondisse ad cutem iuuet? Quoniam melius caput difflatur, liberiúsque per suos meatus digerit materiam vacantem & fluitantem.

34 Cur vbi ex tenebris ad lucem, aut ex

luce ad tenebras venimus, non ſtatim cernere valeamus? An quòd tenebræ craſsiori, frigidioríq; cõſtant aere, itaq; diducunt, cõfundúntq; ſpiritũ, cui cernẽdi munus accõmodatum eſt, lux verò quòd clara, candida, & calida eſt, ſpiritũ illum digerit, atq; diſpergit: cũ autem per temporis aliquantulũ ſpatiũ aſſueſcat, cernere integrè poteſt: adde quòd ex cõtrario ſubitò in contrarium traducti, rei nouitate turbamur, vt minus cernere ex æquo præterea valeamus.

35 Cur in beſtijs febres, omnéſq; abditi affectus difficilius curentur, periculoſioréſque ſint quàm in homine? An quoniam naturã, ſentiendíq; poteſtatẽ parte intima ſui corporis gerunt immerſam, nõ ad exteriora per rationem euocandã, quemadmodũ homines habent: ergo ſi ita eſt, meritò ſenſus calorẽ percipit vehementiorem, viréſq; omnes naturę proſternit, immergitq;: adde quòd beſtię vt affici min⁹ aptæ quàm homines ſunt, ſic etiã curari difficilius poſſunt: cauſam enim mali vehementiorem vrgere neceſſe eſt, quandoquidem id ægrotat, quod in morbum difficilè incidit.

36 Cur bullæ, quas imber excitat, indiciũ afferant imbris vehementioris? Quoniam aquæ copia & vaporis ſpiritum multũ gignit & craſſum: qui cũ vndique aquã ſubeat, eri-

gatq;

gátque in deuexum, inflat, & facie vesicæ afformat: quomodo etiam vitrum inflari potest, & genus omne humoris cùm ebulliat, conuerti in spiritum, atque intumescere solitum est.

37 Cur minus doloris per sectionem cutis caput integentis percipiamus, quàm cũ quælibet alia pars secatur? Quoniam minus carnis musculosæ in capite, quàm cæteris corporis partibus est.

38 Quam ob causam ex conualescentium pedibus squamæ magna ex parte destringantur, atque etiam ex manibus, quanquam rarò? Propterea quia materia ferri deorsum aptissima est: & verò pedes à sede cordis positi longius, & ob eam rem frigidiores, minus excrementa concoquere atque digerere possunt.

39 Cur tabes, scabies, lippitudo, mala & cõtagiosa sint: aqua intercutis, & stupor totius corporis, cui nomen apoplexia, transire in aliũ nunquã soleant? Quoniam oculus quidem, vt humidus, affectioniq́; opportunus, facilè morbosis deprauatur radijs, qui cum spiritu à lippientis oculo proficiscũtur: tabes autem putrem aerem reddit, qui tractus ab homine sano, pulmonem membrum affectu facilè vitiat, & corrumpit. Scabies quoq; cũ per summa corporis fit, lentámque saniem

emittat, facilè sese propagare, cutémq; integri corporis vitiare potest. Cæteri sanè morbi, aut positi intus cutem attingere nequeũt, nullámue reddunt delibationem, vt aqua intercutis, vt stupor attonitus: aut cũ per summa corporis natẽt, nihil tamen humoris præ nimia sua lentitate, & siccitate, & corpulẽtia emittunt, vt albugo, vt lepra: aut positi quidem parte interiore sunt, sed quoniam nihil pestilens, atq; putrefaciens mittãt, suũ aliorsum transmittere vitium non possunt, vt febres crebriores, & solitæ.

40 Cur nonnullis febre laborantibus lienes augeantur? An quoniam affluẽtius aquã hauriunt: est enim membrum id laxius, atq; fungosius. An quia debile est, materias illuc affluentes facilius excipit.

42 Cur senes & pueri magis, quã qui ætate sunt firmiore, calculosi sunt? Pueri vt edaciores, senes vt frigidiores, & imbecilliores, multa per cruditatem colligunt excremẽta, quæ calculum contrahunt.

42 Cur titillatio & fricatio plantarũ somnum afferre possunt? Quoniam extrema neruorũ eò concurrunt, & coeunt: his enim vehiculis, pertractatio illa leuis ad cerebrũ vsq; transmissa permulcet animum, atque ad requiem, somnúmq; inuitat. Sunt qui excrementis causam tribuãt, quæ tum sua pronio

re natura, tum motione pedum frequentiore ad palmas delabantur, rursúsque per mediocrem fricandi motum remeent, neruísque aliquantisper ad cerebrum peruehantur, itaq; sede illa superiore oppleta, somnũ cõcilient.

43 Cur ampliores, crebrioréſque lunæ defectus fiant, quàm solis? Quoniam luna tam in terminos deficiendi coituum, quàm in turbine vmbræ ex terra per solis diametrum ortę incurrit: & quidem crebrius lunam eò deuenire propter sui orbis celeriorem absolutionẽ necesse est. Sol per coitus tantum defectioni deputatos obũbratur, cùm scilicet luna cursum per eos agat, occultétq; faciem superiorem. quòd tamen sol longè maior quàm luna est, totus abscondi nõ potest, luna sæpius tota occulitur. Mouere æs ferrúmque multitudo, quoties luna aut sol deficit, consueuit, quasi spiritus quosdam vitiosos velint depellere: haud enim per id tẽpus lumina benignè terram aspiciunt, neq; benefica delibatio inde manat, quà mali infestíque spiritus repelli posſint, & coerceri.

44 Cur infantes, qui septimo mense in lucem venerint, viuere posſint: qui octauo, nõ posſint? Quoniam septenarius perfectus numerus est, & vt Pythagoras censet, & omnes scientiæ numerorũ professores autumant, octonarius imperfectus est. Itaque quod tunc

prodijt, imperfectum minus, quàm aptũ ad vitam est: qua ratione etiam monstra viuere nequeunt: quippe quæ non ex consulto naturæ orta sint, sed imperfecta, vel per inopiã vel per superãtiam & temeritatem materiæ, forma diuersa contra naturæ legem peruenerint: nihil enim imperfectum vel tẽpore vel forma à natura creari solet: quãobrẽ si quid tale erumpat, id edurare non solet. Nasci infantes mense septimo possunt, quoties vis affirmandi validissima est, & sanguinẽ sibi obtinet commodum: sic enim ocyus rem perficere potest. Sed si è contrario est, decimo exeant, necesse est. Numerum tam septenarium quàm denarium esse perfectum variè constat: orbem nanque terrarum septem insignibus stellis regendum nouimus. Homo septimo mense dentire incipit: anno septimo dentes permutat: quartodecimo, id est, bis septem annis peractis, pubescere incipit: vicesimoprimo firmã aggreditur ætatem: quod tempus ter septem annis consummatur: morbi numero septenario iudicantur. Luna per septenarium suas accipit formas: menses septenis constant diebus: vocales literæ septẽ sunt. Et denarius quoque numerus ortum omnẽ, atque interitum rerum complectitur: autor Aristoteles est: & numerus omnis ex denario oritur per repetitionẽ. Vndecim enim & duo decim

decim, & reliqui omnes ſequentes vnitates, quibus denarius conſtat, repetunt. Et homines priſci non tabulis, ſed dextris ſuis rem de qua agerent confirmare ſolebant, videlicet numeri denarij cauſa, quem digiti explēt.

45 Cur ouum preſſum vtroq; extremo ambabus manibus frangi nequeat: preſſũ latere facilè frangitur? Quoniā per angulos tantũmodo ſuos manibus renititur opprimētibus: eſt enim angulus, quod quaque in ſtructura validius conſtet: adde quòd preſſum per extrema, parte minima ſentit: preſſum per latera parte ampla confliǳtatur, vt facilè poſſit deſtrui.

46 Cur in tinnitu aurium digito in aurem indito meatus diutius moueamus? Quoniam meatus ſic ampliatur, & ſpiritum qui ſonitum excitat, digerit atque tranſmittit. Quinetiam ſpiritus ipſe qui per contentiorem digiti motum attenuatur, ſecerni melius poteſt.

47 Cur fœminæ omnes calculum ſua in veſica lentè concipiant? Quoniam ceruicem veſicæ ampliorem quàm mares habeāt: hinc enim fieri poteſt, vt cum vrina excrementum quoque eijciatur, quod calculum contrahit.

48 Cur genus ſtirpium ſylueſtrium validius & lætius eſſe ſoleat, quā vrbanum, vnde

dici ſolet, tellurem eſſe matrem ſylueſtrium, nouercam autem vrbanorum. Quoniam ſolertia naturæ, nō humani ingenij creatur: caret enim humoris nimia copia, quæ ſatiuas ſtirpes elaxat, atque effœminat.

49 Cur muſculi trāſuersè inſecti difficilius vniantur & curentur? Quoniam fibræ, filáq; neruoſa affatim ita inciduntur: natura enim neruum carpſit, in quo fila diſcreuit permulta, quibus carnem vndiq; veluti deducto, por rectóque ſtamine texuit, fecitque muſculum nomine à ſimilitudine muris animalis tranſlato: cui ſanè oppoſitum neruū condidit, qui tendo à tendendo vocatus eſt, cuius extremū artubus partium mouendarum annexuit: cūque rem mollem duræ coniungere vllius interuentu nequiret (ſunt enim contraria) per oſſa, medullámque membrum quoddam neruaceum ædidit, quod copulam nominamus, eóque tēdonis partem poſtremam alligauit, ex quo vſu nomen copulæ accepit. Muſculū ſolers naturæ ingenium alibi in globi ſpeciē collegit, alibi in membranæ planum attenuauit: denique pro vſu mēbri mouendi muſculum quoque aptiſsimè accommodauit. Nam vbi membrum magnum, ac validum trahi deberet, vt crus, coactiorem, pleniorémq; muſculum afformauit: talem enim res poſtulabat, vt mouendi vim ampliorem contineret.

Vbi paruum aut inualidum esset regendum, vt palpebra, aut ligula, musculum membranæ similem addidit: quoniam membra eiusmodi parum potētiæ mouentiæ desiderarēt.

50 Cur aliqui fascinari possint, præsertímque pueri? Quoniam talem sortiuntur naturam, vt affici perquam facilè possint, & immutari. Genus id vitij tale est: qui summa animi nequitia perpolluti liberalem aliquam exosculandámque formam conspicati mouētur, radios sui conspectus vitiatos transmittunt, quasi veneno quodam vitio sui animi radios veluti telum illinant, iaciántque in rē cuius inuidia tenētur, & desiderio. Prodit igitur de pupilla radius exitialis, qui per oculos obducti hominis subit, vertítque quam aggressus naturam est, malóque habitu deprauat, vt mox corpus languescat, morbóq; laboret. Quàm verò aditus per oculos pateat contagioni, constat etiam ex ijs qui mortua hominum corpora contueri recusant, ne radij sui conspectus aliquam sibi luem, pestémque referant. Sed omnium maximè pueri vitio illo capiuntur: quoniam natura tenerrima sunt, facillíméque affici à quolibet possunt.

51 Quamobrem nonnullis tussientibus, aut euomētibus, splendorum quædam imagines ante oculos obuersari appareant? Quoniam

abductio vehemens pectoris & ventris humores sursum compellit, & spiritus: qui cùm ad oculos veniant, spiritum conspiciendi perturbant, atque deprauant, ita vt foris illas imagines ementiãtur. Quòd si vapor ductu oblongiori est, imagines etiam hac eadem forma apparent: item si bilis ex vitello cognominata vaporem excitat, aurũ imagines imitantur: si pituita mouet, albi suspicio incurrit. Ad summam, pro figura, coloréque causæ visa quoque imaginamur: qui tamen per febrem arduam delirant, atque insaniũt, ijs de cerebro ipso vapores ad cõspectorium spiritum funduntur: & verò qui oculorum suffusione infestantur, easdem illas sibi vidẽtur videre imagines.

52 Cur qui aquam bibere consueuerũt, acutius videãt? Quòd vini copia, flatus nimium excitans, spiritum conspectiuum, sensúsq; omnes perturbat & vitiat.

53 Cur qui oculis cęsijs sunt, vehemẽtius ex lippitudine doleant, nec pati posint acerbitatem medicamentorum? Quoniam oculorũ humorem omnẽ, & à crystallo illum cognominatum, propensiorem ad partem exteriorem, patentiorémque sensui cõtinent: at qui nigris sunt oculis, minus ob causam contrariam sentiunt.

54 Cur qui leuiter euomunt, pituitam egerant

rant: qui plenius, bilem: qui ſupra modum, etiam ſanguinem? Quoniam qui vehementer intendunt, materias quoque imis infixas poſſunt euellere: pituita verò vt craſſa illinitur, atque ob eam rem vel à leuiore excitatione moueri, ac reijci poteſt: quòd ſi bilis quoque per ventrem innatet, ocyus mouebitur quàm pituita. Verum materiæ, quæ in venis continentur, egeri per medicamentum hoc modo conſueuerunt. Natura cùm corpus malè habitum purgatione indigere animaduerteret, poſtrema venarum ad ventriculum finiuit, quemadmodum ad vuluam alias duxerat venas propter menſtruam purgationem, atque ad nares etiã alias, & ad ſedẽ coniecit, vt inde morbis remedia per purgationẽ paterẽt: quę quidem ora venarum coniuncta lex tandiu continet naturalis, dum aperiendi neceſsitas ſit. Hæc igitur quoties febres vrgent acutæ, ſponte ſuæ naturæ per vim excretoriam patefacta, materiam amplis in venis atq; arterijs concoctam egerunt, aut per os, aut per aluum: at cùm medicina epota ſit, per vim ampliantur, permittúntq; ex conceptaculis materias attrahi. Piper enim, & ſcãmonea, & cætera generis eiuſdem ſuo naturali calore ora aperiunt: deinde ſibi quodque conueniẽtem materiam attrahere naturali quadam proprietate poteſt, vt dictum inter initia eſt.

Sang

Sanguis tamen quoniam amplexus est à natura, charúsque habetur, non nisi tractus per vim nouissimè exit, cùm scilicet vltra modũ exinanitur.

55 Cur põdera facilius parte læua ferre possimus, cùm hæc infirmior sit, quàm dextra? Quoniam dextra vt validior læuæ subuenit, leuátque aliquantulum onus: quòd quidẽ officium læua præstare dextræ suam ob imbecillitatem non potest.

56 Quam ob causam vinum, aut quemlibet alium humorem per fistulam exugẽdo attrahere valeamus? Censendum per vim inanis humorem posse efferri, nõ per oris attractionem: fistulæ nanque meatus plenus aeris videlicet corporis prætenuis est: & cũ fieri non possit vt duo corpora per idem tempus eodẽ in loco maneant, atque etiam eum locum esse inanem, id est, corpore omni vacãtem, natura omnino recuset, necesse est dum aer canalis interior per oris suctionẽ detrahitur, humorem tantisper consequi, vt inane spatiũ non relinquatur: quòd idem etiam per id agitur instrumentum, quo admisso vrinam elicimus: lana enim obturante detracta, spiritus etiam internus educitur, atque ita ne inane sit, vrina attrahitur. Quinetiam medicinales cucurbitæ eadem illa ratione sanguinem attrahunt: ignis enim admissus vbi

extin

extinctus est,facit vt tantũ sanguinis attrahatur,quantum loci ipse occupabat,ne inane sit à quo penitus natura abhorret : deniq; omnia, quibus hunc in modum quicquã attrahimus,ad rationẽ inanis referre omnino debemus : neque enim calor, neque oris attractio causæ potissimæ est, vt latè in vrinaria illa fistula patet,quæ neutro eorũ attrahit vrinam. Sunt tamen alia quæ sui caloris ratio ne possint attrahere,vt thapsia illita:nec nõ & inualidũ à valido trahitur,& proprietate quadam occulta pleraque attrahunt, vt ferrum magnes,sanguinem membra.

57 Cur naturales potentiæ natiuæ,atq; insitæ sint, animales, aduentitiæ omnes habeãtur?Quoniam naturales,id est,attractoria,retentoria,immutatoria,secretoria ad ipsam tãtum viuendi pertinent rationem,neque plus quicquam obtinent,quàm necessum sit: animales verò & sensales & motales ad bene viuendum commodæ planè adsunt:membra enim nisi alantur, interire necesse est : at si non, vel moueantur, vel sentiant, non idcirco intereunt : quanquam pulmo, quoniam vires habet trahendi,reddendíque spiritus, idq́ue asiduè ex periculo strangulandi exercet,insitam sibi simulet motionem. Naturales verò potentiæ ordine atq; numero illo ob hanc causam habẽtur. Cibus & sanguis,

quoniã vacant anima, non ex ſeſe poſſunt agglutinari, quo ali debẽt: quãobrẽ vim adeſſe oportet trahẽdi, quæ fungi officio poſsit. Itẽ cùm corpus omne, quod mutatur, nõ ſine vllo tempore, ſed per temporis ſpatium mutationem patiatur ab re quæ agit atque immutat, vim ſecundam adeſſe neceſſe eſt, quæ contineat, ſubminiſtrétque ad tempus, quantum ſatis ſit immutandi potentiæ. Vnde etiã tertiam quoque vim eſſe oportet, cuius officiũ ſit immutare. Sed cùm vis hæc immutatoria concoquendo partem quidem ſanguinis vtilem membris adiungat cohærendam, inutilẽ autẽ relinquat: quæ cùm permaneat, nõ iter tantũmodo claudat & foramina per quæ ſanguis alimentúmque permeet, verumetiã putreat: conſtat vim quandam ſubiungi quartam eſſe neceſſe, quæ partim per inuiſibilem exhalationem, partim per ſudorẽ cæteraſq; vias ſenſibiles excrementum ſecernat. Ordo hic eſt, & numerus naturalium potẽtiarum. Membra autem non omnia ex æquo potentias quas enumerauimus, omnes ſortiuntur, ſed ea dũtaxat quæ ſibi tantum operãtur, vt neruus, vena, os. Nã quæ nõ modo ſibi, ſed etiã cęteris omnibus mẽbris victũ emoliũtur, muneréq; funguntur publico, hæc vnam habent potentiam, intentam, & potiorem: verbi gratia, vẽter & iecur vim ampliſsimè muta-

toriā obtinent: lieni, ſtomacho, fellis ſollicu-
lo, renibus attractoria potius data eſt: inteſti
na atq; veſica excretoria plurimum valent:
vulua inſignis per retentoriam eſt. Proximū
ſanè quod de ſenſibus animaduertimus eſt:
haud enim pro compari modo genera anima
lium omnia ſenſibus prædita omnibus ſunt,
ſed olfactu canes præcellunt, viſu aquilæ, gu
ſtu protogeuſtæ animalia Indica, vnde & no
men acceperunt, tactu ſerpentes, & quædam
aues, auditu anſeres.

58 Cur ſenſus quinq; tantum, non plures,
neq; pauciores habeamus? Quoniam pro re-
rum natura ſenſibilium, atq; numero, ſenſus
quoque incondi debuerūt. Tactus enim aſpe
rum, læue, durum, molle, atque cæteras quali
tates, quę poſitæ in ſolidis ſunt, percipit: gu
ſtus dulce, amarum, ſalſum, cætera ſaporis
genera, quę in humoribus ſucciſue conſtant:
olfactus bene, maléue olentia, quæ vapori-
bus tribuuntur: auditus ſonos, & ſtrepi-
tus, quæ ictu aeris efficiuntur: viſus colo-
res, qui tenuiſsimo, ætheriq́ue finitimo ſpiri
tu continentur: quippe res ſolida, reſoluta,
diffuſáque humor redditur: humor in vapo-
rem tranſit, vapor in aerē, aer in æthera atq;
ſpūm tenuiſsimū, ita vt quaſi ſeries quędam
ex terra ad cœlū vſq; deducat perpetua. Li-
ceat hic quid ſpiritus aeri interſit ſubiūgere,

Diſcere

Discrepat aer à spiritu tenuitate, & motu: spiritus enim aer concitatus est, qui cùm cō citetur, etiam extenuetur necesse est.

59 Quā ob causam caro corrupto ossi supposita, laxa sit, fungosa, & liuida? Quoniā ossis corruptio non nisi per habitum vitiosum fit, qui mutandi potentiam deprauat: qua deprauata, fieri non potest vt caro integra, solida, coloratáque gignatur: sanguis enim mutari præterea ex naturæ ratione non potest.

60 Cur acetum conspersum vuluæ dolorem inuehat vehementem? Quoniam vulua neruosa admodum est: neruis enim sentimus, & acetum ipsum per suam acredinem mordet, ac percutit: sicut etiam pectus aceto offendi nouimus, quoniam membranis & musculis constat numerosis. Neruosam vuluæ esse textẽ turam natura voluit, vt sentiret præcipuè, voluptatémque ob eam rem summam ex coitu venereo caperet seminis gratia concipiendi. Sunt qui per discordiam quandam naturalem acetum vuluæ aduersari existiment. Nonnulli strangulationibus vuluæ, res bene olidas infra, malè olidas suprà per nares afferunt, rati esse animal, & propterea malè olida fugere, accurrere verò ad bene olentia, atque ita ad propriam sedem redire. Mihi verò videntur bene olida, cùm vim habeant tenuiorem, & calidam, lentam materiem concidere

dere, & digerere, quæ infeſtat: malè autem olida, cùm viribus ſint craſsioribus, foramina interſepire, vt vulua retrahi nequeat. Sed quanquam malè olida vuluis proſint, tamẽ comitialibus auertenda omnino ſunt: faciũt enim vt qui eo morbo capi ſolitus eſt, collabatur, & æſtuet. Ergo vitandũ pennas igni iniectas, lapidem gagaten, bitumen, cornu omne, lucernas, lapidem thraciam, qui aqua vritur, oleo extinguitur: deniq; omnia quæ craſſos reddunt humores: quippe cùm tracti vapores eiuſmodi craſſent ſpiritum animalem, & cogant, præſertim cùm iam aliquid ex ſe ipſe habeat craſsitudinis, & frigiditatis: atq; ita efficitur, vt anima apto careat ſpiritu ad munerum ſuorum perfunctionẽ, corpúsque ſuum ſpiritali orbatum vehiculo premi, collabi, proſterni patiatur.

61 Qui fieri poteſt, vt quæ qualitatum cõtrariarum ſunt, affectum eundem poſsint aduehere? rigorem enim & calor concitat, & frigus. Cenſendum hoc cauſis agi diuerſis: oritur enim rigor ex flaua bile ratione acritudinis, quæ membra pungit, & mordet: excitatur enim corpus ad id repellẽdum, quod tentet: cúmque idipſum frequenter faciat, vicisſimq́ue modo bilis ſuperfluat, & impungat, modo membra concitentur, atq; repugnent, rigor exultat. Oritur item ex refrigeratio-

ne quoties natura per immodicam mutationem conflictatur, suaq; membra rursus frequenter excitat ad rem expellendam inimicam: modica enim refrigeratio chara, & accõmoda naturæ membrorum est: immodica abhorrenda, & noxia: membra primũ obtorpescunt, deinde inhorrescũt, tum inalgescũt, & rigent, vario scilicet refrigerationis incremento.

62 Quam ob causam cùm vinum cum pane febrientiũ imbecillitati concesserimus, febris nihilo per calorem vini aucta est, imò minor esse incipit? Quoniam exiguum atq; inualidum dedimus, hinc enim facilè concoctum, digestúmque in omnes partes membrorum est: membra autem recreata, assumpti beneficio alimenti firmiora ad concoquẽdam morbi materiam efficiũtur: habet enim panis, & vinum ex proprietate quadam plus virium, quàm cæteri cibi ad alendum, firmãdumq; mẽbra humani corporis, modo quis modicè assumat. Ex quo illud Homeri, Et Cererẽ & Bacchum, nanque hinc vires, animiq;. Quinetiam odore suo hæc reficere, firmareque hominem possunt, & malum quoque sui odoris qualitate recreat, atq; firmat, longéque magis si edatur. Et verò capreoli vitium, & myricæ, & rosæ, & his similia olfacta in febriendo recreare possunt, atque firma

mare.
63 Cur oleum nullo cum humore miſceri patiatur? Quoniam lentum, craſſum, & continens eſt, neque vllas in partes tenues conſecandum, idcirco nullum humoribus locum dat ſubeundi, miſcendiq́ue. Iunguntur autem quæque, aut per confuſionem, vt elementa, quæ primas ſuas qualitates omnino amittunt, cùm coeant, corpusq́ue vnum augmentant: quanquam reſolui à natura, reſtituiq́ue poſsint ad priſtinam conditionem: aut per adiectionem, vt aqua iungi cum oleo ſolita eſt: aut per miſtionem, vt ordeum cum tritico: aut per agglutinationem, vt lapis cum lapide: aut per agnationem, intimationem, & aſsimilationem, vt ſanguis cum carne, vel cum medulla, vel cum oſſe: aut per affixionem, vt lignũ cum ligno clauo adacto: aut per mutuam retentionem complexionémque, vt anſæ oſtiales. In iis verò quæ animata ſunt, vt qui per luctam ſuas manus conſeruerunt, quonam modo animus coniungatur corpori, nondum expoſitum eſt: nullus enim ex prædictis modis cõuenit animo, ſed per habilitatem potius cenſendum iungi cum corpore animum, medio quodam interueniente, quod aliqua ex parte naturam continens vtriuſque, atque familiare vtrique ſe exhibens, atque vtrũque in-

genuè ſimulans miſcet naturam incorporeã cum natura corporea, immortalem cũ mortali, puram cum impura, diuinam cum terrena, videlicet hunc in modum. Oritur ſpiritus quidam vaporis propè ſpeciem gerẽs in iecore per calorem, humoremq́; qui ea in parte modicè habentur: qui cùm per venã cauam cognominatam, ad ſedem cordis aſcẽdat cum ſanguine, atque amplius recaleat, & extenuetur, in ſpeciem propè aeris tranſit, rurſusq́; per arterias carotides ab aggrauatione cognominatas ad baſim, id eſt, partem ſubditam cerebro effertur, qua in parte frigiditate cerebri moderatur, naturaliq́; quadam proprietate afficitur, transformaturq́; in ſpiritum æthera planè imitãtem, quo animus inſtrumento aptiſsimo vtitur actionũ ſuarum. Quinetiam aer qui naribus trahitur extenuatus in corde, aſcendit ad cerebrũ per arterias, alimẽtumq́; offert ſeſe ſpiritui æthereo illi, & animali: hic igitur ſpiritus vt non incorporeus accommodari corpori poteſt, vt tenuior, ſyncerior, atque clarior, quã natura vulgaris corporis patiatur, iungi cũ animo poteſt. Deniq́; vinculum perquam idoneũ corporis atq; animi hic accendit, naturasq́; oppoſitas copulat, & ſuo familiari interuentu conciliat, atque cõtinet: hic quãdiu conſtans atq; integer ſit, facultatẽ rectè

cogi

cogitandi, agendiq́; omnia animo præstat: at cum à sua natura desciscat, si leuiter refrigeretur, indensetur, crassetur, ineptum denique reddatur ad intentas animi actiones. cõmittit vt animus retardius, segnius atq; veternosius agat: sed si nimium refrigeretur, factusq́; sit corpulentus, efficit vt animus suas penitus deserat actiones: quod his planè euenire videmus, quibus sedes memorię torpet, vitioq́; tenetur lethargo, aut ijs qui toxica hauserunt. Contrà si immodicè recaleat, moueaturq́ue, sæuire, insanireq́; cogit vt tantisper animus disiungi à corpore per sui vinculi deprauationem videatur.

64 Cur animantium alia parere plura, alia pauciora consueuerunt? Censendum naturam sic statuisse, vt quæ breui tempore viuerent, hæc partu essent numerosiori, videlicet ea de causa, vt vitæ breuitas partus copia cõpensaretur. Genera eiusmodi sunt sues, canes, aues complures, pisces omnes. Quæ autem diu viuerẽt, hæc pauca procrearẽt: quippe cùm temporis amplitudo posset rei, quã natura spectaret, satisfacere. Sunt hoc in genere elephanti, serpẽtes, cornices, cerui. Quæ verò mediocriter viuerent, hæc etiã partu essent mediocri. Stirpes quoq; modo eodẽ illo fructificant: annua enim omnia, quoniam vitã breuẽ sortita sunt, largã seminis copiã

effundunt, vt triticum, ordeum, milium. Arbores parcius ferunt, eò quòd vitam agunt diuturniorē. Mammæ quoq; animantibus pro partuū numero datæ sunt. Quadrupedibus item intra sese fœtificare, atque vterū ferre natura voluit, ob eam scilicet causam, quoniam & corpore sunt ampliori, robustioriq́ue, & terram pro sede sortiuntur, gradiq́; non magno cum labore consueuerunt. Volucribus partus foris cōficiendos censuit, vt eo immunes essent onere & labore, quoniā & corpore sunt imbecillo, & per aerē agitātur.

65 Cur febriū accessiones certo venire ordine soleant? Quoniā tantum materiæ putret, quātū à natura cócoqui potest: quòd cū materia concoquenda certa sit, potentiam quoque certā, tempusq́; certum esse necesse est. Subiungendū hic illa, quodque materiæ genus suum habet vaporem. Sanguis enim vaporem humidum & calidū reddit more aquę feruentis: quod in lebetū tegminibus patet, atq; in balnearum tectis, & in aere: sic enim nubes cōsistunt, & quēadmodū vapor aquæ in rorē concrescit, rursusq́; speciē aquæ recipit, sic etiā sanguis stringitur, & sanguis iterū fit. Bilis flaua veluti fuliginē agit calidā & siccā, ritu lapidis ignē sentiētis. Atra bilis quasi fauillā emittit modo lignorū, quæ deusta in cinerem aridum vertuntur. Pituita fu

mum humidum, crassum, mordacemq́; reddit instar lignorum viridium, cùm vrantur: est enim quodq; ortum eadem essentia, qua sua origo est.

66 Qua de causa mel inueteratū, aut supra modum coctum, amarum euadat necesse est? Quia suum omnem humorē amittit, qui calorem temperare immodicum potest: quemadmodum etiam quilibet humor alius dulcis affici solitus est, vt vinum, vt defrutū: vnde fit vt etiam temporis spatio crassescat, & minuatur: & quemadmodum vinū quatuor illa continet, florem, qui leuissimus innatat: fecem, quæ corpulenta subsidet: humorem, qui temporis absumitur spatio: partémque illam vinaceam, atq; idoneam alimento: sic etiam mel ex quatuor constat, eiusq́; humidum recrementum illud vim quandam obtinet deteriorem: quapropter incoctum tergit & purgat: coctum alere tantum potest, eò scilicet quod sors superuacua omnis igne absumitur. Vt verò mel in vetustate amarescit, sic pinguia omnia & oleosa rancida efficiuntur, vt butyrum, oleum, adeps. Hic de saporibus illa addidisse non ineptum fortasse sit. Dulcedinem plus caloris, minus humoris parit: acritudinem caloris & siccitatis copia producit: salsuginem plus siccitatis, minus frigiditatis committit: acorem

frigiditatis, humiditatisq́; copia gignit: austeritatem ſiccitas largior & frigiditas dant: amarorē ſiccitas & calor plenior creant: pinguitudinē ex humore pluri, & calore exiguo oriri cenſendum eſt.

67 Cur hominibus admodum vinolentis circumuerti omnia videantur? Quoniã larga copia vini exhalationem ſpiritus vaporoſi ad cerebrum mittit nimiam: qui ſpiritus cùm digeri, atq; cõſumi nequeat prius, quã temporis ſpatium concoctionem exhibeat, per cerebrum voluitur, & quaq; verſus percurrit, atq; ita perturbatus profluit per neruum conſpectiuum, pupillamq́; ad res conſpectui obuias, facitq́; vt tales videãtur, qualis ipſe eſt. Affectum etenim interiorem foris eſſe imaginantur: quocirca efficitur, vt etiam caligent, & vertigine tantiſper tententur: cuius vitij nomen à conuolutione aquarum deductum eſt. Neque verò ex vino tantum, ſed ex materijs etiam corporis accidere illud poteſt, quoties vaporem ad cerebrum nimium efferant, affectúmque moueãt quæ caligo vocata eſt.

68 Quam ob cauſam cùm nerui ijdem à cerebro, & dorſi medulla in partes mẽbrorum omnes tranſmittãtur non eadẽ actio, ſed varia ſoleat prouenire? Quoniam non modo ratione eſſentiæ, verumetiam ſtructuræ euariat

riat actio: alia enim strues & effigies nerui cõspectiui est, alia auditorij, alia gustatorij, alia eius qui in ore ventris positus est: neruus enim conspectorius ille perforatus porrigit, auditorius explicatior tendit, atq; etiã magis gustatorius simplici ducitur serie: qui stomacho deputatus est, voluitur in anfractum. Porrò ampliorem in orbem se agit, qui ventrem perficit: quemadmodum & cithara, quæ fidibus variè concinnatur: quippe quæ crassioribus, tenuioribus, intentioribus, remissioribus constet: aliter enim nunquam illa concinendi amœnitas reddi potest. Quinetiam in reliquis membris, quorum aliquod officium est, varium perspicere artificium licet. Iecur enim & lien carne quadam crispa, atque tortitia constat, quam & materiaceam, quòd materiæ similis est, nominemus. Renum quoq;, & cordis caro sui generis est: stomachi verè fila, quæ in directum porrecta sunt, attrahunt: quæ transuersa ducuntur, impellunt. Vulua profectò, & reliqua membra, quæ vim obtinent continẽdi, non nisi per obliquum filorum tractum suo funguntur officio. Venæ, & arteriæ, [& mẽbranæ membris omnibus vsui sunt, ministriq; publici habentur. Membra autem ipsa suis quæq; distribuũtur muneribus, & singulis singula actionibus delegantur, vt perspi-

cuum sit, cui præcipuè tribuere actionem debeamus.

69 Cur mulieres, quæ vterum gerunt, secundo aut tertio mense gustare aliquid improbè appetant? quaproptеr picare tantisper dicuntur, à pica, quæ terræ glebas suauiter esitat. Natura sanguinem omnem menstruum colligere in matricem necessariæ fœtus afformationis gratia consueuit, qui sanguis si vitiatus est, suum vitium ad os vẽtris transmittit, atque ita stomachus ipse improba motus qualitate materiæ, cibos alienos atque incommodos appetit, idq; ipsum variè peccat pro materiæ subditæ conditione. Nã si atra sit bilis, carbones, aut lateres, & genus quodlibet fictile appetit: si pituita acida, sapores acidos concupiscit: si bilis vitellina, pinguia quærit: si alia miscella quælibet sit, auiditas quoq; gustãdi ratione illius oritur insolens. Veram hanc esse causam constat, eò quòd nõ omnibus prægnantibus hoc idẽ vsu eueniat. Sed cùm plures sobrio appetitu degant, quibus scilicet sanguis ille collectus integer est, & vacuus excremento, vitium id vltra mensem tertium non protrahitur: fœtus enim iam perfectior copiam absumere sanguinis potest, vt nihil prętеrea sit quòd ad stomachum efferatur. Hoc idem etiã aliquibus esurientibus vi famis illa intolera

lerabili, quam bulimũ appellamus, atq; etiã morbo maioris intestini laborantibus accidit, scilicet eadem illa de causa, quòd stomachus materijs vitiosis refertus est: ex quo fit, vt his summopere prosit purgatio.

70 Cur autumnus inæquabilis sit? habet enim eodem in die frigus, & calorem. De hoc varia sententia est: alij enim ad abditam atq; inexplicabilem causam illud referunt: alij vẽtos per id tempus varios, & inæquales afflare aiunt: alij quòd terra nimio æstatis æstu deusta, refrigeratur per autumnũ: hinc calore adhuc extante, vicissim agi modò frigore, modò calore opinantur. Haud enim illi audiendi sunt, qui propterea inæquabilẽ esse autumnum existimant, quoniam medius inter hyemẽ & æstatem positus est: nam & ver mediũ est, quod non ita euariat. Hic adijcere illa non alienũ est, diei & noctis spatiũ quatuor anni tempora planè imitatur: prima enim diei pars vsq; ad meridiem veri similis est: meridies ipsa æstatem simulat: hinc ad vesperam species agitur autumni. Nox deinde hyemem præfert, vt quæ humida & gelida sit, propter solis absentiam.

71 Cur somnũ lassitudo afferre possit, cũ hæc siccet, siccitas vigiliam pariat? Censendum non internè à lassitudine somnum proficisci, sed per mediam frigiditatem, atque

hu

humoris consumptionem: quippe cùm lassi tudo ex se siccitatem creet, siccitas calorem aboleat (humor enim caloris est nutrimentum) abolitio caloris frigus augeat. Igitur natura humido alimento cōsumpto, vitaliq; spiritu diminuto quiescit, vt acquirat, repen dátq; quod amiserit.

72 Cur lapis, aut ferrũ, aut quid tale proiectum in aquam sine aliquo ligni sustentamento demergatur, ligno susceptum descendere nequeat? Censendum aerem per ligni meatus admissum lignum eleuare, ac facere vt innatet, quanquam pondus sustineat: at verò lapis, & ferrum, quia solidiora sunt corpora, prædensóq; meatuum contentu stringuntur, nullum sibi admitti spiritum patiuntur, atque ob eam rem nequeunt innatare. Sic enim & qui per vndas interierunt, primum ad imum delabuntur, pòst aliquot diebus emergunt, & fluitant: cùm enim corpus putret & tabet, spiritus oritur, quo pulmo, meatúsque omnes implentur, corpúsque eleuant, ita vt facultas sit innatandi. Vnde piratas quosdam, homines quos enecassent, pulmone exempto in altum proijcere, ne efferrentur, proditum est. Hæc eadem ratio est, cur oua integra dimissa in aquã demergi soleant, vrina & corrupta sustineantur, & supernatent: tabet enim humor eorũ,

&

& inflatur.
73 Cur testes gallorum gallinaceorũ quos lacte saginant, amplissimi, & concoctu facillimi efficiantur? Quoniam sanguis non modo serum in se continet, quod renes trahunt, sed etiam lentorem, quem sibi testes pro alimento hauriunt, crassiorem vrina, tenuiorem sanguine, cuius speciem propè imitatur. Sed quandiu natura copia alimenti indigeat, quòd quidem in ætate accidit puerili, lentorem etiam illum ad totum enutriendum corpus dispensare solita est: vbi autem multus desijt alimenti vsus, videlicet tempore pubescendi, colligit hunc ad testes: quæ quidem res testium ipsorum amplificatione, pilorúmque pubertatis ortu palàm fit. Testes enim per id tempus augentur, & pubes pilo integitur. Sed cùm iterum sanguine natura indigeat largiori, scilicet postea quàm fœmina concepit, vt & fœtum nutriat, & lac moliatur, lentorem illum à testibus reuocat, rursúsque cum sanguine miscet, atque ita lac efficit: sanguis etenim albens, lac ferè est. Ergo quòd testes gallinaceorum plus lactis hauriunt, scilicet blandimẽto lentoris, quem suum in lacte comperiunt, plenius augentur, & alentiores, facilioresq; redduntur.
74 Cur mel illud cõmendemus, qđ acrius

ſentitur, & mediocriter hoc idem calidũ eſſe existimemus, cùm acritudo non niſi per calorem immodicum cõſiſtere ſoleat? Cenſendũ non acre mel, ſed temperatũ id eſſe, verũ linguam ſuo calore plenius calefaciendo in acritudinem vertere: dulce etenim omne acre primum, pòſt nimium incaleſcens, amarũ redditur. Quod autẽ ſacchar Indi appellant, mellis coagulum eſt, ſole cogente rores, conuertenteq; ad mellis dulcedinem: quòd idẽ monte etiam libano fieri certum eſt. Fit ſacchar id proximũ ſalis glebulis candidum, fragile: vim id quoq; tergendi, purgandiq; melli ſimilem habet, & coctum ritu mellis noſtratis non æquè atque incoctum purgare poteſt: cibo tamen ita aſſumptum, aptius ad alendum eſt. Mel item quod galbanarium cognominamus, diſcrimen tertium mellis explet, paſtu ſcilicet apum, quem galbana vitiat: prodeſt hoc illitum ad oculorum claritatem. Quinetiam quòd thymum redolet, vẽtrem iuuat frigidiorem. Aegyptium verò humidum, dilutumq; eſt, videlicet ea de cauſa, quòd flores tractus illius immodicè hument, ex larga Nili amnis irrigatione. Omniũ optimũ inſulę ferũt, & loca maritima: quippe quæ ſicciora ſint, & ſynceriora. Melli montis Hymeti terræ Atticæ laus pręcipua datur, propter florum ſingularẽ præſtantiã.

Cur

75 Cur lac frigidum sit, & cur facilè concoquatur, probéque nutriat, cùm habitu sit frigidiori? Censendum lac propterea facilè transire posse in sanguinem, quoniam è sanguine factum est, & ferè sanguis albefactus est. Album verò atq; frigidiusculum fit per mammarum adenes, qui albi sunt, & sanguine vacui, cùm tamen suo in fonte aliquid habeat caloris, longè frigidius à mulctra expositum aeri euadit, quemadmodũ etiam semẽ. Cogendum non coagulo animalis, sed succo ficulno est, aut gutture gallinæ, aut cnico: sic enim caseus concoqui, digeríque expeditius potest.

76 Cur vlcera pulmonis curari non queant? Quia quod curatum iterum est, quiescere debet: vnde illud Hippocratis medici, Pedis remedium quies est: motus enim confluuium agit materiæ superuacuæ, quæ excitare potest inflammationẽ. Pulmo autẽ ob respirandi necessitatẽ in motu assiduo est: adde quod purulenta pulmonis repurgari nõ nisi per tussim possunt, quæ suo intento motu vlcus lacerat, & dilatat. Quinetiam quod mẽbrum illud humidum, calidum, laxum, putredini opportunum spiritus conceptaculum est, refici propterea nequit, nisi à natura vna primordio seminis.

77 Quam ob causam homines qui ex ardua

dua febre insaniunt, robustissimi, quandiu insaniunt, sint: soluti insania admodũ debilitentur, & langueant? Quoniam siccitas per cerebrum & neruos agitur immodica: robur enim ex siccitate neruis acquiri certum est: sedata autem insania, lassitudinem sentiunt, quòd iam sensus integrior est, & nerui molliores redduntur, & laxiores.

78 Cur pisces saxatiles concoctu faciliores sint? Quoniam aqua saxis vicina moueri, etiam cùm serenum est consueuit: durum enim ac molle, quoniam contraria inter se sint, quiescere nequeunt cùm inuicem tangant: at quod mouetur, tenuius reddi solet, quàm quod quiescit. Ergo pisces quoq; agitati per aquam synceriores, puriores, & inde concoctu faciliores euadant, necesse est. Hęc eadem ratio est, cur auium alas concoqui faciliores, quàm reliquas corporis partes experiamur.

79 Cur iis balneũ non præcipiamus, qui febre continua iam laborare desinunt? Quoniam materiæ noxiæ, crudæ, crassæq; adhuc constant, corporéq; absolui nondũ patiũtur, quantũ materiæ autẽ vtilis sit, id tenue, atq; liquidũ substat. Ne igitur calor balnei prius vtilem partem vt tenuiorem, quàm inutilẽ trahat, abstinẽdum à balneo est: neq; per id tempus tantum, quo morbus minuitur, ve-

rumetiam quo incipit,& omnino quo materia minus concocta est.

80 Cur medici hominibus febre laborantibus hectica,ab habitu nominata,parũ aquę bibendũ ante cibum præcipiãt? Vt membra solida quę persiccent,humefiant,reddãtúrq; aptiora ad solidioris alimenti agglutinationem,agnationémq;. Hinc artifices quoq; tectorij operis,prius quàm admoueant calcem aqua parietem aspergere soliti sunt,vt tenacius incrustetur,& firmius.

81 Cur omnia dulcia lienẽ & iecur augẽt? Iecur per sui habitus similitudinem facilius rem dulcem attrahere potest: calidum enim, atque humidum est: lien verò cùm partẽ sãguinis feculentam de iecore trahat, sanguinem quoque elicit largiorem , videlicet pro copia,quæ posita in iecore est:quod quidem tantisper agit,quandiu inualeat vis eliciẽdi, vnde nomen sortitus est.

82 Quamobrem vehementer percussi parte capitis quæ tẽpora appellãtur, intercũdũ fit? Quoniam musculus,qui eã cõtinet partẽ ex cerebro oritur, vicinusq́; illi positus est. Consentiẽs igitur cerebrum,ictumq́ue communẽ accipiens: dolet , atq; contrahitur : & spiritus quoque animalis vnà cum eo constipatur,atq; crassescit: itaq; animus cùm idoneo careat instrumento,à corpore confestim

discedit: vinculi enim corruptio, solutionem afferat rerum conuinciendarũ necesse est.

83 Cur homines, quos ingẽs tonitrui strepitus attonitos fecerit, intereãt, aut certè amentes degant? Eadẽ illa ratio est, quã proximè diximus: ictus enim immodicus aeris, cerebrum atq; spiritũ animalem per aures subit: quã ob rem spiritus ille cõtrahitur crassescitq́;: deniq; ineptus ad animi actiones redditur: & cũ immodicè incrassescat, etiã discessum animi à corpore agit, quæ mors est.

84 Quam ob causam oui vitellus concoctu facilis, albumen difficile est? Quoniam vitellus calidus, albumen humidum, & frigidum est. Ouum quippe qualitates elementorum omnes complectitur, & quatuor illa rerum primordia planè in se sita ostendit: tegmentum enim testaceum terræ proximum est: siccum nanque & frigidum: albumẽ aquę conditionem gerit: humidum enim & frigidum: spiritus in albumine contentus pro aere est: calidus enim, & humidus: vitellus ignem repræsentat: plus enim calidus, minus siccus, neque colore igneo vacat. Denique orbis vniuersi, quem mũdum vocamus, speciem in ouo dixeris demonstrari: nam & ex quatuor constat elementis, & in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet.

Cur

85 Cur stercus hominum, qui morbo maioris intestini laborant, speciem gerat bubuli? Quoniam morbus hic ex pituita magna ex parte oriri solitus est: pituitæ autem copia putrescens spiritum agit, qui feces subit, inflat, tumefacit, atq; ita similes bubulis reddit: vnde fit sæpius, vt vel in aqua valeat innatare. Bubulum autem inflari propterea arbitrandum, quoniam plurimum boum pabulum palea est & fœnum, plurimúsq; proinde spiritus mouetur.

86 Cur membrana cerebri pleniore vulnerata, oriri per secturam soleant, quæ fungorum nomine appellamus? Quia vapores qui ex cerebro assiduè proficisci, digeriq́; per rimas consueuerunt, disiecto iam osse, amploque patefacto itinere, effluunt vniuersi, ossique gelido occursantes concrescunt, & speciem fungi capiunt: quippe qui suprà ampliusculi, infrà prætenues videlicet loci ratione perficiantur.

87 Cur pituita, quæ crassa & frigida est, & inde apta ferri deorsum, sæpe ad caput ex pedibus ascendat? Censendum non ex se pituitam posse ascendere, sed per vim secernendi, quæ indita membro cuique est: hæc enimquamuis in pede nocens illa materia sit, tamen depellere sursum potest: quòd cùm membra omnia faciant, tandem ea in parte

consistit materia, quæ minus depellere potest, quàm satis sit.

88 Cur per statum aeris pestilentem, homines multi & inæquales malo eodẽ intereant? quæ quidem res tollere fatum videtur, id est, necessariam rerũ consequentiã, quàm stellarum ordini, & motioni tribuimus. Censendum illos homines rapi conditione cœli pestifera, qui concepti natiq; sunt tali motu stellarum, vt longinquo tempore viuere nequirent: quemadmodum enim ædificium vetus atq; infirmum facilius impetu venti corruit, quàm nouũ, & validum, sic etiã homines qui ex fato vitam sortiti sunt breuiorẽ, expeditius ab aeris vitio mouentur, & capiuntur. Malum autẽ cõmune propterea est, quoniã aer, qui syderum pestilenti defluuio vitiatus est, idem continet omnes, atque ab omnibus trahitur.

89 Cur multitudo per crapulam vino vini molestiam leuari dicere soleat? Hoc etsi vulgare est, verè tamen asseritur: quippe cũ membra per nimium vini calorem resoluta, vini adiectione recreentur, firmẽtúrq;, vt spiritus coactos, tentantésq; caput discutiant & depellant, præsertim si temperatum est, quod secundo hauritur. De vino hæc annotare non alienum hic est. Vinum si exiguum bibatur, salubritatem largitur: si modicum,

fa

facundiam parit: si immodicum, & mēti obest & corpori, vt Theagenes quoque poeta inquit: Meri copia noxia est: at si quis eo rectè vtatur, non noxium, sed percommodum est. Liberum patrem bacchis comitatum non ineptè effingunt: choream enim quam vini hilaritas extruit, baccharum cœtus designat. Satyros eidem coniungunt ratione agilitatis, facilitatisque. Lydiam etiam addunt, quoniam per immodicum vsum vini, hominem resolui necesse est. Quinetiam pardi sectantur ob eam causam, quòd multa & varia imaginātur, qui multum vini hauserint: animal enim hoc varia integitur pelle. Vnā ex bacchis Agauen matrem Pēthei suum discerpsisse filium narrant, eò quòd multi per vinolentiam facilè in homicidium ruunt. Nudus fingitur Bacchus, quoniam vinum mentem atq; animum detegit, & patefacit. Arsit Venerem Bacchus, arsit Ariadnam: vino enim inebriatis, libido maxima oritur. Neque caluus quidē Bacchi comitatui deest, scilicet propter cerebri detrimentum, quòd vsus vini immodicus inuehit: amittit eñ vires suas sedes hæc animi, atq; marcescit: vnde vinū maronem à marcore pleriq; nominãt. Necnō & Pana hisce adesse volūt, videlicet ob summā vini potentiā, aut ob variū eius feruorē, viresq; varias. Tāgitur Bacchus à fulmine prius quàm

veniat ad lucē eximitur vtero matris, conie-ctus in femur patris clauditur, quoniam vinum persæpe fictilibus contentum soli exponitur, atque ita vires in plenum accipit, & saporem. Sorores quatuor Bacchus habet, quoniam vinum mutationes quatuor recipit. Sāguis ex materijs nostri corporis vino tum in habitu, tum in natura respōdet. Quemadmodum enim ex quatuor vinum constare partibus exposuimus, sic sanguis quadripartitus est, quippe qui partem habeat dilatissimam, quam renes hauriunt: & tenuem quandā veluti florem, quam fellis folliculus trahit: & crassam ac feculentam, quam lien capit: & puram atque synceram, quæ digesta in mēbra alere potest modo vini, quod sua tantum parte syncera alimoniam potest pręstare.

90 Quam ob causam præputium & genarum partes tenuiores discissæ, coniungi, agglutinarique nequeant? Omnino quæ ex semine natura creauit, hæc destructa recreari non queunt: non enim neruus, non vena, non membrana, non reliqua generis eiusdem suā possunt recipere integritatem: ergo non immeritò ista quoque refici nequeunt, cùm semine orta sint: at quæ principiò sanguis constituit, hæc denuò gigni recrearíque possunt eò quòd sanguis nulla in parte ætatis deesse potest.

Cur

91 Cur vinacea,& zizania,& grana ficulna integra, vt ingeſsimus per aluum egeri ſoleant? Vtrum quia parua admodum ſunt, & ſicca, ideo concoqui nequeant. An quia ſemina ſunt,& generandi perfectè obtinent facultatem, reſolui non patiantur, ſed peruicacius ad eum finẽ edurant, cui ſunt deſtinata à natura: hac enim de cauſa ſpecie quoque globi formata ſunt, quæ omnium figurarum perfectiſsima eſt.

92 Quam ob cauſam parte iecoris gibba interſepta, iugale collo ſubiectum graueſcat, & dilabetur? Quoniam vena à trunco cognominata, quæ ex parte iecoris gibba ad collũ vſque aſcendit, amplificata per interſeptionem infartionémque grauius ponderat, tenditq́; deorſum: quemadmodum inteſtinum quoq; carnibus, aut quolibet alio corpore infartum deferri cogitur, atque collabi. Sic enim vena illa detracta iugalis, interiora ſecum trahit, mouétque dolorem. Tuſsi quoq; ijdem arida infeſtantur: malus enim iecoris habitus efferens ſeſe ad membra ſpiritui deputata, excitat illa ad rem depellendam quam vrget, atque inde tuſsis exultat.

93 Cur vulua vna omnium membrorũ aſpera parte interiore eſt? Habet enim quoſdam exceſſus, quos caliculos, ſiue acetabula appellamus, vt ſemen humidum poſsit

retinere: humor etenim omnis facilè per leuem corporis faciem labitur: hinc enim & artifices tectorij operis ſcalptis parietibus calcem admouent, vt per caua & ſumma aſperiora cruſta contineatur, & hæreat. Hac verò de cauſa ſemen quoque ipſum lentum, glutinoſúmq; factum à natura eſt, videlicet vt tenacius incidere poſsit, & firmius.

94 Cur multi, cùm ſuam vrinam exitum appetentem retinuiſſent, reſoluti ſint, atque deſtillatione vrinæ laborarint? Quoniam veſica nimium plena, extumeſcenteq; vltra modum, humorem ex natura membranæ inditũ omnem expreſsit, atque ita ſiccior facta eſt, vt præterea contrahi nequiret more pellis, quæ exiccata extendi nõ poteſt, niſi aqua miſta cum oleo diluatur. Fieri autem vrinæ deſtillatio ſolet vel per muſculi reſolutionem, qui ceruicem vrinæ claudit, vel per exulcerationem ipſius veſicæ, vel per iniuriam calculi: mordetur enim veſica, aut aggrauatur: itaque excernere incitatur, quantum vrinæ receperit minimum. Difficultas verò vrinæ nomen generalius quàm deſtillatio eſt, ſicut & coquendi, aut audiendi, aut ſpirandi difficultas.

95 Cur vehementer ij ſitiant, quorum ventrem inferiorem fluctio exercet? Quoniã humoribus deorſum collapſis ſtomachus reſic-

catur:

catur: ſitis autem non niſi per ſiccitatem oriri ſolita eſt.

96 Quid eſt quod lachrymas moueat, cùm angamur? Spiritus qui per angorem affectus eſt: hic enim ad cerebri membranam effertur atque humorem ibi poſitum exprimit: quod idem vel præ nimia lætitia poteſt euenire.

97 Cur barba ſpadones careant? Quoniam calore vacant, quo pili & oriuntur & augentur.

98 Quamobrem qui pueri execti ſunt, vocem reddũt acutiorem, quàm qui adultiores, quos gallos nominamus? Quoniam per id tẽpus execti ſunt, quo meatus ſunt arctiores: ſpiritus autem eò tenuius ſonat, quò per anguſtiora extruditur.

99 Cur cibo tam humido, quàm ſicco ingeſto eructemus? Quia ſpiritus vel cum cibo admittitur, vel pòſt ex concoctione mouetur: qui cùm tenuior ſit, petit ſuperiora: itaque per os extruditur, quam rem ructum appellamus.

100 Cur alij magis, alij minus concumbere valeant? Quòd alijs alij ſunt calidiores.

101 Quare qui ex luce ampliſsima ad mediocrem venerũt, cernere protinus nequeãt? Quoniã lux mediocris propius ad tenebras, quàm ampliſsima illa accedit: tenebrę autem ſuam ob craſsitudinem vim conſpiciendi

obfuſcant.

102 Cur mulieres vulua malè affecta mente labantur, & delirẽt? Quoniam membrũ id natura conſtat neruoſa, ſuaque primordia è ſtomacho, atq; mẽbranis cerebri ducit, quod vel ipſo contextu palàm eſt.

103 Cur mulierum menſtrua colligantur? Quoniam per vitam, quam ocioſiorem deguot, amplius materia ſuperuacua redundãt: at ſanguis largior in homine, quàm cætera materiarum genera eſt: ergo meritò ijs, cùm amplius vacet, egeri leuandi corporis gratia ſolitus eſt.

104 Cur peſtem lippitudo magna ex parte præcedere ſoleat? Quoniam peſtis ſpiritus affectio eſt: quod cùm ſpiritus motus, vitiatúſque efferatur ad caput, oculos perturbat, eoſque prius quàm cætera vitiat, vtpote qui tenuior atque mobilior ſedem adeat oculorum.

105 Cur homines tremuli cùm bibant, circunferri ſoleant? Quia vini calor immodicus neruos ſubit, & ſpiritum contentũ in his perturbat, qui ex ſede cerebri ducitur.

106 Cur beſtiæ ſtatim ab ortu naturæ ambulare queãt, homines nequeant? Quoniam beſtiæ calorẽ omni ex parte ſui corporis parem continent: homines plus caloris habent in capite: itaque non antè erigi, ambulareq; poſſunt

possunt, quàm modo æquali calor in omnes partes corporis digeratur.

107 Cur qui neruorũ distentione laborant, si arduè febriant, liberari distẽtione possunt? Quoniam ex refrigeratione afflictionéque spiritus contenti in neruis distentio oritur, & ex calefactione aboletur: febris autem calida est.

108 Quare qui bilem atram euomuerũt, periculo pateant? Quoniam nulla præterea bile substante, sanguis ex iecore trahatur necesse est.

109 Cur à mictu spiritus aluo excedere soleat? Quoniam quãdiu plena vesica est, rectũ intestinum, quod sibi subditum habet, premit: egesta autẽ vrina relaxatur, atq; ita spiritus in intestino illo detẽtus labitur, atq; effluit cum sono.

110 Cur vbi eminximus aut oscitati sumus, inhorrescere consueuimus? Quoniã aliquid spiritus calidi excurrit, cuius detractione corpus refrigerari congruum est.

111 Cur albugines aut vitiligines acu adacta nullum sanguinem emittant? Quoniã calor omnis summis ex meatibus, vel recessit, vel difflatus, exactúsque est.

112 Cur pleræque omnes mulieres cùm conceperunt, picare, id est, appetere sapores minus conuenientes soleant? Quoniam con- *Maliciã uocat plinius.*

ceptus

ceptus præter naturam eſt, affectus autẽ ſtomachi, vitium id eſt quod picam vocamus, quemadmodum auiditas, & faſtidium.

113 Cur febres quartanæ diuturniores cæteris omnibus eſſe ſoleant? Quoniam in ea materia peccatur, quæ terrena maximè eſt: terrenum autem omne graue eſt: quocirca meritò quartanæ & lentius repetunt, & longius tenent.

114 Cur vlcera articulorum reduci in cicatricem nequeant, quod in pleríſque aduertimus? Vtrum quòd plus materiæ in articulis eſt. Ergo cùm materia largius illuc confluat, acrior redditur, itaque maturius ſiccat. An quoniam articulorum poſtremum cartilago eſt, idcirco cicatrix firmari nequit, ſed labitur.

115 Cur aqua pluuia leuior ſit, cùm ex mari hauriatur, quod graue eſt? Cenſendum quãuis ex mari hauriatur, ſpiritus tamen agitatam tenuem efficit, & leuem.

116 Cur res frigida omnis oſsibus, dentibus neruíſque inimica eſt? Quoniam hæc natura conſtant terrena: terrenum autem omne frigidum eſt: ergo quod frigida qualitas augeatur, meritò accidere detrimentum poteſt.

117 Cur qui per febris ardorem inſaniunt, pulſum arteriarum habeant leuiorẽ: qui per lethargum vitium memoria obtorpeſcunt,

pleniorem reddant? Quoniam alteri ſpiritu relaxato cerebri delirant, alteri eodẽ illo ſpiritu craſſeſcente, graueſcentéque premuntur & infeſtantur.

118 Cur febribus quibuſdam per ſudorẽ leuatis cordis periculoſæ affectiones ſedari ſoleant? Quoniam materia vitioſa partim difflatur, partim reſoluitur.

119 Cur per hyemẽ plus cibi aſſumere, pleniúſque concoquere poſsimus? Quoniam calor noſtri corporis pulſus exterioris frigoris vehementia, ad ſedem interiorem ſe recipit: itaq; facit, vt cibus plenius & concoquatur, & aſſumatur.

120 Cur qui nimis concubuerunt, ſi præterea coeant, ſanguinem vice ſeminis emittãt? Quoniam ſemine omni exhauſto, nullus humor promptius ſanguine rei venereæ ſe offert.

121 Cur nerui non quemadmodum puncti, ita etiam præciſi excitent inflammationem? Quoniam ſpiritus inæquabili punctionis ſegmento occurrẽs, retorquetur, atq; in ſe coactus ſtipatur & recaleſcit: ac præciſo penitus neruo, ſpiritus effluit omnis, & abit.

122 Cur ſudores qui ante acceſsionem venerint, graues ſint & moleſti? Quoniam qui febrem ſequuntur per relaxationem, remiſsionémque effluant: qui antecedunt, per expreſ

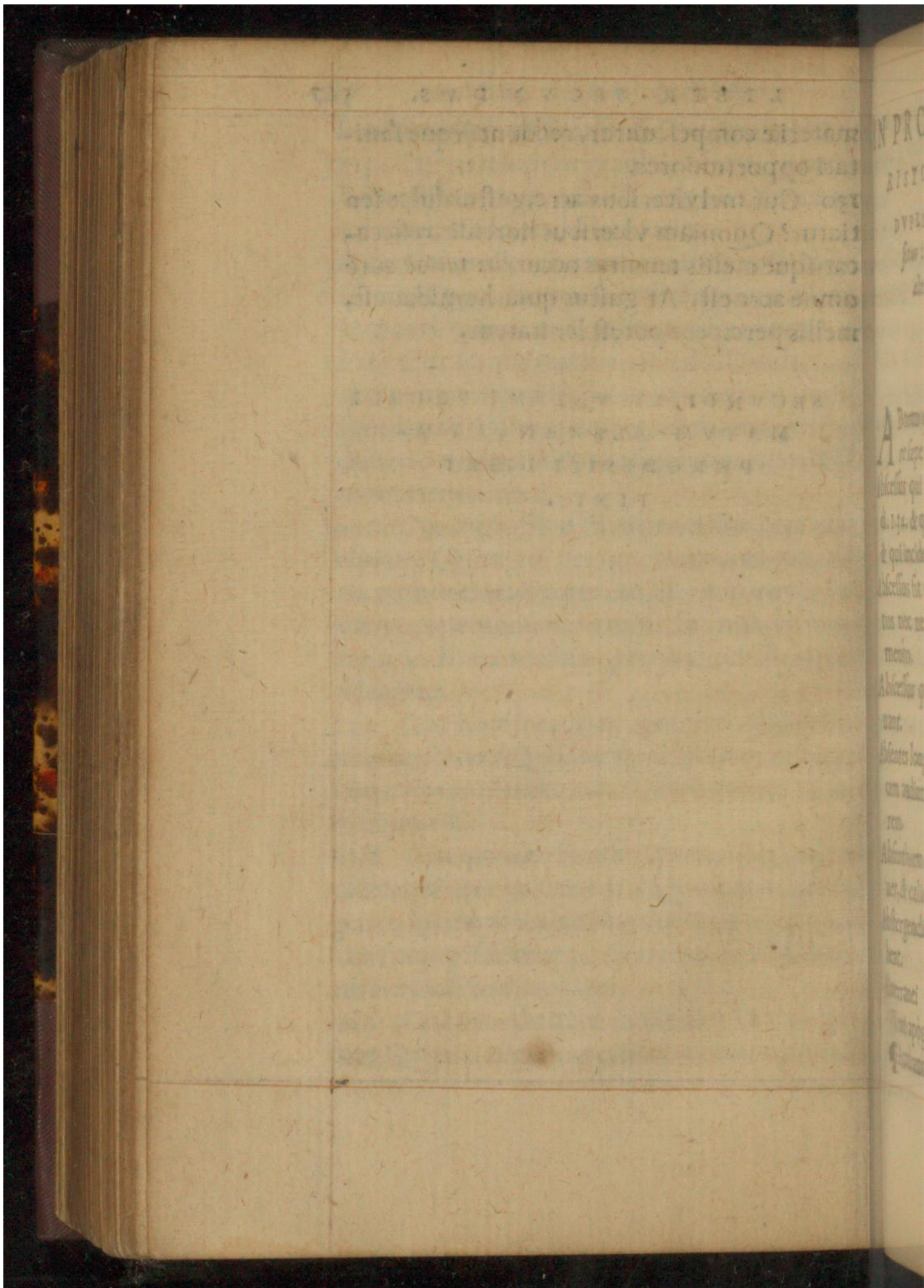
sionem vtique violentiorem extringantur.
123 Cur os ieiunum grauiter oleat? Quoniã stomachi acritudo nisi cibo recenti tẽperetur insuauem reddit exhalationem.
134 Cur nullus in corde morbus possit cõsistere? Quoniam per membri opportunitatem antè mors rapit, quàm morbus pateat.
125 Cur scrobe iuxta mare effossa dulcis aqua comperiatur? Quoniam mare transmissum, liquatúmque per terram, suam crassitudinem omnem amittit, inque humorem dulcem extenuatur.
126 Cur ambusta difficulter cicatricem recipiant? Quoniam per ignem meatus corporis omnes extruduntur, obliterantúrque, vt caro propemodũ mortua sit: fit enim vt materia in hisce inclusa, perquam difficulter educatur.
127 Cur homines natu maiores vinosi esse consueuerunt? Quoniam per ætatem refrigerati, calorem desiderant. Vinum autem calorificum est.
128 Cur pondus facilius parte lęua quàm dextra efferre valeamus? Quoniam materia partis lęuę oppressa plus edurare, patiq; quã dextra potest: quippe cùm altera difficilius, altera facilius moueatur.
129 Cur pars dextera sanabilior sit quã lęua? Quoniam per exercitationem ampliorẽ

mater-

materiæ compeſcuntur, redduntúrque ſanitati opportuniores.

130 Cur mel vlceribus acre, guſtui dulce ſentiatur? Quoniam vlceribus horridis, reſiccatíſque mellis tenuitas occurrit: tenue autẽ omne acre eſt. At guſtus quia humidus eſt, mellis percipere poteſt lenitatem.

SECVNDI ET VLTIMI PROBLEMATVM ALEXANDRI APHRODISIEI LIBRI FINIS.



IN PROBLEMATA ARISTOTELIS INDEX,

DVPLICI NVMERO COMPOSITUS: *quorum prior sectionem, alter Quæstionem, siue Problema commonstat.*

A

A nem

Aequa[...]

Alui

Apo-

Aſpe

Atro

Calidi

Cibus

Cor

De

Diui

Aegro

Erro

Exer

so

Fa

Flatu

H

tans

cumq

L

Maris

Mem[...]

dies

Odor

no

Quæ

H Sa

Stre

Sudo

&

FINIS.

IN PROBLEMATA ALEXANDRI APHRODISIEI INDEX DVPLICI NVMERO COMpositus: quorum prior Sectionem, alter Quæstionem, siue Problema commonstrat. Adiecta tamen quibusdam in locis litera p, cum numero duplici: ubi litera p, Procemium libri indicat, numerus autem prior paginam, posterior lineam.

A

Aqua

in

Calor

Corpo

Aegro

crean

frugi prob. 56. lt. 2.

G

H

tus

M

Mare

M Me

nas

Per

Plato

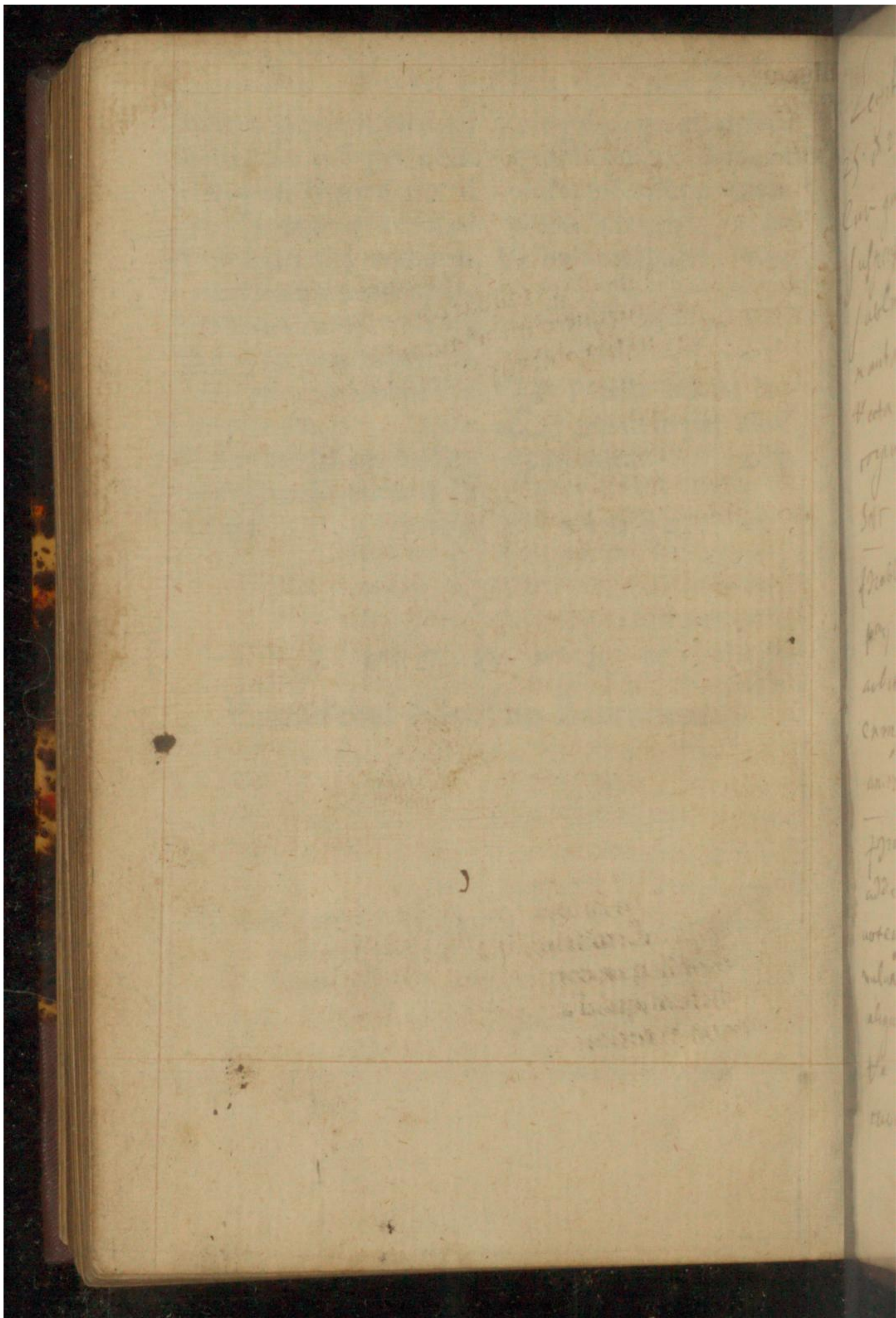
Sca

Tend

Vena

FINIS.

LVGDVNI,
Excudebat Nicolaus Baccaneus.



Legitur alibi inter problema 25. & 26. aliud problema

Cur qui minus sunt prudentes suspenso corpore ac vultu sublimi incedunt, quia ut nauta inebecillus [illegible] recta non incedit sic nec corpus animi imbecillior.

Sat inter Alexandri problemata

Problemati 85. lib. 1 Alexandri pag. 472. lin. 29. post arbitrandus est adde. Semper enim qui cuipiam quaesierit amore capietur.

Problemati 60. lib 2. pag 536. adde quod alibi legit de obstetrice notem medendi sibi benedicante quod vulvae parturientis arctum cum ea aliqua inimicebat & postea alia statim dolores ab arcta motos revocabat. tandem ei 600 pornas dedit

Sect. 9. prob. 5. pag. 116. peut venir de ... indice. ... Aussy et ... a ceux qui ont eu une abolition ... quel ... ou d'une ... faute ou justice ... est ... mesme

Sect. ead. 9. prob. 11. pag. 117. Aussy est ... des ... office ... et se ...

Sect. 10. prob. 59. p. 146. Aussy de ceux qui sont ... du ... ... tous les vivres —

Sect. 10. 60. Aussy sont ceux qui ... beaucoup et peu de temps ... mestres. p. 148.

Sect. 1. prob. 18. p. 17. Aussy les mauls des pauvres ... temple ... a ... et ... estat mal disposé

Sect. 9. prob. 19. p. 70. Aussy les bastards ... nostre ... corrupto sanguine nati.

Sect. 5. prob. 18. p. 90. Aussy ces Ambition

Sect. 10. prob. 40. p. 137. ... corpore ... mortui ...

Sect. 15. 11. p. 206. aussy ... ...

Sect 16. 1. p. 208. Aussy les troys grands
ne prennent [illegible] vray fondement a tout
leur estat [illegible] mesures.

Sect. 39. 6. p. 912. Aussy la parole porte
[illegible] et la couleur de [illegible]